

11 Aralık 2016

1380

Mehmed II
1306T4
Iskender
031773

GUTAS, Dimitri. The historical and ideological dimensions of Graeco-Arabic Studies: the conquest of knowledge from Alexander the Great to Mehmed the Conqueror. *Intellectual History of the Islamicate World*, 3 i-ii (2015) pp. 326-350. "Brief sketch of the transfer of the scientific curriculum through translation from Antiquity to the Renaissance, effected by means of the dominant ideology adopted by the historical societies in the West, that the acquisition or conquest of knowledge, as the case might be, is a social and political good."

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

130654

DİA

MEHMED (II)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman

03.05.2017

Hattox, Ralph S. ; Mehmed II Fatih, Ottoman Sultan

Mehmed the Conqueror, the Patriarch of Jerusalem, and Mamluk authority .-- 2000 ISSN: 0585-5292 : Studia Islamica, vol. 90 pp. 105-123, (2000)

Christianity - Palestine the Palestinians | Mamluks | Palestine - 15th century | Ottoman Empire - 15th century ; Mehmed II Fatih, Ottoman Sultan

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman

03.05.2017

Hankins, James

Renaissance Crusaders: humanist Crusade literature in the age of Mehmed II .-- 1995 ISSN: 0070-7546 DOI (Digital Object Identifier): 10. 2307/1291712 ISSN: 00707546 : Dumbarton Oaks Papers, vol. 49 pp. 111-207, (1995)

Palestine - 12th century | Medicine | Crusades & Latin Kingdoms | Welfare | Europe (general) - 12th century | Hospitals | Christian military orders ; Mehmed II Fatih, Ottoman Sultan

explicitly rejected by Nail Tuman. In the *Sicill-i 'Osmānī* Arşi is confused with his teacher Mimarzade (Mi'mārzāde), and listed under the latter's name. Arşi probably wrote his first poems under the pen-name Çaki (Çakı), but following strong criticism of some of the *gazels* he had written, changed it to Arşi. He comments on these events with the following verse: "The turmoil surrounding my poems even reached [God's] throne (*'arş*), and for that reason my pen-name became Arşi."

Arşi was well-known among his contemporaries for his eloquent manner and wide-ranging interests. Of his life we know almost nothing, only that he was a "man of science" (*ehl-i 'ilm tāt'ifesinden*) and a disciple of Mimarzade, who was a *kadı* (*qāđı*) in Istanbul. Arşi died in that city in 978/1570–71, probably from the plague.

No *divan* (*đivān*, collection of poems) by Arşi is extant—his poems are found only in anthologies (*mecmuas/mecmū'as*) and *tezkires*. The poetic skill he mastered, and which was the principal reason he was included in the *tezkires*, was his ability to compose complicated chronograms (*tārīkhs*); as such, he was also known as *mü'errikh* Arşi. According to Aşık ('Aşiq) Çelebi (d. 979/1572), Arşi even succeeded in composing chronograms that included—according to how one solved them—from four to eight different dates. Kınalızade Hasan (Qınalızāde Hasan, d. 1012/1604) is the only source that suggests Arşi was also proficient at writing *gazels*.

BIBLIOGRAPHY

'Arşi, in Aysun (Sungurhan) Eydurān, *Kınalızāde Hasan Çelebi tezkiiretū 'ş-su'arā. İnceleme-tenkitli metin* (Ankara 2009), 1:49; 'Arşi veyā Çakı, in Cemal Kurnaz and Mustafa Tatcı (eds.), *Tuhfe-i Nāilī. Đivān şairlerinin muhtasar biyografileri. İnehan-zāde Mehmet Nāil Tuman* (Istanbul 2001) 2:656; 'Arşi, in İbrahim Kutluk,

Beyānī. Tezkiretū 'ş-su'arā (Ankara 1997), 120; Glyn M. Meredith-Owens (ed.), *Meşā'ir üş-su'arā or Tezkere of Aşık Çelebi*, London 1971, fol. 173 a-b; 'Arşi-yi diğer, in Riyāzī, *Riyāzū 'ş-su'arā*, Istanbul, Nuruosmaniye Library, MS 3724, f. 103a; Şemseddīn Sāmī, *Qamūsū l-a'lām* (Istanbul 1850–1904), 4:3124; 'Arşi, in Süleyman Solmaz, *Gülşen-i Şu'arā (Bağdatlı Ahdī)* (Denizli 2009), 227–8; Arşi (Yenipazarlı), in *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (Istanbul 1977), 1:163; Arşi Mehmed Efendi (Mimarzāde), in Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanī* (Istanbul 1996), 1:325.

GISELA PROCHÁZKA-EISL

Avni (Mehmed II)

Vildan Sordoroglu Coskun

Avni ('Avnī) was the pen name of **Mehmed** (Mehmed) **II** (r. 848–50/1444–6 and 855–86/1451–81), who was both the Ottoman sultan and a poet. The son of Murad (Murād) II (r. 824–48/1421–44 and 850–5/1446–51) and Hüma Hatun (Hümā Khatun), Mehmed II was born on 26 Recep (Rajab) 835/March 1432 in Edirne. Writing under the pen-name Avni ('Avnī, "pertaining to aid"), Mehmed himself became a well-known literary figure whose *divan* (*đivān*, collection of a poet's literary output) still survives. He was a sultan, statesman, and military leader as well as an intellectual interested in philosophy, science, literature, the fine arts, and architecture. He was educated by famous scholars including Akşemseddin (Akşemseddīn, d. 1459/863) and Molla Gürani (Mollā Gürānī, d. 1488/893), and he spoke several languages fluently, namely Arabic, Persian, Hebrew, Greek, and Turkish. He invited many scholars to Istanbul, including the famous astronomer Ali Kuşçu ('Alī Quşçu, d. 1474/879), and during his reign both science and theology were developed and flourished in Ottoman lands.

- 18187 KASTRITSIS, Dimitris J. The historical epic *Ahvāl-i sultān Mehemmed* (The tales of Sultan Mehmed) in the context of early Ottoman historiography. *Writing history at the Ottoman court: editing the past, fashioning the future*. Ed. H.Erdem Çıpa and Emine Fetvacı. Bloomington: Indiana University Press, 2013, pp. 1-22. Examines "The tales of Sultan Mehmed", an anonymous account of the Ottoman civil war of 1402-1413.
- Mehmed II
130654

30 Nisan 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 16476 KORAC, Dušan & RADIC, Radivoj. Mehmed II, *Mehmet II*
"The Conqueror", in Byzantine short chronicles and old Serbian annals, inscriptions, and genealogies. 130654
Zbornik Radova Vizantološkog Instituta / Сборник Радова Византолошког Института, 45 (2008)
pp. 279-288. Abstract(s): Serbian (Cyrillic).

30 Nisan 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Mehmed II
130654

Lettre d'Ak Şemseddin à Mehmed II

(Archives du palais de Topkapı, E 5584)¹

Constantinople 1453: Des Byzantins aux Ottomans Textes et Documents,

haz. Vincent Dérache; Nicolas Vatin, Toulouse: Anacharsis, 2016, s. 503-508.

İSAM DN-262853

traduction: N. Vatin.

Introduction

L'ancienneté de ce document apparaît clairement à son écriture et au caractère passablement archaïque de sa rédaction. Quant à son authenticité, elle ne fait aucun doute, puisqu'il est conservé dans les archives du palais de Topkapı – ce qui montre d'ailleurs l'importance qui lui fut accordée par Mehmed II, son destinataire manifeste.

Il demeure qu'il n'est pas signé. H. İnalcık l'attribue néanmoins au cheikh Ak Şemseddin², en avançant deux arguments³. En premier lieu, l'écriture montre une « similarité évidente » avec celle d'une autre lettre signée Mehmed et dont l'attribution à Ak Şemseddin bin Hamza est sûre. Il ne s'agit là que d'un indice, au demeurant précieux et renforcé, estime H. İnalcık, par le fait que le rédacteur s'adresse de la même façon au sultan dans les deux missives. Le second argument est qu'on sait que le cheikh était présent au siège et qu'il eut une grande influence sur Mehmed II par ses annonces.

Ce second argument mérite d'être développé un peu plus précisément. Quel est en effet le contexte de cette lettre ? Celle-ci s'ouvre sur le constat que l'affaire des bateaux a été un échec : les Ottomans n'ont pas su saisir l'occasion qui s'offrait à eux, en sorte que le moral est bas dans la troupe et que le prestige du sultan comme celui de son conseiller en souffrent. Dans

1. Traduction du ture ottoman, introduction et notes par Nicolas Vatin.

2. Sur ce personnage, cf. l'introduction à l'extrait de son *Menakıbnâme* dans ce volume.

3. H. İnalcık, *Fatih Devri Üzerinde*, p. 127, n. 270a.

02 Kasım 2018
MAJDE YAYIMLANDIKTAN
ONRA GELEN DOKÜMAN

16874 FREELY, John. *The Grand Turk: sultan Mehmet II*
- conqueror of Constantinople, master of an empire
and lord of two seas. London & New York: Tauris,
2009. 265 pp.

Mehmed II
130654

01 Ocak 2019

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Mehmed II
180654

- 16934 OCAK, Ahmet Yaşar. Sultan Mehmed the conqueror: the conquest and the centralization of power in the Ottoman Empire. *Horizons of the world: Festschrift for İsenbike Togan. Hudûdü'l-âlem: İsenbike Togan'a armağan.* Ed. İlker Evrim Binbaş, Nürten Kılıç-Schubel. Istanbul: İthaki, 2011, pp. 359-377. On the importance of the conquest of Istanbul.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Ocak 2019

Galata

070025

Mehmed (II)

130654

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

03860

TRATTATO TRA I GENOVESI
DI GALATA E MAOMETTO II

Eugenio Dell'aglio D'Alessio

Versioni italiane e francesi del trattato

I commenti del trattato concluso il primo giugno 1453 tra i Genovesi di Galata e Maometto II si basano sul testo greco (1) pubblicato per la prima volta da Hammer (2). Dalle varianti riscontrate tra questo testo e quello conservato nel British Museum (3) risulta che di questa capitolazione non è stata data alcun'interpretazione accurata, e che quelle apparse sono da considerare, dopo la scoperta del documento originale ad opera del prof. N. Iorga, come completamente inesatte. Del resto, è in seguito alla lettura dell'articolo dello studioso romeno che ci è diventato chiaro l'interesse che presenta lo studio di questo documento.

L'atto in questione – susseguente alla conquista di Costantinopoli da parte degli Ottomani – definiva, sino alla proclamazione della repubblica in Turchia (1923) e insieme con i trattati firmati in seguito tra la Sublime Porta e le potenze cattoliche e in particolare la Francia, lo statuto giuridico della Chiesa latina in Turchia e della sua libertà di culto a Costantinopoli e, per estensione, in ogni regione dell'Impero in cui avessero potuto risiedere gruppi di cattolici. Si comprende quindi l'interesse di questo trattato che, per più di quattro secoli, è servito a una minoranza etnica (4) da base giuridica per l'esercizio del culto e la conservazione delle chiese.

(1) Fatta eccezione per lo studio di N. Iorga, che ha pubblicato per primo il testo originale: cfr. *Le privilège de Mohammed II pour la ville de Péra* (1er juin 1453), in « Bulletin historique de l'Académie roumaine », II, 1, 1914, pp. 11-32.

(2) *Histoire de l'empire ottoman*, trad. francese di J.-J. Hilbert, Parigi, 1835, t. II, pp. 523-524. Il testo greco si trova nell'edizione originale apparsa a Pest nel 1827, t. I, pp. 675-677.

(3) N. IORGA, *op. cit.*, pp. 16-17 e 'Ελληνικά, t. XI, pp. 119-123.

(4) E. D. D'ALESSIO, *La communauté latine de Constantinople au lendemain de la conquête ottomane*, in « Echos d'Orient », XXXVI, 1937, pp. 309 sgg.

fatto prigioniero; perciò Mehmed per lui è feroce, dispotico, ingiusto, sleale. L'unica nota originale e personale in questo conclamato odio e disprezzo per gli Ottomani sembra il suo giudizio negativo basato unicamente sul fatto che essi sono diversi dagli Occidentali, hanno costumi, mentalità, religione differenti e quindi a priori errati (33).

In conclusione si potrebbe affermare che, proprio attraverso le relazioni di chi fu testimone dei giorni della conquista turca, la situazione interna non sembra aver poi suscitato eccessivi allarmi, superati le distruzioni, i saccheggi, le violenze dei primi giorni, che, del resto, accompagnavano ogni guerra, anche fra popoli cristianissimi.

Tuttavia nessuno degli anteriori « flagelli di Dio » (Attila o Gengis Khan) avevano avuto una risonanza così ampia e diffusa in tutto l'Occidente e nello stesso tempo tanto epidemica. Giustamente il Runcimann (34) annota che « l'Europa occidentale con i ricordi ancestrali di gelosia per la civiltà bizantina ..., perseguitata da un senso di colpa per aver abbandonato alla fine la città, preferì dimenticarsi definitivamente di Bisanzio », anche perché, si può aggiungere, proprio negli stessi anni le possibilità commerciali ed economiche di cui Costantinopoli era stata sino ad allora il perno, trovavano altre aperture, emergenti dai viaggi di esplorazione.

L'Europa parve quindi dimenticare, da allora, i suoi debiti verso Bisanzio e conservò unicamente gratitudine ed ammirazione per la cultura classica: più nessuno, nemmeno ai tempi della guerra di indipendenza della Grecia, parlò più di civiltà bizantina, ma soltanto più di Temistocle e di Pericle.

ANNA MARIA NADA PATRONE

◆ In this article, the author outlines a rapid synthesis of the problems facing European states during the years when Mehmed II was asserting his power. A contingent situation of weakness and internal crisis, the complex political and religious relations with the Byzantine Empire and with the Ottomans, as well as a notable error in evaluating the military power of Turkey were the causes of the total absence of any form of commitment by the western world. In any case, at the time the latter was engaged in its westward expansion through its exploration voyages. If on one hand, due to its intrinsic value, the Turkish victory represented an exceptional event in the history of Europe, on the other, the internal situation of the Byzantine Empire was not to take a significant turn of the war. Despite the uniformity of their lamentations and accusations against the Turks (of which some examples are examined here), the Greek authors of monodies on the fall of Constantinople actually enable one to understand that following the bloody and awful days of the sack, the overall general situation began to normalize itself. Only the intellectuals were to go into mass exile in search of personal and ideological freedom, in spite of the fact that they generally considered the Westerners themselves as largely responsible for the ruin of Constantinople, and therefore worse than the very Turks.

(33) Cfr. *ivi*, I, p. 201.

(34) Cfr. R. RUNCIMANN, *op. cit.*, p. 173.

1985 RICHARD, Francis. Le centre du livre et de l'écrit.
De Byzance à Istanbul: un port pour deux continents.
Galleries nationales ... 2009 ... 2010. [Catalogue sous
la dir. scientifique de Edhem Eldem]. Paris: Éditions
de la Réunion des Musées Nationaux, 2009,
pp.209-225. (Mehmed II ... crée ... une véritable
scriptorium impérial, faisant venir des calligraphes, des
enlumineurs et des relieurs à qui il commande des
livres.)

Mehmed II
130654

340.09561
TU.K Turkey [Legislation, etc.]

Mehmet II
Bayezid II

Kanunname-i Sultani ber mucceb-i Örf-i
Osmani: II. Mehmed ve II. Bayezid devirlerine
ait yasakname ve kanunnameler / edited by
Robert Anhegger and Halil İnalçık.- Ankara:
Türk Tarih Kurumu, 1956.
xxiii, 95 p., 38 p. of plates; 24,5 cm.-
(Türk Tarih Kurumu yayınlarından xi. seri;
no. 5)
Includes index

7452 1. Law, Turkey I. Anhegger, Robert (ed.) II.
İnalçık, Halil (ed.) III. Title IV. (Series)

4469 KRAELITZ-GREIFENHORST, F.
Kânünnâme Sultan Mehmeds des Ero-
berers. Nach der einzigen Handschrift
(Wiener Nationalbibliothek) hrsg. und
übers. Mitt. osm. Gesch. I (1921-22),
pp. 13-48

Fatih Sultan
Mehmet II
KANUNNAME

87-964233

Khānī, Aḥmad.
(Fatḥ al-Qusṭanṭīniyah)
فتح القسطنطينية : سرمدان نثرية
وعبرية / أحمد الخاني.
[Riyadh, Saudi Arabia : s.n., 1985]
(الرياض : مطابع المدينة)
. 96 p. : ill., map ; 22 cm. --
(رغن الادب النثري)
Bibliography: p. 10
8 riyala.
A.P.-Lang.

ISTANBUL
MEHMET II

22 KASIM 1991

Mehmed (II)

Mahomet II (Mehmed II). The penny magazine
130 (12 April 1834), 140-142.

20 AGUSTOS 1991

Mehmed (II)

Mahomet II (Mehmed II). The penny magazine
130 (12 April 1834), 140-142.

18 AGUSTOS 1991

956.10721
UN.F Unver, A. Süheyl

Fatih devri ilim, san'at ve içtimai tekâmül
hamlelerine umumî nazar / by A. Süheyl Unver.-
İstanbul: İstanbul Fetih Derneği, 1953.
21 p.; 25 cm.- (İstanbul Fethi Cemiyeti;
no. 17)

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed
II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Title
II. (Series)

956.10721
IN.F İnalçık, Halil

Fatih devri üzerinde tetkikler ve vesikalar
/ by Halil İnalçık.- Ankara: Türk Tarih
Kurumu, 1954.
vol.; 24,5 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınlara
rından xi. seri - III. no; 6)
Library has vol. 1 only
Includes bibliographical references

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. History
Ottoman Empire I. Title II. (Series)

7584

956.10721
UN.F Unver, A. Süheyl

Fatih devri ilim, san'at ve içtimai tekâmül
hamlelerine umumî nazar / by A. Süheyl Unver.-
İstanbul: İstanbul Fetih Derneği, 1953.
21 p.; 25 cm.- (İstanbul Fethi Cemiyeti;
no. 17)

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed
II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Title
II. (Series)

956.10721
IN.F İnalçık, Halil

Fatih devri üzerinde tetkikler ve vesikalar
/ by Halil İnalçık.- Ankara: Türk Tarih
Kurumu, 1954.
vol.; 24,5 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınlara
rından xi. seri - III. no; 6)
Library has vol. 1 only
Includes bibliographical references

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. History
Ottoman Empire I. Title II. (Series)

7584

18734 LYBYER, A. H. Mohammad the
Conqueror. Slav. and E. Eur. Rev. 15
(1936-37). pp. 639-648

Fatih Mehmet

MEHMET II

Mehmet (II)

Uzun Hasan

MEHMET II, the Great, Sultan of the Turks.
Antwort auf ein persisches Schreiben des
langen Hasan [Uzun Hasan] vom Schewwal
887/1482: herausgegeben und übersetzt von
M. Winklerhauser. Türkische Chrestomathie.
no. 239-240.

21 AGUSTOS 1991

ISTANBUL

MEHMET (II)

18781 GUILLAND, R. Les appels de
Constantin XI Paléologue à Rome et à
Venice pour sauver Constantinople (1452-
1453). Byzantinoslavica 14 (1953), pp.
226-244

Istanbul'un kurtarmak için
Paleolog XI. Konstantinopolu Roma
ve Venedik'e başvurması

636

4759 PAPAZOGLU, A. Μωάμεδ Β' ὁ
πορθητὴς κατὰ τὸν Τοῦρκον ἱστορικὸν
'Ασὶκ Πασᾶ Ζαδὲ. (Mohammed II le
conquérant d'après l'historien Turc Acik
pacha Zadè.) Ἐπετηρίς Ἑταιρείας
Βυζαντινῶν Σπουδῶν 16 (1940), pp.
211-246

Tamim Akil Papazoglu göre
Fatih II. Mehmet

Fatih S. Mehmet

Asir Pasazade

Mehmet II

İSTANBUL
FATİH
Ermeniler yok

10159 SANJIAN, A.K. Two contemporary Armenian elegies on the fall of Constantinople, 1453. *Viator* 1 (1970), 223-261.

İstanbul'un düşmesi üzerine iki Ermeni mesnevisi

Mehmed (II)
Hoca Sadeddin Efendi

SA'D AL-DIN IBN HASANJAN, called Khojah Efendi. Relation de la prise de Constantinople par Mahomet II [GOW, 123;] extraite des Annales de l'empire Ottoman et traduite du Turk par Garcin de Tassy. Collection des chroniques nationales françaises 38 (1826), pp. 337-351.

21 AGUSTOS 1991

MEHMET II
(FATİH)

LEFEBVRE, M.M. Quinze firmans du Sultân Mehmed le Conquérant. *REI* 39(1971), pp. 147-173.

Mehmet (II)

MEHMET II, the Great, Sultan of the Turks. Aus Awni's, d.i. Mohammed des II. Geselen; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. *Türkische Chrestomathie*, p. 310.

18 AGUSTOS 1991

Mehmed (II)

MEHMET II, the Great, Sultan of the Turks. Befehlsschreiben Sultan Mohammed Chan's an seinen Sohn, Prinzen Mustafa, Staatthalter von Karaman, worin selbst der Oberbefehl gegen den mit den Karaman Oglu Heeresmacht kommenden Langen Hasan erteilt wird; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. *Türkische Chrestomathie*, pp. 240-241.

20 AGUSTOS 1991

956.10721
M.F. Mirmiroğlu, VL.

IRUCA

Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin devrine ait tarihi vesikalar / by VL. Mirmiroğlu.- Istanbul: Sarıyer Halkevi Neşriyatı, 1945.

102, [8] p.: ill.; 23 cm.- (Sarıyer Halkevi neşriyatından; no. 2)

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. History, Ottoman Empire I. Title

3979

Mehmed (II)
Com Sultan

MEHMET II, the Great, Sultan of the Turks. Befehlsschreiben Sultan Mohammed's an seinen Sohn, Prinzen Dschem, über die Niederlage des langen Hasan; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. *Türkische Chrestomathie*, pp. 242-244.

21 AGUSTOS 1991

Mehmed (II)

Textus colloquii Patriarche Gennadi cum Mohammede II e pronunciatione corrupta graeca, historiae patriarchicae a Martino Crusio traducta, in idioma turcicum restitutus a Jos. de Hammer; (*Pronuntiatio graeca in Turco graecia libro II*, p. 110.) *Fundgruben des Orients* 1 (1809), 461; 2 (1811), 105-106, 164-166, 316-318, 470-473.

21 AGUSTOS 1991

ÖNGE, Doç. Dr. Yılmaz : Fatih devri mimarisi. *Konevî* 1(10), 7.83, 11-14

956.10721
BE.A Berki, Ali Himmet

IRUCA

(Al-'Ahil al-'Uthmani Abu al-Fath al-Sultan Muhammad al-thani: Fatih al-Qustantiniyya wa hayatuhu al-'adliyya)

العاهل العثماني ابو الفتح السلطان محمد الثاني : فاتح القسطنطينية و حياته العادلة / تأليف علي همت الاتسكي بركي : تعريب محمد احسان بن عبدالعزيز - القاهرة : محمد سامي امين الخانجي ، ١٩٥٣

236 p., [9] p. of plates; 24 cm. Includes index

1. History, Ottoman - 1451 - 1481 2. Mehmed II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Muhammad Ihsan b. Abd al-Aziz (tr.) II. Author (Arabic) III. Title IV. Title (Arabic)

4175

956.10721
BA.M Babinger, Franz Carl Heinrich

IRUCA

Mehmed the Conqueror and his time / by Franz [Carl Heinrich Babinger]; translated by Ralph Manheim; edited by William C. Hickman.- New Jersey: Princeton University Press, 1978.

xx, 549 p., 24 p. of plates: 8 maps; 23.5 cm.- (Bollingen series; 96)

Translation of: Mehmed der Eroberer und seine zeit

Includes index
ISBN 0-691-09900-6
LCCN 77-71972

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Manheim, Ralph (tr.) II. Hickman, William C. (ed.) III. Title IV. (Series)

Fatih albümüne bir bakış= sur l'album du conquerant / by Mazhar Şevket İpsiroğlu and Sabahattin Eyüboğlu.- İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, [n.d.].
xxi, 153 p.: 131 ill.; 23,5 cm.- (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları; no. 622)
Text in Turkish and French

1. Turkish Painting, Album I. Eyüboğlu, Sabahattin (J.auth.) II. Title III. Title: Sur l'album du Conquerant IV. (Series)

5788

Fetihname-i Sultan Mehmed / by Kivâmi; prepared by Franz Babinger: İstanbul: Maarif Vekâleti, 1955.
viii, 322 p.; 23 cm.
Text in Ottoman Turkish
Cover title: فتیحة سلطان محمد

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. History, Ottoman Empire I. Babinger, Franz (prep.) II. Title III. Title (Arabic)

9416

SANAT T

II. MEHMET

7520 GRAY, B. Two portraits of Mehmet II. *Burl. M.* 61 (1932), pp. 4-6

II. Mehmed'in iki portresi

TARİH

MEHMET II

18733 LEWIS, B. The privilege granted by Mehmed II to his physician. *BSOAS* 14 (1952), 550-563

II. Mehmed'in Doktoruna bahsettiği imkân

TARİH

FATİH S. MEHMET

PAPADAKIS, A. Gennadius II and Mehmet the Conqueror. *Byzantion* 42(1972), pp. 88-106.

II. Gennadius ve Fatih Mehmet

MEHMET II

18737 MARINESCU, C. L'état et la société turcs à l'époque de Mahomet II. À propos d'un ouvrage récent. *Rev. Hist.* 214 (1955), pp. 35-47

II. Mehmed zamanında Devlet ve Türk toplumu. Yeni bir eser meyanında

Tarih-i ebû'l feth / by Tur-i Sina Dursun Bey; prepared by A. Mertol Tulum.- İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1977.
xxxii, 272 p.: a fold map; 24 cm.- (İstanbul Fetih Cemiyeti; no. 74)
Includes index

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Tulum, A. Mertol (prep.) II. Title III. (Series)

1767

TARİH

ANİMET HERSEKZE

FATİH S.

MEHMET

BELDICEANU, N.

A propos du code coutumier de Mehmed II et de l'œuvre juridique d'Ahmed Hersekzade. *REI* 38 (1970), pp. 163-172

II. Mehmed'in örf kanunları ve Ahmed Hersekzade'nin hukuk eseri meyanında

TARİH

İSTANBUL
FATİH

MORRIS, C.

Geoffroy de Villehardouin and the conquest of Constantinople. *History* 53 (1968), pp. 24-34

Geoffroy de Villehardouin ve İstanbul'un fethi

İstanbul

Fatih Sultan Mehmet II

ALEXANDRESCU-DERSCA BULGARU, M.M. L'action diplomatique et militaire de Venise pour la défense de Constantinople (1452-1453). *Rev. roumaine d'hist.* 13(1974), pp. 247-267.

İstanbul'un savunması için Venise'nin giriştiği diplomatik faaliyetler (1452-1453)

FATİH S. MEHMET

İSTANBUL

4770 ZORAS, G. 'H αλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ βασιλεία Μωάμεδ Β' τοῦ κατακτητοῦ κατὰ ἀνέκδοτον 'Ελληνικὸν Βαρβερινὸν κώδικα III τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης. (Le règne de Mahomet II le Conquerant et la prise de Constantinople, d'après le cod. inédit Berberinus gr. III de la bibliothèque Vaticane.) 'Επετηρίς 'Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 22 (1952), pp. 233-289

Fatih II. Mehmet'in İstanbul'un ve İstanbul'un fethi - Vatikan Kütüphanesi Berberinus'un yazımlarından bir kodexa göre.

226216

Continuità e discontinuità nella storia politica, economica e religiosa

Studi in onore di
ALDO STELLA

raccolti da
Paolo Pecorari e Giovanni Silvano

26 Agosto 2015

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	226216
Tas. No:	945 CON-D

Vicen 29
1993

NERI POZZA EDITORE

GIORGIO FEDALTO

MEHMED II NELLA CAPITALE DELL'ORTODOSSIA.
COSTANTINOPOLI 1453-1465

130654

La recente edizione di testimonianze dirette, e di contemporanei, sulla conquista di Costantinopoli, il 29 maggio 1453, da parte dei turchi ottomani guidati dal sultano Mehmed II, offre l'occasione di riconsiderare l'entità della sciagura subita, sia dall'impero bizantino e dalla Chiesa ortodossa, sia da tutta la cristianità¹. Altri contributi pubblicati negli ultimi anni sul primo decennio dopo la caduta, consentono al tempo stesso di valutare l'atteggiamento del sultano rispetto a Costantinopoli, capitale dell'impero, e nei confronti del cristianesimo ortodosso, che nella basilica di S. Sofia e nel patriarca aveva il suo centro. L'argomento, pur essendo stato oggetto di vasto interesse, offre la possibilità di puntualizzare e riconsiderare taluni aspetti sui quali non esiste ancora un accordo definitivo nella storiografia.

1. L'attacco finale a Costantinopoli venne sferrato prima dell'alba del 29 maggio: una micidiale bombardata riuscì a fare breccia sulla porta di S. Romano e con durissimi combattimenti e perdite da ambo le parti si celebrò l'ultimo atto della tragedia². Vennero uccisi l'imperatore Costantino XII e i nobili del seguito; i turchi dilagarono in città, compiendo uccisioni, spogliazioni, saccheggi, violenze. Chi si opponeva veniva ucciso: il cardinale Isidoro di Kiev, inviato del papa per proclamare l'unione delle Chiese, già sottoscritta nel concilio di Firenze del 1439, ferito, venne fatto prigioniero, riuscendo poi a fuggire avventurosamente. Verso mezzogiorno

¹ Cfr. *La caduta di Costantinopoli. Le testimonianze dei contemporanei*, a cura di A. Pertusi, Verona 1976 (PERTUSI, I); *La caduta di Costantinopoli. L'eco nel mondo*, a cura di A. Pertusi, Verona 1976 (PERTUSI, II); *Testi inediti o poco noti sulla caduta di Costantinopoli*, a cura di A. Carile, Bologna 1983 (PERTUSI, III); sullo svolgersi analitico dei fatti e dei rapporti tra Oriente ed Occidente, cfr. F. TAESCHNER, *The Ottoman Turks to 1453*, in *The Cambridge Medieval History*, vol. IV. *The Byzantine Empire*, vol. I. *Byzantium and its neighbours*, ed. J.M. Hussey, Cambridge 1966, pp. 753-775; S. RUNCIMAN, *La caduta di Costantinopoli. 1453*, Milano 1968; H. İNALCIK, *The Ottoman Empire. The Classical Age, 1300-1600*, London 1973; K.M. SERTON, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, vol. I. *The Thirteenth and Fourteenth Centuries*, Philadelphia 1976; vol. II. *The Fifteenth Century*, Philadelphia 1978; A. BOMBACI-S.J. SHAW, *L'Impero ottomano*, Torino 1981.

² PERTUSI, I, pp. LXXXIV sgg.

45-62

27 Nisan 2014

- 2581 İNALCIK, Halil. Le droit d'initiative du sultan et les lois de Fâtih (Mehmed II). *Cahiers Balkaniques*, 38-39 (2011) pp.289-324. [With Mehmed II 130654 - abstracts in French & English.]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 4368 RODINI, Elizabeth. The sultan's true face? Gentile Bellini, Mehmet II, and the values of verisimilitude. *The Turk and Islam in the Western eye, 1450-1750: visual imagery before Orientalism*. Ed. James G. Harper. Farnham: Ashgate, 2011, pp.21-40. Mehmed II 130654

- 633 DEMİRHAN, M.Fatih. Turkish tombs up to Mehmed II. *Tra quattro paradisi: esperienze, ideologie e riti relativi alla morte tra Oriente e Occidente* / a cura di Antonio Fabris. Venice: Ca' Foscari, 2013, (Hilâl. Studi Turchi e Ottomani, 1), pp.85-106. [Mainly pictures. Some tombs rebuilt 18th-21st centuries.] Mehmed II 130654

hl. Landes durch den Luxemburger, der seit 1410/11 römischer König und damit künftiger Kaiser, also berufener Führer eines Kreuzzuges, war, ist deshalb zunächst ein Akt gewesen, durch den die Universalität des Kaisertums und seiner Führungsrolle innerhalb der Christenheit betont werden sollte. Für den *imperator (futurus)* erschien es geradezu als Pflicht, sich an die Spitze eines gesamteuropäischen Kreuzritterheeres zu stellen, als eine gottgewollte Aufgabe, deren Erfüllung den Herrscher erst als wirklichen Kaiser erwies und deren (zumindest verbal verkündete) Inangriffnahme allein schon imperialen Glanz verlieh und die Universalität der Kaiserwürde zu dokumentieren half. In diesem propagandistischen und appellativen Sinne hat sich der letzte Luxemburger zweifellos auch zur Kreuzzugs-idee bekannt, ohne daß zu erweisen ist, wie sehr er von dieser Idee tatsächlich durchdrungen war und ihre Verwirklichung anstrebte. Realität ist sie zu Sigismunds Lebzeiten nach 1396 jedenfalls nicht mehr geworden. Sie blieb letztlich ein Traum, den man heißen Herzens und mit politischem Nutzen propagieren konnte, der sich aber am Ende verflüchtigte, ohne nochmals zu einem wirklichen Plan, der mehr war als eine Absichtserklärung, geworden zu sein.

— Mehmed II (1306/54)

Europa und die Osmanische Expansion im Ausgehenden
Mittelalter, Hg. Franz-Reiner Erkens, Berlin 1997
isam 161336.

Der türkische Sultan Mehmed II. und Karl der Kühne, der „Türk im Occident“

Von Claudius Sieber-Lehmann, Basel

Karl der Kühne, der letzte Herzog von Burgund aus dem Hause Valois, wird bis heute in der deutschsprachigen Historiographie zwiespältig beschrieben. Er gilt zwar als klassischer, auch tragischer Repräsentant eines „herbstlichen“ Mittelalters, zugleich trägt er aber die Züge eines skrupellosen „Principe“. Dies gilt in erhöhtem Maße für die schweizergeschichtliche Forschung, wo bis in die jüngste Zeit die „manische Menschenverachtung“ und die „Paranoia“ Karls des Kühnen kritisch vermerkt wurden¹.

¹ Nicolas Morard, Auf der Höhe der Macht (1394 - 1536), in: Geschichte der Schweiz und der Schweizer, hrsg. von Beatrix Mesmer/Jean-Claude Favez/Romano Broggini, Basel/Frankfurt am Main 1982, Bd. 1, 315. - Der vorliegende Artikel, als Manuskript 1992 fertiggestellt, entstand im Rahmen des Projektes „Forschungen zur Mentalitätsgeschichte des Hoch- und Spätmittelalters“ des Schweizerischen Nationalfonds (1988 - 91), das von Professor František Graus betreut und von Professor Guy P. Marchal (Luzern) abgeschlossen wurde. Für die Einbettung der hier vorgetragenen These in den größeren Zusammenhang der Burgunderkriege vgl. Claudius Sieber-Lehmann, Spätmittelalterlicher Nationalismus. Die Burgunderkriege am Oberrhein und in der Eidgenossenschaft. (Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte Nr. 116) Göttingen 1995.

Da im folgenden häufig aus den gleichen Texten zitiert wird, werden die wichtigsten Quellen hier angegeben, um ständige Rückverweise zu vermeiden: *Akten zum Neußer Krieg 1472 - 1475*, hrsg. von Adolf Ulrich, in: Annalen des historischen Vereins für den Niederrhein 49 (1889), 1 - 191; *Breisacher Reimchronik* über Peter von Hagenbach, in: Quellensammlung zur Badischen Landesgeschichte, hrsg. von Franz Josef Mone, Karlsruhe 1845 - 67, Bd. 3, 183 - 434, 681 - 684; *Burgundesche Legende*, gedruckt von H. Knobloch, Straßburg 1477, Faksimileausgabe, in: *Recueil de pièces historiques*, imprimées sous le règne de Louis XI., éd. par Émile Picot/Henri Stein, Paris 1923, 31 - 42; *Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. - 16. Jahrhundert*, 38 Bände, Leipzig/Stuttgart/Bremen 1862 - 1968; *Petermann Etterlin*, *Kronica von der loblichen Eydgnoschaft, jr harkomen und sust seltzam strittenn und geschichten*, hrsg. von Eugen Gruber (Quellenwerk zur Entstehung der Schweizerischen Eidgenossenschaft; III. Abteilung: Chroniken und Dichtungen, 3), Aarau 1965; *FRA/Fontes rerum Austriacarum*. Abth. II: *Diplomataria et acta*, Wien 1849f.; *Nicolae Iorga*, *Notes et extraits pour servir l'histoire des croisades au XVe siècle*. Quatrième série (1453 - 76), Bucarest 1915; *Johannes Janssen*, *Frankfurts Reichs-correspondenz nebst andern verwandten Aktenstücken von 1369 - 1519*, 3 Bde., Freiburg im Breisgau 1863f.; *Kalendergedicht auf das Jahr 1475*, in: *Basler Chroniken* 2, hrsg. von Wilhelm Vischer/Heinrich Boos, Leipzig 1880, 176 - 181; *Johannis Knebel capellani ecclesiae Basiliensis Diarium*, hrsg. von Wilhelm Vischer/Heinrich Boos/August Bernoulli, in: *Basler Chroniken*, Bd. 2; *Basler Chroniken*, Bd. 3, 1 - 271, Leipzig 1880/87; *Gustav Georg König von Königsthal*, *Nachlese in den Reichs-Geschichten* (...) unter der Regie-

25 Mayıs 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- Mehmed II
130654
- 12049 INALCIK, Halil. Le droit d'initiative du sultan et les lois de Fâtih (Mehmed II). *Cahiers Balkaniques*, 38-39 (2011) pp.289-324. [With abstracts in French & English.]

.. ANDIKTAN

25 Mayıs 2014

- Mehmed II
130634
- 4130 TOKSÖZ, Meltem. The world of Mehmed Murad: writing *Histoires universelles* in Ottoman Turkish. *Osmanlı Araştırmaları. Journal of Ottoman Studies*, 40 (2012) pp.343-363. [With abstract in Turkish.]

25 Mayıs 2014

- 12068 PISTARINO, Geo. Genova tra l'Europa cristiana e il mondo turco-islamico nel tempo di Maometto II il Conquistatore. *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 26 (2005) pp.835-850. [With abstract in English.]
- Mehmed II
130654

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

BRILL

Mehmed II
130654

GÜLRU NECİPOĞLU

VISUAL COSMOPOLITANISM AND CREATIVE TRANSLATION: ARTISTIC CONVERSATIONS WITH RENAISSANCE ITALY IN MEHMED II'S CONSTANTINOPLE

The conquest of Byzantine Constantinople by Sultan Mehmed II engendered a series of transcultural exchanges that took place in a dramatically changing world order. Perceived as a "metahistorical" event, the fall of the city in 1453 and its transformation into Ottoman Constantinople/*Koṣṭantīniyye* gave rise to eschatological expectations for the emergence of a universal empire on the eve of the last days.¹ In this turbulent setting, a combination of apocalyptic fervor and battle for territory triggered competing projects for the renewal of the ancient Roman Empire through the reuniting of Rome with Constantinople, the "New Rome." These bold projects, promoted by successive popes of Rome and by the sultan of Constantinople, involved continually shifting political alliances, bringing together Christian and Muslim powers, in which Venice played a pivotal role. The expatriate Byzantine cardinal Bessarion (d. 1472) was a leading proponent of the papacy's attempts to reclaim Constantinople for a united Christendom that would reconcile the schism of the Latin and Greek Churches.² Meanwhile, Mehmed II (d. 1481) coveted Rome as the legendary Golden Apple whose conquest, according to medieval Islamic apocalyptic prophecies, reinforced by recent favorable omens, was to follow that of Constantinople.³ Soon after having seized Otranto in southern Italy, however, the sultan died without accomplishing his ultimate goal, just as grandiose plans for papal crusades failed to bring about the hoped for recapture of Constantinople.

The rhetoric of crusade and jihad thus formed the backdrop to the Ottoman sultan's artistic conversations with Renaissance Italy, which were punctuated by moments of diplomatic alliance and gift exchange with such city-states as Rimini, Naples, Florence, and Venice.

These intercultural transactions revolved around networks of shared political and commercial interests, which often proved more compelling than reciprocal official discourses reviling the antithetical "other." It is against this background that I will attempt to situate the patronage of Italianate art at the court of Mehmed II, a subject that has been scrutinized in specialized studies since the nineteenth century and recently revisited in publications seeking to re-orient the Renaissance between East and West.⁴ Although the sultan occupies a prominent position as an active participant in Renaissance cultural production in these "encounter" studies, the implications of his interaction with Italian visual culture remain elusive, as do the contextual meanings of artworks created for him in this foreign manner.⁵

My aim here is to reinterpret Mehmed II's agency as a patron of the arts by arguing that he deliberately negotiated the expanding Western and Eastern cultural horizons of his empire through visual cosmopolitanism and creative translation. The importation of foreign artistic idioms, accompanied by the creation of an indigenous aesthetics of fusion, contributed to the construction of a multifaceted imperial identity. As we shall see, the sultan enthusiastically engaged with diverse artistic traditions in refashioning his public persona and dynastic self-image upon the reconstructed stage of his new capital, which continued to be called Constantinople (*Koṣṭantīniyye*), alongside the popular name of Istanbul (from the Greek *eis tēn polin*, "to the city"). Strategically situated at the juncture of two continents and two seas, this was the ideal center for a world empire combining Turco-Mongol, Perso-Islamic, and Roman-Byzantine traditions of universal sovereignty. The cultivation of heterogeneous visual idioms—Ottoman, Timurid-

D 162

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

25 Ocak 2014

Mugarnas, vol. XXIX, 2012 Leiden, p. 1-82

İSAM DN-161423-

The sultan's true face? Gentile Bellini, Mehmet II, and the values of verisimilitude¹

Elizabeth Rodini

— Mehmed II (130654)

03 Subat 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Art historians are often concerned with firsts, so it is not surprising that there have been a number of scholarly attempts to identify the first accurate representation of a non-Westerner by a European artist. Among the candidates for this achievement are works by Pisanello, Ambrogio Lorenzetti, and Benozzo Gozzoli.² When it comes to representations of the Turks, the honor of primacy generally goes to portraits made by Western artists working for the Ottoman Sultan Mehmed II in Istanbul between about 1460 and 1480. The majority of these works are portrait medals, but the most unusual and striking, because it is nearly life-sized and painted in color, is the canvas now in the collection of the National Gallery, London, dated 1480 and attributed to the Venetian painter Gentile Bellini (Fig. 2.1).³ Most scholars have located the portrait of Sultan Mehmed II within a wider discussion of a general move from fantasy to naturalism in Western representations of the Turks, a move centered in Venice where contact with the Eastern Mediterranean and the lands beyond was particularly intense.⁴ Along with textiles, glass, ceramics, metalwork, and spices, Venetian travelers returned home from the East with the knowledge necessary, as Julian Raby put it, to produce and appreciate the "first factual images of the Muslim world."⁵ Bellini's portrait is widely considered an important participant in a resulting transition away from stereotype and toward more "authentic" images of the (Islamic) other.⁶

Scholars have also acknowledged the pictorial rhetoric of Bellini's portrait. Massimo Villa notes that, for all its apparent precision (including the sultan's arched brow and aquiline nose), the painting is a work of courtly flattery;⁷ Jürg Meyer zur Capellen links the pairing of portrait likeness and heraldic emblem (the six floating crowns) with the language of the medal, a genre favored by Mehmed;⁸ and a number of scholars have examined the intersection of Italian and Ottoman portrait traditions in Bellini's composition.⁹ But equally persistent,

popularity. For the rich or at least the well-to-do, there were Kashmir shawls and imported French woollens, to say nothing of the Bursa silks now being produced for a wider market; and as to the poor, delicate mohair cloths with regular wavy designs must have been completely beyond their reach in 1700, as they had been during the sixteenth century.

Thus the exportation of luxury mohair cloths from Ankara to Venice and Poland was characteristic of a set of economic relationships and consumer preferences that after 1650 was being made obsolete by the activities of new players. Dutch merchants exported mohair to satisfy the demand of the manufacturers of *greinen*. And at the same time Ottoman court demand had disappeared; the fur-obsessed Sultan Ibrahim (r. 1640–1648) was hardly inclined to emulate his illustrious ancestor Süleyman by publicly showing himself draped in Ankara's *zambelotti*.

— Mehmed II (130654)

The Renaissance and the Ottoman World, edit. Anna Contadini,
Claire Norton, Surrey: Ashgate 2013, İSAM DN. 222491

22 Subat 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Chapter 13

Mehmed II as a Patron of Greek Philosophy: Latin and Byzantine Perspectives

Anna Akasoy¹

In his *Balance of Truth* (*Mizân al-haqq*), the famous Ottoman writer Katib Çelebi (1609–1657), also known as Hajji Khalifa, discussed among other topics the subject of singing:

Songs definitely have an influence on bodies and play a great part in stirring up soul and spirit. For this reason the sages have said that the person whose spirit prevails over his soul should overcome his brute soul and should give the reins of government, in the kingdom of the body, into the hands of Sultan Spirit. (...) For this reason Aristotle invented the *Organon* and had it played while giving instruction to the Peripatetics.²

This interpretation of the *Organon* was obviously inspired by its literal meaning, 'instrument', and suggests that Ottoman scholars of the seventeenth century were misinformed about significant aspects of Aristotle's work. This seems to confirm the conventional historiography of the philosophical tradition of Islam, which claims that its productive phase ended in the year 1198, the year Ibn Rushd died. According to this reckoning, later centuries witnessed little philosophical originality, and as a reflection of this abating intellectual grandeur, the medieval translations from Arabic into Latin came to a standstill towards the end of the thirteenth century. Baghdad, the vibrant capital of Arabic philosophy, patronised by the Abbasid caliphs, was nothing but a distant memory. The Latin West had recovered its Greek heritage and declared its independence of Aristotle's Muslim custodians. Renaissance philosophers, with the confidence of possessing the original Greek sources, criticised the Arab authorities as part of the scholastic tradition which characterised the dark ages.

About a decade ago, scholars started to challenge this paradigm. Dag Nikolaus Hasse, for example, has shown that Petrarca's statement, 'I will hardly be persuaded that anything good can come from Arabia', is hardly representative of

¹ I would like to thank Charles Burnett, Guido Giglioni and Dag Nikolaus Hasse for their helpful comments.

² Kâtib Çelebi 1957, 40; Kâtib Çelebi 1972. For the following see Zarcone 1988.

-
- 1 SAADET DİŇ, Fatih Sultan Mehmet bir rönesans hükümdarı mıdır? Franz Babinger'in Fatih Sultan Mehmet ve zamanı adlı kitabındaki tezlerine yaklaşımlar, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

- 2418 ISOM-VERHAAREN, Christine. Constructing Ottoman identity in the reigns of Mehmed II and Bayezid II. *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association*, 1 i-ii (2014) pp. 111-128.

Mehmed II
130654
Bayezid II
02 0 6358

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

04 Eylül 2015

06 Ağustos 2015

- 311 AKASOY, Anna. Mehmed II as a patron of Greek philosophy: Latin and Byzantine perspectives. *The Renaissance and the Ottoman world*. Ed. Anna Contadini and Claire Norton. Farnham & Burlington (VT): Ashgate, 2013, pp. 245-256. *Mehmed II* 130654

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SUNKA GELEN DOKÜMAN

MADDE YAYIMLANDIKTAN

438 NECİPOĞLU, Gülru. Visual cosmopolitanism and
creative translation: artistic conversations with
Renaissance Italy in Mehmed II's Constantinople.
Muqarnas, 29 (2012) pp. 1-81.

Mehmed II
130654

22 Haziran 2015

MEHMED II.

956.10721
BA.H

Babinger, Franz Carl Heinrich

Mehmed der Eroberer und seine zeit:
weltenstürmer einer zeitenwende / by Franz
[Carl Heinrich] Babinger.- München: F.
Bruckmann, 1953.
xiv, 592 p., 24 p. of plates: 38 ill.,
8 maps; 24 cm.
Includes index

3077

956.10721
BA.K

Barbaro, Nicolo

Kostantiniyye muhâsarası ruznâmesi / by
Nicolo Barbaro; translated by Şemseddin Tâlip
Diler.- 2nd ed. / edited by Enrico Cornet.-
Istanbul: Istanbul Fetih Cemiyeti, 1976.
78 p.; 24 cm.- (Istanbul Fetih Cemiyeti;
no. 23)
Translated from Italian into Turkish
First published in Vienna, 1856

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed
II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Diler,
Şemseddin Tâlip (tr.) II. Cornet, Enrico (ed.)
III. Title IV. (Series)

1968

4748 HALÉVY, M. A. Les guerres
d'Etienne le Grand et de Uzun-Hassan
contre Mahomet II, d'après la "Chronique
de la Turquie" du Candiot Elie Capsali
(1523). *Studia et acta orientalia* I (1958),
pp. 189-198

Candiot Elie Capsali'nin
"Tarihî Kırımlarına göre 2. ve
3. Mehmed'in karşı Uzun Hassan
ve Bayezid'in savaşları.

956.10712
MU.F

Murad II, Sultan of Turks

Fatih Sultan Mehmed'e nasihatler / by Sultan
Murat Han; compiled by Abdullah Uçman.-
[Istanbul ?]: Tercüman, [n.d.].
157 p.; 19,5 cm.- (Tercüman 1001 Temel
eser; no. 76).

1. History, Turkey - 1402 - 1453 2. History,
Ottoman Empire I. Uçman Abdullah (comp.)
II. Title III. (Series)

3416

297.543
ZW.

Zwei stiftungsurkunden des Sultans Mehmed

II. Fatih / edited by Tahsin Öz.- Istanbul:
Istanbul des Archäologischen Institutes Des
Deutschen Reiches, 1935.
xiv, 149 p.; 25 cm.- (Istanbul Mitterlun-
gen; heft. 4)

3880

1. Fiqh, Foundation I. Öz, Tahsin (ed.) II.
(Series)

714.09561

Nirven, Saadi Nâzım

Istanbul'da Fatih II. Sultan Mehmed devri
Türk su medeniyeti / by Saadi Nâzım Nirven.-
Istanbul: [s.n.], 1953.
123 p.; ill.; 24,5 cm.

3297

1. Fountains, Turkey I. Title

MEHMED, Mustafa A. La politique ottomane à
l'égard de la Moldavie et du khanat de
Crinée vers la fin du règne du sultan
Mehmed II "le conquérant". *Rev. roum. hist.*
1974(3), pp. 509-533.

Fatih 2. Mehmed'in saltanatının
sonuna doğru Kırım hanlığı ve
Moldavia beldelerinde Osmanlı
siyaseti.

PATRINELIS, C.C. Mehmed II the
Conqueror and his presumed knowledge
of Greek and Latin. *Viator* 2 (1971),
pp. 349-354.

1) Fatih Sultan Mehmed
II'nin meşhûr ruznâmesi ve Fatihçe
bilgisi.

MEHMED II

18720 IORGA, N. Le privilège de
Mohammed II pour la ville de Péra (1er
juin 1453). *Acad. roumaine, Bull. sect.*
hist. 2 (1914), pp. 11-32

Pera zehri için II. Mehmed'in
intizarı (1 Haziran 1453).

956.10721
ER.F

Ertaylan, İsmail Hikmet

Fatih ve fütûhâtı / by İsmail Hikmet Ertay-
lan.- Istanbul: Istanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi, 1953-1966.
2 vol. (304, 43, xiii; 199 p., 16 p. of
plates); ill.; 34x24 cm.- (Istanbul Universi-
tesi yayınları)
Contents: vol. 1. Bizans ve Karadeniz - vol.
2. Adalar denizi ve Akdeniz fütûhâtı

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. Mehmed
II, Sultan of the Turks - 1432 - 1481 I. Title
II. (Series)

1960

Tekindog, U.C. Şehabettin FATİH
"Fatih devrinde Osmanlı - Kırım ilişkileri
münasebetleri", *İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi*
1976 sayı 30 ss. 73-98

18771 AYVERDI, Ekrem Hakki. Con-
stantinople and its conqueror: 1453. MW
43 (1953), pp. 177-196

Istanbul ve Fatih
1453

- Mehmed (II)

3030 BABINGER, FRANZ. "Mehmed II's Heirat mit Sitt-Chatun (1449)." *Islam* 29 ('49) 217-35. With 15 illustrations (inscriptions, tomb coins, and a portrait preserved in a ms. of Ptolemy's geography in Venice).

22 TEMMUZ 1992

Mehmed Fatih

741 WERNER, E. *Sultan Mehmed der Eroberer und die Epochenwende im 15. Jahrhundert*. Berlin: Akademie-Verlag, 1982 (Sitzungsberichte der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig, [B:] Phil.-Hist. Kl., 123/2) 71pp.

27 OCAK 1993

20 NISAN 1993

3562 MANTOVANELLI, M.S. Paolo Erizzo a Negroponte: un episodio della lotta tra Venezia e Maometto II: due dipinti del Seicento e fonti storico-letterarie. *Arte veneziana e arte islamica: atti del primo simposio internazionale sull'arte veneziana e l'arte islamica, Venezia 1986*. Ed. E. Grube. Venice: L'Altra Riva, 1989 (Venezia e l'Oriente Vicino) pp. 61-69

MEHMET II

MEHMET II

AYKUT,

Altan (Doç. Dr.), "İvan Feresvetov ve Sultan Mehmet Menkıbesi", *Belleten*, 46, 18 (1982), 861-873, Çeviri: İvan Peresvetov. "Skazanie O Magmete - Saltane".

107 MAYIS 1993

- Mehmed (II)
- KANUNNÂME

878 DALLEGGIO d'Alessio, E. Trattato tra i Genovesi di Galata e Maometto II. *Il Veltro*. 23 ii-iv (1979) pp.103-118

27 ULAN 1993

ÖZCAN,

Abdülkadir (Yrd. Doç. Dr.), "Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi ve Nizâm - ı Âlem için Kardeş Katli Meselesi", *Tarih Dergisi*, 33, (1982), 7-58.

15 TEMMUZ 1993

4058 BABINGER, FRANZ. "Von Amurath zu Amurath. Vor- und nachspiel der schlacht bei Varna (1444)." *Oriens* 3 (1950) 229-65. The article, based on a variety of sources, gives a new interpretation of Ottoman history from 1443 until Murâd's death in 1451. Special attention is paid to contacts with European countries and to the relations between Murâd II and his son and successor Mehmed II.

22 TEMMUZ 1992

UZUN HASAN
MEHMET II

Akbulut, Ömer, 1903-
Fatih ve Uzun Hasan. — [Trabzon : Hizmet Basınevi], 1963.
11 p. : 16 cm. — (Trabzon tarihî dizisi ; 2)
Turkish
I. Title.
DR501.A4 79-217226 neg 1-4807
DLC CU MH NJP

22 TEMMUZ 1992

18679 BABINGER, F. Mehmed's II
Heirat mit Sitt-Chatun (1449). *Islam* 29
(1949), pp. 217-235

Mehmet II

18671 BABINGER, F. Ein Freibrief
Mehmed II, des Eroberers, für das Kloster
Hagia Sophia zu Saloniki, Eigentum der
Sultanin Mara (1459). *Festschrift F.
Dölger* (BZ 44, 1951), pp. 11-20

Mehmet II

3505 CLOT, A. Mehmed II: le conquérant de Byzance.
MEHMET II Paris: Perrin, 1990. 332pp.

5053 ZACHARIADOU, E. A. The first
Serbian campaigns of Mehmed II
(1454, 1455). *ATON N.S.* 14 (1964), pp.
837-840

MEHMED II

18677 BABINGER, F. Mehmed's II.,
des Eroberers, Geburtstag. *Oriens* 2
(1949), pp. 1-5

Mehmet II

5062 BABINGER, F. Ein vorgeblicher
Gnadenbrief Mehmeds II. für Gentile
Bellini. *Italia Medioevale e umanistica* V
(1962), pp. 85-101. [Not seen.]

Mehmed II

18675 BABINGER, F. Maometto II, il
Conquistatore, e l'Italia. *Revista storica
italiana* 63 (1951), pp. 469-505

Mehmet II

18697 BOMBACI, A. Nuovi firmani
greci di Maometto II. *Byz. Z.* 47 (1954),
pp. 298-319

Mehmet II

- Beyfölmal
- Mehmet (Fatih)

KORTANTAMER, Samira (Dr.), "Fatih Sultan Mehmet Zamanında Bir Osmanlı Bütçesi", *Tarih
İncelemeleri Dergisi*, III, (1987), 115 - 140, Çeviri: Hans Georg Majer, "Ein
Osmanisches Budget Aus der Zeit Mehmeds des Eroberers", *Der Islam*, 59, (1987),
40 - 63.

TARİH

MEHMET II.

4755 MEHMET, Mustafa A. De certains
aspects de la société ottomane à la
lumière de la législation (Kanunnamé)
du sultan Mahomet II (1451-1481).
Studia et acta Orientalia 2 (1959), pp.
127-160

Sultan 2nd Mehmed'in Kanunnamesi
meyanında Osmanlı Toplumunun
bun firdusları.

MEHMED II
STREE

Artuk, Ibrahim.

Fatih'in sikke ve madalyaları / yazarlar, Ibrahim
Artuk, Cevriye Artuk. — İstanbul: Belediye Mat-
baası, 1946.

39 p. : ill., plates ; 24 cm. — (İstanbul Fethi'nin 500 üncü
Yıl Dönümünü Kutulama yayınlarından ; 4)
Turkish
I. Artuk, Cevriye. II. Title.

neg 3-30413

MIU

29 TEMMUZ 1990

88-963082
'Asaf, Bassem.
(Fatih al-qā'id)
الفتح القائد / باسم العساف
الطبعة 1 + - بيروت : دار النافس،
1986

204 p. : 20 cm. --
(مشاهير الخلفاء و الأمراء)

Title page partially vocalized.

'Asaf, Bassem.
(Fatih al-qā'id ... Card 2)

Bibliography: p. 201.
\$2.00 (U.S.)
Mehmed II, Sultan of the Turks, 1432-
1481.
Acquired only for IC.

Aghahani, Muhammad Taqi al-Musawi
search under
Musawi, Muhammad Taqi.

Aghahani, Muhammad Taqi ibn 'Abd al-Razzaq al-
Musawi
search under
Musawi, Muhammad Taqi.

ت ٨٦٢ ص صفوت ، محمد مصطفى
فتح القسطنطينية وسيرة السلطان محمد الفاتح
بقلم محمد مصطفى صفوت. - الرياض: الفخرية ؛
بيروت: دار الكتب العربي، [١٩٤٠هـ - ١٩٨٠م].

٢٠٨ ص ٢٠٩ سم
١. الدولة العثمانية - تأسيس ٢. فتح
القسطنطينية ٣. محمد الفاتح، محمد خان، ت ٨٦٦هـ.
أ. العنوان

Mehmed II

ŞEHİSUAROĞLU, BEDI N. La puériculture
et les maladies de l'enfance à l'époque de
Fatih. (In Turkish, summary in French.)
Institute of the History of Medicine of the
Faculty of Medicine of Istanbul, *Tip Fakül-
tesi Mecmuası*, 1954, 17: 91-106.

MUHAMMAD II, Ottoman Sultan, called al-FĀTĪH.
al-RASHĪDĪ (Sālim)

Mehmed II
محمد الفاتح

Muhammad al-Fātih. [A life of the Ottoman
Sultan Muhammad II.]
pp. xii, 307.

Muṣṭafa al-Bābī al-Ḥalabī: Cairo, 1956.

8°

05 EKİM 1999

09 EKİM 1999

- Beyatlı, Y.K.
- Mehmet (II)
- İstanbul

GÖÇGÜN,

Önder (Doç. Dr.), "Yahya Kemâl'e Göre Fatih ve İstanbul'un Fethi", *Fatih ve Fetih
Sempozyumu*, Konya, 29 Mayıs 1986.

MEHMET II
- GALATA

ŞAKIROĞLU,

Mahmut (Doç. Dr.), "Venedik Devlet Arşivinde Bulunan İstanbul Balyosu Arşivi
Üzerinde Bir Araştırma", *Studia Turcologica Memoriae Elexii Bombaci Dicata*,
Napoli Fatih Sultan Mehmed'in Galatalılara Verdiği Fermanın Türkçe Metinleri.
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları
Dergisi, XVI, (1982), 211 - 219.

15 TEMMUZ 1993

09 EKİM 1993

- Beyatlı, Y.K.
- Mehmet (II)
- İstanbul

GÖÇGÜN,

Önder (Doç. Dr.), "Yahya Kemâl'e göre Fatih ve İstanbul'un Fethi", *Selçuk
Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4, (1987), 1 - 9.

MEHMET II
(FĀTĪH)

18752 RAHMETİ ARAT, Resit. Un y. hik
de Mehmed II, le Conquérant. *AION*
N.S. I (1940), pp. 25-68

Rahmeti Arat, Resit. Un y. hik
de Mehmed II, le Conquérant.
yilları

MEHMET II
- İSTANBUL

5168. Kazankaya, Hasan: Fatih Sultan Mehmed'in İstan-
bul'un fethi ve fethin karanlık noktaları / yazan Hasan
Kazankaya. - [S.l.] (İstanbul : Seri Matbaacılık)
Inhalt: Geschichte der Eroberung Konstantinopels im Jahr
1453. - Text türk. 31 A 4788
1. 1. baskı. - 1990. - 512 S. : Ill., Kt. 31 A 4788-1
2. 1. baskı. - 1990. - 206 S. : Ill., Kt. 31 A 4788-2

19 MART 1996

Fatih

4764 SPRY, G. The fall of Constanti-
nople-1453. *MEA* 4 (1953), pp. 201-208

İSTANBUL

- Fatih S. meh
med

İstanbul'un fethi - 1453

956.10721016
İS.

İstanbul, Fâtiḥ, fethi ve Fâtiḥ devri hak-
kında yazılmış kitaplar bibliyografyası: bir
deneme / prepared by İsmet Binark and Nejat
Sefercioğlu. - İstanbul: İstanbul Fetih
Cemiyeti, 1977.
xiii, 119 p.; 24 cm. - (İstanbul Fetih
Cemiyeti; no. 76)

1. History, Turkey - 1451-1481 -Bibliography
I. Binark, İsmet (prep.) II. Sefercioğlu, Nejat
(prep.) III. (Series)

28 TEM 2006
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Baltacıoğlu, Şahmeran. "Fatih (Avni) divanı ve tahlili." Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2003. XV,981 y. (Danışman: Prof. Dr. Kemal Yavuz)

0167 Freely, John
The Grand Turk : Sultan Mehmet II,
conqueror of Constantinople, Master of an
empire and Lord of Two Seas / John Freely. -
New York : I.B. Tauris, 2009. - XVII, 265 p. :
mapas ; 24 cm
Bibliografía: p. 245-251. - Índice
ISBN 978-1-84511-704-7
1. Mehmed II, Conquistador 2. Turquía -
Historia - Imperio Otomano, 1288-1918 I.
Titulo.
94(560)"1288/1918"
ICMA 4-59191 R. 66103

06 TEM 2009

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

11 KASIM 1993

Mehmed II

14964
Fatih devrinde belli başlı tarikatlar ve Zeyniyye. ÖNGÖREN, Reşat. Bil. Uz.
Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990. 140s.
Danışman: Doç.Dr.H. Kamil Yılmaz.

9904 BABINGER, F. "Eine lateinische totenklage auf
Mehmed II." *Studi O. in Onore di G. L. Della Vid.*
(1956) I, 15-31. Preserved in a Munich MS, the
lament was written in 1481 by the humanist Com-
bricco who may have been in Turkey in the service
of Venice.

22 TEMMUZ 1992

17 ARALIK 1993

MEHMED II

İlim ve sanat bakımından Fatih devri albümü.
I. [Cilt]. Tophyan : Prof. Dr. A. Süheyl Ünver. İstan-

bul 1945 Kenan matbaası. V+64 S. 8°. Ayrıca
metin dışında 1 levha.

Fiyatı 40 krş.

"T.C. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü.
yayınlarından Sayı: 29,

167

30 NISAN 1995

MEHMED II
1187 CLOT, A. *Mehmed II, el conquistador de Bizancio.*
1432-1481. Tr. Rosés, C. Barcelona: Planeta, 1993.
363pp.

956.10721

TA.0 Tansel, Selâhattin

Osmanlı kaynaklarına göre Fatih Sultan
Mehmed'in siyasi ve askeri faaliyeti / by
Selâhattin Tansel.- Ankara: Türk Tarih
Kurumu, 1953.

xix, 356 p.; 24 cm.- (Türk Tarih Kurumu
XI. seri; no. 4)

Bibliography: p. XII - XIX
Includes bibliographical references
Includes index

1. History, Turkey - 1451 - 1481 2. History,
Ottoman Empire I. Title II. (Series)

6449

4750 INALCIK, H. Mehmed the Con-
queror (1432-1481) and his time. *Specu-*
lum 35 (1960), pp. 408-427

e Fatih Sultan
Mehmed

Fatih Mehmed II (1432-1481) ve
Zamanı.

0334 Pio II, Papa
Epístola a Mehmet II / Eneas Silvio
Piccolomini ; introducción, edición y
traducción de Domingo F. Sanz. -
Madrid : Consejo Superior de
Investigaciones Científicas, 2003. - 203
p. ; 24 cm. - (Nueva Roma ; 20)
Texto en latín y español
ISBN 84-00-08213-3

1. Iglesia católica - Relaciones -
Otomanos 2. Otomanos - Relaciones -
Iglesia católica 3. Cristianismo y otras
religiones - Islamismo I. Sanz, Domingo
F. II. Título. III. Serie.

327(560:456.31)

28:297"14"

ICMA 4-56941 R. 63755

130654

107 EKIM 1993

05762 RUNCIMAN, Steven. *Die Eroberung von
Konstantinople 1453.* [Übertr. von Peter de Men-
delssohn.] München: Deutscher Taschenbuch-
Verlag, 1977.

İstanbul
Fatih Sultan Mehmed
Osmanlılar,

- Mehmet (Fatih)

Osmanlı İmparatorluğu'nda Fatih dönemi kamu yönetimi yapısı. TOPÇU, Emel. Bil. Uz. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988. 134s. Danışman: Prof.Dr.Nuri Tortop.

3327

05 NİSAN 1993

Mehmed (II)

Türk Hukuk Tarihi, "Fatih Kararnameleri".
Ankara, 1935

4057 BABINGER, FRANZ. "Mehmed's II, des eroberers, geburtstag." *Oriens* 2 (1949) 1-5. The author discusses the dates mentioned in the various sources for the birthday of the Ottoman sultan Mehmed II and decides upon March 30, 1432 (27 Rajab 835).

17 ARALIK 1993

17 ARALIK 1993

388 İPŞİROĞLU, Prof. Dr. Mazhar Şevket - Sabahattin Eyüboğlu: Fatih albümüne bir bakış. Sur l'album du Conquérant. [İstanbul] 1955 Maarif Basımevi. XXII+153 s. 8° 1 plâş.

MEHMET II

«İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 622»
Not: Metin Türkçe ve Fransızcadır.

965 MARGOLIN, J-C. Réflexion sur le commentaire du Père Célestin Pierre Crespel de la lettre du Pape Pie II au Sultan Mahomet II. *Chrétiens et musulmans à la Renaissance. Actes du 37e colloque international du CESR* (1994). Réunion par B.Bennassar & R.Sauzet. Paris: Champion, 1998, pp.213-239

130654

18 NİSAN 2001

12023 SUBAT 1995

6627. Topçu, Emel: Osmanlı imparatorluğunda fatih dönemi-kamu yönetimi / Emel Topçu. - Ankara : Ocak Yayınları, 1993. - IV, 114 S. Text türk. ISBN 975-422-020-4

10 E 6281

387. ERSOYLU, Halil Fatih'in şiir dilindeki atasözü ve deyimler. In: *TDAD* 24.1983.173-183. [Sprichwörter und Redensarten in den Gedichten Sultan Mehmeds II.]

- Mehmed (Fatih)

ANİ, FATİH

Karahan, Abdülkadir
"Fatih, Şair Anı", i.Ü. Ed. Fak.
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,
İstanbul.
1954/6 ss.1-38

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (Doç. Dr.), "Fatih Sultan Mehmed Devrine Kadar Osmanlı - Türk Edebi Mahsullerinde Muhtevânın Tekâmülü", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 2, (1982), 31 - 43.

28 NİSAN 1993

Fatih (Şair Fatih)

Mehmet II

Prof. Dr. Amil Çelebioğlu

Kaynaklar.

s3, (Bahar) 1984, sf.36-39

30 ULAK 1993

16 ARALIK 1993

1469 ÜNVER, [Prof.] Dr. A. Süheyl: Fatih Sultan Mehmed'in ölümü ve hâdiseleri üzerine bir vesika. Testament de Amyra Sultan Nichemedy, 12 Eylül 1481. İstanbul 1952 (Kemal Matbaası). VI+46 s. 8° 1 portre, 13 plâş. F. 130 k. «İstanbul Üniversitesi Yayınlarından Nu. 530»

ÜNVER, A SÜHEYL
MEHMET II

MEHMED II

Ayverdi, Samiha.

Edebi ve mânevî dünyası içinde Fâtih / Samiha
Ayverdi. — İstanbul : Baha Matbaası, 1968,
xiv, 313 p. : ill. ; 20 cm. — (İstanbul Fetih Cemiyeti. İstan-
bul Enstitüsü neşriyatı ; 19)

Turkish

I. Title.

MiU

neg 3-16425

AYVERDİ EKREM HAKKI

Ayverdi, Ekrem Hakki.
19. asırda İstanbul haritası ... / hazırlayan, Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Şehir Matbaası, 1958.
25 p. : mapa ; 30 cm. — (İstanbul Fethi Derneği. İstanbul Enstitüsü yayınları)
Turkish
I. Title. II. Title: On dokuzuncu asırda İstanbul haritası.
neg 3-16410

MEHMET II - HAT - HATTAT

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri hattatları ve hat sanatı. — (İstanbul) : İstanbul Matbaası, 1953.
56 p. : ill., facsim. ; 25 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 12)
Turkish
I. Title.
Z44.A9 neg 3-16411

DLC CLU MH MIU OU NE66-1583

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri mimarî eserleri. — (İstanbul) : İstanbul Matbaası, 1953.
29 p. : ill. ; 24 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 13)
Turkish
I. Title.
NA1465.A9 NE66-808 neg 3-16412
DLC ICU MIU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri mimarisi. — İstanbul : İstanbul Matbaası, 1953.
511 p. : ill., facsim., maps, plans ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 11)
L.C. set includes a supplement, "Zeyl," with imprint: İstanbul : Baha Matbaası, 1961 (43 p. : ill., plans ; 34 cm.), issued as no. 46 of İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı, and classed in DR719.177 no. 46)
Turkish; summary in French.
I. Title.
NA1365.A9 neg 3-16413

DLC LU MH MIU NN NNC NE64-2695

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri sonlarında İstanbul mahalleleri, şehrin iktisadî ve nüfus. — Ankara : Doğu Matbaası, 1958.
86 p. : 28 cm. — (Vakıflar Umum Müdürlüğü neşriyatı)
Turkish
I. Title.
neg 3-16414

ICU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi / E. Hakki Ayverdi, İ. Aydın Yüksel. — İstanbul : İstanbul Fethi Cemiyeti, 1976.
255 p., (6) leaves of plates : ill. (some col.), plans ; 29 cm.
— (İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 72)
"İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi cövdü" (index to the author's 4 volume work lacking a collective title) : p. 189-255.
Turkish
I. Yüksel, İ. Aydın. II. Title.
DR719.177 no. 72 78-361703 neg 3-16415

DLC ICU LU MIU NNP WU

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinde Fâtih devri, 855-886 (1451-1481). — III. — İstanbul : Baha Matbaası, 1973.
v. 544 p. : ill. (part col., part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü ; no. 69)
Forms v. 3 of a work lacking a collective title.
Continuation of Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.
Turkish
I. Title.
DR719.177 no. 69 73-208849 neg 3-19401
DLC QY CU-S DDO NNC UU WaU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri. — I. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966.
xii, 565 p. : ill., plans (part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 57)
At head of title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
Forms v. 1 of a work lacking a collective title.
Continuation: Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.
Turkish
I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
DR719.177 no. 57 79-271002 neg 3-16417

DLC CLU CoU CU CU-S CU-SB DDO MIU MaU NNP NN NNC NNU OU UU WaU WU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri / Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966-1974.
4 v. : ill., plans (part fold.) ; 34 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 37, 65, 69)
At head of title, v. 1: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
Turkish
I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
neg 3-16418

AYVERDİ EKREM HAKKI

Ayverdi, Ekrem Hakki.
19. asırda İstanbul haritası ... / hazırlayan, Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Şehir Matbaası, 1958.
25 p. : mapa ; 30 cm. — (İstanbul Fethi Derneği. İstanbul Enstitüsü yayınları)
Turkish
I. Title. II. Title: On dokuzuncu asırda İstanbul haritası.
neg 3-16410

MEHMET II - HAT - HATTAT

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri hattatları ve hat sanatı. — (İstanbul) : İstanbul Matbaası, 1953.
56 p. : ill., facsim. ; 25 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 12)
Turkish
I. Title.
Z44.A9 neg 3-16411

DLC CLU MH MIU OU NE66-1583

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri mimarî eserleri. — (İstanbul) : İstanbul Matbaası, 1953.
29 p. : ill. ; 24 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 13)
Turkish
I. Title.
NA1465.A9 NE66-808 neg 3-16412
DLC ICU MIU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri mimarisi. — İstanbul : İstanbul Matbaası, 1953.
511 p. : ill., facsim., maps, plans ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 11)
L.C. set includes a supplement, "Zeyl," with imprint: İstanbul : Baha Matbaası, 1961 (43 p. : ill., plans ; 34 cm.), issued as no. 46 of İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı, and classed in DR719.177 no. 46)
Turkish; summary in French.
I. Title.
NA1365.A9 neg 3-16413

DLC LU MH MIU NN NNC NE64-2695

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Fâtih devri sonlarında İstanbul mahalleleri, şehrin iktisadî ve nüfus. — Ankara : Doğu Matbaası, 1958.
86 p. : 28 cm. — (Vakıflar Umum Müdürlüğü neşriyatı)
Turkish
I. Title.
neg 3-16414

ICU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi / E. Hakki Ayverdi, İ. Aydın Yüksel. — İstanbul : İstanbul Fethi Cemiyeti, 1976.
255 p., (6) leaves of plates : ill. (some col.), plans ; 29 cm.
— (İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 72)
"İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi cövdü" (index to the author's 4 volume work lacking a collective title) : p. 189-255.
Turkish
I. Yüksel, İ. Aydın. II. Title.
DR719.177 no. 72 78-361703 neg 3-16415

DLC ICU LU MIU NNP WU

MEHMET II

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinde Fâtih devri, 855-886 (1451-1481). — III. — İstanbul : Baha Matbaası, 1973.
v. 544 p. : ill. (part col., part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü ; no. 69)
Forms v. 3 of a work lacking a collective title.
Continuation of Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.
Turkish
I. Title.
DR719.177 no. 69 73-208849 neg 3-19401
DLC QY CU-S DDO NNC UU WaU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri. — I. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966.
xii, 565 p. : ill., plans (part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 57)
At head of title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
Forms v. 1 of a work lacking a collective title.
Continuation: Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.
Turkish
I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
DR719.177 no. 57 79-271002 neg 3-16417

DLC CLU CoU CU CU-S CU-SB DDO MIU MaU NNP NN NNC NNU OU UU WaU WU

Ayverdi, Ekrem Hakki.
Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri / Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966-1974.
4 v. : ill., plans (part fold.) ; 34 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 37, 65, 69)
At head of title, v. 1: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
Turkish
I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çığının menşei.
neg 3-16418

MEHMET II

The Architectural structures of the Fatih age. DALAY, Feyzan. Bil. Uz. Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990. 124s.
Özet dili: Tü, İng.

174 HAZİRAN 1993

05 EKİM 1993

28784 UZUNÇARSILI, I. "The death of Fatih Sultan Mehmed." (In Turkish) *Belleten* 34, no. 134 (Ap '70) 231-4.

- Belgrad
- Mehmed (II)

BAIN, R.N. The siege of Belgrade by Muhammad II, July 1-23, 1456. English historical review 7 (1892), 235-252.

06 AGUSTOS 1991

25 MART 1992

MEHMET II, the Great, Sultan of the Turks. Befehlsschreiben Sultan Mohammed Chan's an seinen Sohn, Prinzen Mustafa, Staatthalter von Karaman, worin selbem der Oberbefehl gegen den mit den Karaman Oglu Heeresmacht kommenden Langen Hasan erteilt wird; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. *Türkische Chrestomathie*, pp. 240-241.

"FATİH SULTAN MEHMET"

Holt, Lambton, Lewis. "The Cambridge...", c. 1A, 298-

308

923.1561

AY.E Ayverdi, Sâmiha

Edebî ve manevî dünyası içinde Fatih / by Sâmiha Ayverdi. - İstanbul: İstanbul Fethi Derneği, 1953.

xiii, 291 p.: ill., map; 24 cm. - (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı; no. 19)

Bibliography: p. 271 - 277
Includes index

4235 1. Heads of State, Turkey 2. Fatih Sultan Mehmed, Sultan of Ottoman I. Title II. (Series)

Mehmed (II)

5841 LEWIS, BERNARD. "The privilege granted by Mehmed II to his physician." *B.S.O.S.* 14, no. 3 (1952) 550-63. Translation and interpretation of the Hebrew translation of the *firman*, preserved in a rabbinic

22 TEMMUZ 1992

Mehmed (II)

3847 JACOBS, EMIL. "Mehmed II, der Eroberer, seine Beziehungen zur Renaissance und seine Büchersammlung." *Oriens* 2 ('49) 6-30. The Ottoman sultan Mahomet II's relations to humanists and important men of the Italian renaissance, specifically Ciriaco Pizzocolli, Francesco and Giovanni Mario Filelfo, Kritobulos, Georgios Amirutzes, and Giovanni Maria Angiolello. The author underlines the influence of these men on the sultan, and concludes that a group of 50 important occidental manuscripts in the Seraglio had once belonged to Mahomet's library.

22 TEMMUZ 1992

Güboğlu, Prof. Dr. Muhai
"Fatih'in Ştefan Çel Mare üzerine
iki Bağdan seferi (1474-1476) " *Belleten*,
Ankara.

1963/47 sayı 185 ss. 139-176

Fatih ve Uzun Hasan

Şerafettin Turan

Tarih Araştırmaları Der.
c.3, s.4-5, sf.63-138, 1965

09 MART 1994

19.3 GESCHICHTE, POLITIK

2215. Clot, André: Mehmed II [deux]: le conquérant de Byzance / André Clot. - Paris: Perrin, 1990. - 331 S.
ISBN 2-262-00719-5

Mehmed (II)

4115 EYICE, SEMAVI. "The Blacksmiths' mosque and the mosque of Mehmed II's hospital." (in Turkish) *Tarih Dergisi* 1 (1950) 357-78. Discussion of the intricate problems of identification of a certain group of Byzantine and Ottoman buildings in Istanbul.

22 TEMMUZ 1992

Fatih S. Mehmet, II

Les Penseurs de l'Islam,
t. I, s. 36-42.

181. 2.
VAV. P.

MEHMET II

22 KASIM 1997

MEHMET II

Aymutlu, Ahmed.

Fâtih ve şiirleri / Ahmed Aymutlu. — (İstanbul : M. Sıralar Matbaası, 1959; 143 p. : 21 cm. — (Şair Padişahlar serisi : 1) Turkish I. Title.

neg 3-13418

MIU NJP

48

A r a t, [Prof. Dr.] Reşit Rahmeti: Un yarlık de Mehmed II, le Conquérant. Roma 1940 Tipografia del Senato. 44 S. 8°. Ayrıca metin dışında 20 plânş.

"Estratto dagli Annali del R. Istituto Superiore Orientale di Napoli. Nuova Serie, volume 1,

16 ARALIK 1997

ŞEHİSUVAROĞLU, BEDI N. La puériculture et les maladies de l'enfance à l'époque de Fatih. (In Turkish, summary in French.) Institute of the History of Medicine of the Faculty of Medicine of Istanbul, *Tip Fakültesi Mecmuası*, 1954, 17: 91-106.

AKKÖYÜNÜS

MEHMET II

3465 ANHEGGER, ROBERT. "Mu'âli's Hünkâr-nâmê." (in Turkish) *Tarih Dergisi* 1 (S. 49) 145-66. A Persian history of Mahomet II written in the years 1472-1474 and treating chiefly his wars with Uzun Hasan. It contains also the interesting story of the author's travels in Persia, Syria, Egypt, and Anatolia. The importance of this work lies in its being one of the most ancient Ottoman histories and in the valuable information it yields about the Timurids, the Akkoyunlus, and the Karakoyunlus.

11 KASIM 1997

MEHMET II

FAHMI (Abd al-Salām
Abd al-'Aziz).السلطان محمد الفاتح. فاتح القسطنطينية وناهير
الرم، ٨٢٣ هـ - ٨٨٦ هـ / ١٤٢٩ - ١٤٨١ / ...
عبد السلام عبدالعزيز فحيمى - دمشق، بيروت: دار
العلم، ١٩٧٥ / ١٣٩٥. - 184p., 19cm. - (أعلام المسلمين؛ ٩)[16° 0's. 10° 1' (9)
"Sulṭān (Al-) Muḥammad al-Fatīḥ".... - Acq. 75-
6497-75. - Br.Muhammad al-Fatīḥ,
sultan ottoman.

10 NISAN 1995

Sithi Bilmen

FATİH

F

Mehmed II

Fatih
Eski Edebiyat ve Şiirleri

130 OCAK 1993

Tsm. Eski - T. 168

Mehmed II

Fatih'in Şiirleri (Atasözü ve Deyimler)

15 HAZIRAN 1993

Dr. Halil Ersoylu

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
s.24, sf.183-183 Haziran 1983Reinsch, Diether Roderich (Ed. and Transl.) *Mehmet II, eroberer Konstantinopel. Die ersten Regierungsjahre des Sultans Mehmet Fatih, des Eroberers von Konstantinopel 1453. Das Geschichtswerk des Kritobulos von Imbros, (Byzantinische Geschichtsschreiben, Bd. 17), Graz / Wien / Köln: Verlag Styria, 1986; 338pp.*

(محمد دوم قسطنطنیه را فتح می کند. اولین سالهای سلطنت محمد فاتح، فاتح قسطنطنیه، ۱۴۵۳. تاریخ کرتیبولوس امروزی)

کتاب حاضر ترجمه و تصحیحی است از کتابی تاریخی نوشته کرتیبولوس امروزی. نام واقعی وی میخائیل کرتیبولوس (Michael Kritopulos) و از ۱۴۵۶ تا ۱۴۶۰ حاکم منصوب سلطان در زادگاه خود امبروز / Imbros (نام فعلی آن ایمروز / Imros) بوده است. او کتابش را در پنج باب نوشته و هر کدام را به فصول متعدد تقسیم کرده است. مسأله اصلی این کتاب نابودی کامل امپراتوری بیزانس به دست ترکها و انتقال قدرت از امپراتور بیزانس به سلطان عثمانی است. باب اول که در حدود یک سوم کل کتاب است به توصیف فتح قسطنطنیه و محمد فاتح که کتاب نیز به او اهدا شده است، اختصاص دارد. مترجم و مصحح کتاب دکتر رایش استاد یونان جدید و بیزانس دانشگاه بوخوم است و پیش از این تصحیح متن یونانی این اثر را به چاپ رسانده بود.

Tahkikat-ı İslami, 5/1, 1990 Tahkikat, 5/1, 1990

Mehmed II

15 HAZIRAN 1993

210. Stenhouse, Paul: The kitāb al Tarīkh of Abu'l-Fath / *DAWSON*
a new ed. with notes by Paul Stenhouse
Sydney, Univ. Diss., 1980

1 G 2064

MEHMET II

19 MART 1994

06 HAZ 2007

325 ROGERS, J.M. Mehmet the Conqueror: between east and west. *Bellini and the east*. By Caroline Campbell and Alan Chong. London: National Gallery Company; Boston (USA): Isabella Stewart Gardner Museum, 2005, pp.80-97. + plates scattered through book.

Mehmed II

MEHMEDE II

54 AQSARİ (Alî Hürmat Barakî)

العاهل العثماني ابر الفتح السلطان محمد الثاني فاتح القسطنطينية و حياته العائلية تأليف علي صحت

بركي الاقمتي، مطبعة المعادة، ١٣٧٢-١٩٥٣ (1953) 8٠-١١٠
٣٣٢ ص، portr., pl.

[بمناسبة الاحتفال بمرور خمسمائة عام على فتح استانبول]
"al-Âhil al-ʿutmānī Abū-l-Fath as-Sultān Mu-
hammad at-tānī Fatih al-Qustantīniya wa ha-
yātuh al-ʿadaliya : Le Souverain ottoman
Abou-l-Fath, le Sultan Mahomet II, con-
quérant de Constantinople...", étude.

30 NISAN 1990

Mehmed II

14560. bbb. 2

al-RASHIDI (Salim)

محمد الفاتح

Muhammad al-Fatih. [A life of the
Ottoman Sultan Muhammad II.]
pp. xii, 307.

Mustafa al-Babi al-Halabi: Cairo, 1956.

8°

27 EKIM 1999

25 OCAK 2009

MADDE YAYINLANDIRKAN
SONRA GELEN DUKUMAN

Mehmed II

2366 POPOVIĆ, Mihailo. Eirēnē - Gefangene und Geliebte
Sultan Mehmeds II. Nach dem Fall Konstantinopels.
Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik, 57 (2007)
pp.215-224.

Fatih Sultan Mehmed'in yarlığı

- Mehmed II

Prof. Dr. R. Rahmeti Arat

T.M. c.6, sf.285-322, 1939

27 OCAK 1993

Tekindag, U.C. Şehabettin FATİH

"Fatih devrinde Osmanlı - Memlûk
münaseketleri", İ.Ü. İktisadi İdariyeh Dergisi

1976 sayı 30 ss. 73-98

Osmanlı Devleti
Memlûkleri

0373 Runciman, Steven
La caída de Constantinopla, 1453 / Steven
Runciman ; nota previa de Antony Beevor ;
epílogo de Javier Marías ; traducción de
Panteleimón Zarin. - 3ª ed. - Barcelona :
Reino de Redonda, 2007. - 401 p. ; 23 cm
Traducción de: The fall of Constantinople,
1453. - Bibliografía: p. 347-361
ISBN 84-933656-2-9
1. Constantinopla - Historia - 1453 I. Título.
II. Título: The fall of Constantinople
94(560Constantinopla)"1453"
ICMA 4-54853 R. 61541

MADDE YAYINLANDIRKAN
SONRA GELEN DUKUMAN

Mehmed II

18 TEM 2008

٧٦٨ ع علي ، سيد رضوان
Mehmed (II)

السلطان محمد الفاتح بطل الفتح الإسلامي في

أوروبا الشرقية / تأليف سيد رضوان علي. - ط ١.

جدة: الدار السعودية، ١٤٠٢ هـ، ١٩٨٢ م.

٩٥ ص ٢١ سم

١. محمد الفاتح ، محمد خان ، ٨٦٦ هـ

٢. فتح القسطنطينية ٣. الدولة العثمانية ٤. العنوان

10 KASIM 1998

06 TEM 2007

1191

Mehmed II

ROGERS, J.M. Mehmet the Conqueror: between east
and west. *Bellini and the east*. By Caroline Campbell
and Alan Chong. London: National Gallery Company;
Boston (USA): Isabella Stewart Gardner Museum, 2005,
pp.80-97. + plates scattered through book.

MADDE YAYINLANDIRKAN
SONRA GELEN DUKUMAN

Türk Felsefesi
Türk Edebiyatı

Fındıközü, Prof. Z. Fahri

"Fatih devrinde bir Türk felsefesi
ve felsefesi Bilgi", İstanbul.

1963 sayı 73 ss 2-6

MADDE YAYINLANDIRKAN
SONRA GELEN DUKUMAN

[INALCIK, Halil]. Эпохата на султан Мехмед II
завоевателя: изследвания и материали / Халил
Иналджък. Т. Радусев, Евгений. София: Изд-во
Amicitia, 2000. 279pp.

Mehmed II

16 AGU 2007

71 APRIL 2004

- 2421 S(TRAUSS). J(OHANN). Philipp Anton Dethier (ed.): (Kritovoulos, "History of Mehmed II"; no title-page) vol. 1 (of 4). (Istanbul). Typographie et Lithographie Centrales, n.d.. (*Monumenta Hungariae Historica*, vol.XXI, pars 1). *The beginnings of printing in the Near and Middle East: Jews, Christians and Muslims*. Ed. Lehrstuhl für Türkische Sprache, Geschichte und Kultur, Universität Bamberg. Staatsbibliothek Bamberg. Wiesbaden: Harrassowitz, in Kommission. 2001, pp.72-73

MAHMET II'IN İSTİKTAR
SİYASİ VE İKTİSADİ DURUMU

- 4602 ABŪ SALĪM, Muḥammad Ibrāhīm & VIKØR, K.S. The man who believed in the Mahdi. *Sudanica Africa*, 2 (1991) pp.29-52 (A document in defence of the Sudanese Mahdi, written by one of his followers, Yūsuf Aḥmad Muḥammad 'Awaḍ al-Sīd. Incl. Arabic text & English translation.)

21 TEMMUZ 1994

121 APRIL 2004

MAHMET II'IN İSTİKTAR

Mehmed II
Kudüs

- 897 HATTOX, Ralph S. Mehmed the Conqueror, the Patriarch of Jerusalem, and Mamluk authority. *Studia Islamica*, 90 (2000) pp.105-123

121 APRIL 2004

MAHMET II'IN İSTİKTAR

- 2364 MURPHEY, Rhoads. External expansion and internal growth of the Ottoman Empire under Mehmed II: a brief discussion of some contradictory and controversial aspects of the conqueror's legacy. *The great Ottoman-Turkish civilisation*. Vol. 1: *Politics*. Editor-in-chief Kemal Çiçek. Ankara: Yeni Türkiye, 2000. pp.155-163

20 OCAK 1994

1855 "جميع امتهای جهان از مهدی (عج) برکت خواهند گرفت" . شاهد ، ش ۶۰ (۱۵ اردیبهشت

۱۲۶۲) ص ۴-۷ ، ۵۰ . MEHMET

Mehmed(II)

11244 BABINGER, F. "Das Raetsel um die Goldbeute von Byzanz (1453)." Z. D. M. G. 107, no. 3 (1957) 539-50. Mehmed II did a thorough job of reminting all his gold and silver.

22 TEMMUZ 1992

MADDE ZATIMI ANDIRTAN
12 ARALIK 2004

2429 TEZCAN, Baki. The "Kânûnnâme of Mehmed II": a different perspective. *The great Ottoman-Turkish civilisation. Vol. 3: Philosophy, science and institutions.* Editor-in-chief Kemal Çiçek. Ankara: Yeni Türkiye, 2000, pp.657-665

MADDE ZATIMI ANDIRTAN
12 ARALIK 2004

2243 AYDÜZ, Salim. Mehmed the Conqueror and fire-arms technology. *The great Ottoman-Turkish civilisation. Vol. 3: Philosophy, science and institutions.* Editor-in-chief Kemal Çiçek. Ankara: Yeni Türkiye, 2000, pp.745-749

Mehmed II

Publications of the
Institute for the History of
Arabic-Islamic Science

Edited by
Fuat Sezgin

NATURAL SCIENCES
IN ISLAM

Volume 81

Technology of Warfare

Texts and Studies
Collected and reprinted

VI

2002

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

NATURAL SCIENCES IN ISLAM

Volume
81

TECHNOLOGY OF WARFARE

TEXTS AND STUDIES

VI

Collected and reprinted

by
Fuat Sezgin

in collaboration with
Carl Ehrig-Eggert, Eckhard Neubauer,
Mazen Amawi

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	95305
Tas. No:	509.297 NAT-S

2002

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

TABLE OF CONTENTS

Huuri, Kalervo: <i>Zur Geschichte des mittelalterlichen Geschützwesens aus orientalischen Quellen</i> . Helsinki 1941. (Studia Orientalia IX, 3). 261 pp.; 4 pls.	1
Lefroy, John Henry: <i>The great canon of Muhammad II (A.D. 1464), recently presented to the British Government by the Sultan, and now in the Museum of Artillery, Woolwich</i> . The Archaeological Journal (London) 25. 1868. pp. 261-280; 3 pls.	273
Ffoulkes, Charles: <i>The 'Dardanelles' gun of the Tower</i> . The Antiquaries Journal (London) 10. 1930. pp. 217-227; 4 pls.	297
Farmer, Henry George: <i>Turkish artillery at the fall of Constantinople</i> . Glasgow University Oriental Society. Transactions 6. 1929-1933 (1934). pp. 9-14; 2 pls.	313
an-Naqshbandi, Nāsir: <i>al-Madāfi' wa-l-makāhil</i> . Sumer (Baghdad) 4. 1948. pp. 254-272.	323
Reinaud, Joseph-Toussaint: <i>Description d'un fusil oriental</i> . Journal Asiatique (Paris), 5e sér. t. 7. 1856. pp. 432-437. ...	342
Sixl, P.: <i>Entwicklung und Gebrauch der Handfeuerwaffen</i> . (Part 1 only). Zeitschrift für historische Waffenkunde (Dresden) 1. 1897-1899. pp. 112-117.	348
Thābit, Yūsuf Ghānim: <i>al-Asliha an-nāriya fi sh-sharq</i> . al-Mashriq (Beirut) 3. 1900. pp. 870-878.	355

50 copies printed

ISSN 1617-1713

ISBN 3-8298-7093-0 (Technology of Warfare, Texts and Studies, Vol. I-XI)
ISBN 3-8298-7087-6 (Technology of Warfare, Texts and Studies, Vol. VI)

© 2002

Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften
Westendstrasse 89, D-60325 Frankfurt am Main
www.uni-frankfurt.de/fb13/igaiw
Federal Republic of Germany

Printed in Germany by
Strauss Offsetdruck, D-69509 Mörlenbach

العثمانيون

في التاريخ والحضارة

الدكتور محمد عبد

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	10943
Tasnif No. :	956-07 6A2-0

1989 - Beyrut

دار الف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

13 MAYIS 1991

(٢)

محمد الفاتح

أديبا شاعرا حاميا للحضارة

● هو السلطان الشاعر محمد الثاني (١٤٣١ - ١٤٨١م)، السلطان العثماني السابع في سلسلة آل عثمان. يُلقب بالفاتح وبأبي الخيرات. حكم ما يقرب من ثلاثين عاماً كانت خيراً وعزةً للمسلمين. اشتهر بفتح القسطنطينية عام ١٤٥٣م. وهو عبقر في الإدارة وفي السياسة وفي الحرب، عالي الثقافة مُتسع الحصيلة العلمية. شاعر وأديب وحامٍ للحركة الأدبية في عهده، ليس فقط في دولة آل عثمان المترامية الأطراف، بل في العالم الإسلامي كله، وحامٍ للحضارة الإسلامية. ●

والحديث عن الفاتح في اللغة العربية كثير، كقائد إسلامي مبشر بالحديث النبوي الشريف: «لنتفتحن القسطنطينية فلنعم الأمير أميرها ولنعم الجيش ذلك الجيش». لكن بعض الكتاب العرب قالوا عن الفاتح أن لم يكن لديه نصيب من أدب ولا علم له بحضارة. وأقدم هذا الموضوع بغية إبراز الجانب الأدبي والحضاري للسلطان الفاتح وهو جانب يحسن معرفته.

تقول موسوعة اللغة التركية وآدابها في معرفة الفاتح بلغات عصره وثقافته: (إنه كان على معرفة واسعة بالآداب والرياضيات والفلك والكيمياء. كان عالماً بالفلسفة الإسلامية محيياً بالفلسفة اليونانية. أما اللغات التي كان الفاتح ضليعاً فيها فكانت لغته العثمانية، واللغة العربية، واللغة الفارسية من لغات المسلمين. أما من لغات أعدائه فكان يجيد اللاتينية واليونانية والسلافية والعبرية). (موسوعة اللغة التركية وآدابها، إستانبول ١٩٧٧م).

أخبار مكنة

المشرفة

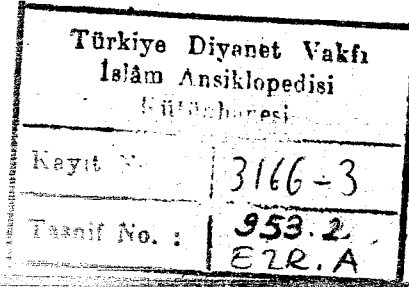
Mehmed II

U. A. İsm
Türkiye
Gözet

٣

Göttingen 1274

bl. Son sayfa (458. sh.)
Göttingen
1294

٢٥٧

٢٥٩

والسلطان محمد مدارس وعماير وأفعال خيرات وهو اول من عمل الصلوة
لاهل الحرمين الشريفين من آل عثمان رحمه الله، ولما تم اجله المسمى في
أم الكتاب، اراد الله تعالى نقله الى جنة المآب، ودعاه من ملك الفناء الى
ملك البقاء المستطاب، فعاش سعيداً، ومضى حميداً، ونحو من دار
البلاء الى دار النقاء، وان الى ربك الرجعى، وكانت وفاته بمرض الاسهال
فتكون له مرتبة الشهادة ايضاً وذلك في سنة ٨٥٥ رحمه الله تعالى
ثم ولي بعده السلطان مراد خان الثانى ابن محمد خان بن
بيلدرم بايزيد خان كان مولده في سنة ٨٠٩ وجلس على تخت السلطنة
وعمره ثمانية عشر عاماً ومدة سلطنته احدى وثلاثون سنة وعمره تسع
واربعون سنة وكان ملكاً مطاعاً مقدماً فانتكا شجاعاً بذكراً واسع العطا
عين للحرمين الشريفين من خاصة صدقاته في كل عام ثلاثمائة الف
وخمسمائة ذهباً وللشرفاء السادات من خزينته في كل عام مثل ذلك
فتح الفتوحات، ولين جموحات الجوعات، ومهد الممالك، وآمن المسالك،
واقام الشرع والدين، واذل الكفار والملاحدين، واعز الاسلام والمسلمين
ومن جملة ما افتتحه بلاد سمندره وقلعة مورة وغيرها وقتل قراي انكروس
وهزموه وأسر منهم خلقاً كثيراً واستمر بجاهد الكفار، وفتح الديار الى ان
انتشأ له ولده السلطان محمد فرأى نجابته، ولمع في غرته سعادتته،
وعرف اقباله وشهامته، فاجلسه على سرير السلطنة واختار لنفسه
التقاع والفراغ في مغنيسيا بحسن رضاه
اول السلطان محمد بن مراد خان في سنة ٨٥٩ مولده في سنة ٨٣٥
وجلس على التخت وقد استكمل عشرين سنة وكانت مدة سلطنته
احدى وثلاثين سنة وكان من اعظم سلاطين آل عثمان وهو الملك

الصليل، الفاضل النبيل، العظيم الجليل، اعظم الملوك جهاداً، واقوام
اقداماً واجتهاداً، واقبتهم جاشاً واقوام فواداً، واكثرهم توكلًا على الله
واعتماداً، وهو الذى أسس ملك بني عثمان، وقتن لهم قوانين صارت
كلاطوق في اجياد الزمان، وله مناقب جميلة، وموايا فاضلة جليسة،
وأثار باقية في صفحات اللىالي والايام، وماثر لا يحوها تعاقب السنين
والاعوام، وغزوات كسر بها اصلاب الصليبان والاصنام، من اعظمها انه
فتح القسطنطينية الكبرى، وساق اليها السفن تجرى رخاء برأ وحراً،
وهجم عليها بجنوده وابطاله، واقدم عليها بخيوله ورجاله، وحاصرها
خمسين يوماً اشده الحصار، وضيق على من فيها من الكفار الفجار،
وسل على اهلها سيف الله المسلول، وتدرع بدرع الله الحصين المسبول،
ودق باب النصر والتأييد ونجح، ومن قرع باباً ونجح ونجح، وصبر على متن
الصبر الى ان آتاه الله تعالى بالفرج، ونزلت عليه ملايكة الله القريب
القريب، بالنصر العزيز من عند الله والفتح القريب، ففتح اسطنبول في
اليوم الحادى والخمسين من ايام محاصرته وهو يوم الاربعاء العشرون من
جمادى الاخرة سنة ٨٥٧ وصلى في اكبر كنائس النصرى صلوة الجمعة وفي
ايا صوفياً وفي قبة تسامى قباب السماء وتحاكى في الاستحكام قباب
الاهرام ولا وقت ولا وقتت كبيراً ولا قرماً كان ابراجها ابراج الافلاك،
ومسامير ابوابها نجوم السماك، مزق منها جلابيب الصليبان والاصنام،
وخلع عليها خلل مساجد اهل الاسلام، وابدلها الله تعالى عن الظلمات
نوراً، وكساه بنور الايمان شرفاً وعزاً وحبوراً، لا زالت محللاً للصلوة
والعبادة والاعتكاف، مقراً لاستقرار قلوب العلماء والاصفياء والزهاد فيها
والعرف، مستقراً لسلاطين آل عثمان اهل العدالة والانصاف، ابد

K-13

مُفَكِّرُ الْإِسْلَامِ - ١ -

تأليف
البارون كَارْ دُوقُو

نقله الى العربية
عادل زعبيتر
١٩٩٩ القاهرة

Thelma Ezzoubi Nakh	
ISBN 978-977-00-0000-0	
5067	
921	
Tasch 0000000000	0000000000

Fatih Sultan Mehmed
Kostandinovye

السلطانان العثمانيان العظيمان:

محمد الثاني، فتح القسطنطينية،
الاشترار، سليمان

يؤلف عاهلو الترك العثمانيين آل مجدي من الناحية الثقافية، وكان لعثمان، الذي حفظ هؤلاء الآل اسمه، ابنان، وهما: علاء الدين وأورخان، فأما الأول، وهو الأكبر، فقد كان ولوعاً بالعلوم فرفض القبض على السلطة كما ينقطع إليها، ثم صار وزيراً لأخيه الأصغر: أورخان، وهو مشرع ومدير مفضل، وهو أول من ضرب النقود العثمانية ذات الطغراء مع الدعاء، وقد وضع قوانين مالية وأحدث منظمة الأنكشارية التي تنتفع بأسرى النصارى، وفتح أورخان مدرسة في بيقية (إزنيق)، واجتذب العلماء والشعراء إلى بورسة، وتعدو بورسة مركزاً ثقافياً، وتحافظ على هذا الطابع حتى بعد أن عادت لتكون عاصمة، وترى قبور الأساتذة والمؤلفين والفقهاء مضافة إلى قبور السلاطين حول مساجدها المزينة بالميناء والمزخرفة بالورديات.

ويواصل مراد الأول عمل تنظيم الجيش وينظم أمر الإقطاعات العسكرية، ويخض محمد الأول على الآداب ويشتهر في عهد مراد الثاني سينان شينخي وجمالي، وكان سينان طبيباً وأديباً فنقل إلى التركية منظومة «خسرو وشيرين» الفارسية، ويتم ابن

4-10-1989
A-10-1989

العُثمانيون

في التاريخ والحضارة

الدكتور محمد عبد الرحمن

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	10943
Tesniif No. :	956-07 HAD-0

1989 - Beyrut

دار الفکر
بيروت

13 MAYIS 1991

(١)

دفاع عن السلطان محمد الفاتح

«لم يفتح القسطنطينية فقط
لكنه غير تاريخ أوروبا أيضاً!!»

● في ٣٠ مارس عام ١٤٣٢م، كان ميلاد السلطان محمد الثاني الذي عرفه التاريخ باسم محمد الفاتح كان على العصور الوسطى أن تنتظر ٢١ عاماً بعد هذا التاريخ حتى تنتهي، ذلك أن ثمة اتفاق بين المؤرخين على أن العصر الحديث يبدأ بفتح القسطنطينية في ٢٩ مايو عام ١٤٥٣م.

كان العالم في تلك الفترة مشغولاً بفتوحات العثمانيين في أوروبا وبالصراع العثماني - الأوروبي حين كانت الفكرة التي تحكم العثمانيين هي جمع العالم الإسلامي في دولة واحدة تحت رايتهم والانطلاق نحو الغرب للجهاد. ولم يكن العالم حينذاك كالיום في عدده فلم يكن عدد سكان العالم يتجاوز ٤٠٠ مليون نسمة موزعين كالتالي: نحو ٢٧٥ في آسيا و٧٠ مليوناً في أوروبا و٤٠ مليوناً في أفريقيا و١٥ مليوناً في أميركا. وقد حاول بايزيد الصاعقة تحقيق الوحدة الإسلامية بحرب المماليك في الشام ومصر وضم ممتلكاتهم إلى الدولة العثمانية لولا ظهور تيمورلنك. وانتصاره على بايزيد عام ١٤٠٢م، والفتح أيضاً كان يطمح إلى ذلك، إذ أنه كان في الطريق بالفعل إلى قتال الدولة المملوكية وضمها إلى الدولة العثمانية لولا وفاته ●

FATİH (AVNÎ) DİVANI VE ŞERHİ

Muhammed Nur DOĞAN

Fethin 551. Yılına Armağandır.

İstanbul 2006

DN. 98702

such variations in forms of name may seem strange, but they are common in biblical nomenclature; cf. the variations in the name of King Hezekiah¹. Historically speaking, this tribe seems to have originated among the Arab Ishmaelites, and to have wandered northwestward, where it became associated with the Midianites and Dedan. This explains why, as Musil has emphasized, Tiglath-pileser III appointed the (chief of the) tribe (called *Idib'il* in the cuneiform text) as governor of the tribes facing the Egyptian frontier at Sinai.

Our survey has, I hope, cleared up various problems in the early history of North Arabia without making the mistake of attentiption too much. The material already available makes it certain that we must analyze our complex material with the greatest attention to basic philological and historical principles.

¹ For the name "Hezekiah" and its different forms cf. DEWEY M. BEEGLE, in *BASOR*, No. 123, pp. 28 f. and my note. There are a great many cases in the Hebrew Bible where we have doublets of this character; cf. my remarks in *Journal of Biblical Literature*, XLVI, 161 ff. 169 ff., *Alexander Marx Jubilee Volume* (New York 1950), p. 66 and n. 20. Perfects and imperatives are freely exchanged with imperfects, and hypochoristica are formed from both. At that time the boundary between personal and tribal names was exceedingly fluid, and in the Bible it is often impossible to distinguish between them.

Studi Orientalistici in Onore di Giorgio Levi Della Vida

vol. I, Roma 1956.

DN. 131706

EINE LATEINISCHE TOTENKLAGE AUF MEHMED II.

(Mit einem Bildnis)

FRANZ BABINGER (München)

Im II. Bande seiner *Geschichte des Osmanischen Reiches* (Gotha 1900) hat N. Iorga (1871-1940) in der 3. Anmerkung zu S. 236 auf «eine lateinische Klage» über den Tod des Sultans Mehmed II. (starb 3. Mai 1481) hingewiesen, die auf einen «Quintus Emilianus Cimbricus» zurückgehe und im *cod. lat. Monac.* 904, fol. 1 ff. enthalten sei. Damit liess es der berühmte rumänische Geschichtsschreiber bewenden und vor und nach ihm scheint niemand mehr sich mit dieser seltsamen Totenklage und ihrem Verfasser abgegeben zu haben. Sie ist indessen nicht in der aufgeführten lateinischen Handschrift der Bayerischen Staatsbibliothek zu München enthalten, sondern sie befindet sich am Anfang des *cod. lat. Mon.* 964, Bl. 1 r und 1 v. Was die von N. Iorga ungenau wiedergegebene Überschrift anbelangt, so lautet sie richtig, wie folgt:

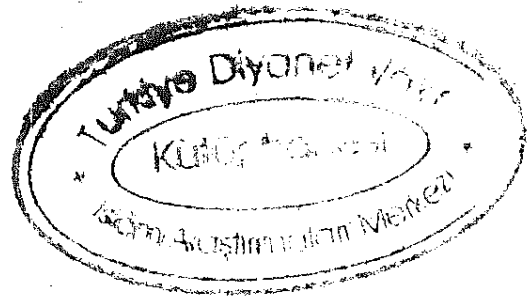
*Quinti Emilianii Cimbriatis poete Epitaphium in magnum
Mach|umetem Turchorum Regem: familiaris regis Turcorum,
Ytalus, xri|anus*

Schon vor etlichen Jahren habe ich unter Hinweis auf dieses *Epitaphium* die Persönlichkeit des Verfassers ermittelt¹, dabei freilich die Frage offen lassen müssen, mit welchem Recht er als *familiaris regis Turcorum* bezeichnet werden durfte. Die Münchener Sammelhandschrift geht auf keinen geringeren als den ausgezeichneten Nürnberger Humanisten, Arzt und

¹ Vgl. FR. BABINGER, *Mehmed II., der Eroberer, und Italien*, in: *Byzantion*, XXI (Brüssel 1951), S. 163, italienisch *Maometto II, il Conquistatore, e l'Italia*, in: *Rivista Storica Italiana*, LXIII (Neapel 1951), S. 498.

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARINDAN

No. 530

FÂTİH SULTAN MEHMED'İN ÖLÜMÜ

VE

HÂDİSELERİ
ÜZERİNE
BİR VESİKA

TESTAMENT DE AMYRA SULTAN NICHEMEDY

12 Eylül 1481

Tertipleyen

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	115577
Tasnif No:	956.0721 A.M.T

İSTANBUL

1 9 5 2

25 1996

FATİH'İN KİLİSE POLİTİKASI

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA
MÜSLÜMAN OLMAYAN TOPLULUKLARLA İLGİLİ
DEVLET POLİTİKASININ ORTAYA ÇIKIŞI

*Prof. Dr. Yavuz ERCAN**

İnsanlık tarihinde, Doğu ile Batı arasında mücadele en eski çağlara kadar gider İskitler'in Avrupa'ya sarkmaları, Greklerin Perslerle savaşları, Perslerin Yunanistan'a kadar istila hareketi, İskender'in Hindistan'a dek uzanan seferleri, Romalıların Anadolu, Mısır ve Suriye'deki egemenlikleri, sekiz ile onuncu yüzyıllar arasındaki Arap-Bizans mücadeleleri ve on birinci yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri Doğu-Batı çekişmesinin belli başlı örnekleridir.

Araştırmacılar Doğu ile Batı arasındaki çatışmaları, on birinci yüzyıl sonlarında başlayan Haçlı Seferleri nedeniyle, bir din çatışması şeklinde görmektedir. Oysa, gerek Haçlı Seferlerinden önce, gerekse sonra iki dünya arasındaki çatışmada din sadece bir görüntüden ibarettir. Doğu ile Batı arasındaki çatışma İslamiyet'in çıkışı ile birlikte, Müslüman-Hristiyan mücadelesi biçiminde bir görünüm aldı. Oysa Doğu ile Batı arasındaki çatışma, gerçekte **nüfus patlaması, yaşam felsefesi, kültür çatışması ve ekonomik** nedenlerden çıkıyordu. Haçlı Seferleri'ne katılan insanların sosyo-ekonomik durumları ve meslekleri incelendiğinde de bu durum açık olarak görülür.

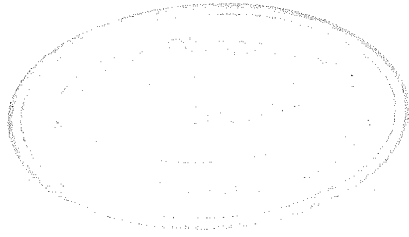
Özellikle iki dünya arasında yaşam felsefesi bakımından derin farklılıklar vardı. Beşinci yüzyıla kadar Batı dünyasını düzenleyen kurallar insan akıl ve mantığından çıkmış, dogmatik olmayan kurallardı. Hatta inanç sistemlerindeki

* Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü.

Edit. Esin Kahya, Ayten Aydın; İstanbul'un Fethinin

550. Yılı Anı Kitabı; Ankara 2004; s. 5-23.

ISAM 135259

FÂTİH'İN İTALYA SEFERİ [*]

Dr. ŞERAFETTİN TURAN

1480 İtalya Seferi ve Otranto'nun zaptı, Fâtih Sultan Mehmed'in, fetihlerle dolu 30 yıllık saltanat devresinin son zafer halkasını teşkil eder.

İstanbul'u zaptederek Bizans imparatorluğu'na son veren bu büyük hükümdarın, Doğu Roma imparatorluğu'na âit Avrupa topraklarını ele geçirdikten sonra, nihayet Batı Roma imparatorluğu'na dahil olan yerleri de hâkimiyeti altına almağa giriştiğini görüyoruz. Bu bakımdan, XV. Yüzyıldaki Osmanlı hâkimiyetinin Akdeniz'de uzandığı sınırı tesbit eden Otranto Seferinde, İstanbul'dan Roma'ya giden sistemli bir istilâ politikasının son büyük hamlesini sezmemek imkânsızdır. Kaldı ki, Fâtih Mehmed'in yanında bulunmuş ve hepsi de İtalyan olan bir çok müşahitlerin kayıtları bu hükmü kuvvetlendirecek mahiyettedir.¹

Şehzâdeliğinden itibaren İtalyanlarla temasta bulunmuş ve şüphesiz ki onlardan memleketleri hakkında malûmat almış olan Fâtih, tahta çıkışından sonra İtalya'nın siyasî ve askerî durumunu büyük bir ilgi ve dikkatle tetkik etmiş² ve İtalya Şehir Devletlerinin, aralarındaki rekabet dolayısıyla kendisine karşı müşterek bir cephe alamıyacaklarını da iyice anlamıştı.

[*] Bu yazı 1953 de hazırlanmıştı.

¹ Bu hususta bk. Fr. Babinger, trc. Bekir Sıtkı Baykal, *Fâtih Sultan Mehmed ve İtalya*, Belleten C. XVII, Sa. 65.

² 1453 de İstanbul'a gelen Jacopo Languschi adındaki bir Venedikli, Fâtih'in, İtalya'nın coğrafi mevkîi, eyâletleri, Papalığın ve Avrupa'nın durumu hakkında dikkatle malûmat topladığından bahsetmektedir (Aynı makale, S. 50).

Fâtih'in kanaatine göre, İstanbul'u zaptettikten sonra Roma'yı da almak gayet tabii idi; zira İstanbul, Roma'nın doğuda yerleşen kızı idi ve kızı alınca, annesinin de ele geçirilmesi gerekiyordu.³ Hem, yer yüzünde ancak bir büyük Padişah hüküm sürebilirdi ve İstanbul, böyle bir cihan imparatorluğunun merkezi olabilecek tek şehir idi. Bunu gerçekleştirmek için de, vaktiyle Makedonya Kralı İskender'in yaptığı aksine, batı'ya gitmek icap ediyordu.⁴

Fâtih Mehmed'in daha cülûsundan itibaren tasarladığı bu plân nihayet saltanatının son yılında fiiliyat sahâsına çıkmış ve Gedik Ahmed Paşa, büyük bir donanmayla İtalya üzerine gönderilmiştir. Binaenaleyh, bu seferin Venedik veya Floransa'nın teşvikiyle yapıldığı hakkındaki kayıtları⁵ çok ihtiyatla karşılamak icap eder.

Otranto'nun zaptıyla gerçekleşen fakat Fâtih'in ölümü üzerine daha fazla gelişmiyen bu sefer, henüz gereği gibi incelenmiş değildir. Esasen çağdaş

³ 1453 de İstanbul'a gelmiş ve bir Osmanlı tarihi yazmış olan Niccolo Sagundin o'dan naklen Prof. Babinger, adı geçen makale, S. 59.

⁴ Jacopo Languschi'den naklen Prof. Babinger, aynı makale, S. 54.

⁵ Hammer, trc. M. Ata, III, 191; Babinger, aynı makale, S. 61.

Fâtih'in daha 1453 den itibaren harp plânlarını batıya yönelterek İtalya'ya ve daha sonra belki de Almanya'ya boyun eğdirmek istediğinin muhakkak olduğunu söyleyen Fr. Babinger (S. 59), 1480 seferinin Venedik veya Floransa'nın teşvikiyle yapıldığını kabul etmekle her halde farkında olmayarak bir tezada düşmüş oluyor.

بورو
هدية الى الفاضل المحترم السيد يوسف ضيا قانم الاستاذ بعلية الالهيات بالقره
مع تحياتي المرحم : محليها . القاهره : الخميس ١٥ ذي القعدة ١٤٧٤

Dia igm Jarandi
A. Yücel

مناسبة الاحتفال بمرور خمسمائة عام على فتح استانبول

Selçuk Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

3040 العاهل العثماني

أبو الفتح السلطان محمد الثاني

فاتح القسطنطينية

و

حياته العائلية

Mehmed II

Ali Himmet Berki (Arapçaya
Ceviren, Muhammed İhsan b.
Abdül-Aziz)

Ebu'l-Feth es-Sultan Muhammed
es-Sani, Kahire, 1372 (1953)

14 NISAN 1996

تأليف

على همت بركي الأقسبي

من رؤساء محكمة النقض بتركيا سابقاً

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	24462
Tasnif No:	347.22 BER.A

تعريب

محمد إسماعيل بن عبد العزيز

Fol. 3a of *Nuzhat al-sultān* by Aḥmad b. Yūsuf al-Sharīf al-Ḥusainī al-Ḥanafī al-Brūsāwī al-Maqdisī, being the author's holograph and unique presentation copy dated 879/1474. The book was written and compiled for the library of Sultān Muḥammad II (reigned 855-886/1451-81). Nothing further appears to be recorded of the author.

وقام للجلاد على قدم الاجتهاد خطابها فضرها
 المشد فيه فوق الاغاني واستدبروا من النية متر
 المذاق وباعوا الحق الغايته بالعيش الباقي فوردوا
 من يود الشهادة سهلا لم يبقوا بعد ابدا ونحت
 بجانتهم فكانوا اسعد السعد اولئك في سنته بيعتهم
 الراحون فرحين بما آتاهم الله من فضله ويستبشرون
 بشرى من ربهم ربهم غفور مؤلف الكتاب وداقه
 بعد التتمه الى الله الغني احد بن يوسف الشريف
 الحنفى نسا الحنفى مذهب البر وسوي سولدا
 المشد موردا اصله جالا ونور محتان معرفته باله
 ان سبب تاليفه كان مجاورا بعض مدته مجاور الحرم
 الشريف شرفه الله وعظمه وجمده وكرمه وكان سببا
 في ليد رابع ربيع الاول المبارك سطرعا الى الله سبحانه وتعالى
 وبتبارك من شهر سنة ثلاث وستين وثمانين الهام
 جرحه نبويه على صاحبها افضل الصلوة والسلام وقد غلب
 عليه الغفاس وهن في خلق خاليه من شرور الناس فرائي
 روية عظيمة لا تخفى وحيمة فاستيقظ من النوم فحمد الله تعالى
 على ذلك ان يملكه باحسن المالك وطالع في كتاب التعبير
 الكبير الجاح من كلام سيدنا ابيال خاسع والامام الجعفر
 الصادق

LIMITS OF THE ALMIGHTY: MEHMED II'S 'LAND REFORM' REVISITED

BY

OKTAY ÖZEL*

(Bilkent University, Ankara, Turkey)

Abstract

This paper reviews the reform attempt that took place in the Ottoman Empire during the last years of Mehmed II (1451-81), which is generally referred to as a "land reform" in Ottoman historiography. First, it emphasizes that the freeholds, the main target of the said reform, were 'revenue-holdings' not land-holdings. Second, based on the examination of a tax register belonging to the Anatolian province of Amasya, it shows that the reform brought no fundamental change in the existing revenue holding system, let alone in the land relations, which remained entirely outside the scope of the reform. Finally, the article describes Mehmed II's attempt, insofar as reflected in north-central Anatolia, as no more than a somewhat superficial "fiscal" reform, which eventually resulted in failure upon his death, revealing the vulnerability of the positions of the sultans in their struggle for power against the centrifugal forces in the Ottoman Empire.

I. Introduction

Speaking of Mehmed II's last Grand Vizier, Karamani Mehmed Pasha, in his fifteenth century-chronicle *History of the House of Osman*, Aşıkpaşazade pours out his anger:

Wherever there are wrongs and injustice they are his [Mehmed Pasha] creation. He has abolished all *vakıfs* and *mülks* that were established in Ottoman lands according to the sharia of Muhammed and seized their revenues for the treasury of the sultan. When asked, he replied "they were not valid, [so they are now] abolished" (...) Once I went to him and asked: "These *mülks* and *vakıfs* were established in accordance with the sharia of Prophet Muhammed (...) How can you abolish them?" He said: "Why do you ask me such a question. Were any of your possessions also abolished?" (...) When he died, he was buried without his head [on his shoulders].¹⁾

The event to which Aşıkpaşazade refers in this passage was in fact the so-called 'land reform' of Mehmed II, the Conqueror, that was carried out in the Ottoman Empire in the last years of his reign, in the late 1470s. Mehmed Pasha was known to have been the mastermind and principle initiator of this reform, in his capacity first as chancellor (*nişancı*), and then as Grand Vizier of the time. It seems that Aşıkpaşazade's sentiments and reaction to this reform attempt, as well as to the person behind it, were not personal; there was widespread discontent among the *ulema*, as well as Sufi orders, dervishes and a large number of individuals and families directly targeted by the attempt. Among the latter were members of the local aristocracy, which was especially powerful in Anatolia, and those enjoying the privileges of having freehold possessions, *mülks* and *vakıfs*, throughout the empire.

Narrative sources mention that, in the course of this reform, the revenues of some twenty thousand villages and farms, which had previously been held as freehold by these individuals or allocated to pious foundations or various dervish convents as *vakıfs*, were converted into state ownership within the *miri* system.²⁾ Archival materials reveal that some of the previous owners of such freeholds were made into state functionaries as timariots; in other cases the state imposed the obligation to serve personally in the sultan's army or send an armed man (*eşküncü*). Others, however, seem to have lost all their possessions; the confiscated holdings were later distributed by the Sultan as *timars* to the soldiery in order to expand the provincial cavalry army.³⁾

A series of tax registers from the early years of the reign of his successor, Bayezid II, shows that this ambitious empire-wide reform of Mehmed II did not endure long after his death in 1481; in the first months of his rule, the new sultan ordered the restitution of *mülks* and *vakıfs* by issuing documents confirming their freehold status.⁴⁾ Narrative sources however do not say much about the reason(s) behind this decisive act of Bayezid II, just as they remain silent on the causes of his father's radical reform attempt.

The subject has attracted a certain degree of attention in Ottoman historiography and been the focus of a few studies since the 1960s. It was first referred to in the 1930s and 1940s in Ö.L. Barkan's early works on the Ottoman land system and various aspects of freeholds in the Ottoman Empire.⁵⁾ In these publications, Barkan approached *mülk* and *vakıf*-holdings mainly as 'land' possession

*) The author would like to thank his colleagues Mehmet Öz and Fatma Acun of Hacettepe University, and York Norman of Bilkent University, for their comments and valuable suggestions on the first draft of this study.

1) Aşıkpaşaoğlu 1949, pp. 244-45.

2) Tursun Bey 1977, pp. 22, 197; Compare İnalçık 1957, p. 533.

3) İnalçık 1994, p. 127.

4) For certain records contained in such registers see Barkan 1942, pp. 279-386; Gökbilgin 1952.

5) Barkan 1942; 1980a; 1980b; 1980c.

20 TEMMUZ 1993

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

T.T.K. Belleteri, c. XXXIX / sayı 155

Temmuz-1975, s. 473-481.

FATİH SULTAN MEHMED'İN ÖLÜMÜ

CESEDİNİN KOKMASI — OĞULLARI ARASINDA İLK MÜCADELE —
AMASYA VALİSİ BAYEZİD'İN SALTANATA DAVETİ — BABASININ
ÖLÜMÜNÜ HABER ALAN KARAMAN VALİSİ CEM'İN HAREKETİ —
AKŞEHİR'E GELEN CEM SULTANIN İLK FERMANI

Ord. Prof. İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI

Fatih'in Güneye Hareketi Esnasında Ölümü:

Dulkadir oğullarındaki beylik iktidarı meselesinden dolayı aile arasındaki rekabet ve husumet büyümüş, Memlûk sultanlarının nüfuzu altında bulunup sultanın menşuriyle intihap edilen Dulkadir Emirine karşı, aynı aileden rakip olan diğer bir emir, ailece karabetleri olan Osmanlı devletine başvurarak anların yardımlarıyla Dulkadir Beyliğini elde ediyordu.

Dulkadir ailesi arasındaki bu geçimsizliğe müdahaleden daha evvel Osmanlı devleti hacıların su sıkıntısı sebebiyle Hicaz Su, yollarına havuzlar inşası teklifinin Memlûk sultanı tarafından kabul edilmemesi yüzünden Memlûk Sultanlığı ile Osmanlı devletinin arası açılmıştı. Asıl ara açılmasının nedeni, Osmanlı Devletinin Dulkadir Emirliği ihtilâfına müdahale etmesi idi.

Tarihlerde görüldüğü üzere bu ihtilâf sebebiyle Fatih Sultan Mehmed 886 Safer 27 ve 1481 Nisan 27 de Memlûklerle harp etmek üzere güney tarafına hareket etti, *Üsküdar*'a geçtiği zaman rahatsız bulunuyordu, buna rağmen hareketinden yüz döndürmedi. *Üsküdar*'da bir kaç gün kaldı, sonra araba ile hareket etti ve Rebi-ül-evvelin dördüncü Perşembe günü (3 Mayıs 1481) *Gebze*'ye yakın *Tekfur çayırı* ordugâhında ikindi ile akşam arası elli bir yaşında vefat etti. Ölümü hakkında çeşitli mütalealar vardır; hasta olarak İstanbul'dan çıktığı muhakkaktır.

Fatih'in Oğulları :

Fatih Sultan Mehmed II. nin hayatta iki oğlu kalmıştı. Bu iki şehzade ile taraftarları arasında için için devam eden saltanat rekabeti ümit edilmedik zamanda babalarının ölümüyle birdenbire

Istanbul Fethi Derneği

Neşriyatı

Sayı: 19

Mehmed I,

Edebî ve Manevî dünyası içinde

FATİH

05 AGUSTOS 1992

Sâmiha Ayverdi

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	20346
Tasnif No:	823.956 FAT.

فَتْحِ الْمَلِكِ طَبَقَاتُ الْحَمْدِ

مؤلفی

قولی

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	17924
Tasnif No:	956.0721 KIV. F

حاضر لایان

فرانسیس باینگر

میریخ ادیبوہ رجبہ سی اور دینار بوس برور سورلرین
دفتر کبات انیسوسی مدرن

05 AGUSTOS 1993

استانبول ۱۹۵۵

معارف و کاتبی - معارف باہیم اوی

3 — Er ging ferner nach Mardin mit der Absicht, mit Hilfstruppen nach Halep zurückzukehren. Als er aber die verzweifelte Lage der Stadt von den Gesandten erfuhr, weigerte er sich Hilfe zu leisten und überliess die Stadt ihrem Schicksal.

4 — Neben der Unerfahrenheit des Temürtaş in militärischen und politischen Sachen, neben seiner Charakterschwäche, findet auch die damalige zerrüttete soziale Lage der arabischen Welt (für deren Überwindung hätten die Kräfte eines normal konstituierten Staatsmannes niemals ausgereicht) ihren eindeutigen Ausdruck in den Ereignissen der damaligen Zeit.

Diese schlechte Lage, die sich besonders nach dem Tode von Tacüddeve Tutuş entwickelte; wird in der hier betrachteten Region bis zur Herrschaft der mehrfachen Siegerin der Kreuzfahrer: der Zengi-Dynastie, weiterleben.

Dergi / Kitap
Kütüphane de Mevcuttur

T.T.K. Bellefen, c. XXV / sayı 100,

Ekim-1961, s. 595-608.

11 9 AGUSTOS 1993

Mehmed II
- Gedik Ahmed Paşa

OTRANTO'NUN ZAPTINDAN SONRA NAPOLİ KIRALI İLE DOSTLUK GÖRÜŞMELERİ

Ord. Prof. İ. HAKKI UZUNÇARŞILI

Fatih Sultan Mehmed'in 1470 senesinde Ağrıboz (Neğrepont) adasını Venediklilerden alması üzerine¹ tarihe kadar Osmanlı devletiyle Napoli Kırallığı arasında devam eden dostluk bozulmuştu; buna da sebep pâdişahın, adanın zaptını Napoli Kırallı Ferdinand'a bildirmesi idi¹. Çünkü Ferdinand adanın zaptını kendisine vurulmuş bir darbe saymış, Venedik ve İspanya ile müttefiklik mukaddes savaşa iştirak edeceğini cevaben bildirmişti (4 Eylül 1470).

İki devlet arasında dargınlık kısa bir müddet sonra düzelmiş, Venedik Cumhuriyeti ile arası açılan Napoli Kırallı, Pâdişahın tekliflerini kabul ile Türklerle dostluğu yenilemişti.

Doğu tarafında müvaffakiyet kazanan Fatih Sultan Mehmed Venediklilerle de anlaşıktan sonra, muhtemel olarak tasavvurunda olan ve Venediklilerin teşvikleri de bu tasavvurunu körükliyen İtalya taraflarına geçmeyi düşündü; yahut adalar prensi Loredano'nun harekâtı bu hâdiseyi tevliht eyledi. Loredano Tocco Ayamavra, Zanta, Kefalonya adalarının prensi olup her sene Osmanlı hazinesine vergi veriyordu; sonra Napoli Kırallı Ferdinand'ın akrabasından birisiyle evlenmiş ve bazı hâdiseler sebebiyle Osmanlılarla arası açılmış olduğundan, bunun üzerine adaların zaptına Gedik Ahmed Paşa memur edilmiştir. Ahmed Paşa donanma ile hareket ederek Epir sahilindeki bu üç adayı zaptetmiş ise de, Loredano kaçmaya muvaffak olarak Napoli'ye gitmiştir (1479).

Bu tarihte Napoli Kırallı Ferdinand Venedik ve Ferrara Cumhuriyetleriyle muhasama halinde bulunduğu gibi, diğer İtalya prensleri de birbirleriyle mücadele etmekte idiler. Bu hal İtalya'ya tecavüz etmek için en müsait fırsattı. Gedik Ahmed Paşa aldığı emir

¹ Napoli kralı I. Ferdinand, Aragon Hanedanına mensub olup Babası Alfons'tu. Kendisi 1424'te doğmuş, babasının vefatıyla 1458'de Napoli kralı olmuş, 1494 senesinde vefat etmiştir. Fatih sultan Mehmed ve II. Bayezid'in muasıdır. Memleketini merhametsizce idare etmiştir.

Fatih'in ölümü üzerine

Son aylarda Fatih'in ölümü üzerine *Tarih ve Toplum*'da iki yazı çıktı. Sayın Dr. Turgut Akpınar (*Tarih ve Toplum*, 111(1993), 31-36) ve Prof. Dr. Arslan Terzioğlu (*Tarih ve Toplum*, 115(1993), 24-32'nun araştırmalarında Fatih'in eceliyle öldüğü sonucuna varılmakta ve bu sonuç, daha önce Prof. Dr. M.C. Şehabettin Tekindağ'ın yaptığı ayrıntılı bir çalışmayı doğrular, destekler nitelikte görünmektedir. Ancak bu sonucu tartışmak değil, bir iki küçük eklemede bulunmaktır.

Türkiye'de Fatih'in ölümü üzerindeki tartışmalar, Franz Babinger'in *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı* (1432-1481) başlıklı ünlü eserinin yayınlanmasından ve birkaç Batı diline çevrilmesinden aşağı yukarı on yıl sonra başladı. Çünkü Babinger, bu eserinde Fatih'in İstanbul'dan son seferine çıkarken zehirlenmiş olabileceğinden söz ediyordu. Buna, Fatih'in cesedinin mumyalı olup olmadığı, bunun anlaşılması için mezarının açılmasının gerekli olup olmadığı gibi sorular da eklenince konu, çok geniş ölçüde kamuoyunda ilgi uyandırdı. Basında bir çok yazılar çıktığı gibi İstanbul radyosunda bir açıkoturum dahi düzenlendi. Anısını asla incitmek istemediğim aziz ve rahmetli hocam Prof. Dr. M. C. Şehabettin Tekindağ, derste Fatih'in zehirlendiğini söylediği halde, gerek açıkoturumda gerekse *Tercüman* gazetesinde "Fatih Sultan Mehmet Zehirlenmemiştir" başlığı altında yayınladığı üç yazı dizisinde,¹ tam tersi bir tezi savundu. Böyle bir tutum içine girmesinde

öyle sanıyorum ki hocamın F. Babinger'e karşı duyduğu tepkinin önemli bir rolü vardı. Zaten onun eserini oldukça küçümsüyor ve "Hammer'in bir özeti" biçiminde değerlendiriyordu.

Tarih ve Toplum'da çıkan her iki yazı, çok önemli kaynak ve araştırmalara dayanmakla birlikte, Venedik Cumhuriyeti'nin Fatih'i zehirlenmek için yaptığı girişimleri kapsayan ve Compte L. de Mas Latrie tarafından yayınlanan belgeler ihmal edilmiştir.² Terzioğlu'nun Neşri Tarihi'nden yaptığı alıntı ise insanı şaşırtmaktadır. Şöyle ki Neşri'nin Türk Tarih Kurumunca iki cilt halinde basılan *Cihannüma*'sı Fatih'in ölümü için düşürülen tarihle sona ermektedir. Bundan sonraki bölümler, kurumun yayınladığı metinde yoktur. Oysa Terzioğlu, bu yayını kaynak göstermekte fakat orada bulunmayan bölümleri de aktarmaktadır. Acaba bu alıntılar nereden yapılmıştır? Fr. Taeschner'in yayınladığı Menzel ve Manisa nüshaları³ tamdır. Ancak Terzioğlu bunları kaynak göstermiyor, eksik bir yayını esas alıp orda olmayan bölümleri de ekliyor. Biz, kullandığımız kaynakları doğru dürüst gösteremiyor, makale ayırbasımlarını kitap sanıyoruz. Fakat yıllardan beri Babinger'i kullandığı kaynakları göstermedi diye eleştirip duruyoruz.

İşaret edilmesi gereken bir nokta da Fatih'in ölümünden bir süre sonra yazılmış ve Uzunçarşılı tarafından yayınlanmış çok önemli bir belgenin gözden kaçmış olmasıdır.⁴ Fatih'in yerine geçen II. Bayezit'e hitaben kaleme alınan bu arizada Baltacılar Kethüdası Kasım, padişahın ölümünden sonra üç gün üç gece üzerinde mum yanmadığını belirtiyor ve durumu Ka-

pıcılar Kethüdası'na iletiyor. O da İstanbul muhafızı İshak Paşa'ya söylüyor. Bayezit ve Cem taraftarları birbirlerini yemekle uğraştığından büyük adamın ölüsüyle uğraşmak kimsenin aklına gelmemiştir. Öyle ki, Fatih'in cesedi yanına yaklaşılamayacak kadar kokmaya başlamıştır. Baltacılar Kethüdası Kasım, bir usta ile cesedin dahili ahşasını temizleyip tahnit ettiğini ifade ediyor.

- 1 Bu üç yazı birleştirilerek yeniden yayınlanmıştır. Bk. M. C. Şehabettin Tekindağ, "Fatih'in Ölümü Meselesi", *Tarih Dergisi*, 21 (1966), 95-108.
- 2 Compte L. de Mas Latrie, "Projets d'empoisonnement de Mahomet II et du pacha de Bosnie. Accueillis par la République de Venise", *Archives de l'Orient Latin*, I(1881), 653-662.
- 3 *Cihannüma, Die Altosmanische Chronik des Mevlana Mehmed Neschri*, Yay. F. Taeschner, Leipzig, 1951 (Menzel), 218-219; 1955 (Manisa), 310-311.
- 4 İ. H. Uzunçarşılı, "Fatih Sultan Mehmed'in Ölümü", *Belleter*, 134 (1970), 231-234 + tıpkıbasım.

Zeki ARIKAN, İZMİR

Jak Bey

Enis Batur, İsak İltikade'nin kaybolmamış mektuplarını dergi vasıtasıyla devr-i âleme yollamış (sayı 95, Kasım 1991, s. 9-13), Irvin Cemil Schick de, soyadın Elnekave olması ihtimali ile daha birkaç noktaya temas eden bir mektup sunmuştu (sayı 97, Ocak 1992 s. 3).

İsak'ın mektuplarının muhatabı Jak'la isim benzerliğinin dışında bir ilgisinin olup olmadığını araştırmacılara bırakarak, *Tanin*'den bir haber veriyoruz:

"Jak Bey

Meşhur Harunaçî'nin mahdum-ı meşhuru saadetli Jak Beyefendi Hazretlerinin Beyoğlu 2. Ceza Mahkemesi'nde muhakemesi esnasında istiktab ve tetkik-i hatt ve hatemine lüzum görülmüş oldu-

0 5 NISAN 1997

DUBROVNIK (RAGUSE) ET LES OTTOMANS, III 19 ACTES DE MEHMET II EN VIEUX-SERBE (1476-1481)

LA CONQUÊTE OTTOMANE DE L'HERZÉGOVINE

Après l'occupation de la Bosnie par Mehmed II en 1463, vint le tour de l'Herzégovine d'être le point de mire de l'expansion ottomane. Maître du Pays de Hum (Herzégovine), *herceg* Stefan Vukčić Kosača avait partagé son duché entre deux de ses fils, Vladislav et Vlatko. La campagne que le sultan entreprit la même année et qui avait pour but d'annexer aussi le grand-duché de ce prince, ne se solda cependant que par un demi-succès. L'armée dut en effet interrompre les opérations sans avoir soumis le grand-duc et ses fils. Alors qu'en 1462 son fils aîné, Vladislav, avait recherché l'alliance des Ottomans pour combattre son père, en 1463 ce furent toutes les forces réunies des maîtres de l'Herzégovine qui tinrent le sultan en échec. Ayant gardé intacte une grande partie de son armée, le grand-duc et ses deux fils reconquirent non seulement les territoires et villes qui leur avaient appartenu, à l'exception de trois contrées qui restèrent aux mains des Turcs, mais ils agrandirent aussi leurs possessions au détriment d'autres magnats locaux, tels que les Pavlović et les Kovačević, dont les terres avaient été annexées par le sultan¹. C'est Vlatko, le fils cadet du grand-duc Stefan, qui prit les forteresses de Bosnie orientale. Blessé en 1464, au moment où les Ottomans lancèrent une nouvelle campagne, il se réfugia à Dubrovnik.

Les années soixante-dix du XVe siècle furent celles de l'établissement définitif de l'administration ottomane dans l'arrière-pays de Dubrovnik

¹ *Istorija srpskog naroda* II (S. ĆIRKOVIĆ), Belgrade 1982, p. 395.

B.I. Bojović est directeur de recherche à l'Institut d'Études Balkaniques, Belgrade, Yougoslavie. 22 rue Emeriau, 75015 Paris, France.

1903. (A survey of Modern Greek Ecclesiastical thought, authors and works).
- Rozov A. I., Essay on the History of the Eastern Church (in Russian), Moscow 1880. (*not seen*).
- Sathas C., *Βιογραφικὸν Σχεδιάσμα περὶ Πατριάρχων Ἱερεμίου Β'* 1572-1594), Athens 1870.
- Savva; Pacha, *Étude sur la théorie du droit musulman*, Parts I-II, Paris 1898.
- Schmitt H. J., *Kritische Geschichte der neugriechischen und der russischen Kirche*, Mainz 1840. (According to Fortescue A., work above cited, this is far from being a «critical» work).
- Stamatilades E., *Ἐκκλησιαστικά σύλλεκτα*, Samos 1891 (*not seen*).
- Steen de Jehay, Comte F. van den —, *De la situation légale des sujets ottomans non-musulmans*, Brussels 1906.
- Stefanides B., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, vol. II, Athens 1948.
- , *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον*, Constantinople 1921. (*not seen*).
- , *Οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν ἀλωσιν χρόνοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ γένεσις τοῦ Γεροντισμοῦ* in *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, vol. AE', Constantinople 1915.
- Tournauw N., *Le droit musulman exposé d'après les sources*. French translation by Eschbach M., Paris 1860.
- Vailhé S., Constantinople (Eglise de —), Article in *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. III, col. 1418-1460, Paris 1908.
- Vaphelides (Baphelides) Ph., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων*, vol. III: *Νέα Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* (1453-1908). Part I (1453-1700), Constantinople 1912 (see *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος*, vol. X, 1913, pp. 503-515). Part II (1700-1908,) Alexandria 1928.
- Villemain M., *Essai historique sur l'État des Grecs, depuis la conquête Musulmane jusqu'à nos jours*. Being a continuation of the same author's «Lascaris». Paris 1825.
- Waddington G., *The Condition and Prospects of the Greek or Oriental Church*, 2nd edition, London 1854.
- Waish R., *A Residence in Constantinople*, vols I-II, London 1836.
- Young G., *Corps de droit ottoman*, vols I-VII Oxford 1905-6.
- Zallony (Zallonis) M. P., *Traité sur les Princes de la Valachie et de la Moldavie sortis de Constantinople connus sous le nom de Phanariotes*, Paris 1830. Reimpression of the first edition 1824.
- , *Essai sur les Phanariotes*, Marseille 1824.
- Valtinis V., *Πραγματεία περὶ τῶν Ἰωνίων*, Athens 1824.
- Zhisman J., *Die Synoden und die episcopale Kirche*, Vienna 1867.

Theodore H. Papadopoulos
 Studies and Documents relating to the history of the
 Greek Church and people under Turkish domination.
 Hampshire - Great Britain 1990, 1-26. IRCICA: 28388

Forer Pam. Ord. 21. 1902
 Mehmed II

PART I

PROLEGOMENA

TO THE HISTORY OF THE GREEK CHURCH UNDER TURKISH DOMINATION (1453-1821)

SECTION I

THE REASSERTION OF THE CONSTITUTIONAL AND SPIRITUAL AUTHORITY OF THE GREEK CHURCH AFTER THE ABOLITION OF THE BYZANTINE STATE

There is a general agreement between ancient historians with regard to the recognition of the Greek Church by Mahomet II, the conqueror of Constantinople. We are, in a fairly precise manner, informed, by some of those historians, of the modalities of the investiture of the first Greek Patriarch after the fall of Constantinople, Gennadios the so-called Scholarios.¹ The election of the Patriarch was officially

1. His name was George Kourtesis Scholarios, and he assumed the name of Gennadios on his election to the patriarchal dignity, being before that a layman; this is at least implied by what is said in the *Πατριαρχικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως* (heretofore referred to as *PHC*), *Turcogræcia*, p. 107, Bonn edition p. 80. Kyriakos D. (*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, vol. III p. II, note I) invokes the authority of Philippos of Cyprus (*Chronicon Ecclesie Græcæ*, 1687 edition, p. 335) in support of this view, but he does not remark that the passage to which he refers is a simple translation from the Greek in Latin of the corresponding passage in the *PHC*, a translation which Blancardus, the editor, inserted as a commentary to Philippos' work which is really a catalogue. Phrantzis' testimony is more explicit: τὸν σοφώτατον καὶ Γεώργιον τὸν Σχολάριον λαϊκὸν ἔτι ὄντα εἰς πατριαρχίην ἐχειροτόνησαν, ὃν καὶ Γεννάδιον ἐπωνόμασαν. *Χρονικόν*, III, ch. XI). But Le Quien states that he was already called Gennadios, having entered the monastic life before his election to the Patriarchate (*Oriens Christianus*, I, p. 312). This view is suggested by a reference to him by

27 MAYIS 1996

Sultan Mehmet II.

EROBERER KONSTANTINOPELS –
PATRON DER KÜNSTE

Herausgegeben von

Neslihan Asutay-Effenberger
und Ulrich Rehm

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	189468
Tas. No:	709.35607 SUL-M

2009

BÖHLAU VERLAG KÖLN WEIMAR WIEN

189468

22 HAZ 2010

MADDE İYİLENDİRİLMİŞ
SONRA GELİN DOKÜMAN

Dergi / Kitap
Etiyopyanede Mevcutluk

Tarık Durgut, c.33, 1980-1981 İstanbul, s.7-56

FÂTİH'İN TEŞKİLÂT KANUNNÂMESİ

VE

NİZAM-I ÂLEM İÇİN KARDEŞ KATLİ MESELESİ

Abdülkadir Özcan

29 Mayıs 1453'de Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun merkezi İstanbul'u almasıyla Osmanlı kroniklerinde «Ebü'l-feth», fakat daha yaygın olarak «Fâtih» ünvanlariyle anılan II. Mehmed, Osmanlı Devletini bir saltanat hâline getirmekle kalmamış, bu imparatorluğun teşkilât ve teşrifât kaidelerini ilk defa bir mecmûada toplamakla, bir kanun adamı olarak da tarihlere geçmiştir¹.

Kuruluşundan beri Osmanlı Devletinde câri olup, o zamana kadar tedvîn edilmemiş kanunların² lerlenmesiyle teşekkül etmiş ve küçük bazı teferruatlarla yüzyıllarca bu devletin teşkilât ve müesseselerinde yürürlükde kalmış bir eser olarak büyük önem taşıyan ve Viyana Millî Kütüphanesinde bulunan nüshasına dayanılarak Mehmed Ârif Bey tarafından Türkiye’de ilk defa *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası* (TOEM) ilâvesi olarak (İstanbul 1330) neşredilmiş olan bu *Kanunnâme*’nin, son yıllarda tamamının uydurma oldu-

1 Fâtih, ayrıca yürürlüğe dâir küçük bir kanun ile, çeşitli vergi ve gümrük kanunlarından mürekkebe bir reaya ve ceza kanunnâmesi daha derletmiş olup, bu eser Friedrich von Kraelitz tarafından (*Mitteilungen zur osmanischen Geschichte*, I, Wien 1921, 13-48) ve ondan naklen Ömer Lütfi Barkan tarafından (XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Mali Esasları, I. Cilt, Kanunlar, İstanbul 1943, 387-395) negredilmiştir.

2 Usûl, nizam ve kaide mânalarına gelen k a n u n kelimesi Grekçe olup, Arapça'ya geçmiş, hatta kavânin şeklinde cem'i de yapılmıştır.

[illegible]

ular bozguna uğramadan kaleye dönmüşler ve kaplanmışlar Muhacimlere ateşler yağdırmaya başlamışlardır.

Büyük bir ihtiyatsızlık olarak kaleden çıkıp düşmanı takip ederlerken bütün cephaneleri, top güllerini kale haricine taşımış olduklarından düşman cephane sandıklarını top ateşi altına almış, yakmaya başlamıştır. Kalede cephaneye ve top güllerine tükenmiş, Çok rena bir vaziyet hasıl olmuştur. Bu halin sonunun iyi olmayacağını kestiren kale kumandanı yüzbaşı Arap İbrahim ağa askerlerin din ve hamiyet hislerini tahrik eder mahiyette, heyecanlı sözlerle kale dışındaki cephaneye sandıklarından bir kısmının taşınmasını temine muvaffak olmuş, getirilen cephaneler külçe külçe toplara doldurularak düşmana atılmış ve serpiştirilmiş, şimdiki mitrilyözler gibi, kurşunlar tesadüf ettiklerini biçip yere sermiştir. Ve nihayet düşman mağlup ve perişan bir halde ricat etmiştir. Rusların Tunadan ilk geçme teşebbüsleri de bu suretle akim bırakılmıştır.

(Saikai Zafer) adlı matbu kitaptan şu tasviri alıyorum: (Kumandanların harareti sözlerinden galeyana gelen Bekir ve Mehmet çavuşlar, dışarı fırlayarak düşmanın yağmur gibi yağdırdığı misket taneleri, şiddetli ateşi altında, en kahramanları hayrette bırakacak fevkalâde bir cesaretle, o ağır cephaneye sandıklarından ikiye tane omuzlarına alıp kaleye girdiler. Külçe külçe kurşunları toplara doldurdular. Bu sefer misket ve kurşun yağmuru kaleden düşman üzerine yağıyor, önüne geleni biçip yerlere seriyordu. Nihayet düşman dayanmadı. Mağlup ve perişan ricat ediyor. Bu hal üzerine kaledeki askerler büyük bir sevinç içinde Bekir ve Mehmet çavuşları alkışlıyorlardı. Kale kumandanı Arap İbrahim ağa Bekir ve Mehmet çavuşları taltif ve tebrik etti. Bu iki mütevazi kahraman; bu iltifatlar karşısında biz vazifemizi yaptık, diye belâğir sükût, derin bir sükût içinde düşmanın kaçışını, kale burçlarından seyredip durdular.)

Bu muzaferiyetten sonra kahramanlık, yüksek cesaret, vazifesine şiddetli bağlılık gösterenler taltif edilmişlerdir.

Liva Halit Paşa Ferikliğe, Kütahvalı Kaymakam Hüseyin bey Miralaylığa, Binbaşı Hüseyin ağa Kaymakamlığa, Topçu yüzbaşı Arap İbrahim ağa, Kol ağalığına, Bekir ve Mehmet çavuşlar mülazımlığı terfi edilmiştir.

Mehmet çavuş, secaat ve üstün cesaretine binaen Müşir Paşa elile göğsüne bir mecdidiye nişan takılarak ayrı bir taltif görmüştür. (1)

İşte bu Bekir çavuş sonraları hapishane müdürü olan Binbaşı Bekir ağadır. Mehmet çavuş sonraları yüzbaşı olmuş Karadağ muharebesinde bölüğü ile beraber üstün ve çetin bir düşman kolu ile göğüs göğüse, süngülerle dövüşe dövüşe, çarpışa çarpışa, kahramanca şehit düşmüştür.

Babam, menkibeleden, kendini yakından tanıyanların ifadelerinden, vakalarından anladığıma göre eşsiz bir kahraman, çok cesur bir

insanmış. Babacığım, yüzbaşı olan bu Mehmet çavuşun kahramanlığını, secaatini anlata anlata, öve öve bitiremezmiş. Türk tarihi böyle meşhûr kahramanlarla doludur.

Düşünmelidir ki Türkler ne adsız, ne eşsiz kahramanlar, beşeri kudretin üstünde ne cesur erler yetiştirmiştir. Bekir ağa, Mehmet ağa kendilerinden izler bırakarak bu fânî âlem den göçen fedakârlardan birer nümunedirler.

Bekir ağanın bir menkibesi:

Sultan Aziz devrinde, İstanbulda Kırım muharebesinin hatırasını anmak ve tesit etmek üzere bir askeri tören tertip edilir. Bu merasimde Serasker kapısı meydanında - şimdi üniversite bahçesidir - bir askeri geçit resmi hazırlanır. Hususi kurulan bir çadırın önünde Serasker Paşa, diğer yüksek rütbeli zabıtlar, bir Fransız generali ve maiyeti mevki alırlar. Geçit resmi başlar. Bölük bölük askerler geçmeğe devam ederler. Bekir ağanın bölüğü tam önlerinden geçerlerken Serasker paşa, ayağa kalkarak:

— Bölük dur! Kumandasını verir ve bölük te durur. Bölüğün başında yeleli bir arslan gibi, yalın kılıcı - palası - omuzunda Bekir ağa herkesin dikkat nazarını üzerinde toplar. Serasker, Bekir ağayı çağırarak, Fransız generaline:

— Ordumuzun en kahraman zabıtlarından biri, diye takdim eder.

General, diğed zabıtların göğüsleri nişanla süslü iken en kahraman tanıyan bir zabıtan bir nişanı bile olmamasına hayret ederek:

— Kahraman diyorsunuz ama, bir nişan bile vermemişsiniz, deyince Serasker Paşa Bekir ağaya:

— Aç göğsünü de nişanlarını göster demiş.

Bekir ağa:

— Hakiki kahramanların nişanları, sinerlerinde sakladıkları, muharebelerde aldıkları yaralardır, demiş ve göğsünü açarak yedi muhtelif yarasını göstermiştir. Bu manzara, Türkün secaat ve kahramanlığını isbatına başka ve maddi bir delil daha ilâve etmiştir.

General, ayağa kalkarak Bekir ağanın elini sıkışmış ve takdîrkâr sözlerle iltifatlar yapmıştır.

Ey Türk tarihinin bilinmeyen, yazılmayan kahramanları!.. Milli gururumuz sizin çok üstün fedakârlıklarınızla vücut bulmuş ve yaşamaktadır. Ruhlarınız daima, daima şad ve müsterih olsun!

Gelecek nüshada Bekir ağanın hususi ve resmi hal tercümesinden, askeri menkibelerinden, insanî vasıflarından meşhûr bölüğünden ve hapishanesinden bahsedeceğim..

Bekir ağanın hayatta kalan biricik evladı:

Ahmet Hamdi TANYELİ

(1) Saikai Zafer: Hüseyin Hüsnü 1293, Sahife 136.

Fatihin mimarı Ayasın Sarayhane-başındaki camii

Türkler Bizansın dillere destan olan İstanbulunu harap bir halde buldular. Eğer Türkler bu şehri almakta biraz daha gecikselerdi Bizansın Parlak çağlarının bergüzarlarından arta kalan âbideleri de yerlere se-

rilecek, yok olacaktı. Medeniyet dünyası 20 inci asra kadar ayakta gelebilen Bizans eserlerini Türklere borçludur. Fatih köhne ve boş Bizansı hem insan toprakları ile şenlendirmek, hem de bu topraklarda Türk hâkimiyetini ebedileştirmek için akıllara durgunluk verecek bir faaliyet sarfetmiştir. Şehrin imarı için din, mezhep, ırk ve milliyet farkı gözetmeksizin bir çok mimarlar, mühendisler, fen adamları toplanmış, az zamanda asırların kucağına sığamayacak kadar çok umran eseri meydana getirmiş, bu suretle de İstanbulda ebedi kalışın sağlama temellerini atmıştır. Az zamanda bu şehir kal'eler, küleler, burçlar, surlar, saraylar, kervansaraylar camiler, mescitler, medreseler, darüşşifalar, imarethaneler, çeşmeler, sebiller, hanlar ve hamamlarla süslenmiştir.

Bu hummalı faaliyet devrinde Türk gayri Türk bir çok mimar iş almıştı. Bunlardan yalnız ikisi adlarıyla, sanlarıyla mezarlarla kendi adlarına yaptıkları âbidelerle bize kadar gelebilmişlerdir. Birisi 876 hicret yılında ölen

Fatihin Mimarı Ayasın Mezarını ve Mescidini Yıkıtmayacağız

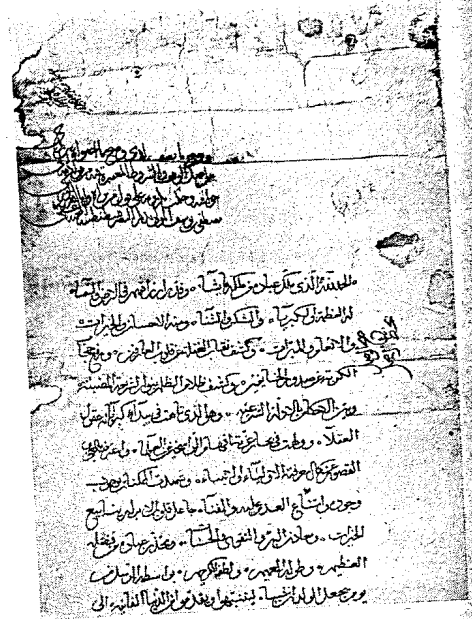
(İstanbulun Beşyüzüncü ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği) Ayasın Camiini yıktıracaktı. Biz bu cinayeti işletmeyeceğiz!..

Yazan:

İBRAHİM HAKKI KONYALI

Azatlı Mimar Sinan, ikincisi de Mimar Ayasın. Bazı tarihi kaynaklara göre Fatih Mimar Sinanı beğenmemiş, kendisine tesli ettiği iki kıymetli ve eşsiz sütundan üçer arşın kesmek suretile caminin kubbesini Ayasofyanın kinden küçük ve yüksekliğini onun yüksekliğinden aşağı yaptığı için ellerini bileklerin den kesmiştir. Mimar ayas hakkında böyle itham olmadığına göre sanatının beğenildiği ve tabii ömrünü tamamlayarak mevtu ecâliyle öldüğü anlaşılmaktadır.

Bu iki mimar şimdiye kadar yalnız mescitlerle ve mezarlarla biliniyorlardı. Biz bu iki mimarın vakfiyelerini, kendi hesaplarına yaptıkları diğer hayır işlerini de bulmaya ve

Mimar Ayasın Orijinal vakfiyesinin baş tarafı

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA.) HR. SYS. 2602/1, Belge No: 24.

BOA. HR. SYS. 2602/1, Belge No: 24.

ATASE Arşivi, Kutu No: 119, Gömlek No: 76, Belge No: 76-2.

ATASE Arşivi, Kutu No: 270, Gömlek No: 38, Belge No: 38-2.

ATASE Arşivi, Kutu No: 1030, Gömlek No: 20, Belge No: 20-1.

ATASE Arşivi, Kutu No: 1169, Gömlek No: 21, Belge No: 21-1;

ATASE Arşivi, Kutu No: 1173, Gömlek No: 129, Belge No: 129-2.

Diğer Kaynaklar

BDAGM, (2002). Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Osmanlı Belgelerinde Ermeni-Fransız İlişkileri (1918-1919)*, C. II, Ankara.

BDAGM, (2007). Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Osmanlı Belgelerinde Ermenilerin Sevk ve İskânı (1878-1920)*, Ankara.

Cevdet Paşa. (1991). *Tezâkir III*, (Yayınlayan. Cavid Baysun), Ankara.

Çolakoğlu, Ş. (1991). *Kilis Direniş-Kurtuluş ve Sonrası*. Ankara.

Genelkurmay Başkanlığı. (1966). *Türk İstiklal Harbi Güney Cephesi*. C. IV, Ankara.

Genelkurmay Başkanlığı. (2005). *Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri 1914-1918*. C. I, Ankara.

Gülcü, E. (2004). "Halep Vilâyeti Sâlnâmelerine Göre Kilis (İdari ve Sosyal Durumu)". *VI. Hatay Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, Antakya.

Halaçoğlu, Y. (2001). *Ermeni Tehciri ve Gerçekler*. Ankara.

Hatipoğlu, S. (2006). *Çukurova'da Ermeni Mezalimi*. Antakya.

İnce, H. İ. (2004). *Milli Mücadele'de Kilis*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İslam, M. (1960, 27 Eylül). "Kilis Kuvvayı Millîye Harekâtı". *Genç Kilis Gazetesi*.

Kadri, K., (1932). *Kilis Tarihi*. (Neşreden: Osman Vehbi), İstanbul: Burhaneddin Matbaası.

Karal, E. Z. (1988). *Osmanlı Tarihi*. TTK, C. VIII, Ankara.

Sâlnâme, Halep Vilayet Salnamesi.

Tunaya, T. Z. (1998). *Türkiye'de Siyasal Partiler*. İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Umar, Ö.O., (2004). *Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye (1908-1938)*, Ankara.

Üzel, S., (1952). *Gaziantep Savunmasının İç Yüzü*. Ankara: Doğu Matbaası.

Mehmed (II) (130654)

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2009 ♦ Cilt/Volume: 6 ♦ Sayı/Issue: 11, 316-327

VENEDİK KRALLIĞININ FATİH SULTAN MEHMET VE BOSNA SANCAKBEYİ ÖMER BEY'İ ZEHİRLEME PROJESİ

Yaşar DEMİR

Marc Bloch Üniversitesi, Strasbourg, Art, histoire et civilisations de l'Europe Bölümü
Doktora Öğrencisi

Özet

Fatih Sultan Mehmet'in vefatı meselesi, üzerinden beş asırdan fazla bir vakit geçmesine rağmen hala konuşulmakta ve tarihçiler bu konuda kesin bir bilgiye sahip olamamaktalar. Zehirletilerek suikasta kurban gittiği ve bunu Venedik'in tertip ettiği üzerine ciddi belgeler bulunmaktadır. En azından elimizdeki belgeye göre Venedik zehirletme konusunu görüşmüş ve Salamoncini adında Yahudi asıllı bir doktoru vazifelendirme kararı almışlardır. Venedik'in bu teşebbüsü, Osmanlı'dan yediği darbeleri göz önünde bulundurursak ihtimal dışı gözükmemektedir. Akdeniz'de adeta izinsiz gemi yürütemez hale gelen Venedik, üzerindeki bu baskıyı kırmak için son hal çaresi olarak zehirleterek bu baskıların müsebbibi gördüğü Fatih'i öldürme organizasyonu içine girmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fatih Sultan Mehmet, Osmanlı Devleti, Venedik, Yahudi Doktor Salamoncini ve Valcho, Venedik On'lu Konseyi, Venedik arşivi.

LE PROJET D'EMPOISONNEMENT DE MAHOMET II ET DU PACHA DE BOSNIE ÖMER BEY ACCUEILLIS PAR LA RÉPUBLIQUE DE VENISE

Résumé

Bien qu'il y ait cinq siècles depuis la mort de Mehmet II, la question de la mort de Mehmet II continue à se parler et les historiens n'ont pas encore dit leur dernier mot à ce propos. On a des documents certains sur le fait que Mehmet II a été empoisonné par la Venise. Au moins, selon le document qu'on a présenté, le conseil des dix de Venise a négocié le projet d'empoisonnement et a chargé un médecin d'origine juif appelant Salamoncini. En effet, si on envisage la pression politique que la Venise a subie à cause des conquêtes de Mehmet II, il n'est pas impossible que la Venise a tenté de réaliser un tel projet. Coincé dans la Méditerranée et ne pas naviguer sans obtenir l'autorisation de l'Empire ottoman, la Venise a trouvé comme la dernière solution tuer Mehmet II qui était le responsable de la perte considérable de la Venise.

Les Mot Clés: Sultan Mehmet le conquérant, l'Empire ottoman, la République de Venise, Médecin juif Salamoncini, le Conseil de Dix de Venise, l'archive de Venise

Mehmed (H)

den sonra da bu ünvanın kullanımı devam etmiştir. 1927 yılından beri her yıl düzenlenen Gazi Koşusu hâlâ bu ünvanla yapılmaktadır. İstiklâl Savaşı'na katılarak İstiklâl Madalyası alanlara da İstiklâl Savaşı Gazisi ünvanı verilmiştir.

EKREM HAKKI AYVERDİ

HÂTİRA KİTABI, İstanbul-1995, s. 369-372.

DN: 31116.

FÂTİH'İN SON SEFERİ HANGİ DEVLETE KARŞI İDİ?

Faruk SÜMER

Hayatımda pek az faziletli insan tanıdım. Merhum Ekrem Hakkı Beyefendi bu faziletli insanlardan biri idi.

Kaynakların çoğunda Fatih'in son seferinin nereye olduğu üzerinde kesin bir bilgi verilmez. Mesela çağdaş kaynaklardan Oruç Bey ile Âşıkpaşaoğlu'nda bu hususta bir kayda rastgelinmez.

Yine çağdaş müverrihlerden Mehmed Neşri Efendi şunları yazıyor: "Sultan Mehmed Han Gâzi hicretin sekiz yüz seksen altısı safe-rinin yirmi yedinci gününde öte yakaya geçip Kekboz'a (=Gebze) tarafına yürüyüp nereye sefer edeceğini kimse bilmezdi. Zira Sultan Mehmed'in âdetiydi sefer ettiği vakit nereye gittiğini kimseye dimezdi."⁽¹⁾ Yine çağdaş kaynaklardan Dursun Bey de: "Ve cihet-i sefer taraf-ı Anotolu olduğu ma'lûm olundu. ammâ Arab mı Acem mi ma'lum olmadı," demektedir.⁽²⁾

İşte çağdaş kaynaklardan çoğunda bu konuda bilgi bulunmaması yüzünden "Seferin nereye yapıldığının kesin olarak bilinmediği" şeklinde bir görüş meydana gelmiş ve bu görüş okul kitaplarına bile geçmiştir.

Fatih Mehmed Han'ın seferlerinin pek çoğuna katılmış olan Dursun Bey yukarıda görüldüğü gibi, seferin nereye yapılacağını bilmiyor.

(1) *Kitab-ı Cihan Nümâ*, Yayınlayan F. R. Unat-M. A. Köymen, TTK, Ankara, 1957, II, s. 840-843.

(2) *Târih-i Ebûl'feth*, Yayınlayan M. Tulum, İFC, İstanbul, 1977, s. 180-181. Bununla beraber Dursun Bey son seferin bahsine ait başlığı: "Güftâr der kasd-kerden-i Pâdişâh-ı İslâm Be-İstihlas-ı Mısır u şâm" şeklinde yazarak seferin Memlük ülkesine yapılacağını bildirmiştir (s. 180).

FATİH SULTAN MEHMED'İN ÖLÜMÜ

Ord. Prof. İ. H. UZUNÇARŞILI

Fatih Sultan Mehmed, muhtelif sebeplerle arası açık olan Memlûk devleti üzerine hareket ettiği sırada yolda vefat etmiştir. Pâdişah 27 Safer 886 ve 27 Nisan 1481 de Kapıkulu Ocaklarıyla *İstanbul*'dan çıktı; tarihlere göre o sırada rahatsız idi. *Üsküdar*'a geçtikten sonra rahatsızlığı arttığından bir kaç gün *Üsküdar*'da kaldı. Atla gidemiyecek derecede dermansız olduğundan araba ile yola çıktı. Bitkin bir halde *Gebze*'ye yakın *Tekir Çayırı* veya *Hünkâr Çayırı* ordugâhına indi ve 886 Rebiulevvelinin dördüncü Perşembe günü akşama yakın (4 Mayıs 1481) elli bir yaşında vefat etti. *İstanbul*'dan çıkışıyle ölümü arasından yedi gün geçmişti. Hastalığı sefere hareketinden kaç gün evveldi? Yoksa hareketi gününde mi hastalandı? Hasta halinde niçin çıktı? Ölümünde zehirlenmek gibi haricî bir tesir var mı idi? gibi sorular ve bunların tetkiki ayrı bir konu olduğundan burada zikredilmedi.

Tarihlere göre hastalığı nikris olup ıstırapı fevkalâde olduğu için andan müteessiren vefat etmiş ve ölüm askerden gizlenerek hamam yapmak üzere *İstanbul*'a geçirilmiş ve yine tarihlere göre on bir gün ölümü saklanmış.

Fatih, Memlûkler üzerine sefere giderken veziriâzam Karamanî Mehmed Paşa beraberinde olup *İstanbul* muhafazasına ihtiyar vezir İshak Paşa'yı bırakmıştı. Aynı zamanda iki oğlundan Amasya Valisi Bayezid'in oğlu Korkud ve Karaman Valisi (Cem) in oğlu Oğuz Han muhafaza altında olarak *İstanbul* sarayında bulunuyorlardı.

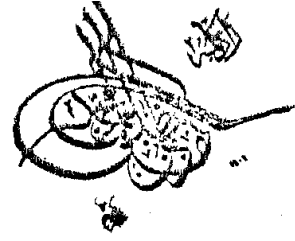
Fatih Sultan Mehmed'in vefatında hayatta Bayezid ve Cem isimlerinde iki oğlu vardı. Bunlardan büyük şehzade Bayezid otuz dört yaşında olup *Vilâyet-i Rum* denilen *Sivas*, *Tokat*, *Amasya* Valisi idi, yirmi üç yaşında olan küçüğü Cem ise merkezi Konya olan Karaman valisi bulunuyordu.

Bu kısa izahtan sonra elimizdeki vesikaya göre *İstanbul* Fatihî'nin ölümüne ve cesedinin kokmasına ve dahilî ahşasının temizlenerek tahnit edildiğinden bahsedelim.

D 5 AGUSTOS 1993

T-T.K. Bellefen, c. XXXIV / 134,
Nisan-1970, s. 231-234.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcut

Mehmet II

**İSTANBUL'UN FETHİNE DÂİR
FATİH SULTAN MEHMED TARAFINDAN GÖNDERİLEN
MEKTUBLAR VE BUNLARA GELEN CEVAPLAR**

Ahmed Ateş

25 TEMMUZ 1992

Tarih Dergisi

Cilt IV. Sayı 7 den ayrı basım

İstanbul

Osman Yalçın Matbaası

1953

Türk Dil ve Edebiyatı Dergisi, c.6, 1954 İstanbul
Makale 1-38 sayfaları arasındadır.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

02 MART 1993

FATİH, ŞAİR AVNİ

ABDÜLKADİR KARAHAN

Askerlik mesleğinden sonra münevver Osmanlı Türklerinin fazlaca rağbet gösterdiği meşgalelerden bir ehemmiyetlisi «şairlik» olmuştur. Kütüphanelerimizi süsleyen yüzlerce divan, mesnevi, külliyat, nazire mecmuası, manzum risale, yirmiyi aşan şuara tezkiresini dolduran binlerce şair, bibliyografik ve biyografik mahiyet taşıyan umumî eserlere renk veren takım takım sanatkâr, bazı yerli tarihî kaynaklarda hemen her padişahın devri sonunda bahis mevzuu edilen bir çok kalem erbabı... hep, hep bu gerçeğin açık delillerinden ibarettir.

Bu heves devlet reislerinde daha az değildir. Hatta sultanlardaki bu temayül kendi hükümlerlik çağlarında şiir ve edebiyat gelişmesinin bazan neticesi, bazan da sebebi gibi gözükmemektedir.

İlk Osmanlı hükûkârı Osman'ın (1299—1326) nazman ifade iktidarında olduğu ve ona nisbet edilen parça uydurma bir rivayetin devamı telâkki edilse bile, II. Murat'tan (1421—1451) itibaren V. Mehmet Reşad'a (1909—1918) kadar — beş asır müddetle (1421—1918) — tahta oturan otuz padişahın on sekizinin, yani tam yüzde altmışının şiir yazdığı mevsuk ve malûmdur. Bunlar arasında I. Selim (1512—1520) gibi farsça, Kanunî Süleyman (Muhibbî, 1520—1566) gibi türkçe divanları haklı şöhret kazanmış bulunanların mevcudiyetini Osman oğulları ailesindeki şiir ve sanat ananesinin parlak bir tezahürü olarak kabul etmek lâzım gelir. Bu zincirin ilk altın halkasını İstanbul fatihi, Gazi II. Mehmed'in (Avnî, 1451—1481) şiirleri teşkil eder.

Askerî ve siyasî emsalsiz faaliyetlerinde olduğu nisbette ilim ve sanata bağlılık hususlarında da imrendirici kudreti asırlar üstünden aşır parıl parıl ışıkları ile bize ulaşan bu büyük şahsiyetin sanatkâr hüviyeti ve şiirleri hakkındaki bu çalışmamız Fethin 500. yıldönümü ertesinde şükran borcumuzu ifade dileğinden, Fatih ve onun mübarek fethi ile alakalı yeni neşriyatta mevzuun bu cephesine ya temas edilmemesi veya beylik sözlerle yetinilmesi hasebiyle duyulan ıstırabı hafifletme arzusundan başka bir maksat taşımaz. Bu itibarla noksanlarımız niyetimizin güzelliğine bağışlanır ümidindeyiz.

rerseits der Untergang des Klosters solche Beurteilungen zu stützen scheint. M. E. zeigt sich am Schicksal von Mavromolos die grundsätzliche Ambivalenz, die letztlich der *Dimma*, der Behandlung der offiziell anerkannten Nichtmuslime (*zimmi*) zugrundelag: ein in vielen Fällen erstaunlich hohes Maß an "Toleranz" im rechtlich eng umgrenzten Bereich. So möchte ich, ohne einen Einzelfall zum Modell erheben zu wollen, auch das Schicksal des Klosters von Mavromolos verstehen: durch Nachsicht und Großzügigkeit muslimischer Instanzen konnte sich Mavromolos zu seiner Blüte und Prosperität aufschwingen, aber indem es dabei den ihm ursprünglich zugemessenen Bereich – nicht nur räumlich – überschritt, verursachte es teilweise selbst seinen Untergang, indem es nunmehr den zuständigen staatlichen Stellen die rechtliche Handhabe zum Eingreifen lieferte.

TTK. Belleter, c. XLVII/185.

Ocak-1983, s. 139-175.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

19 9 AGUSTOS 1993

Mehmed II
- Boğdan

FÂTİH'İN ŞTEFAN ÇEL MARE ÜZERİNE İKİ BOĞDAN SEFERİ (1474 - 1476) *

MIHAIL GUBOĞLU

(Romanya).

Gerek Osmanlı ve gerek yabancı yani Romen-Avrupalı kaynaklarında Sultan II. Mehmed'in Boğdan/Moldova seferleri derin izler bırakmıştır. Bu meyanda bu iki olay hakkında Osmanlı-Türk hikâye-naratif kaynakları başta olarak çağdaş kroniklerden: Aşık Paşa - Zâde (öl. 1484) ¹, Ma'âli mahlasını kullanan Mir Sayyid 'Alî bin Muzaffer at-Tosî ², Karamanlı Nişancı Mehmet Paşa (öl. 1481) ³, Kivâmî (öl. 1489/1490) ⁴, Tursun Bey (öl. 1499) ⁵, Oruç bin Adil (öl. 1510) ⁶, Sarıca Kemâl ⁷ ve Anonim *Tevârih-i*

* 1476 tarihli Fâtih Sultan Mehmed'in Boğdan seferinin 500. yıl dönümü dolayısıyla VIII. Türk Tarih Kongresinde (Ankara, 15 Ekim 1976) kısaca bir bildiri sunmuştum. (Bkz. M. Guboğlu: 1476/881. Tarihli Fâtih'in Boğdan Seferi. Türk-Romen ve Ecnebi kaynakları ışığında. "Bildiri özetleri", Türk Tarih Kurumu Basımevi-Ankara, 1976, s. 113-114). Bu yıl (20 Nisan) Bükreş'teki "N. Iorga" tarih Enstitüsünde Ştefan Çel Mare'nin cülûs'undan (tahta çıkışından) 525 yıl başlıklı Simpozium'da *Râboieni savaşı hakkında (26 Temmuz 1476) Fâtihin iki fetihnâmesi ve bir de Hunkâr-Nâmâsı* unvanlı bir tebliğ sundum. Bir hafta sonra (27 Nisan) *Türk tarihçiliğinde Ştefan Çel Mare* başlıklı, Romanya Devlet arşivinde diğer bir bildiri takdim ettim.

¹ *Tevârih-i âl-i 'Osman* (neşr. Ali Bey), İstanbul-1332 H./1914 ve özellikle 'Aşık Paşa-Zâde tarihi (neşr. Fr. Giese) *Die altosmanische Chronik des 'Aşıkpaşazâde*, Leipzig - 1928/1929, 32 + 252 S. ('Aşıkpaşazade hakkında bkz. Franz Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke* (Kısaltma = GOW), Leipzig-1927, s. 35-38); *Kara Boğdan gazası* hk. s. 178-180; Romence tercüme M. Guboğlu..., *Cronici turceşti* ...I (Bucureşti-1966), s. 94-97.

² *Hunkâr-Nâmâ* veya *Tavârih-i âl-i 'Osmân* başlıklı Farsça yazma, İstanbul, TKSM. Ktp. Hazine 1417, 183 yk. Bkz. TKSM. KTPH. *Farsça yazmaları Kataloğu*, İstanbul-1961, s. 59, nr. 155.

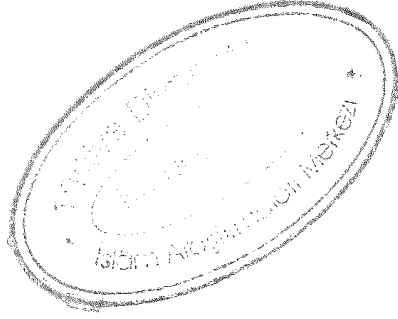
³ *Osmanlı Sultanları tarihi*. Türkçe'ye çev. İbrahim Hakkı Konyalı. "Osmanlı tarihleri" I, İstanbul-1949, s. 323-366; *Kara Boğdan seferi ve savaşı* (s. 358-359); (GOW, s. 24-26).

⁴ *Fetihnâme-i Sultan Mehmet*. Müellifi: Kivâmî. Hazırlayan Franz Babinger, İstanbul-1955, VIII-332 s.; *Kara Boğdan seferi* (s. 227-240).

⁵ *Târîh-i Abu'l-Fath Sultân Mehmed Hân* (neşr. 'Arif Bey, "TOEM", 1914-1916; *Fâtih'in Tarihi* "Tarih-i Ebu'l Feth". Yazan Tursun Bey, Baskıya Hazırlayan Ahmet Tezbaşar, İstanbul (t. y.) ve özellikle Tursun Bey, *Târîh-i Ebu'l Feth*, Hazırlayan Dr. Mertol Tulum "Baha Matbaası", İstanbul-1977, XXXII - 272 s. - 1; 35. *Güftâr der Gaza-i Kara-Boğdan* (s. 170-176). (GOW, s. 26-27); rom. ter. *Cronici turceşti* I, 74-75.

⁶ *Tevârih-i âl-i 'Osman*, neşr. Franz Babinger, Hanover- 1925-1926, 126 s.; (GOW, s. 23-24); *Boğdan seferi* (s. 130 C.); rom. ter. *Cronici turceşti* I, 62-63.

⁷ İstanbul Üniv. T. Y. nr. 33; (GOW, s. 23-24); rom. ter. *Râzboieni...* (Bucureşti- 1977), s. 277, nr. 62 (fol. 118-119).

Turgut Akpınar

Türk Kültür Tarihinden

Esintiler, Kitabevi, İstanbul

2003, s. 49-65.

D.121164

Fatih Sultan Mehmed'in Ölümündeki Esrar:

Fatih Zehirlendi mi?

I. Büyük Sultanın Şüphe Yaratan Ölümü

Osmanlı Devletini gerçek bir İmparatorluk haline getiren İstanbul Fatih'i, Sultan II. Mehmed'in, hedefini gizli tuttuğu, fakat bugün Mısır'daki Memlûkler üzerine olduğu kesin sayılan yeni bir sefere çıktığının daha ilk günlerinde hastalanıp, 3 Mayıs 1481 günü, İkinci vakti Gebze yakınlarında ölümü, ve böylece "yeni sefer"inin onun "Ebediyata sefer'i haline gelişi, tarihimizin önemli hazine olaylarından biridir. Ölüm, başlangıçta gayet gizli tutulmuş olduğundan çok dar bir çevre dışında hiçbir etki yaratmamışken, sonradan askerin ve halkın öğrenmesi üzerine toplumsal bir fırtınaya dönüşmüştü. Nedeni anlaşılamayan bu ani ölüm, kitleleri büyük bir tepkiye sevketsmiş, sadrazam öldürülmüş, sultanın özel hekimlerinden Yahudi asıllı Yakup Paşa parçalanmış, İstanbul'un Yahudi mahallelerinde yağma ve katliâm yapılmıştır. Bütün bunlar, ölümün şüpheli görüldüğünü ve bunun suçlu veya suçlularının arandığını göstermektedir.

Askerin ve halkın şüphelenmesi ilk bakışta mantıkî görünmektedir. Sadece İstanbul'u aldığından dolayı değil birçok devleti ve pek çok şehri fethettiğinden gerçek bir "fatih" olan padişahın, halkın da büyük ölçüde katıldığı, sevinçli bir sefere uğurlama töreninden kısa bir süre sonra, umulmadık şekilde ölüvermesi, kitle psikolojisinin kolay hazmedebileceği bir darbe değildi. Daha dün sefere çıkmış bir hükümdar,

20 EYLÜL 2003

II. Mehmet
(Fatih Sultan Mehmet)

DE LA POLITIQUE INTERIEURE DE MAHOMET II LE CONQUERANT

par VERA P. MUTAFČIEVA (SOFIA)

Au cours de ces dix dernières années une nouvelle et puissante impulsion a été donnée dans un certain nombre de pays à l'étude de l'histoire des Osmanlis. Dans des centres comme Moscou, Leningrad, Sarajevo, Skoplje, Bucarest, Budapest, Sofia, etc. ce ne sont plus des chercheurs isolés, mais des groupes entiers de travail qui étudient en collaboration l'histoire encore peu connue de l'Etat osmanli, et les résultats de ces nombreuses recherches, publiés chaque année, constituent un apport de grande valeur dans ce domaine. On ne peut manquer de relever, cependant, un fait indéniable : l'intérêt de ces groupes d'historiens est concentré presque exclusivement sur les problèmes relatifs aux institutions féodales osmanlies, aux problèmes sociaux et économiques. Et pour cause.

Les grands historiens bourgeois¹ qui se sont consacrés à l'étude de l'histoire des Osmanlis, tels que Hammer, Zinkeisen, Iorga, etc., et dont les travaux, bien que d'une méthodologie surannée, continuent à servir d'ouvrages fondamentaux indispensables à toute étude sur le passé de l'Empire osmanli, n'ont voué leur attention qu'à la politique extérieure de l'Etat, ne s'arrêtant que fort rarement aux aspects de la politique intérieure. Aussi l'héritage que l'historiographie bourgeoise a légué aux osmanistes d'aujourd'hui en Europe orientale était-il très unilatéral et incomplet. On ne saurait toutefois écrire une nouvelle histoire de l'Etat des Osmanlis conforme aux exigences actuelles, avant d'avoir bien étudié les institutions de l'Empire féodal osmanli ainsi que son développement économique et social. C'est la raison pour laquelle presque tous ceux qui étudient aujourd'hui l'histoire des Osmanlis ont tourné leurs efforts dans cette direction. Ceci explique pourquoi il n'y a pas, semble-t-il, d'institution sociale et économique osmanlie qui n'ait été, en l'espace de dix ou quinze ans seulement, l'objet de plusieurs études dues à différents auteurs.²

¹ J. v. Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Bd. I—X. Pest, 1827—1835.

J. W. Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*, Bd. I—VIII. Hambourg-Gotha, 1840—1865.

N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*. Bd. I—V. Gotha, 1908—1913.

² Димитров, Стр. За класовото разслоение средселяните в Северноизточна България през 70-те години на XIX. ИИИ, Том VIII, Димитров, Стр. Чифлишкото стопанство през

GENNADIUS II AND MEHMET THE CONQUEROR

Until about forty years ago Gennadius II Scholarius — one of the last great representatives of Byzantine learning and the first patriarch under the Turcocracy — was simply a name on a single volume of Migne. Since then some progress has been made, particularly in 1928 when the first of eight volumes of his *Œuvres Complètes* began to appear⁽¹⁾. Curiously, however, it is only recently that historians have begun to plough through and examine in detail this enormous literary and theological production (a vast mine of information that mirrors the history of Gennadius' time). The searching scrutiny of Diamantopoulos, Jugie and Turner has been long overdue⁽²⁾. Gennadius, nevertheless, who lived in the most crucial and decisive moment of Byzantium's history and who bridges the transition from Empire to the Turcocracy does not yet have a biographer⁽³⁾.

The extensive erudition and scholarly reputation of the patriarch is well established. He journeyed to Italy as theological advisor to Emperor John VIII at the Council of Florence (he was then a layman); he read deeply in Aristotle

(1) L. PETIT, *et al.* (ed.), *Œuvres Complètes de Georges Scholarios* I-VIII, (Paris, 1928-36).

(2) For a discussion of the *ἀπαντα* of Gennadius as historical source cf. A. N. DIAMANTOPOULOS, *Gennadius Scholarius as a historical source*, (in Greek), *Ἑλληνικά*, IX (1936), p. 285f. More recently see the work (with bibliography) of C. J. G. TURNER, *The Career of Georges-Gennadius Scholarius*, in *Byzantion*, 39 (1969), p. 420f.; cf. below p. 77, notes 2 and 3, for other monographs by Turner. M. JUGIE, in *Dictionnaire de Théologie Catholique*, 14, pt. 2 (Paris, 1941), cols. 1521-70.

(3) Gennadius has been called "the last Byzantine and the first Hellene" by C. N. SATHAS, *Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen âge* (Paris, 1883), IV, p. vii, as quoted by C. MANGO, *Byzantinism and Romantic Hellenism*, in *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 28 (1965), p. 34. On the significance of the period in the history of the Greeks cf. D. A. ZAKYTHINOS, *Ἡ Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Τουρκοκρατία* (Athens, 1954), p. 8.

and was one of the few Byzantines to profess great admiration for the western scholastic, Thomas Aquinas, whom he considered the leading Latin teacher. In fact, he doubted whether Aquinas had a more zealous disciple than himself⁽¹⁾. This was certainly not extravagant or fanciful as his translation of several of Aquinas' works illustrates. It is with Gennadius that the influence of Latin scholasticism attained its summit in Byzantium, and had the Empire endured he would have set the course Byzantine scholarship would have taken. His mature production — his pen was rarely idle — undeniably suggests what the Byzantine mind was still capable of⁽²⁾.

It has been demonstrated nevertheless, that many scholars in late Byzantium were aware of the superiority of the West in literary and theological studies, and generally deplored their country's intellectual decay; many compared their culture with that of the West and often found it wanting⁽³⁾. Gennadius at Florence for example, complained that the Greeks had no qualifications to compete with the Latins —

(1) *Θωμᾶν γὰρ τὸν ἐξ Ἀκλίου οὐκ οἶδα εἴ τις ἐμοῦ πλέον τετίμηκε τῶν προσεχόντων ... ἐκείνῳ δὲ ὡς ἀπάντων καθηγεμόνι μείζω χάριν ἔχειν δικάως καὶ ἅμα ἀκριβεστέρῳ*. *Œuvres* (Paris, 1933), VI, 179. It has been wisely noted by M. JUGIE, *Georges Scholarios et Saint Thomas D'Aquin*, in *Mélanges Mandonnet* (Paris, 1930), I, 423, that after the thirteenth century Byzantines were far from ignorant — as is often mistakenly thought, — of scholasticism, and Latin medieval philosophy. See also S. SALAVILLE, *Un Thomiste à Byzance au XVe siècle*, *Gennade Scholarios*, in *Échos d'Orient*, 23 (1924), p. 129f. Over a fourth of Scholarius literary output is translations and commentaries on works by Aquinas.

(2) B. TATAKIS, *La Philosophie Byzantine* (Paris, 1949), p. 298 and Steven RUNCIMAN, *The Last Byzantine Renaissance* (Cambridge, 1970), p. 97. H. G. BECK *et al.*, *From the High Middle Ages to the Eve of the Reformation*, vol. IV of *Handbook of Church History*, ed. H. Jedin (New York, 1970), p. 512. Scholarius very likely learned Latin from western residents in the capital, cf. TURNER, in *Byzantion*, 39 (1969), p. 424.

(3) This is the conclusion of Ihor ŠEVČENKO's knowledgeable and penetrating paper, *The Decline of Byzantium seen through the Eyes of its Intellectuals*, in *Dumbarton Oaks Papers*, 15 (1961), pp. 175, 186. For the lack of intellectual élite in the years just before 1453 see A. VACALOPOULOS, *The Exodus of Scholars from Byzantium in the Fifteenth Century*, in *Cahiers d'Histoire Mondiale*, 10 (1967), 474.

domestikos could command the separate armies of West or East, but it seems that in the 13th C. this distinction was abolished. The place of the *megas domestikos* in the hierarchy is also unclear: in the 13th C. it seems to have been below the *protovestiarios* and *megas stratopedarches*, but in the 14th-C. pseudo-Kodinos it is one of the highest ranks, following directly after CAESAR. The *megas domestikos* also had an aulic function, waiting on the emperor at banquets. The office-title existed until the end of the empire.

LIT. Guiland, *Institutions* 1:405–25. Stein, "Untersuchungen" 50–52. Ahrweiler, "Administration" 57, n.7. Oikonomides, "Evolution" 142f. Hohlweg, *Beiträge* 93–111.
—A.K.

MEGAS DOUX (μέγας δούξ), or *megadoux*, commander of the fleet. The office of DOUX of the fleet (*stolos*) was probably created by Alexios I Komnenos after 1085 and replaced by that of *megas doux* ca. 1092. The innovation was connected with the abolition of thematic naval forces and concentration of the whole NAVY under the command of a single admiral; the (*megas*) DROUNGARIOS TOU PLOIMOU became the deputy of the *megas doux*. The first *megas doux* was probably John Doukas, Alexios I's brother-in-law, who led large-scale operations on sea and land. Until 1453 the post remained one of the highest in the hierarchy; in the 14th C. pseudo-KODINOS placed him between the PROTOVESTIARIOS and PROTOSTRATOR. Many important personages held the post: in the 12th C. the family of KONTOSTEPHANOI dominated the office. From the 13th C. onward, the difference between *megas doux* and *protostrator* became unclear, since either general could command on sea or land. The office (or title?) of *megas doux* was sometimes conferred on foreigners: in 1207 the Genoese Filocalo Navigajoso received from the Latin emperor of Constantinople the island of Lemnos and the hereditary title of *megas doux*, and in the early 14th C. the title was conferred on ROGER DE FLOR.

LIT. Guiland, *Institutions* 1:542–51. Ahrweiler, *Mer* 209–11. Stein, "Untersuchungen" 56–58. Laurent, *Corpus* 2:527–31. Oikonomides, "Évolution" 147.
—A.K.

MEGAS _____. See also under latter part of term.

MEHMED I (Μαχουμέτ; Μεχεμέτ in Doukas), Ottoman sultan (from 1413); born 1389?, died Edirne 21 May 1421. A younger son of BAYEZID I, he was sultan of Ottoman Rumeli and Anatolia (1413–21). After the battle of ANKARA on 28 July 1402, Mehmed established himself at Amaseia. He officially attained his father's throne only in 1413, after a series of struggles with his brothers Isa (died 1403), SÜLEYMAN ÇELEBİ (died 1411), and MUSA (died July 1413). His sovereignty was again challenged in 1416, when Mustafa (allegedly his brother) and Cüneyd (*beylerbeyi* of Rumeli) led an abortive rising in Rumeli.

Mehmed's relations with Constantinople from early 1411 to his death were usually peaceful. MANUEL II PALAIOLOGOS aided him in his war against Musa, and in 1413 a pact was concluded in which Mehmed evidently reaffirmed the terms of the 1403 treaty. Thereafter serious tensions arose only in 1415, when Manuel rebuilt the HEXAMILION Wall in the Morea, and again in 1416, when Manuel gave asylum to the refugees Mustafa and Cüneyd.

Mehmed's image in contemporary Byz. sources is far from negative. The historian Doukas, for example, lauds his friendship with the Palaiologoi as genuine and states that he was sympathetic to Christians.

LIT. Barker, *Manuel II* 247–50, 281–89, 318–20, 340–54. I. Djurić, *Sumrak Vizantiје* (Belgrade 1984) 195–233. Bombaci-Shaw, *L'Impero ottomano* 286–309.
—S.W.R.

MEHMED II (Μουχαμέτ and similar forms), seventh Ottoman ruler (1451–81) and conqueror of Constantinople, whence his epithet Fatih (conquerer); born Edirne 30 Mar. 1432, died near Gebze 3 May 1481. He was the third son of MURAD II and his slave Hatun bint Abdullah. Mehmed doubtless ascended the throne with dreams of taking Constantinople, something his kinsmen BAYEZID I, MUSA, and Murad II had attempted but failed. Still, he preserved amicable relations with CONSTANTINE XI into autumn 1451. Then, however, Constantine hardened Mehmed's resolve by threatening to support the claims of Orhan, a grandson of SÜLEYMAN ÇELEBİ, and the emperor's ward in Constantinople. Soon thereafter Mehmed systematically prepared for his assault on Constantinople, beginning with the construction of Rumeli Hisar (Apr.–Aug. 1452).

des liens d'amitié entre le peuple arménien et le grand peuple russe. Il a ainsi contribué au mouvement de libération du peuple arménien.

Fils d'un peuple qui supportait lui aussi le joug de l'étranger, Nicolae Miclescu comprenait mieux que personne les souffrances de la nation arménienne et ses efforts pour y mettre fin.

Nous avons vu que la collaboration de Miclescu ne s'est pas limitée à celle d'un simple traducteur. Le rôle du spathaire a été très important dans les pourparlers qui eurent lieu entre la délégation arménienne et les gouvernants russes.

Cette collaboration entre Nicolae Miclescu et l'enthousiaste représentant des Arméniens constitue une page particulièrement importante de l'histoire du mouvement de libération du peuple arménien. C'est un moment décisif de cette histoire que celui où deux hommes, dont l'un déjà vieux et plein d'expérience, l'autre encore jeune mais déjà bien éprouvé, s'approchent l'un de l'autre et laissent parler leurs cœurs.

L'un pense que seule « la main puissante du souverain russe libérera la Moldavie et les peuples balkaniques de la tyrannie turque », ainsi qu'il ressort nettement de la dédicace qu'il adresse à Pierre le Grand en lui offrant l'un de ses ouvrages.¹ L'autre, que l'Occident a déçu, est déjà arrivé à la conviction que le peuple arménien ne pouvait trouver d'appui que dans la Russie.

Ainsi, dans l'histoire du mouvement d'émancipation du peuple arménien, le nom de Miclescu figure comme celui d'un ami sincère et éprouvé de la cause arménienne, à un moment où les représentants de ce peuple procédaient aux premiers tâtonnements en vue de la réalisation de leurs aspirations nationales.

Si les Arméniens de son temps n'ont pu lui témoigner leur gratitude, ceux d'aujourd'hui ont le devoir d'honorer sa mémoire. Je suis heureux de l'occasion qui m'a été offerte d'évoquer dans ces quelques brèves notes la figure de cet ami des Arméniens.

*F. H. Sultanmetmet
Babinger, Franz*

A propos de la monographie du professeur Franz Babinger:
MAOMETTO IL CONQUISTATORE E IL SUO TEMPO
Traduzione di Evelina Pollaco, Torino, 1957, Giulio Einaudi,
editore, 795 p. + 1 c. + illustr.

(Biblioteca di cultura storica)

par MIHAIL GUBOGLU

La parution de l'édition allemande¹ de ce beau livre a coïncidé avec le 500e anniversaire de l'occupation de Constantinople, « la perle du Bosphore », par les forces ottomanes, placées sous les ordres du jeune sultan Mahomet II le Conquérant. Comme on le sait, cet événement historique a suscité une série d'articles et d'études non seulement en Turquie, mais aussi dans d'autres pays, contribuant par là à enrichir la littérature historique et orientaliste internationale. L'un des plus importants de ces ouvrages est sans aucun doute le livre que voici, dû au turcologue allemand bien connu Franz Babinger, professeur à l'Université de Munich. La faveur dont a joui cet ouvrage est illustrée par le fait qu'il a été traduit en plusieurs langues (en français, en italien, etc.) et qu'on lui a consacré des dizaines de comptes rendus et d'amples notes bibliographiques, signalées par l'auteur lui-même.² Il faut dire aussi que le moment de la parution de l'original allemand — à savoir la fin de l'année 1953 — a été particulièrement propice, comme le remarque l'auteur lui-même, à la diffusion de ce livre. Il est vrai que certains des comptes rendus que nous avons pu consulter ne sont que de simples présentations, relevant les mérites de l'auteur, la richesse et la variété des informations. Il est assez surprenant que certaines des signataires de ces comptes rendus, considérés comme de grands byzantinologues, turcologues et historiens se soient surtout limités à de menues observations, sans procéder à une analyse critique de cette œuvre, sous différents aspects. Cette observation est également valable

¹ *Mehmed der Eroberer und seine Zeit. Wellenstürmer einer Zeitenwende.* F. Bruckmann K. G., München, 1953, XVI + 599 ss. gr. 8° (Mit 38 Abbildungen und Karten auf Tafeln und im Text)

² Cf. F. Babinger, *Schriftenverzeichnis 1952-1957*, Würzburg, 1957, pp. 4-6

¹ *Histoire de la Moldavie*, Kishinev, 1951, p. 251

Devrinin Kaynakları Işığında Fatih Sultan Mehmed'in Ölümü

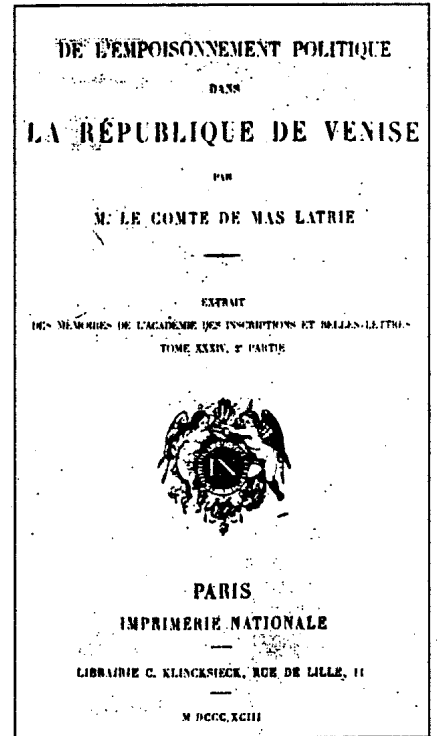
PROF. DR. DR. ARSLAN TERZİOĞLU

Tarih boyunca ünlü şahsiyetlerin ölümleri ve hastalıkları ile ilgili araştırmaların yapıldığı hatta sanat eserlerine konu olduğu bilinmektedir.

Büyük İskender, Kleopatra, Julius Sezar'dan Fatih Sultan Mehmed'e Sultan II.Mahmud ve Atatürk'e kadar bir çok tarihi şahsiyetin ölümleri ile ilgili pek çok yayın yapılmıştır. Hiç şüphesiz ki tarihi şahsiyetlerin zehirlenerek öldürülmeleri hususu da gerek tıp tarihi gerekse genel tarih araştırmalarının önemli konularından biridir. Meselâ Mozart'ın hastalıktan mı yoksa zehirlenerek mi öldüğü meselesi 200 yıldır tıp tarihçilerini meşgul etmektedir¹.

Ord.Prof.Dr.Süheyl Ünver'in 1946'da yayınlanan Fatih, Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı² isimli eserinde de görüleceği gibi Fatih Sultan Mehmed'in ölümünün genellikle yerli ve yabancı kaynak-

larda bir hastalık neticesi olduğu yakın zamana kadar kabul edilmiş bir durumda iken, Prof.Dr. Franz Babinger'in Fatih Sultan Mehmed hakkındaki hacimli eseri "Mehmed der Eroberer und seine Zeit" 1953'te, tesâdüfen İstanbul'un fethinin 500.yılında Münih'te yayınlanmasından sonra, orada Fatih Sultan Mehmed'in zehirlenmesi konusunun çeşitli kaynaklara göre ortaya atılması ile, bizde de bununla ilgili münakaşaların alevlendiği, bununla ilgili yayınların birden yoğunlaştığı görülür³. Bu husus son olarak "Tarih ve Toplum" dergisinin Mart 1993 sayısında hukukçu Dr.Turgut Akpınar'ın Fatih Sultan Mehmed'in Ölümündeki Esrar: Fatih Zehirlendi mi? makalesi ile tekrar gündeme geldi⁴. Tempo dergisi çeşitli bilim adamları ile bu konuda yapılan röportajı yayınladı. Fatih Sultan Mehmed'in kabrinin açılması ve zehirlenip zehirlenmediği hususunun tesbiti

Venedik Cumhuriyetinin Fatih'i zehirletme teşebbüslerine ve bunların sonuçsuz kaldıklarına dair Venedik arşiv belgelerinin incelendiği M.Le Comte de Mas Latrîe'nin Fransızca eserinin kapak sahifesi

Fatih Sultan Mehmed'in Ölümündeki Esrar: Fatih Zehirlendi mi?

DR. TURGUT AKPINAR

I. Büyük Sultanın Şüphe Yaratan Ölümü

Osmanlı Devletini gerçek bir İmparatorluk haline getiren İstanbul Fatih'i, Sultan II. Mehmed'in, hedefini gizli tuttuğu, fakat bugün Mısır'daki Memlükler üzerine olduğu kesin sayılan yeni bir Sefere çıktığının daha ilk günlerinde hastalanıp, 3 Mayıs 1481 günü, ikinci vakti Gebze yakınlarında ölümü, ve böylece "Yeni Sefer"inin onun "Ebediyete Sefer"i haline gelişi, tarihimizin önemli hazin olaylarından biridir. Ölüm, başlangıçta gayet gizli tutulmuş olduğundan çok dar bir çevre dışında hiçbir etki yaratmamışken, sonradan askerin ve halkın öğrenmesi üzerine toplumsal bir fırtınaya dönüşmüştü. Nedeni anlaşılamayan bu ani ölüm, kütleleri büyük bir tepkiye sevketsmiş, Sadrazam öldürülmüş, Sultanın özel hekimlerinden Yahudi asıllı Yakup Paşa parçalanmış, İstanbul'un Yahudi mahallelerinde yağma ve katliam yapılmıştır. Bütün bunlar, ölümün şüpheli görüldüğünü ve bunun suçlu veya suçlularının arandığını göstermektedir.

Askerin ve halkın şüphelenmesi

ilk bakışta mantıkî görünmektedir. Sadece İstanbul'u aldığından dolayı değil birçok devleti ve pek çok şehri fethettiğinden gerçek bir "Fâtih" olan Padişahın, halkın da büyük ölçüde katıldığı, sevinçli bir Sefere Uğurlama töreninden kısa bir süre sonra, umulmadık şekilde ölüvermesi, kütle psikolojisinin kolay hazmedebileceği bir darbe değildi. Daha dün Sefere çıkmış bir hükümdar, ölümlük hasta olamazdı. O halde bu ölümde bir iş vardı veya olmalıydı. Akla ilk gelen ihtimallerden biri zehirlenme olabilir. Çünkü Ortaçağın Şark ve Garb Saraylarında zehirlenmeler günlük olaylardandı. Büyük Sultan, Ortaçağı kapamış olduğu kabul edilen bir hükümdar olmakla beraber, herhalde o dönemin şeytani metodlarına kurban gitmişti. Aksi halde Koca Fatih nasıl ölmüş olabilir?

Bugün bile insanlar hâlâ sevdiklerinin âni ölümlerini bir türlü kabul edemezler, "Nasıl olur, daha dün turp gibiydi, neşeli, canlı idi. Gülüp söylüyordu" gibi aslında çok akıldışı lâflar ederler. Ölümün bir anlık birşey olduğunu ve insanlara sanıldığından daha yakın bulunduğunu unuturlar. Hele Fatih

gibi hükümdarların bir anda yokoluvermesi kütleleri büyük bir tepkiye, hatta isyana sevkeder. Nitekim öyle oldu. Derhal "Büyük Fatih"lerini öldüren veya ölümünde rol oynamış olabilecek şüpheliler gözden geçirildi ve yukarıda belirtildiği gibi bunların başında Sadrazam ile tarihte çoğu yer ve zamanda her kötülüğün içinde oldukları kabul edilen Yahudilerden biri, İtalya'nın "Gaeta" şehrinde gelip, Fatih'e şahzadeliğinden beri hekim olarak sadakatle hizmet eden hekim Iacopo (Yakup Paşa) kurban olarak seçildi. Sadece Yahudi Hekim değil, Yahudi Mahallesinde hiçbir şeyden haberi olmayan halk da katliama ve yağmaya uğradı. Sonradan ve bugün Yahudi Hekim'in hiçbir suçu olmadığı kabul edilmiştir. Kaldı ki, bu durum daha o zaman anlaşılmış olmalı ki, Yakup Paşa'dan kısa bir süre sonra, İran asıllı olup, Fatih'i tedavi eden diğer meşhur bir hekim Larî de (suçluluğundan şüphelenilerek) öldürülmüştür. Esasen Yahudi Hekimin öldürülüşü ve Yahudi Mahallesinin yağmalanmasının gerçek sebebinin, Fatih üzerinde büyük bir nüfuz sağlayan hekimin, bütün Yahudileri sultanın çevre-

**La mort de Mehmed II
à la lecture
des chroniqueurs
ottomans**

Nicolas Vatin et Gilles Veinstein

Conformément à notre projet général, nous avons choisi, à titre d'expérience, de tenter de faire la synthèse de ce que nous apprennent les chroniqueurs ottomans à propos de la mort de Mehmed II en 1481.

Dans l'état actuel de notre travail, trois des auteurs analysés sont contemporains des événements : Tursun Beg¹, 'Âşikpaşazâde² et Neşrî³ ; trois appartiennent à la seconde moitié du XVIe siècle : Kemâlpaşazâde⁴, Sa'dü-d-dîn⁵ et Mehmed b. Mehmed⁶.

Nous disposons ainsi d'un véritable banc d'essai. L'analyse de ces textes nous y fit découvrir différents sujets d'intérêt. Outre l'établissement des faits eux-mêmes et des aperçus sur les us et coutumes entourant la mort à la fin du XVe siècle, notre attention a été attirée par l'opposition entre facteurs personnels et facteurs politiques à propos de la mort du sultan, opposition renforcée par les différences en effet assez sensibles — non pas tant dans les faits que dans le ton — des récits des chroniqueurs en fonction de leurs personnalités et de la période où ils écrivaient.

Pour faciliter la présentation de considérations sur des sujets très entremêlés, nous traiterons d'abord du décès de Mehmed II ; puis des conséquences politiques de l'événement; enfin du deuil et de l'enterrement : ordre à peu près chronologique, mais qui correspond aussi à une logique à peu près thématique.

**La mort
de Mehmed II**

Le récit des chroniques est à peu près cohérent au sujet de la mort du Conquérant : la maladie apparaît alors que Mehmed II part en campagne vers l'Est, lors de la traversée du Bosphore (Tursun Beg) ou juste après être sorti d'Üsküdar (Kemâlpaşazâde). Neşrî précise que la faiblesse du souverain l'oblige à monter en voiture à cheval. C'est

1. *Tâ'rîh-i Ebû-l-fath*, H. İnalcık et R. Murphey eds, Minneapolis-Chicago, 1978, ff° 157v°-158r°, 159r°-v°, 160r°.

2. *Tâ'rîh-i âl-i 'Osmân*, Istanbul, 1332/1914, pp. 219-220.

3. *Kitâb-ı cihân-nümâ*, F. Taeschner éd., vol. II, Leipzig, 1955, pp. 309/263-311/265.

4. *Tâ'rîh-i âl-i 'Osmân*, defter VII, Ş. Turan éd., Ankara, 1954, pp. 598-600.

5. *Tâcü-t-tevârih*, Istanbul, 1279/1863-64, vol. II, pp. 3-4 et 6-7.

6. *Muhbetü-t-tevârih ve-l-aḥbâr*, Istanbul, 1860, p. 36.

HISTORY

OF

THE OTTOMAN TURKS:

FROM THE BEGINNING OF THEIR EMPIRE TO
THE PRESENT TIME.

CHIEFLY FOUNDED ON VON HAMMER.

BY E. S. CREASY, M.A.

History in University College, London; Late Fellow of King's College, Cambridge
Author of "The Fifteen Decisive Battles of the World,"
"Rise and Progress of the English Constitution," &c.

Mehmed II 120-152

IN TWO VOLUMES.

VOL. I.

LONDON:

HARD BENTLEY, NEW BURLINGTON STREET,

Publisher in Ordinary to Her Majesty.
1854.

The Author reserves to himself the right of Translation.

Türkiye Tarih-i Saltanat	
120-152	
8284	
35607	
CRU	

CHAPTER V.

REIGN AND CHARACTER OF MAHOMET II.—SIEGE AND CONQUEST OF CONSTANTINOPLE—FURTHER CONQUESTS IN EUROPE AND ASIA—REPULSE BEFORE BELGRADE—CONQUEST OF THE CRIMEA—UNSUCCESSFUL ATTACK ON RHODES—CAPTURE OF OTRANTO—DEATH OF MAHOMET.*

MAHOMET II., surnamed by his countrymen "the Conqueror," was aged twenty-one years when his father died. He heard of that event at Magnesia, whither the Grand Vizier had despatched a courier to him from Adrianople. He instantly sprang on an Arab horse, and exclaiming, "Let those who love me, follow me," galloped off towards the shore of the Hellespont. In a few days he was solemnly enthroned. His first act of sovereign authority showed that a different spirit to that of the generous Amurath would now wield the Ottoman power. Amurath had left a little son, a babe still at the breast, by his second wife, a princess of Servia. Mahomet ordered his infant brother to be drowned in a bath, and the merciless command was executed at the very time, when the unhappy mother, in ignorance of her child's doom, was offering her congratulations to the murderer on his accession. Mahomet perceived the horror which the atrocity of this deed caused among

* See Von Hammer, books 12 to 18.

his subjects; and he sought to avert it from himself by asserting that the officer who had drowned the infant prince had acted without orders, and by putting him to death for the pretended treason. But Mahomet himself, when in after years he declared the practice of royal fratricide to be a necessary law of the state, confessed clearly his own share in this the first murder of his deeply purpled reign.

He had now fully outgrown the boyish feebleness of mind, which had unfitted him for the throne when twice placed on it by his father six years before. For craft, capacity, and courage, he ranks among the highest of the Ottoman Sultans. His merits also as a far-sighted statesman, and his power of mind as a legislator, are as undeniable as are his military talents. He was also keenly sensible to all intellectual gratifications, and he was himself possessed of unusually high literary abilities and attainments. Yet with all these qualities we find combined in him an amount of cruelty, perfidy, and revolting sensuality, such as seldom stain human nature in the same individual. The character of Sylla will perhaps supply the closest parallel with that of the renowned Ottoman destroyer of the Greek Empire.

Three years before Mahomet II. was girt with the scymetar of Othman, Constantine XI. was crowned Emperor of Constantinople,—a prince, whose heroism throws a sunset glory on the close of the long-clouded series of the Byzantine annals. The Roman empire of the East was now shrunk to a few towns and a scanty district beyond the walls of the capital city; but that city was itself a prize of sufficient splendour to tempt

Bayak

NOTICE: This Material May Be
Protected By Copyright
Law (Title 17 U.S. Code)

comings, Nekrich offers the general reader materials of historical value and interest, and he provides the specialist with some previously unknown references and information as well as with some novel hypotheses.

ALEXANDER DALLIN
Stanford University

PAUL ROBERT MAGOCSI. *The Shaping of a National Identity: Subcarpathian Rus', 1848-1948*. (Harvard Ukrainian Series.) Cambridge: Harvard University Press. 1978. xiii, 640. \$25.00.

The sparse scholarly literature in English on the Subcarpathian Rusyns (Ruthenians) has been considerably enriched by this useful book. Half the volume surveys the national development of the Rusyns from the eighteenth century to their incorporation into the Soviet Ukraine after the Second World War. The other half consists of several appendixes: a discussion of the term, Subcarpathian Rusyn; eighty-one biographical sketches of Rusyn leaders who were active in the period after 1918; and specimens of the written languages used by the Rusyns. There is also a comprehensive bibliography of Rusyn studies containing nearly 2300 items.

The Rusyn movement in the nineteenth century shared many of the characteristics common to national reawakenings throughout Eastern Europe. Paul Robert Magocsi emphasizes the role of the Church as a cultural institution and the indispensable leadership exercised by the intellectuals, the majority of whom were priests. The works of history and philology produced by these intellectuals were the typical literary products of East European national movements. In many ways, then, the Rusyn experience was similar to that of the Rumanians, Slovaks, and Serbs of Hungary. Yet there were also fundamental differences, and these form the main subject matter of Magocsi's investigation. He presents abundant evidence to show why the process of national consolidation among the Rusyns took so much longer than among their neighbors. As causes he cites the pro-Hungarian orientation of the dominant Greek Catholic Church and its higher clergy, who worked for assimilation with Magyar culture, and the inability of clerical and lay intellectuals to agree upon the historical and ethnic identity of their people and a national language. At each important stage in the development of the Rusyns—the nineteenth century, 1918-19, the interwar period, and the Second World War—four currents competed for allegiance, the Rusyn, Magyarone, Ukrainian, and Russian. Magocsi describes each in detail and concludes that the intellectuals, who were so

sharply divided among themselves, could never get control of their people's destiny long enough to direct it along a single path of development.

The discussion of these problems is divided into three parts. The first deals with the nineteenth century through the incorporation of Subcarpathian Rus' into Czechoslovakia at the end of the First World War. The description of the various cultural currents among the Rusyns is well done, but perhaps more attention could have been given to political and economic problems. The reader familiar only with Western languages may supplement Magocsi's account with Ivan Zeguc's *Die Nationalpolitischen Bestrebungen der Karpato-Ruthenen, 1848-1914* (1965). Neither Magocsi nor Zeguc have used the rich materials available in the Hungarian National Archives in Budapest. Much is to be found there on the political, cultural, and economic policies of the Hungarian government toward the Rusyns, the Rusyn movement itself, and Rusyn emigration to and activities in the United States.

Parts two and three deal with the Rusyns in interwar Czechoslovakia. The chapters on cultural development present with admirable clarity the efforts of the various groups of Rusyn intellectuals to solve long-standing problems of ideology and ethnic identity. In Magocsi's opinion, Czechoslovakia provided the Rusyns with the most liberal conditions for development they had ever had, but, paradoxically, by 1938 government policies had succeeded in alienating the majority of them. In a sense, the Czechoslovak state may have been too liberal, for it fostered diversity rather than unity in Rusyn national life. The same cannot be said of the Soviet regime that installed itself in Subcarpathian Rus' in 1944. Magocsi's final chapter describes the "Ukrainian solution" imposed by the Soviet government, which for the majority of the Rusyns brought to a close the shaping of their national identity.

KEITH HITCHINS
University of Illinois,
Urbana-Champaign

NEAR EAST

FRANZ BABINGER. *Mehmed the Conqueror and His Time*. Translated by RALPH MANHEIM. Edited, with a preface, by WILLIAM C. HICKMAN. (Bollingen Series, number 96.) Princeton: Princeton University Press. 1978. Pp. xx, 549. \$30.00.

There is no doubt whatsoever that Mehmed the Conqueror was one of the great figures in world history. Franz Babinger's book, which first appeared in 1953, is generally regarded as the stan-

Request # 4 of 35. ILL record updated to IN PROCESS.
Screen 1 of 2
CAN YOU SUPPLY ? YES NO COND FUTURE DATE:
ILL: 375015 Borrower: WTU ReqDate: 921020 Status: PENDING 921021
OCLC: 1830326 NeedBefore: 921119 RecDate: RenewalReq:
Lender: ELW,*UMS,UMS,XII,SVP DueDate: NewDueDate:
1 CALLNO: (PER) E 171. A57
2 AUTHOR:
3 TITLE: The American historical review.
4 EDITION:
5 IMPRINT: [Washington, etc.] American Historical Association [etc.]
6 ARTICLE:
7 VOL: 84 NO: 2 DATE: 1979 PAGES: 510-511
8 VERIFIED: OCLC
9 PATRON: BAYAK, C DEPT: HIST STATUS: G PH: 5450
10 SHIP TO: Interlibrary Loan
Washington University Libraries Box 1061
OneBrookings Dr
St.Louis MO 63130-4899
11 BILL TO: //FEIN 43-065-361101 //Telefax (314) 935-4719
12 SHIP VIA: LIBRARY RATE MAXCOST: \$20.00 COPYRT COMPLIANCE: CCL
13 BORROWING NOTES: PLEASE FAX IF POSSIBLE. PLEASE CONDITION NEGATIVE
RESPONSE. THANKS!!!

ТРУДЫ ДВАДЦАТЬ ПЯТОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КОНГРЕССА ВОСТОКОВЕДОВ

МОСКВА

9 — 16 августа 1960 г.

ТОМ II

ЗАСЕДАНИЯ СЕКЦИЙ VI—IX, XII

XXV Mezhdunarod.
Kong. Vostokovedov, Moskva 1960, tom II
(1963).

İSLAM TARIHİ SANAT
VE KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI
MÜBERRİ - İSTANBUL

2711-2

ИЗДАТЕЛЬСТВО ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва 1963

442

Секция XII

убежищ во главе с князем Петром и его двумя сыновьями. Подобно «двуглавому змию мчался вперед на коне князь Петр, храбро сражаясь с Четне-воеводой». Но Четне-воевода победил и даже обезглавил одного из сыновей Петра Рареша, а отрубленную голову отправил султану. Можно сказать, что это была последняя попытка борьбы за независимость Молдавии.

Падишах принял посольство от великого капудан-паши (адмирала) Хайр эд-Дин Барбароссы, знаменитого морского пирата, которое сообщило об одержанной победе над венецианцами под командованием Андреа Дориа. Затем падишах со всей своей свитой и гвардией пересек Добруджанскую степь и, перевалив через Балканские горы в местности Чалык-Кавак, в начале ноября прибыл в Адрианополь, где провел всю зиму, развлекаясь охотой.

* * *

Как мы видели выше, покорение Молдавии произошло без большого сопротивления, потому что Россия в то время не могла оказать Петру Рарешу никакой другой помощи, кроме дипломатической; Венгрия была уничтожена как государство, а Польша находилась в союзе с турками против Петра Рареша. Можно сказать, что Молдавия в тот период являлась как бы островом среди турецкого моря. В отличие от своего отца — Стефана Великого — Петр Рареш не имел свободы действий со стороны своих соседей и не пользовался поддержкой всех общественных слоев. В то время как князь руководствовался мыслью об избавлении страны от непосильных турецких поборов и пытался сопротивляться, крупное боярство, устроив заговор, имевший целью подчинение Молдавии Османской империи, проявило малодушие и предало интересы молдавского народа. Петр Рареш, оставленный своими приближенными, не имел другой возможности как спастись бегством перед надвигающейся турецкой лавиной.

Так происходил поход Сулеймана в Молдавию; из всего вышесказанного видны внутренние и внешние факторы, явившиеся причинами потери независимости Молдавии на несколько столетий, со всеми экономическими, социальными и политическими последствиями этого.

BEKİR SİTKİ BAYKAL (Ankara): DIE RIVALITÄT ZWISCHEN UZUN HASAN UND MEHMET II. UM DAS KAISERREICH VON TRAPEZUNT *

Das Komnenenreich von Trapezunt bildete eines der wichtigsten Objekte, um die der Osmanenherrscher und der Herrscher der Akkoyunlus rivalisierten. Wie bekannt, war der stärkste und der gefährlichste Gegner des Eroberers von Konstantinopel auf dem asiatischen Boden Uzun Hasan, das Haupt der Akkoyunlus. Nachdem dieser den Osten von Anatolien, den westlichen Teil von Iran und Azerbeidjan unterworfen und auf diese Weise ein großes Reich gebildet hatte, fühlte er sich als den einzigen Erben Timurlans, und mit den materiellen Machtmitteln, die er besaß, mit den hohen Eigenschaften eines Herrschers, die er in seiner Person vereinigte, als den größten Herrscher der türkischen Stämme. Er

* Доклад был прочитан на турецком языке.

История Турции

443

hatte sehr weitgehende politische Ambitionen und strebte, so scheint es, nach einem universalen Reich. Dies geht charakteristischerweise aus einem Dokument hervor, das sich im Topkapu-Archiv befindet. Danach hatte ihm der Timuride Abu Said, als dieser sich zu einem großartigen Eroberungszug im Orient vorbereitete, das Land Rum, d. h. Anatolien, angeboten. Uzun Hasan aber lehnte dieses Angebot ab. Denn er konnte einen zweiten Herrscher in diesem Gebiet nicht dulden. Tatsächlich hat er bald Abu Said überwältigt und dessen Reich sich einverleibt. In allen Handlungen Uzun Hasans kann man beobachten, daß er immer dieses Ziel im Auge hatte.

Auf der anderen Seite verfolgte der junge osmanische Herrscher, nachdem er Konstantinopel erobert und die dringendsten Angelegenheiten auf dem Balkan zu seinen Gunsten geregelt hatte, das Ziel der politischen Einigung Anatoliens unter seinem Szepter. Es wuchsen also zwei Mächte neben einander und ein Zusammenstoß dieser beiden Reiche, die gleichzeitig von den ehrgeizigen Fürsten geleitet wurden, war unvermeidlich. Wir erkennen leicht, daß sich beide Seiten dieser Tatsache bewußt waren und daß beide Herrscher am Tage des Entscheidungskampfes so stark als möglich auftreten zu können strebten.

Das Entgegenreten Uzun Hasans gegen die Ausbreitung des Osmanischen Reiches nach Osten hin tritt zum ersten Male in der Frage des Komnenenreiches von Trapezunt zutage. Die osmanischen, byzantinischen und andere Quellen über diese Angelegenheit stimmen nicht überein, sondern sie widersprechen sich sogar sehr oft. In den letzten Jahren ist eine zeitgenössische Quelle entdeckt worden. Diese ist das *Kitāb-i Diyār-i Bekriyye* des Abu Bekir Tahrani, einer Persönlichkeit hohen Ranges, die im Dienste Uzun Hasans gestanden und eine Geschichte des Weißen Hammelvolkes geschrieben hat. Diese neue Quelle erhellt manche Fragen, die man bis jetzt nicht erklären konnte oder über die noch Ungewißheit herrschte. Im Folgenden werde ich versuchen, anhand dieser Quelle und unter Heranziehung mancher anderer osmanischen Quellen die bisherigen Kenntnisse möglichst zu ergänzen oder zu berichtigen. Dies kann hier nur als Ergebnis der Forschung ganz knapp angegeben werden, wobei auf die Einzelheiten einzugehen ausbleiben muß.

Die Beziehungen zwischen dem Reiche Trapezunt und dem Staate der Weißen Hammeln begannen lange vor der Thronbesteigung Uzun Hasans. Nach dem Zusammenbruch der Anatolischen Seldschuken und nach der Lockerung der mongolischen Herrschaft in Anatolien kamen daselbst manche lokalen Fürstentümer auf, die das Gebiet des Kaiserreiches von Trapezunt fortdauernd angriffen. In dieser Periode der lokalen Fürstentümer in Anatolien ging eine rege Tätigkeit der sogenannten Gazis in den Markländern vor sich. Diese Bewegungen, die das Ziel hatten, neue christliche Gebiete zu erobern, finden wir sowohl im Westen als auch im Osten Anatoliens. Hier möchte ich darauf hinweisen, daß die Tätigkeiten der Gazis im Westen von Paul Witteck eingehend behandelt worden, während dieselben im Osten bis jetzt fast gänzlich unerforscht geblieben sind. Unter den lokalen Fürstentümern im Osten, die neue christliche Länder sich anzueignen strebten und als Gazis das Kaiserreich von Trapezunt angriffen, zeichneten sich die Beys der Akkoyunlus besonders aus. Die ersten zwei Angriffe der Akkoyunlus geschahen im Jahre 1341 und ein dritter Zug (*akin*) im Jahre 1343. Die Namen der Akkoyunlu-Fürsten, die diese drei Angriffe leiteten, sind bis heute unbekannt. Wir erfahren aber

20 NISAN 1963

Mehmed II, 11-18

Tarih Boyunca İSTANBUL SEMİNERİ

29 MAYIS — 1 HAZİRAN 1988

13 MAYIS 1991

BİLDİRİLER

Türkiye İktisat Fakültesi İktisat ve İstatistik Bölümü	
Kayıt No:	11266
Tashif No:	956.14/004 KİT

956.14/004
KİTEDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ
İSTANBUL 1989

10

Gerçekten fetih, Fâtih'i, İslâm dünyasının en büyük hükümdarı mevkiine yükseltmiştir. Klasik Osmanlı Pâdişahı tipini temsil eden Fâtih, otuz yıl müddetle, İstanbul'u dünyanın merkezi hâline getirmeye çalışmıştır. Onun bu yorulma bilmez gayretlerine haleflerinin mesaîsi de eklenince, İstanbul, İmparatorluğun iktisadî merkezi, Akdeniz'in en büyük limanlarından biri, mimârîsi, sekenesinin hayat tarzı, muâşeretî ve kendisine has şivesiyle gerçek bir müslüman-Türk şehri olmuştur.

Ortaçağ Kostantiniyyesini feth etmekle hazret-i Peygamberin övgüsüne nâil olan büyük hükümdâr, Doğu Roma'dan devr aldığı enkazı, Türk dünyasının ilim, san'at ve iktisad itibâriyle en mûtenâ baş şehri hâline getirmekle de tarihte ve milletin gönlünde müstesnâ yerini almıştır.

BUGÜNKÜ TÜRK İSTANBUL'UN KURUCUSU
FATİH SULTAN MEHMED

Oktaay ASLANAPA *

Bugünkü Türk İstanbul'un kurucusu Fâtih olmuştur. Fâtih devrinde klâsik Osmanlı mimârîsinin esasları kurulmuştur. Bizans devrinde Tophâne'den sonra boğaziçi terkedilmiş gibi idi. Rum-ili Hisarı ile canlandırma başlamış, hayat gelmiştir. İstanbul şehri Fâtih devrinin başarısıdır. Devrin en büyük câmiî Fâtih olmuş, ondan sonra gelen Bayezid ve bütün İstanbul câmileri, Edirne câmileri onu örnek almıştır. Ancak Süleymaniye Câmiî Fâtih'i aşmıştır. Fâtih öncesi Bursa ve Edirne mimârîsinden sonra İstanbul Fâtih Câmiî ve külliyesi gelir. Bütün daha sonraki külliyelerin esâsı olmuştur. 108,500 m²'lik bir alanı kaplayan külliyenin merkezi câmidir. Külliye on altı medrese, bir hastahane, bir misâfirhane, imâret, kervan-saray, hamam, ilk mekteb, kütübhâne ve muvakkıthâne içine alan toplu plânda yapılardan meydana gelmiştir. Bu ölçüde ilk büyük külliye olarak aynı zamanda mimârî olgunluk, işleyiş, güzellik, hesablılık ve doğruluk bakımından da başta gelir. Dâima göz önünde bulunan sekiz kapı ile ayrılmış avluların düzenlenmesi orijinaldir. Şehirle kaynaşma bakımından da eşi yoktur. Sayısız kubbeleriyle o zamana kadar görülmemiş bir eser olan bu Fâtih külliyesinde üniversite derecesinde sekiz medrese, orta ve lise derecesinde sekiz medrese ile bir şifahâne, bir tabhâne (dinlenme yeri) hizmete açıktı. Tabhânede, üç gün parasız misafir kalınırdı. İmâret ve fodlahânede medrese öğrencilerine ve halka aş dağıtılırdı. Misâfirlerin atları için bir de ahır yapılmıştı. Bir kale alanından daha geniş yer

* Prof. Dr., İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk San'atı Tarihi emekli öğretim üyesi.

MEHMET
- ZİMMİ

10112

Fatih döneminde Hristiyan azınlıkların sosyal ve dini durumu. ERTÜRK, Zübeyde.
Bil. Uz. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1989. 77s.
Danışman: Prof.Dr.Mehmet Aydın.

15 TEMMUZ 1993

Fatih Sultan Mehmed Dönemi Kronolojisi

1432

30 Mart, Pazar Sultan II. Murad'ın 4. oğlu olarak Edirne'de Eski Saray'da Şehza de Seher vakti Mehmed'in doğması.

1443

Yaza doğru Sultan II. Murad'ın ikinci oğlu Mehmed Çelebi'yi lalaları Kasabzade Mahmud ve Nişancı İbrahim Beylerle birlikte Manisa'ya göndermesi.
— İzadi Savaşı sonrasında Şehzade Mehmed'den 5 yaş büyük olan Amasya Sancaqbeyi Alaaddin Çelebi'nin ölümü; Mehmed'in babasının hayattaki tek oğlu olarak veliahd kalması.

1444

22 Mayıs Macar elçilerinin Edirne'de Sultan II. Murad tarafından kabulü sırasında Mehmed Çelebi'nin de babasının yanında bulunması.

Ağustos Sultan II. Murad'ın yeniçeri ağası ve diğer beyler önünde Mihaliç'te "cümle tacc ve tah-tımı ve unvânımı fi'l-cümle oğluma verdim" sözleriyle saltanattan oğlu Mehmed lehine feragati.

— Sultan II. Murad'ın inziva için Bursa'ya çekilmesi.
— Bizans sarayında bulunan Şehzade Orhan'ın Incegiz'de isyanı; Deliorman'da faaliyetleri ve Midye yoluyla İstanbul'a dönmesi.

— Kasabzade Mahmud Bey'in Bursa'daki Murad'a mektup götürerek onu göreve daveti.

18-22 Eylül Haçlı ordusunun Tuna'yı geçmesi.

22 Eylül Edirne'deki karışıklıklar dolayısıyla bazı insanların Anadolu'ya kaçışı, Hurufi ayaklanması.

20 Ekim Sultan II. Murad'ın Güzelcehisar'dan İstanbul Boğazı'nı geçerek Rumeli'ye geçmesi.

— Sultan II. Mehmed'in Çandarlı Halil Paşa'dan, babasının Edirne'de kalıp kendisinin Macar seferine gitmesini rica etmesini istemesi.

— Çandarlı Halil Paşa'nın muhalefeti üzerine Sultan Mehmed'in bizzat babasından sefer için izin istemesi.

— Babası Varna'ya giderken Mehmed'in Çandarlı Halil Paşa ile birlikte Edirne müdafaasında kalması.

10 Kasım Varna'da muharebenin başlaması.

— Varna fetihnamelerinin bazılarında hükümdar olarak Mehmed'in adının geçmesi.

— Murad'ın sefer dönüşünde Edirne'de kısa ikamet ve Manisa'ya gitmesi. Kendisine Saruhan, Aydın ve Menteşe sancakları hasırlarının tahsisi.

1445

13 Ocak Hükümdarlığını bildirmek üzere Sultan II. Mehmed'in elçisinin Memlük Sultanı Çakmak'ın huzuruna çıkması.

Yaz Hunyadi Yanoş(=Jean Hunyad)'un Tuna ötesinde harekâtı.

— Eflak Beyi Wlad Drakul'un Turhanoglu'nun elinden Yergöğü kalesini alması.

Ağustos-Kasım Rumeli Beylerbeyi Şehabeddin Paşa'nın Sofya'ya kadar giderek mukabelesi ve Edirne'ye dönmesi.

— Sultan II. Mehmed'in Karamanoglu, Kastamonu hakimi ve diğer beylere sert muamelesi üzerine bunların Manisa'daki İshak Paşa'dan bu konuda yardım talep etmeleri; durumdan haberdar olan Sultan Murad'ın oğlunu ikazı ve padişahın mülayim siyasete dönmesi.

Paralarla Tarih: III

16 TEMMUZ 1993

II. Mehmed
Dönemi Sikkeleri

CÜNEYT ÖLÇER

854 Hicrî yılının son günlerinde Sultan II. Murad'ın ölümü üzerine, Çelebi Mehmed'in vefatında olduğu gibi, olay iki hafta kadar gizlenildikten ve Manisa'da bulunan veliahta haber gönderildikten sonra süratle Edirne'ye gelen II. Mehmed, 855 yılının Muharrem ayının 8'inde büyük merasimle Osmanlı tahtına geçmiştir.

Geçen yazımızda da kısacadeğindiğimiz gibi 848 Hicrî yılında sekiz aylık bir hükümdarlığı olan ve bu kısa dönemde 848 tarihli akçelerini Edirne (1), Bursa (2), Ayasluk (3), Amasya (4) ve Serez (5) de, (848 tarihli akçelerde, II. Murad'ın 834 tarihli para darpettirdiği şehirlerden Nevar darp yerli akçeye rastlanılmamaktadır. Zira II. Murad'ın yaptığı Szegedin anlaşması gereğince Nevar [Novaberda] Sırlara iade edilmiştir¹) bastıran II. Mehmed'in bu paraları bir takım olaylara sebep olmuştur.

Bu olaylara geçmeden önce II. Mehmed'in 1.ci culusu ile ilgili bir nümismatik yayın² dolayısı ile, tarihçilerimizin³ üzerinde durdukları 847 tarihli Bursa darpli bir mangırdan kısaca söz etmek gerekmektedir.

Bilindiği gibi II. Mehmed'e ait 848 tarihli akçe ve mangırlarda tarihin yazılışı (1, 2, 3, 4, 5'deki) gibidir. Bahis konusu yayına esas olan mangırın sol tarafı siliktir ve sağ tarafında 8 rakkamının olmasının gerektiği yerde 7 rakkamı görülmekte ve paranın diğer kısımlarında da "Mehmed bin Murad Han" ibaresi net olarak okunabilmektedir. Bu görülen 7 rakkamına dayanarak 847 tarihli olduğu ifade edilmiştir. Halbuki elimize geçen bu mangırın eşi bir mangırda açıkça görüldüğü üzere, tarih çizimdeki (6) gibidir. İsmi "Mehmed bin Murad Han" olarak okuduktan sonra mangırın baş aşağı çevirdiğimizde gene 848 tarihi ile karşılaşmaktayız. Bunu II. Mehmed'in kısa süren birinci sultanlığı sona ererken Bursa'da bir sikke hattatının kalıba tarihi kasden baş aşağı kazması ile II. Murad'ın tekrar Osmanlı tahtına dönüşünden sevincini belirttiği şeklinde yorumlayabiliriz.

Yukarda bahis konusu olaylara gelince: II. Murad'ın 825 ve 834 tarihli akçeleri 5 ¾ kırat ağırlığında oldukları halde, II. Mehmed'in 848 tarihli akçeleri devlet hazinesine fazla gelir getirmek gerekçesi ile 5 ¼ kırat ağırlığında kestirilmiştir.

13 yaşındaki II. Mehmed'in tahta geçer geç-

mez akçelerin ağırlıklarını % 10 azaltmasının kendi fikri olduğuna inanmak biraz güç görünmektedir. Bunu sultanlığına karşı olan devlet büyüklerinin, muhtemelen Vezirazam Çandarlı Halil Paşanın bir taktiği olarak değerlendirmek daha gerçekçi bir düşünce tarzı olmalıdır.

Nitekim, bu olay askerler arasında hoşnutsuzluk doğurmuş, bir takım iç kargaşalıkların çıkmasına sebep olmuştu. O günlerde Edirne'de çarşı içinde büyük bir yangın çıkmış, çarşı ile bedesten tamamen yanmıştı. Ayrıca ülkenin asayişine memur olan Hadım Şahap Paşanın konağı basılmış ve paşa güçlükle kaçarak padişah sarayına sığınmıştı.

İsyan eden ulufeli askerler, ki Çandarlı Halil Paşaya bağlı idiler (Yeniçeri Ağası Kurtçu Doğan, Halil Paşanın adamı idi⁴), Buçuktepe denilen yerde toplanarak ulufelerine zam yapılmasını istemişlerdi. Bunun üzerine o güne kadar 3 akçe olan gündelikleri 3.5 akçeye çıkarılarak hadise önlenebilmişti.

Bu olayda evvelce 5 ¾ kıratlık akçelerden 3'er adet yani günde 17.250 kırat gümüş ödeme yapılan askerlere böylelikle 17.375 kırat gümüş ödeme yapılarak satın alma güçlerinin aynen korunması, dikkatle izlenilmesi gereken ekonomik bir vakıadır.

Bu olaydan kısa bir süre sonra, II. Murad'ın Edirne'de tekrar Osmanlı tahtına geçmesi ve genç II. Mehmed'in Manisa'da yaşamağa mecbur edilmesi yıllarında basılmış önemli bir bakır mangır vardır.⁵(6a)

Bu mangırın ön yüzünde "Mehmed ibni Mu-

¹ Halil İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar*, TTK Ankara 1954, s.95, dipnot 116: "Novaberda (NEvar) gümüş madenlerinin Sırp Despotuna terk edilmesi bu devrin daimi olan gümüş darlığına..."

² Halil Ethem, *Meskûkatı Osmaniye*, 1918, No. 246.

³ Halil İnalcık, *aynı eser*, s. 63

⁴ Halil İnalcık, *aynı eser*, s.101, 2. paragraf ve dipnot 144.

⁵ Halil Ethem, *aynı eser*, No.336. 852 tarihli ve Ayasluk darp yeri olan bu mangır, yazar tarafından tarih uygun düşmüyor gerekçesi ile 856 yerine yanlışlıkla 852 yazılmıştır şeklinde açıklanmıştır. Fatih devri üzerine çok değerli bir eser yazarı Babinger ilk defa, bunun 852 tarihli olduğunu ve II. Mehmed'in Manisa'da bulunduğu yıllarda darp edildiği tezini savunmuştur.

Ağırlık

Çap

1.06 gr.

11 mm.

1.02 gr.

11 mm.

1.04 gr.

11 mm

1.04 gr.

12 mm

1.04 gr.

12 mm

1.40 gr.

14 mm

1.20 gr.

15 mm

MEHMED THE CONQUEROR (1432-1481)
AND HIS TIME

By HALIL INALCIK

On the occasion of the five-hundredth anniversary of the conquest of Constantinople by the Ottoman Turks there appeared a number of publications on the days of Byzantium and on the rising empire of the Ottomans. (A bibliography of the publications in western languages can be found in the 1950-1956 issue of *Byzantinische Zeitschrift*; Turkish publications are listed in *Istanbul Enstitüsü Dergisi*, 1955-1956.) Foremost among all these new publications is the work of Professor Fr. Babinger, the well-known German orientalist. His work deserves special attention because of its scope and the great variety of sources and studies utilized. One reason we have not had a detailed review of the book until now is probably that the author promised in his preface to publish a second volume with the source material and bibliography on the subject. But I believe it is not too difficult for a student of the period to find out which sources are used in it which are not.

Professor Babinger has clearly used the best known sources, such as Ducas, Sphrantzes, Chalcocondyles, Kritovoulos, G. M. Angiello, and the collection of documents from the archives in Ragusa, Venice, and the Vatican, as well as the classic works by Jireček, Kretschmayr, Von Pastor, Zinkeisen, and Jorgensen. But it is not easy to explain why he completely overlooked some of the most essential contemporary Ottoman sources of the period, available in printed form for a long time, which he himself described in his book on the Ottoman sources: *Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke* (Leipzig, 1927). These particular sources could have saved him from various mistakes. I shall try to review this book with the help of these sources and also add some new data from the archival material to support them.

Let us first examine the Ottoman sources which were available but insufficiently or not at all used by the author. The most important ones are Tursun Beg's *Tārīkh-i Abu'l-Fath* (published in *TOEM* in 1921), Enverî's *Düstûrnâme* (ed. M. Halil Yinanç, Istanbul, 1928); and Kemâl Pasha-zâde's *Tawârīkh-i Âl-i Osman* (facsimile edition of the manuscript in *Fâtih Kütüp.*, No. 4205, by Dr Ş. Turan, Ankara, 1954).¹ Tursun's work has a particular interest. A member of a very in-

fluential family (his uncle was governor of Bursa) and an expert in state finances, Tursun served first as government surveyor in Constantinople, and then as a secretary in the office of the grand vizier Mahmud. Later he was a commissioner of land and population surveys in Anatolia and finally he was made a *defterdâr*. Based exclusively on his personal experience, his work is a first hand source for Mehmed's reign. His position gave him access to valuable information about military as well as financial matters. His story of the siege of Constantinople is the most detailed Turkish account by a contemporary Ottoman. Tursun says explicitly that he accompanied the grand vizier Mahmud on his expeditions in Serbia (1458), Trebizond (1461), and Bosnia (1463 and 1464). As a secretary in Mahmud's service he wrote the surrender ultimatum to the ruler of Kastamonu in 1461, and he was sent by Mahmud to inform the Sultan of the success against the Venetians in the Morea in 1463. He also accompanied Mahmud Pasha in his expedition against the Venetians in Midilli (Mytilene) in 1462. Tursun's account especially of the military operations in Serbia and Bosnia in 1458-1464 includes many interesting details not found in other sources. Being in the service of this statesman for years, Tursun is the only source giving interesting information about rivalries among the high dignitaries. Writing his history after the death of Mehmed II, whose policies were sharply rejected by his successor, Tursun could feel free to be critical when dealing with Mehmed's measures. Tursun's important book was not used widely by later Ottoman historians. Kemâl Pasha skilfully combined Tursun's account with Neshrî's well-known work and with anonymous chronicles as well as with oral traditions from reliable persons. The latter included his own father, a vizier of Mehmed II, and the officials and soldiers who took part in the Sultan's expeditions (e.g., he records an interesting narrative of the conquest of Otranto in Italy by a soldier who took part in the operation). Kemâl Pasha's work, recently published and known to Babinger by title (see *GOW*, 61-63), is undoubtedly the most important Ottoman history written on the reign of Mehmed II.

Another great compilation is Idrîs-i Bidlîs's *Hasht Behisht*, written by Bayezîd's order. Although mostly dependent on Neshrî, the anonymous chronicles, and Rûhî (or, more probably, a source Rûhî used), it gives some original accounts, especially of events in Anatolia. *Hasht Behisht* gives a detailed description of Mehmed's army and administration in a long separate chapter unique among the contemporary sources. Sa'deddîn utilized Idrîs, Neshrî, and the anonymous chronicles as his main sources in his *Tâj at-Tawârīkh*. This was translated into Italian by V. Bratutti and has been considered a standard Ottoman source in the West, but — apart from the fact that he did not use Tursun, Kemâl Pasha, and Enverî — his compilation must always be checked with his original sources.

Enverî's *Düstûrnâme* (see I. Mélikoff-Sayar, *Le destân d'Umur Pacha* [Paris, 1954], pp. 23-42) is also dedicated to Mahmud Pasha and in its last chapters, dealing with the reign of Mehmed II, Enverî records information of certain events to which he was an eye-witness and which are to be found in no other source.

Rûhî's work (see J. H. Mordtmann, *MOG*, II, 129) is also of great importance for the reign of Mehmed II because it reproduces an unknown independent

¹ Franz Babinger, *Mehmed der Eroberer und seine Zeit, Wellenstürmer einer Zeitenwende*. Munich, Germany: F. Bruckmann, 1953. Pp. xiv, 592. — *Mahomet II le Conquérant et son temps (1432-1481)*. La Grande Peur du Monde au tournant de l'histoire. Trad. H. E. del Medico, revue par l'auteur. Paris: Payot, 1954. Pp. 636. — *Maometto il Conquistatore e il suo tempo* (Turin, Italy, 1957).

² Hereafter abbreviated as Tursun, Enverî, and Kemâl Pasha, respectively. Due to the different forms in the old and new script Turkish forms of names have not been reproduced here consistently. Modern Turkish undotted *i* is reproduced here as *î*. The specialist in the field should have no difficulty in recognizing the proper nouns.

*Annali dell'Istituto Orientale
di Napoli, N.S., XIV (Scritti
in onore di Laura Veccia Vaglieri).
Naples, 1964*

The First Serbian Campaigns of Mehmed II (1454, 1455)

The oldest of the Turkish documents preserved in the Archive of the Monastery of Saint John the Theologos in the island of Patmos is a firman of Mehmed II issued in the camp of Sofia (be yurt-i Sofia) sometime between the 25th of August and the 3rd of September of the year 1454¹.

It has already been known that Mehmed II was at that very time in Sofia: George Sphrantzes mentions that he himself went to Adrianople on the 1st of September 1454, and afterwards to Ainos, to wait for the arrival of the Sultan who was then in Sofia². Ducas also mentions that during the year 1454 Mehmed II went to Sofia twice: the first time when leading his troops against the Serbians and the second on his way back to his own capital; he gives no precise date³.

Immediately after the fall of Constantinople the attention of the Sultan was drawn to the Serbian kingdom. In a letter 23rd of June 1453 the Genoese ex-podestà of Pera Angelo Giovanni Lomellino wrote to his brother in respect of Mehmed II: "Ab alia fecit requirere Despote de Cervia certa loca que tenebat pater suus et dominus Despoti minime dare voluit"⁴. The year 1453 passed in peace. From the next year onwards the Serbian kingdom suffered a series of attacks. The one of the year 1456 ended with the defeat of the Ottomans in Belgrade⁵. This event which meant a great relief for Christianity is related, more or less, in detail, by all the contemporary sources. On the contrary the two previous campaigns of Mehmed II against the Serbians are reported by the historians of the time in a

¹ It is not the original but a copy of the year 1637. In a shortly forthcoming publication the firman is going to be edited together with other documents of the Archive of Patmos.

² Migne, *Patrologia Graeca*, v. 156, 1064 C.

³ Ducas (Bonniae), pp. 315-317.

⁴ L. T. Belgrano, *Prima serie di documenti riguardanti la colonia di Pera*, Atti della Società Ligure di Storia Patria, vol. 13 (1884-1887), p. 231.

⁵ Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Pest 1828, v. II, pp. 22-25; Jorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Gotha 1909, v. II, pp. 75-78; F. Babinger, *Maometto il Conquistatore e il suo tempo*, 1957, pp. 214-225.

that 'the Persian peasant has done remarkably well with the means at his disposal' (p. 260). In short, the book is a mine of interesting information. It has a useful bibliography and a brief review of some of the more important works used, and a glossary of technical terms. This will be of use not only to those interested in the development of Persian technology, but also to linguists and philologists. In assembling these terms and giving an accurate translation of them, the author has performed a valuable service. Many of them have not been recorded before, and some are likely to be forgotten as the traditional crafts die out and are replaced by modern industrial techniques.

The book is well illustrated with photographs and diagrams. The map, however, would have been more helpful if it had included physical features. The book has been excellently produced and there are few misprints; among them read Tha'alibī (or according to the transliteration used Sa'alibī) for Ta'alibī (p. 143); and Marv Dašt for Marv-e Dašt (p. 247). The 'Abbāsids were hardly a 'Persian House' (p. 142). For *ballūt* read *balūt* (p. 335 *et passim*). *Gavan* is an alternate form for *gavang* (p. 346). *Kondeh* (plough sole) is used in Isfahān as well as Khurāsān (p. 355). Anossoff's paper 'On the bulat' (p. 305) has been translated and discussed in an appendix in J. Abbott's *Narrative of a journey from Herat to Khiva* (London, 1884).

This is a book of fundamental importance, which will be indispensable for students of Persian technology, and an essential basis for those writing monographs on the development of the different crafts.

ANN K. S. LAMBTON

NICOARĂ BELDICEANU (ed.): *Code de lois coutumières de Mehmed II. Kitāb-i qavānīn-i 'örfiyye-i 'Osmānī*. 41 pp. + 67 pp. facsim. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1967. DM 40.

An Ottoman *qānūnnāme* preserved in a Vienna manuscript (apparently H.O. 143/2 = Flügel 1813) was first published in 1912-13, as the supplement to nos. 15-19 of *TOEM*, by Mehmed 'Arif, who controlled the Vienna text with the help of five late or undated manuscripts in Istanbul. The catalogue description of one and particularly the explicit title of another—*hādhā qānūn Sultān Sulaymān Khān*—induced the editor to attribute the work to the reign of Süleymān (1520-66), though he was aware of the chronological difficulties that this involved: Belgrade, for example, taken in 1521, seems from the text

to be still unconquered, so that little leeway was left. Nevertheless Mehmed 'Arif's conclusion has been generally accepted, and by common consent (though Ö. L. Barkan's hesitations should be mentioned) this text has been called 'the *qānūnnāme* of Süleymān'.

In the summer of 1965, however, Dr. Beldiceanu discovered, in the very rich collection of Bay İzzet Koyunoğlu at Konya, a fully-vocalized manuscript, presenting substantially the same text, which was copied in 907/1501—i.e., in the latter half of the reign of Süleymān's grandfather Bāyezīd II. This most important discovery (announced in *Südost-Forschungen*, xxiv, 1965, 104-5) destroys Mehmed 'Arif's suggestion that the code was first compiled under Süleymān I. Although the same MS (hereafter K) has come to the notice of at least two other scholars (Halil İnalcık and the late Uriel Heyd, both of whom seized on the significance of its date), the priority of publication belongs to Dr. Beldiceanu.

It must be said, however, that this book is something of a disappointment. It is a facsimile of the 66 folios of K, preceded by 13 pp. of introduction and an index of terms and proper names. It thus represents little more than a do-it-yourself kit, not cheap, from which the reader is to make his own emendations to the printed text.

The index is of limited value: it is doubtful whether it will allow 'même aux non-initiés à l'écriture arabe d'avoir une idée du contenu', for they (and the *initiés* too) need at the least a translation of the terms. This index is not even complete: it lacks for instance, *aqtarma* (19r), *bid'at-i ma'rūf* (48r, 55r), *boyun(-la-)* (55v, 62r), *eşmelü* (10v), *ihyā* (45v), *örü* (45v), *su basar* (28r), and several extra references, e.g. *azādllu qul* (add 12v), *müşterek* and *müşterek-lü* (add 10v), *yemlik* (add 28v). And why the insistence on *yava* for 'stray animal', when this text, like MS a.f.39, clearly has *yuva* or *yova* (attested in *Kitāb al-idrāk*, 99, with the definition *al-'ā'ir*, and by Ibn Kemāl's pun [*defter vii*, facsimile, 259-60], where it is said, of fleeing Christian troops, that the local people *ol yova kurdlara yuva oldılar*, 'became a refuge for those straying wolves')?

The editor describes five other manuscripts (Revan, Vienna, Paris), and gives a concordance of four of them with K and the *TOEM* text. It is difficult to see on what criterion, beyond accessibility, these have been selected, for as he rightly says (p. 11) copies of this text are common: in a *mezuniyet tezi* of 1947 Lûtfi Ernur (Ist. Un. Lib., tez 1488) discusses and compares a further 11 in Istanbul, and he was unable to consult several others which had not then returned from their wartime evacuation.

BSOAS C. XXXII, 165-167, 1969 (CHERTFORD)

Sultan Mehmed II. und ein heiliger Rock

VON FRANZ BABINGER, München

URIEL HEYD (Jerusalem) hat in seiner so gehaltvollen Besprechung meiner Akademieschrift *'Reliquienschacher am Osmanenhof im XV. Jahrhundert. Zugleich ein Beitrag zur Geschichte der osmanischen Goldprägung unter Mehmed II., dem Eroberer'* (Bayerische Ak. der Wiss., philos.-hist. Kl., Sitzungsberichte, Jahrg. 1956, 2. Heft, München 1956), die er in der ZDMG, CVII (Wiesbaden 1957), S. 654 ff. veröffentlichte, auf eine von ihm aufgespürte, mir selbst entgangene Quelle hingewiesen, die den Aberglauben Mehmed's II. und seine Scheu selbst vor christlichen Heiltümern in eine neue Beleuchtung rückt. Über diese merkwürdige Wesensart des Sultans habe ich besonders unter Hinweis auf TEODORO SPANDUGNINO¹

¹ Vgl. die von C. SATHAS besorgte, bisher einzig verwertbare Ausgabe in den *Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen âge*, IX (Paris 1890), S. 169 (vgl. dazu S. 171, 35) und bei FRANCO. SANSONINO, *Historia Vniuersale dell' origine et imperio de' Turchi* (Venedig 1575), Bl. 198 v, dazu FR. BABINGER, *Reliquienschacher am Osmanenhof*, S. 6f. — Bemerkt mag an dieser Stelle werden, daß es von T. SPANDUGNINO's Werk auch eine deutsche, 1523 von GG. ERLINGER zu Bamberg gedruckte Ausgabe gibt u. d. T. *Der Türcken haymlickeyt. / Ein New nützlich büchlein von der Türcken vrsprung, / pollicey, hofsytten vnd gebreuchen durch THEODORUM SPANDUINUM / CONTACUSINUM von Constantinopel, weylant / bebstlicher heilikeyt / Leoni dem X. in welsch- / er sprach beschreibenn zugeschickt, vnnd / in newligkeytt durch CASPER VONN / AUFSES in ein gemein teutsch / gezogen. M. D. XXIII.* Der Bamberger Hofrat KASPAR VON AUFSESS, dem von einem römischen Aufenthalt her die italienische Sprache leidlich vertraut war, veröffentlichte in diesem Schriftchen eine in Wiener Neustadt abgeschriebene italienische Handschrift und widmete es dem Bamberger Hofmeister Johann v. Schwarzenberg. T. SPANDUGNINO hat von seinem Werke verschiedene Fassungen hergestellt. Hier handelt es sich um die dem Papste Leo X. zugeeignete, deren prachtvolle Ueberschrift sich in der Bücherei der Medizinischen Fakultät zu Montpellier (ms. 389, fonds de Bouhier F. 3) zu befinden scheint. Aber bereits vorher (1519) war eine französische, von BALABIN DE RACONIS hergestellte französische Übersetzung *La généalogie du grand Turc à présent regnant . . .* in 4° im Druck erschienen, von der jedoch nur ein einziges in der Bücherei des Musée Condé zu Chantilly (Oise) befindliches Stück (Standardnummer: IV E. 23, bestehend aus 63 Bll. in 8°) gerettet worden zu sein scheint. Der Druck deckt sich inhaltlich mit der Handschrift XIV^H 36 der gleichen Sammlung (vgl. dazu *L'Inventaire du Cabinet des livres de Chantilly — Manuscrits —* III (Paris 1900), S. 81 [Gütige Mitteilungen des Herzogs Raul de Broglie in Chantilly]). Eine Untersuchung über alle vorhandenen Handschriften, Drucke und Übersetzungen des Werkes von T. Sp. fehlt bisher völlig.

in den verschiedenen Ausgaben¹ meines Buches *Mehmed der Eroberer und seine Zeit* mich schon verbreitet. U. HEYD lenkt nun die Aufmerksamkeit auf die von gleich zwei Gewährsmännern bezeugte 'tiefe Verehrung' des 'Großtürken' für die Jungfrau Maria, die unter anderm darin ihren Ausdruck fand, daß er den von ihr gefertigten 'ungenähten Rock' (*tunica inconsutilis*) während des bosnischen Feldzuges stets am eigenen Leib getragen habe, daß er in der Folge mit seinem Versuch, sich aus einem der Rockärmel einen Kopfbund fertigen zu lassen, 'auf wunderbare Weise' mehrfach gescheitert sei und daß er daraufhin die Reliquie in sein Gemach, wo sich auch ein Bildnis Mariens befand, habe niederlegen lassen. 'Bis zum heutigen Tag', so heißt es weiter, 'brenne vor ihr stets eine goldene Lampe'. Die auch von T. SPANDUGNINO² bekundete, ganz gewiß nicht aus den Fingern gesogene Behauptung, der Großherr habe gerade den christlichen Reliquien, die er in seinem Palaste verwahrte, besondere Verehrung entgegengebracht und vor ihnen ständig Lämpchen brennen lassen, wird hier von gleichzeitigen Ohrenzeugen bestätigt. Der Franziskanermönch Fra BERNARDINO DA FOLIGNO³, in dem U. HEYD den eigentlichen Bürgen für die soeben ausgeführte Geschichte erblickt, der sie an seinen Ordensbruder, den 1450 zu Venedig geborenen Fra FRANCESCO DA SORIANO⁴, Verfasser eines *Trattato di Terra Santa*, weitergegeben habe, müßte aber zur Kenntnis der Vorgänge wohl nur mittelbar gelangt sein, denn seine Anwesenheit in der Türkei, überhaupt im Orient, wird zwar hin und wieder vermutet, ist aber nirgendwo wirklich glaubwürdig bekräftigt. Die Überlieferung dürfte vielmehr umgekehrt erfolgt sein, indem Fra FRANCESCO DA SORIANO, der mit Fra BERNARDO ja geraume Zeit im Kloster Santa Maria degli Angeli bei

¹ deutsch 1953 bei F. Bruckmann in München, franz. 1954 bei Payot in Paris, ital. 1957 bei G. Einaudi in Turin erschienen.

² 'Onde tenera appresso di sè certe reliquie sante, che gli erano peruenute in mani, in grandissima ueneratione, con di molte lampade accese.' a. a. O. S. 169 der Ausgabe von C. SATHAS bzw. FR. BABINGER, *Reliquienschacher*, S. 7.

³ Über diesen vgl. *Archivum Franciscanum Historicum*, XXIII (Quaracchi 1930), S. 508, Anm. 1. Über seine, am 29. XII. 1534 verstorbene Schwester Paolina da Foligno vgl. *ebenda*, S. 508 ff. Daß sich Fra Bernardino jemals im Morgenland aufhielt, wird zwar in der *Miscellanea Franciscana*, III (Foligno 1888), S. 65—69 ohne jeglichen Beweis vermutet, ist indessen höchst unwahrscheinlich. Die in der *Miscell. Franc.* angezogene Handschrift des 'Sermonale' ist, wie mir P. GEROLD FUSSENEGGER (Quaracchi) freundlichst mitteilt, seither entweder zugrunde gegangen oder mindestens unfindbar.

⁴ Hier wird die jetzt übliche Schreibung des Ortsnamens (Soriano statt Suriano) verwendet. Über das bereits 1485 entstandene *Itinerario de Hierusalem* (Erstdruck Venedig 1524, 8°) vgl. R. RÖHRICHT, *Bibliotheca geogr. Palaestinae* (Berlin 1890), S. 138.

MEHMED (MUHAMMAD) II

Fall of Byzantium to the Ottoman Turks, Harry J. Magoulias, trans. (1975); İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Mehmed I," in *İslâm Ansiklopedisi*, VII, 496–506, and *Osmanlı tarihi*, I (1972); Hans J. Kissling, "Das Menâqybnâme Scheich Bedr ed-Dîns, des Sohnes des Richters von Samāvna," in *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft*, 100 (1950); Paul Wätek, "De la défaite d'Ankara à la prise de Constantinople," in *Revue des études islamiques*, 12 (1938), and *Das fürstentum Montesche* (1934).

PETER B. GOLDEN

[See also Anatolia; Bâyezid I, Yıldırım; Ghâzi; Karamania; Ottomans; Tamerlane.]

MEHMED (MUHAMMAD) II (reigned 1444–1446, 1451–1481), Ottoman sultan, in Turkish *Fâtih Mehmed*, Mehmed the Conqueror, a distinction earned by his conquest of Constantinople. His father, Murâd II (1421–1444, 1446–1451), brought him to the throne at the age of fifteen in the hope of averting the customary succession struggle. Internal discord and the Crusade of Varna (1444), however, obliged Murâd to resume the sultanate.

Ascending the throne again in 1451, Mehmed immediately set about undermining the powerful grand vizier Halil Pasha Çandarlı (Candarlı), who represented the old Turkish beys and who had gained some measure of control over the Janissaries. Given the increasing role of classical Islamic institutions in the Ottoman state, control of the Janissaries would be crucial.

Mehmed, wishing to establish his authority, undertook a feat that would make him undisputed master not only among Turks but also within the larger Muslim world: the conquest of Constantinople. Despite considerable opposition from Halil Pasha and the "peace" party, the Byzantine capital was taken on 29 May 1453, completing the transformation of the Ottoman state from a Turkish principality founded by religious warriors to a world empire. The conquest set in motion a series of ideological claims regarding the dynasty's place in the world. Mehmed encouraged a glorification of his family's Turkic heritage, which was aimed at Genghisid and Timurid elements as well as Turkoman chiefs and beys. Following old Turko-Mongolian traditions of the *Qaghan* as the fount of law, he began the codification of Ottoman "secular" law (as opposed to religious and family, which remained in the hands of the caliph). These ideological claims extended beyond the borders of the Turko-Muslim world. In ef-

MEHMED (MUHAMMAD) II

fect, Mehmed had succeeded to the throne of the Greco-Roman emperors and was to be considered the ruler of a universal empire.

It was Mehmed's vision of his role as *khan* (emperor of the Turkic nomadic steppes), *ghâzi* (fighter for Islam), and *basileus* (Byzantine emperor) that made possible the millet system that protected the ethnoreligious minorities. This same vision also required the removal of all challenges to his authority. Domestically, this meant the accession of Zaganos Pasha (from the *devşirme*: tribute of children) to the vizierate, replacing Halil Pasha Çandarlı, and the closer binding of the Janissaries to the sultan. Abroad, it signaled a policy of converting onetime vassal territories into provinces of the empire. Mehmed campaigned incessantly in the Balkans, Danubian Europe, and Anatolia, and on the sea against Venice (with which he fought a sixteen-year war ending in 1479). At the end of his reign, most of Serbia, Albania, Herzegovina, and parts of Bosnia and mainland Greece (including Athens and the Peloponnese) had been taken. The Karaman beylik (in southeastern Anatolia) and Trebizond, all that remained of the Byzantine Empire on the Black Sea, had been extinguished, and Uzun Hasan of the Aq Qoyunlu (in eastern Anatolia) had been badly defeated. Venice recognized the Ottoman hold on the Balkans and paid tribute. The way was prepared for Turkish advances into Danubian Europe, and the vassal Crimean khanate would be used against Poland and Muscovy. At Mehmed's death, assaults against Italy and the island of Rhodes were under way.

The constant warfare constituted an enormous burden that nullified Mehmed's attempts to improve the economy. It led to the debasement of coinage, the farming out of state-created monopolies, and a sharpening of social problems.

BIBLIOGRAPHY

Sources. Ducas (Doukas), *Istoria turco-byzantina*, Vasile Grecu, ed. (1958), trans. by Harry J. Margolias as *Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks* (1975); Kritovoulos, *Fragmenta historicorum Graecorum*, C. Müller, ed., I (1883), 52–164, trans. by Charles T. Riggs as *The History of Mehmed the Conqueror by Kritovoulos* (1954).

Studies. For detailed bibliographies of Turkish sources, see the journal *Fâtih ve İstanbul Dergisi*. See also Franz Babinger, *Mehmed the Conqueror and His Times*, Ralph Mannheim, trans., William C. Hickman, ed. (1978); Halil İnalcik, *Fâtih Devri Üzerinde tetkikler ve vesikalar* (1954); Stephen Runciman, *The Fall of Constantinople* (1965); Sa-

Fig. 1 - Costanzo da Ferrara, Bronze portrait medallion of Mehmed II, dated 1481. 120 mm.
Oxford, Ashmolean Museum.

East & West in Mehmed the Conqueror's Library*

By Raby, J.

For a convention held in Istanbul of bibliophiles whose primary interest is the European art of the book, it seems appropriate to look at a moment in Mediterranean history when a Muslim dynast came into contact with Byzantine scholarship and Italian humanism.

This moment, when three great traditions interacted, is, of course, the second half of the 15th century. The dynast is Mehmed II, whose sobriquet *Fatih* or the *Conqueror* is a constant reminder of his awesome achievement. On 29 May 1453 Mehmed II captured Constantinople, laying low the 1,000-year old Byzantine empire – all this at the mere age of 21. For the next 30 years, he maintained the momentum of his conquests. By his death in 1481, he had become master of most of Anatolia and the Balkans, and his forces were pressing at the gates of Italy, at Udine in the North and Otranto in the South (Fig. 1).

Just as his empire stretched East and West so did his interests and cultural contacts. Few incidents illustrate this better than the story related in Sehi Bey's *Tezkere* of Mehmed's altercation with his librarian, Molla Lütü.

One day, we are told, Mehmed wanted a book which was on a high shelf in his Library. Molla Lütü decided to make use of a large marble slab lying nearby. Mehmed was incensed: « Don't you know what you're stepping on? That's the stone on which Isa (Jesus) was born. » Molla Lütü said nothing, but continued with his duties. Some time later, he found a dirty, worm-eaten rag in the Library. Taking it carefully in his hands he went up to the seated Sultan, and he laid the filthy thing on the Sultan's lap. Astonished, Mehmed asked him what

(*) N.D.L.R. : La Rédaction du Bulletin du bibliophile est heureuse de publier ici les deux communications qui ont été faites lors de la réunion de l'Association internationale de bibliophilie à Istanbul en septembre 1986 et remercie vivement leurs éminents auteurs de les lui avoir confiées.

THE SOURCES FOR MEHMED II's CAMPAIGN AGAINST

UZUN HASAN

Mehmed II
- Uzun Hasan

A thesis submitted to the University of
Manchester for the Degree of Master of
Arts in the Faculty of Arts

08 MAYIS 2009

by

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN OKUMAN

KENAN INAN

Department of Middle Eastern Studies
University of Manchester

January 1989

Supervised by Doctor C. Imber

وهي الدورة الثالثة في دمشق عام ١٩٥٢ والرابعة في بعمدون في لبنان عام ١٩٥٤، كما شارك في قيادة البعثات السورية إلى الدورات العربية الرياضية. وكان نائباً لرئيس البعثة السورية إلى الدورة العربية الأولى في الإسكندرية عام ١٩٥٣، والدورة الثانية في بيروت عام ١٩٥٧، والدورة الثالثة في الدار البيضاء عام ١٩٦١. ثم أصيب بعدها بمرض عضال ووافته المنية وهو في أواسط الخمسينات من عمره تاركاً فراغاً كبيراً في الرياضة السورية والعربية.

ممتاز البحرة

مستقيداً في ذلك من إتقانه للحركات الجمبازية، ومارس ذلك في مسبح المزة أول مسابح دمشق في أوائل الأربعينات. مارس محمود البحرة التحكيم الدولي في رفع الأثقال والمصارعة والجمباز كما تولى تدريب أجيال عدة في هذه الألعاب، وترأس مجالس إدارات العديد من الأندية الرياضية واتحاد ألعاب القوى عام ١٩٤٥، وأصبح عضواً في اللجنة الأولمبية السورية في الفترة من عام ١٩٥٣ حتى ١٩٥٨، ونال عدداً من الأوسمة وشهادات التقدير وأسهم في قيادة البعثات الرياضية المدرسية؛

الرياضية في مدارس دمشق، فأبدي نشاطاً كبيراً في إقامة المهرجانات الرياضية في نهاية كل عام، وبقي كذلك سنوات عدة عاد بعدها مدرساً في ثانوية جودة الهاشمي ثم في دار المعلمين بدمشق.

مارس محمود البحرة ألعاباً عدة إضافة إلى الجمباز منها المصارعة الرومانية، وتفوق على أبطال سورية ولبنان كافة، وظل على عرش البطولة سنوات عدة، كما مارس رفع الأثقال وكان بطلاً لسورية في وزنه. كما كان محمود بطلاً ممتازاً في السباحة والغطس

مراجع للاستزادة:

- تاريخ الحركة الرياضية في سورية (منشورات الاتحاد الرياضي العام، دمشق ١٩٩٨).

الموضوعات ذات الصلة:

ألعاب القوة.

■ محمود الثاني العثماني

(١١٩٩ - ١٢٥٥ هـ / ١٧٨٥ - ١٨٣٩ م)

هو السلطان الحادي والثلاثون في السلطنة العثمانية، وهو ابن السلطان عبد الحميد خان الأول (١١٨٧ - ١٢٠٣ هـ / ١٧٧٤ - ١٧٨٩ م)، امتاز بالشخصية القوية، وتمتع بالشجاعة والصبر والطبيعة المصممة. وكان خطاطاً وشاعراً ومؤلفاً. وكتب قصائده تحت اسم التخلص «عدلي».

تولى محمود الثاني أمور السلطنة سنة ١٨٠٨ م بعد أخيه السلطان مصطفى الرابع الذي عُزل بعد أن تولى (١٣) شهراً.

كانت حياة السلطان محمود الثاني سلسلة من الكفاح الشاق لإنجاز شيء لبلاد. ومن بعض أعماله أنه بنى كثيراً من المدارس الجديدة. وفي عهده شُيِّدت العمارات الحديثة، كما جُددت جميع مساجد إصطنبول بناءً على أوامره. كما شُيِّد جسر أوفقاباتاني (جسر أتاتورك اليوم) على القرن الذهبي إلى الشمال من جسر غلطة. وأنشئت في

عهده أيضاً المدرسة الشرعية الإسلامية في مكة المكرمة، وجدد بناء المسجد الأقصى. وأصدر نقوداً جديدة، ونظم البريد ووضع أسس الحجر الصحي وأمر ببناء مئات السفن.

وكان جل همه العمل بما يعود على السلطنة بالمنافع والقوة، فأدخل السلطان محمود الثاني كثيراً من الإصلاحات في الولايات العثمانية كافة، على الرغم من أنه لم تخل سنة من سني سلطنته من الاضطرابات والفتن، وكان يتغلب عليها جميعاً لسمو إدراكه وهمته، فقد بدأ عمله بتعيين مصطفى باشا البيرقدار صندراً أعظم، وأراد إصلاح الانكشارية وحصل على فتوى بذلك، ولما باشر هذا الإصلاح ثاروا واستطاع السلطان إيقافهم مؤقتاً وتأجيل الإصلاحات للتفرغ للقضايا الخارجية التي تهدد البلاد الإسلامية.

تمكن من إخماد الفتنة في ألبانيا

التي أشغل نازها (تبه دتلي Tepedelenli: علي باشا)، وفتنة «القره مانلي» في ولاية طرابلس الغرب، وغيرهما. وفي عهده قامت حرب جديدة مع القرس بدسائس روسيا استمرت سنين.

واستطاع السلطان محمود الثاني إخماد ثورات الصرب المتكررة وتأييدهم وغيرها. وتصدى للحركة الوهابية التي ظهرت في نجد بالجزيرة العربية والتي أشغلت الدولة عن القضايا الخارجية المهمة، مثل الحملة الفرنسية على مصر والشام عام ١٢١٣ - ١٢١٥ هـ / ١٧٩٨ - ١٨٠١ م. فتم تكليفه والي مصر محمد علي باشا بإخمادها، وقد تمكن ابنه إبراهيم باشا بعد حروب طويلة من التغلب عليهم ومن أسر قائدهم عبد الله سعود، وإرساله إلى الأستانة حيث قتل سنة ١٨١٨ م.

كما تم تكليف محمد علي باشا بالمشاركة مع العثمانيين بالقضاء على

EVVEL ZAMANDA BİR BİZANS VARMIŞ

Bir varmış, bir yokmuş..
İnsanoğlunda masal çokmuş;
Dünyanın bir köşesinde
Evvel zamanda bir Bizans varmış.

Denizmiş üç tarafı Bizans'ın:
Etrafı surlarla çevrilmiş.
Hakkın hikmetinden sual olunmaz,
Bir gün Bizans'ın eceli gelmiş.

"Allah Allah!.." diye inlemiş surlar,
Davullar geceli gündüzlü vurmuş;
Taşıyla, toprağıyla, ağacıyla
Yeditepe namaza durmuş.

Gülleler surları dövedursun,
Gemiler karadan Haliç'e inmiş;
Bütün yüreklere korku sinmiş.
Kâfirler korkudan kudursun.

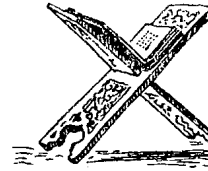
29 Mayıs sabahı,
Bir umman, bendini çiğnemiş, taşmış;
Sürüklemiş önüne geleni,
Bir sel gibi Bizans'ı dolaşmış.

Gövde üstünde baş kalmamış;
Taş üstünde taş.
Bin yıllık tarihiyle çürümüş Bizans,
Çökmüş yavaş yavaş.

Minareler yükselmiş göklere,
Minarelerde mahyalar yanmış;
Bir anda müslüman olmuş İstanbul,
Kilise çanlarına ot tıkanmış.

Bir varmış, bir yokmuş..
İnsanoğlunda masal çokmuş;
Şimdiki İstanbul'un yerinde
Evvel zamanda bir Bizans varmış...

LEVENT N. ESME

Ş A İ R A V N İ

M. NURETTİN ARTAM

Şu satırları yazmaya başlayışından bir ay kadar önce idi. Günlerden bir gün dostum olan genç bir Amerikalı gazeteci telefonda beni aradı ve kısaca hal hatır sorduktan sonra :

— Biliyorsunuz ki Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u alışı-
nın beşyüzüncü yıldönümü yaklaşıyor. O gün radyoda bir yayım
yapmak istediğim gibi İngilizce küçük bir eser de yazmak arzu-
sundayım. Bana biraz yardımda bulunabilir misiniz? dedi.

Kendisine görüşeceği birkaç kişinin, gözden geçirmesi gerekli
birkaç yazı ve eserin adını salık verdim, kitap raflarımdaki yığın-
dan bir iki dergi yolladım.

Bunu birgün Türk Dil Kurumunda aziz üstadım Ağâh Sırrı
Levend'e hikâye ederken öğrendim ki bu büyük yıldönümü do-
layısıyla *Türk Dili* dergimiz de bir sayısını bütünlük Türk
tarihinin çağlar deviren büyük olayına, pek genç yaşta bu başarı-
ya erişen büyük bağatırına vermeğe hazırlanmaktadır.

İstanbul'un basılışı ve alınışı birçok yönlerden incelenecek,
destanı yazılacak bir olay olduğuna göre bu sayıda birçok seçme
yazılar bulacaksınız.

Üstad, konu ile ilgilendiğimi görerek benim kalemime de bir
ödev vermek gönül alırlığında bulundu :

— Sen de Fatih'in şairliğini ele alan bir yazı yazsana! dedi.

Bu ödevi, bilim bakımından, yerine getirebilecek olanlar
arasında, belki, ben en sonra hatırlanırdım. Fakat kıyılarındaki doğ-
duğum, ak ve kara günlerini yaşadığım, zaman zaman özlemini
çektığım bu canım kent'in pek sayılı bir gününde Türkiye'de
çıkın bir dergide benim de kırık dökük beş on satırım bulunması
arzusundan kendimi alamadığım içindir ki verdiğim karşılık :

— Peki! oldu.

"Acem-peresti-i Rûmun imâle devrinde,, doğmuş, büyümüş
ve yaşamış olan şair Nedim'in

Bu şehri İstanbul ki bî-misl-ü bahâdır
Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedadır

Mehmet II (Fatih)

10 4 TEMMUZ 1992

**İSTANBUL'UN FETHİNE DÂİR
FATİH SULTAN MEHMED TARAFINDAN GÖNDERİLEN
MEKTUBLAR VE BUNLARA GELEN CEVAPLAR**

Ahmed Ates

Tarih Dergisi

Cilt IV. Sayı 7 den ayrı basım

İstanbul

Osman Yalçın Matbaası

1953

70 (1980)

The Cleveland Museum of Art's *Taḥī-Nāma/Tales of a Parrot* by Ziya' u'd-Din Nakhshabi. Translated and edited by Muhammed A. Simsar. Cleveland, Ohio: The Cleveland Museum of Art, 1978. Foreword by Sherman E. Lee. xxiv plus 339 pp. 48 color plates. n.p.

Nakhshabi's (d. c. 1350) *Taḥī-Nāma* in Simsar's translation presents the reader with three significant facets of "classical" Indo-Muslim culture. First, it illustrates the ongoing popularity of the wisdom-fable genre of literature in the medieval Islamic world. Second, it suggests something of the interaction between elements of ancient Indian culture and those of the later, distinctively Islamic tradition. Finally, it demonstrates a phase in the art of miniature painting as it developed and flourished under Akbar (1560-1605), with its blend of Indian and Persian conventions, moods, and styles.

As a literary genre, the *Tales of a Parrot* may be of interest to folklorists as well as to Islamicists. "An assortment comparable to the work subsumed under the name of Aesop in the Western world," (Sherman Lee in Foreword), the work is a series of fifty-two frame-tales narrated by a sage parrot. The overall "frame" tells of how a merchant married, purchased the wise parrot, and went off on an extended business trip. His young bride fell in love with another man. On the first "night," as she prepared to meet her lover, the bride went to ask advice of the parrot. Choosing the indirect approach in his attempt to dissuade the woman from her intended course, the bird engaged her with a lengthy tale whose moral emerged only slightly before sunrise. If the moral was not compelling enough to keep the merchant's wife home, broad daylight was. All fifty-two internal frames, many containing stories-within-stories, are thus formulaically constructed. Each new dawn weakens the wife's resolve. The merchant returns, promises the parrot his freedom if he will tell all, beheads his wife when he learns that she had contemplated infidelity, and goes off to become a recluse-misogynist. Structural predictability is offset by the charm of the stories, and the literary interest of the work is enhanced by the translator's bibliographical entries and by the information on the tales' composition given in the Introduction.

As a specimen of Indo-Muslim culture, the *Taḥī-Nāma* combines prose and poetry, Arabic and Persian, and Semitic and Aryan wisdom. In the tradition of the Persian sage Sa'dī, the work's prose tales are sprinkled with moralistic verses addressed to the author, and with Qur'anic allusions and Arabic proverbs. References to rajas and Brahmins abound, and references to the privileged place of monkeys and other such Indian traditions occur. And, of course, the fable-type, so popular further west in Islam by Nakhshabi's time, had come to the Islamic world via India. As this feature of the book is related to the first discussed, so is the last related to this.

By no means the least attractive part of this volume are its forty-eight color miniatures. No comment is made on the paintings, but the reader interested in Islamic art history will find them a fascinating introduction to Mughal painting. The text is written in a type of cursive script that had in Persian painting long since given place to *nasta'liq*. Painted

between 1560 and 1565, the images are delightful visual evidence of an amalgam of earlier Persian and Indian painting.

Dr. Simsar's translation is quite readable, his introduction informative, and his notes very helpful. Recommended reading for folklorists, Islamicists, and students of art history alike.

St. Louis University
St. Louis, Missouri

JOHN RENARD, S.J.

Mehmed the Conqueror and His Time. By Franz Babinger. Edited by William C. Hickman. Translated from the German by Ralph Manheim. Bollingen Series XCVI. Princeton: Princeton University Press, 1978. xx plus 549 pp. In addition, 8 maps and 24 pages of plates. Cloth \$ 30.00.

Babinger's work has been translated into French as *Mahomet II le Conquérant et son temps* (Paris, 1954), into Italian as *Maometto II Conquistatore e il suo tempo* (Turin, 1957), and into Serbo-Croatian as *Mehmed Osvajač i njegovo doba* (Novi Sad, 1968). Also, the second edition in German and the revised Italian edition were published in 1959 and 1967, respectively.

The book under review is the long-awaited English translation of this work which the late author himself had desired. This admirable effort, in good translation, makes Babinger's work available to a wider audience than ever before and its publication is justified by the necessity of continuous interest in Mehmet II's reign. The self-imposed limits set by the editor (pp. xiii-xvi), the maintenance of certain errors and misconceptions with only a few passing references to definitive works, and some technical errors, however, diminish the value of this edition.

In a masterly review in his "Mehmed the Conqueror (1432-1481) and His Time" (*Speculum*, XXXV, 3 [July 1960], 408-27), based on the first German edition and its French translation, Halil İnalcık pointed out the weaknesses of Babinger's work and the mistakes in it. This article should indeed be the starting point for the reader of the present volume. Although Hickman attempted to bring "new facts or suggested different interpretations of the old" to the reader's attention, this has not been sufficiently or meaningfully done. On the successions of grand viziers under Mehmet II, for instance, the editor cites İnalcık's article as "an alternate interpretation" (p. 115, note 42), when in fact İnalcık proved, beyond any doubt, that Babinger's chronology was wrong. Regarding the impact of Ottoman expansion on the discovery of the new maritime routes across the Atlantic by the Westerners (p. 346), no references are made to the critical views of İnalcık in his review article, his *The Ottoman Empire: The Classical Age, 1300-1600* (London, 1973) or his "International Trade Routes and the Ottoman Empire," Fifth International Congress of Economic History, Leningrad, 1970.

Central to any interpretation of Mehmet II's period is the analysis of institutional developments and economic and social policies. Babinger had dealt with these important problems rather superficially. Thus one would expect the editor to seize the opportunity to supplement this brief section (pp. 432-62) as much as possible with ample footnotes based on important works both in Turkish and in Western languages. This has

179 AUGUSTOS 1993

Mehmed II

٢٦ - تاريخ السلطان محمد الثاني ، الفاتح :

○ تحقيق تحسين أوز ، Tahsin öz .

Turkyia, Istanbul, Mitteilungen Institutes Des Deutschen Riches,

. 1935

١٦٣ ص ، ف ١٤ ص بالتركية . القسم العربي مصور بالأوفست .

محمد عيسى صالحية، المعجم الشامل للتراث العربي المطبوع،
الجزء الخامس ، القاهرة ١٩٩٥ ، ص .
DIA Ktp. 40818 ، 876

23 JUL 1996

فكري زكي الجزار ، مداخل المؤلفين والأعلام العرب حتى عام ١٢١٥ هـ = ١٨٠٠ ،
الجزء الثالث ، ١٩٩٤ الرياد . ص . ١٤٨١-٨٢ . DIA KTP.29966.

Mehmet II

محمد الفاتح

محمد خان بن مراد خان بن محمد خان ، أبو الفتح :

٨٣٣ - ٨٨٦ هـ

١٤٢٩ - ١٤٨١ م

- ١ - السلطان محمد الفاتح / عبدالسلام عبدالعزيز فهمي . - بيروت : دار القلم .
- ٢ - شذرات الذهب ٧ : ٣٤٤ .
- ٣ - هدية العارفين ٢ ع ٢١٢ .

- ¹⁰ Franz Babinger, *Fetih nâme-i Sultan Mehmed*, İstanbul 1955; İsa Kayaalp, "Kıvâmî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2002, XXV, 507;
- ¹¹ Necib Âsım, "Osmanlı Tarih nüvisleri ve Müverrihleri", *TOEM*, I/1, s. 41-52; II/7, s. 425-435; II/8, s. 498-499;
- ¹² Robert Anhegger, "Mehmed b. Hacı Halil el-Kunevî'nin Târih-i Âl-i Osman'ı", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (İstanbul 1950-51), II/3-4, s. 51-66;
- ¹³ Ebü'l-Hayr Rûmî, *Saltuk nâme* (haz. Şükrü Halûk Akalın), I-III, Ankara 1987-1990; Şükrü Halûk Akalın, "Ebülhayr Rûmî", *DİA*, X, 260-362;
- ¹⁴ Orhan F. Köprülü, "Firdevsî, Uzun", *DİA*, XIII, 127-129;
- ¹⁵ Abdülkadir Özcan, "Fatih'in Teşkilât Kanun nâmesi ve Nizâm-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sayı 33, s. 7-56; a. mlf., "Fatih'in Teşkilât ve Teşrifat Kanun nâmesi Hakkında Şüpheler ve Bunların İzalesi", *Sahn-ı Seman – Bilgi Dergisi* (Mayıs Haziran Temmuz 2000) sayı 1, s. 29-30; Fatih Sultan Mehmed, *Kanun nâme-i Âl-i Osman*, İstanbul 2003;
- ¹⁶ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanun nâmeleri*, I, 347 vd.; Abdülkadir Özcan, "Fatih Devri Kanunlaştırma Hareketleri", *İstanbul Armağanı, Fetih ve Fatih*, I, 153-160;
- ¹⁷ *Fatih Devrine Âit Münşeât Mecmuası* (nşr. Necati Lugal – Adnan Erzi), İstanbul 1956.

FATİHİN KÜLTÜR VE SANAT TARİHİMİZDEKİ YERİ

Prof. Dr. Cihan OKUYUCU

Fatih Üniversitesi

Özet

İstanbul medeniyetimizin kalbi ve muhassılasıdır. Mimariden musikiye, tezhipten çiniye kadar bütün güzel sanatlar ve şiir bu yeni kültür muhitinde yeni bir terkiplerle neşv ü nema bulmuş ve bu terkip bütün İslam coğrafyasında model ittihaz edilmiştir. Bu bakımdan İslam medeniyetinin ilim kanadını Araplara ihale eden Batılı araştırmacıların sanat kanadını da sadece İran'a hamletmeleri büyük bir haksızlıktır. Fatih özellikle medreselere ehemmiyet vermiştir. Köklü bir devletin ancak kuvvetli bir kültüre dayanarak var olabileceği fikri onu Enderun mektebi ve medreseler kurmaya sevk etmiştir. Fatih dönemi bu ilim ve fikir hareketleri yanında sanat cihetiyle de büyük bir sıçrayışı temsil eder.

Anahtar Kelimeler: Fatih Dönemi, Sanat, Kültür, Edebiyat, Şiir.

1. Giriş

Ortaçağ söz konusu olunca Sanat ve saltanat kelimeleri kadar birbirine yakışan pek az kelime vardır. Gerek Doğuda gerekse Batıda bu çağlarda sanat daha ziyade sarayın himayesi altında yeşermiştir. İslam'ın ilk asırlarından itibaren ilim hareketleri daha çok Arap coğrafyasında ve Arapça etrafında teşekkül etmiştir. Buna mukabil İslam dünyasında siyasi hakimiyetin Türklerin eline geçtiği asırlardan itibaren sanat hareketleri de Türk hanedanlarının himayelerinde inkişaf etmiştir. Osmanlı'nın bir cihan devleti olarak parladığı 15.yy.dan itibaren Herat, Semerkant ve Tebriz gibi doğudaki ilim ve sanat merkezlerinin yerini İstanbul almış ve günümüze kadar da İslam dünyasının siyasi ve kültürel başkenti olma konumunu sürdürmüştür. Yahya Kemal'in ifadesiyle İstanbul medeniyetimizin kalbi ve muhassılasıdır. Mimariden musikiye, tezhipten çiniye kadar bütün güzel sanatlar ve şiir bu yeni kültür muhitinde yeni bir terkiplerle neşv ü nema bulmuş ve bu terkip bütün İslam coğrafyasında model ittihaz edilmiştir. Bu bakımdan İslam medeniyetinin ilim kanadını Araplara ihale eden Batılı araştırmacıların sanat kanadını da sadece İran'a hamletmeleri büyük bir haksızlıktır.

2. Türk Kültürü ve Osmanlı

Girişte de belirttiğimiz gibi Selçuklu ve Anadolu beylikleri döneminde şahsiyetini bulma istikametinde ilerleyen Türk kültürü asıl ideal terkiplerine Osmanlı örneğiyle ulaşmıştır. Bu örneğin mahiyetini anlamak için söz konusu kültürü diğer kültür modelleriyle kısa bir mukayeseye tabi tutmak istiyoruz. Ahmet Davudoğlu çeşitli kültürleri "ben idraklerine"- göre ele alıyor ve onları :1.Güçlü ve sert 2.Güçlü ve esnek 3.Güçlü ve yerel 4.Zayıf ve sert 5.Zayıf ve esnek olmak üzere beş

Mehmed I

FÂTİH DEVRİ MİMARİ ESERLERİ

EKREM HAKKI AYVERDİ

05 AGUSTOS 1993

1953

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	20341
Tasnif No:	720.9560721 AYV. F

İstanbul Matbaası
Nuruosmaniye cad. No. 90/1

FÂTİH SULTAN MEHMED'İN ÖLÜMÜ ÜZERİNE BÂZİ İDDİÂLAR

Dr. Reşat ÖNGÖREN(*)

Osmanlı Devleti'nin dirâyetli hükümdarlarından Fâtih Sultan Mehmed, muhtelif sebeplerle arası açık olan Memlük Devleti üzerine 27 Nisan 1481 târihinde İstanbul'dan hareket ettikten sonra, Gebze'ye yakın *Hünkâr Çayırı* denilen ordugâha indiği sırada vefât etmiştir. Kaynakların ifâdesine göre, sefere çıkarken zâten rahatsız olan hükümdar, atla gide-meyecek kadar dermansız olduğu için, bir kaç gün kaldığı Üsküdar'dan araba ile yola çıkmıştır. Vefâtının *nikris* (damla=goutte) hastalığı sebebiyle meydana geldiğine dâir rivâyetler olduğu gibi, zehirlendiği yolunda da görüşler bulunmaktadır.⁽¹⁾ Bu sebeple onun nasıl öldüğü ya da öldürüldüğü husûsu bir çok araştırmacı tarafından incelenmiş ve bu konuda değişik görüşler ileri sürülmüştür.⁽²⁾ Bunlardan Alman Türkolog *Hans Joachim Kissling*'e âit görüşler, oldukça şaşırtıcı olduğu için, bu etüdde onun iddiâsının dayanakları üzerinde durulacak ve bunların bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Hans Joachim Kissling'in iddiâsına göre Fâtih Sultan Mehmed, Amasya vâlisi bulunan oğlu II. Bâyezid ve ona yakın dervişler tarafından kurulan bir komplo sonucu öldürülmüştür.⁽³⁾ Esâsen bu iddiâ, ileride te-

(*) TDV İslâm Araştırmaları Merkezi

- (1) İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Târîhi*, Ankara 1988 (Beşinci baskı), II, 143, 144 dipnot: 1; a. mlf., "Fâtih Sultan Mehmed'in Ölümü", *Belleten*, c. XXXIV, sy. 134, Ankara 1970, s. 231; İsmâil Hâmi Dânişmend, *İzahlı Osmanlı Târîhi Kronolojisi*, İstanbul 1971, I, 350-351.
- (2) Meselâ bk. Süheyl Ünver, *Fâtih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayâtı*, İstanbul 1946, s. 278-285; Şehâbeddin Tekindağ, "Fâtih'in Ölümü Mes'elesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, c. XVI, sy. 21, İstanbul 1966, s. 95-108; Turgut Akpınar, "Fâtih Sultan Mehmed'in Ölümündeki Esrar: Fâtih Zehirlendi mi?", *Tarih ve Toplum*, c. XIX, sy. 111, İstanbul 1993, s. 30-36; Arslan Terzioğlu, "Devrinin Kaynakları Işığında Fâtih Sultan Mehmed'in Ölümü", *Tarih ve Toplum*, sy. 115, (Temmuz 1993), s. 24-32.
- (3) Hans Joachim Kissling, "Halvetî Tarikatı II", (Çev. M. Serhan Tayşi), *Bilim ve San'at Vakfı Bülteni*, sy. 33, yıl: 5, İstanbul 1994, s. 30-32; a. mlf., "Einiges über den Zejnîje-Orden im Osmanischen Reiche", *Der Islam*, c. XXXIX, Berlin 1964, s. 177.

mas edileceği gibi, daha önce Avusturyalı târihçi Franz Babinger tarafından ileri sürülmüştür. Ancak o, Kissling kadar kesin bir dil kullanmamış, sâdece bir ihtimalden söz etmiştir.⁽⁴⁾ Aynı anlayış üstü kapalı bir şekilde *B.G. Martin* tarafından da dile getirilmiştir.⁽⁵⁾

Kissling mezkûr iddiâsını, güvenilir kaynakların naklettiği şu olay üzerine ileri sürmektedir:

II. Bâyezid Amasya'da vâlî iken, Sadrâzam Karamânî Mehmed Paşa'nın Şehzâde Cem tarafını tutup, kendisini babası Fâtih'in yanında katline sebebiyet verecek ölçüde sürekli çektiirdiği haberini almış ve kapıcıbaşı Tâcî Bey'i bir miktar para ile *Halvetiyye Tarikatı*'nın ileri gelen şeyhlerinden *Çelebi Halife*'ye (Cemâl Halvetî, ö.899/1494) göndermiştir. Şehzâde kapıcıbaşıya, "git bu parayı Çelebi Halife'ye ver, dervişlerin sofrasına harcasın ve bir murâdım var lütfedip onun husûlü için meşgul ol-sun" diye tenbih etmiş. Kapıcıbaşı "Sultânım murâdınızın ne olduğunu sorarsa ne diyeyim?" diye sorunca, şehzâde "Onlar **teveccüh**⁽⁶⁾ ederek murâdımı bilirler" demiş. Kapıcıbaşı verilen emri yerine getirip, şeyhe Şehzâde'nin bir talebi olduğunu, ancak bunu açıkça belirtmeyip, teveccühle buna vâkıf olacağını söylediğini bildirmiş. Çelebi Halife de "muradlarının ne olduğunu söyleselerdi iyi olurdu" diye mukabele etmiş. Ertesi gün şeyh, kapıcıbaşı Tâcî Bey'i dâvet ederek Bâyezid'in talebinin kendisine mâlum olduğunu, arzusunun Sadrazam Karamânî Mehmed Paşa'nın helâki olduğunu bildirmiş ve "otuz üç gün sonra büyük bir olay meydana gelecek, bu olaydan sonra da şehzâdenin arzusu hâsıl olacak" demiş. Otuz üç gün geçtikten sonra Fâtih Sultan Mehmed'in vefâtı, ondan bir kaç gün sonra da sadrâzâmın yeniçeriler tarafından öldürüldüğü haberi kendilerine ulaşmış.

Yukarıda kaydedilen bu olayı, XVI. asrın güvenilir müelliflerinden Lâmiî Çelebi (ö.938/1531), Taşköprizâde (ö.968/1560-61), Yûsuf Sinan Efendi (ö.987/1579) ve Hoca Sâdeddin Efendi (ö.1008/1599) gibi şahsi-

- (4) bk. Franz Babinger, *Mehmed the Conqueror and His Time*. (Almanca'dan İngilizce'ye çeviren: Ralph Manheim), United States of America 1992, s. 404-405.
- (5) bk. B. G. Martin, "A Short History of the Khalwati Order of Dervishes", *Scholars Saints and Sufis: Muslim Religious Institutions in the Middle East since 1500*, (Ed. Nikki R. Keddie), Berkeley Los Angeles London 1972, s. 282. Günümüz araştırmacılarından *Ekrem İşin* da Fâtih'in vefât ettiği 1481'de ona karşı II. Bâyezid'e yakın bâzı tarikat şeyhleri tarafından düzenlenen bir saray komplosundan söz etmektedir (Ekrem İşin, "İstanbul'da Tarikat Kültürü ve Gündelik Hayat", *Dergah: Edebiyat San'at Kültür Dergisi*, c. VI, sy. 63, İstanbul 1995, s. 12-13.
- (6) *Teveccüh*, şeyhin Hakk'a yönelmesi, gönlünü ona bağlaması anlamında bir tasavvuf terimidir (Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1991, s. 487).

KİTABEVİ

Osmanlı Tarih Kaynakları, 6

Yayımlayan
Mehmet Varış

Editör
Erol ÖZVAR

Kapak
Minyatür 522 75 22

İç Düzen
Bidaye

Baskı - Cilt
Çalış Ofset

Temmuz 2003
İstanbul

ISBN 975-7321-6403-06-3

©KİTABEVİ Çatalçeşme Sok. No: 54/A Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: (0212) 512 43 28 -511 21 43 • Faks: 513 77 26

FATİH SULTAN MEHMED

**KĀNŪNNĀME-İ
ÂL-İ OSMAN**
(Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)

Hazırlayan
Abdülkadir ÖZCAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yayın ARGIT Bölümü	
Dem.No.	121375
Tes.No.	340.21 MEH.K

KİTABEVİ

29 EYLÜL 2003

LA EPÍSTOLA DE PÍO II A MEHMED II EN VERSIÓN CASTELLANA

Ricardo GONZÁLEZ CASTRILLO
Universidad Rey Juan Carlos

La carta que el Papa Pío II dirigió al sultán otomano Mehmed II en fecha no del todo precisada, instándole a abandonar el Islam y a abrazar el cristianismo, despertó un extraordinario interés no solo en su época sino en tiempos muy posteriores. E incluso en nuestros días atrae todavía la atención de los investigadores. Prueba de ello es la aparición de una versión inglesa realizada hace pocos años por Albert R. Baca y publicada junto con el original latino¹. Trabajo que viene a sumarse a la larga lista de ediciones, traducciones y estudios a que ha dado lugar la referida epístola desde que fuera impresa por primera vez en la época incunable, probablemente en Colonia hacia 1469, sin mencionar los numerosos ejemplares manuscritos que de la misma se conservan en diferentes bibliotecas². Los nombres de Giuseppe Toffanin, Frank Babinger y Franco Gaeta merecen destacarse entre los varios tratadistas que de ella se han ocupado, prueba de su evidente atractivo. Su autor, Eneas Silvio Piccolomini, que ocupó el solio pontificio con el nombre de Pío II, dejó constancia de su profunda formación humanística en los numerosos escritos que redactó, antes y durante su etapa papal. Sólo en el género epistolar se calculan en más de mil las cartas que escribió entre los años de 1431 y 1464 –este último, el de su muerte– las cuales encierran, además de una innegable calidad literaria, el excepcional interés de ser auténticos testimonios del periodo histórico que tocó vivir a este Pontífice, como ya expresé en otra ocasión³. La dirigida a Mehmed II que hoy nos ocupa bien pudiera considerarse, a juicio de Ludovico Pastor, más como un tratado que como una carta⁴. No lleva fecha, pero Frazee cree que debió ser escrita en 1461, mientras Babinger, por su parte, se muestra algo más concreto y sitúa su redacción después del verano de ese año. Y casi coincidiendo con él, Hubert Jedin estima que fue compuesta a partir del otoño de 1461⁵. En cualquier caso, es opinión generalizada

¹ Aeneas Silvius Piccolomini, *Epistola ad Mahometem II (Epistle to Mohammed II)*. Edited with translation and notes by Albert R. Baca. New York, Peter Lang ed., 1990.

² Vid. Ludovico Pastor, *Historia de los Papas*, t. II, v. III (Barcelona, Gustavo Gili, 1910), p. 314; Frank Babinger, *Mehmed the Conqueror and his time*, 2nd printing; Princeton, Univ. Press, 1992., p. 199.

³ Cf. Giuseppe Bernetti, *Saggi e studi sugli scritti di Enea Silvio Piccolomini Papa Pio II (1405-1464)*. Firenze, Tip. S.T.I.A.V., 1971, p. 21. Vid. también mi artº «Pío II y el reino de Sicilia», en *Hispania*, nº 180 (1992), p. 282.

⁴ *Op. cit.*, p. 314.

⁵ Charles A. Frazee, *Catholics and Sultans. The Church and the Ottoman Empire. 1453-1923*. London, Cambridge Univ. Press, 1983, p. 13; Frank Babinger, *op. cit.*, p. 199; Hubert Jedin, *Manual de Historia de la Iglesia*, t. IV: Barcelona, Herder, 1973, p. 819.

No one could any longer regard it as the capital of an empire. It was an island of Christian culture around whose walls lapped the waters of Islam. Its emperor had become a poor and tragic relative of the Catholic community of the west. He had seen the light and joined their Christian flock. Therefore he was to be pitied and comforted. People deluded themselves with the thought that Constantinople was so well fortified as to be impregnable. But few really believed that the flood waters of Islam could be turned back as far as the Bosphoros. The Union of Florence had served in the end to isolate the Byzantines still further from the western world both spiritually and physically. In the years after the crusade of Varna the records of diplomatic exchanges between the Emperor John VIII and his friends are sparse. He seems to have had dealings with Pope Nicholas V. He sent an ambassador to Alfonso V at Naples in 1447. But at the end of the day he concluded that his only potential allies who knew what they were doing were the Venetians. In April 1448 he signed yet again the time-honoured Byzantine treaty with Venice.⁴¹

A few months later, on 31 October 1448, John VIII died. He may be remembered as the Emperor who went to the Pope's Council at Florence. He was so remembered, with some bitterness, by most of his subjects. But in other respects he was not in the tradition of those emperors in Constantinople who had influenced the course of events. Perhaps it was too late for such an emperor. Perhaps his father Manuel II had been right: what the Empire needed was not a great emperor but a good manager. John VIII, for all his qualities as a person, was neither. He had not even been able to manage his own brothers. His younger brother Demetrios had his eye on the throne. But his eldest surviving brother Theodore not unnaturally considered himself to have prior claim. In 1443 Theodore had agreed to exchange the Despotate of Mistra, which he had governed for 36 years, for the appanage of Selymbria in Thrace. The arrangement put an end to the feud that he had been waging with his younger brother Constantine in Greece. It also put Theodore that much nearer to Constantinople to move into the palace when the moment came. He was never given the chance, for he died in June 1448, four months before the Emperor. The tragic fact that John VIII had no children of his own was compounded by the jealousy among his brothers. Before he died, however, John nominated one of them as his successor. He chose the Despot Constantine. From every military and political point of view it was the wisest choice.⁴²

⁴¹ *DR*, v, nos. 3512, 3516. The Greek text of this, the last of the many treaties of Byzantium with Venice, is in *MM*, III, pp. 216–24. Nicol, *Byzantium and Venice*, pp. 337–9.

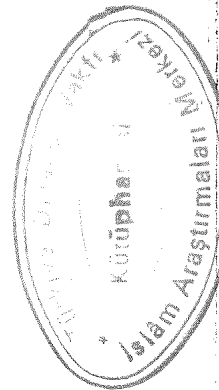
⁴² Zakynthinos, *Despotat grec de Moree*, I, pp. 226–40. On the death of Theodore II at Selymbria, see Schreiner, *Chron. Brev.*, II, pp. 470–4. Nicol, *The Immortal Emperor*, p. 35.

Constantine XI and Mehmed II: the fall of Constantinople

1448–53

At the moment of the Emperor's death in October 1448 Constantine was in the Morea. It was there that he had shown the qualities that made him best fitted to take over the administration and defence of Constantinople and its suburbs, for such was now the extent of the Byzantine Empire. Constantine liked to be known by his mother's surname of Dragaš or Dragases, which she inherited from her Serbian father. She lived on as a widow and a nun until March 1450; and it was her firmness that assured Constantine's succession to the throne.⁴³ For early in November his brother Demetrios had hurried to the capital from Selymbria to stake his claim; and his other brother Thomas was on his way there from the Morea. Demetrios was, or represented himself to be, the champion of the anti-unionist party; and he assumed charge of the city's defence. But Helena, the mother of them all,

⁴³ The main narrative Greek sources for the reign of the last Byzantine Emperor and the fall of Constantinople are: Sphrantzes; Doukas; Chalkokondyles; and Kritoboulos of Imbros, ed. V. Grecu, *Critobul din Imbros, Din Domnia lui Mahomed al II-lea anii 1451–1467* (Bucharest, 1963); ed. D. R. Reinsch, *Critobuli Imbriotae Historiae* (C.F.H.B., xxii: Berlin and New York, 1983); English translation by C. T. Riggs, *History of Mehmed the Conqueror by Kritovoulos* (Princeton, NJ, 1954). The other Greek, western, Slavonic and Turkish sources for the siege and capture of the city are listed by S. Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Appendix 1, pp. 194–8; A. Pertusi, *La Caduta di Costantinopoli*, I: *Le testimonianze dei contemporanei*; II: *L'eco nel mondo* (Verona, 1976). Modern works: Runciman, *The Fall of Constantinople*; E. Pears, *The Destruction of the Greek Empire and the Story of the Capture of Constantinople by the Turks* (London, 1903); Nicol, *The Immortal Emperor*; F. Babinger, *Mehmed the Conqueror and his Time*, trans. by R. Manheim, ed. C. Hickman (Princeton, NJ, 1978); Setton, *The Papacy and the Levant*, II, pp. 108–37; Imber, *Ottoman Empire*, pp. 145–59. On Helena Dragaš, see *PLP*, no. 21366. Some have designated the last Constantine as the XIIth of that name. B. Sinogowitz, 'Über das byzantinische Kaisertum nach dem vierten Kreuzzuge', *BZ*, XLV (1952), 354–6, proposed that the XIth was Constantine Laskaris who was proclaimed as Emperor in Constantinople in 1204. This has been refuted by Schreiner, *Chron. Brev.*, II, pp. 187–8. Gibbon, *Decline and Fall*, VII, p. 154 and note 58, had other grounds for counting the last Constantine as the XIIth.

DONALD M. NICOL

The last centuries of Byzantium, 1261–1453

second Edition, Cambridge Univ. Press, 1994.

DN: 31212

949.504
NIC. L

ASSOCIATION POUR LE DÉVELOPPEMENT DES ÉTUDES TURQUES

COLLECTION TURCICA

V

Daniel PANZAC

**LA PESTE
DANS L'EMPIRE OTTOMAN
(1750-1850)**

ouvrage publié sous les auspices de

l'Institut Français d'Études Anatoliennes d'Istanbul

et du

Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten (Leiden/Istanbul)

avec le concours du Centre National de la Recherche Scientifique

ÉDITIONS PEETERS
PARIS-LOUVAIN

Commandes : Éditions Peeters

Bondgenotenlaan 153 - B-3000 LEUVEN

Belgique

TURCICA, c. XIX, s. 119-173, 1987 (PARIS)

- Murad II
- Mehmed II

12 EKIM 1991

NOTES ET DOCUMENTS

Boško BOJOVIĆ

DUBROVNIK ET LES OTTOMANS (1430-1472)

20 ACTES DE MURĀD II ET DE MEHMET II
EN MÉDIO-SERBE

I. APERÇU HISTORIQUE

La politique extérieure de la république de Dubrovnik (Raguse) entre 1430 et 1472 est dominée par la conjonction de l'avance ottomane dans la Péninsule balkanique et l'effrètement des États voisins, principalement du royaume de Bosnie. Les Ragusains s'efforcent de tirer le plus grand profit des rivalités entre les grands seigneurs de leur voisinage pour agrandir leur petit territoire le long du littoral adriatique, ce qui leur réussit finalement assez bien, puisque en 1472 ce territoire s'étend depuis la presqu'île de Pelješac jusqu'au nord de la baie de Kotor. Cet accroissement territorial ne s'est pas fait sans de grands sacrifices financiers, matériels et politiques, puisqu'il a contribué à placer la république dans un engrenage d'inféodation à la Porte ottomane. Celle-ci disposait, en effet, de deux moyens majeurs de pression sur Dubrovnik: a) exigence d'un tribut de plus en plus élevé (de 1000 à 12 500 ducats), pour assurer la sécurité, sur son territoire, des marchands et divers hommes d'affaires ragusains; b) nécessité pour Raguse de s'assurer la paix et la sécurité à l'intérieur de son territoire, le long du littoral, face à un voisin redoutable et de plus en plus omniprésent.

Les Ottomans, conquérants des États balkaniques, ont trouvé des colonies ragusaines répandues sur presque la totalité de ces vastes territoires. Conquérants relativement peu nombreux, ils avaient besoin de liens commerciaux avec le monde occidental, ce qu'ils trouvèrent dans les colonies ragusaines. C'est bien ce qui a favorisé l'enrichissement, l'essor et même la multiplication de ces colonies qui avaient, par l'intermédiaire de leur ville mère, des rapports commerciaux suivis avec de nombreuses places méditerranéennes. Le commerce ragusain était favorisé également par la disparition des frontières douanières et par l'ordre juridique assez rigoureux qui régnait dans l'Empire ottoman.

NOT: Makale e MURAD II - posefindextr

20 TEMMUZ 1993

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcut

T. T. K. Belleten, c. XI/sayı: 44,
Ekim - 1947, s. 693-708.

VESİKALAR :

BURSA ŞER'İYE SİCİLLERİNDE

FATİH SULTAN MEHMED'İN FERMANLARI

Dr. HALİL İNALCIK

Osmanlı arşivlerinde Fatih devrine ait vesikalar, bilindiği üzere, azdır. Ancak, bu vesikaların, bu devri tanımak için tama-
miyle yetersiz olduğu da iddia olunamaz. Başvekâlet Arşiv Daire-
si'nde bulunan bu devre ait defterler¹, bilhassa müesseseler tarihi
bakımından, zengin bir koleksiyon teşkil etmektedir. Fakat bilva-
şıta hadiselerle de dokunmakla beraber, bu defterler, bize yürüyen
hayatı, cemiyet ve devletin hareketlerini doğrudan doğruya gös-
termekten uzaktır. Bu bakımdan eşsiz kıymette bir hazine, şer'-
iye sicil defterleri'dir. Bu defterlerde, payitahttan gelen her
türlü emirlerle birlikte, memurların faaliyet ve teşebbüsleri, içtimai
ve iktisadi hayat hakkında bir çok vesikayı bir arada bulmak
mümkündür². İşte bugün Fatih devrine ait böyle bir defter elimizde-
dir ve burada neşrettiğimiz fermanlar bu defterden çıkarıl-
mıştır. Henüz başka bir eşine raslamadığımız bu biricik defter³,

¹ Bosna, Sofya, Selânik, Novaberde, Aydın, Sivas, Tokat, Teke gibi impa-
ratorluğun çeşitli bölgelerine ait istatistik malûmatı ve tımar kayıtlarını ihtiva
eden bu yirmi kadar defterin yanına, mülga Maliye Nezareti arşivinden gelen
vesikaların tasnifi neticesinde yenilerinin katılacağı alâkalılar tarafından söyleni-
yor (bu defterlerden bazıları A. Refik tarafından T. O. E. M. de negredil-
miştir). Başvekâlet Arşivi'nde tasnif olunmuş milyonlarca müteferrik vesika ara-
sında, şimdilik, Fatih devrine ait yeni vesikalar çıktığını bilmiyoruz. Topkapı
Sarayı Müzesi Arşivi'nde ise bazı fermanlar ve nâmeler bulunmuştur (bak.
Arşiv kılavuzu, I. fasıkül, İstanbul 1938, s. V).

² Böyle bir sicil defterinin mahiyeti hakkında bak: Osmanlı Tarihi hak-
kında mühim bir Kaynak, D. T. C. Fakültesi Dergisi, cilt I sayı 2, sahife 89.

³ Bursa Müzesi, geriye sicil defterleri; No. A 3/3. Yine Bursa Müzesi'nde
Fatih devrine ait iki defter daha vardır. Fakat bunlar tereke defterleridir. Ölen-
lerin adlarını, mahallelerini, bıraktıkları eşyaları, tahmini değerlerini, alınan
resimleri gösteriyor. No. A 1/1 de 89 varaktan ibaret olan en eskisi, 867 Co-
maziyülâhir- 868 Rebiyülâhir (1463 Mart- 1463 Aralık) tarihleri arasındadır. 157
terekeyi ihtiva etmektedir. No. A 2/2 de ikincisi, 872 Muharrem - Rebiyülevvel

Timur, Taner. *Türk Devrimi ve Sonrası*. 5 ed. Ankara: İmge, 2001.

Wegner, Phillip E. *Imaginary Communities: Utopia, the Nation, and the Spatial Histories of Modernity*. Berkeley: University of California Press, 2002.

Zürcher, Erik Jan. *Turkey: A Modern History*. 2 ed. London: I. B. Tauris, 1998.

MADDE 1000
SONRA GELEN DOKÜMAN

Mehmed (II) (130654)

21.05.2007

The literary portrayal of Mehmed II in Turkish historical fiction

Halim Kara

Abstract

This article examines the portrayal of Mehmed II, the conqueror of Istanbul, in Turkish historical fiction, as well as the literary and ideological implications of his portrayal with regard to Turkish national identity. Since the early Turkish Republic, Mehmed II has been described as a major character in over thirty historical novels. The article argues that over time the literary characterization of Mehmed II in Turkish fiction has undergone substantial change. During the early republican period, historical fiction adopted an ambivalent attitude toward Mehmed II. While one historical novel under discussion focuses mostly on Mehmed II's despotism and aggressive tendencies, another novel contemplates his military bravery and his ability to govern. However, with the arrival of the multi-party system in 1950, these ambivalent approaches toward Mehmed II changed, and he began to be portrayed as the ideal Turkish statesman, gaining the status of a national hero. The latter attitude toward him dominated historical fiction writing as late as in the early 1990s. At that time, Turkish historical meta-fiction began to portray a more complex and ambiguous Mehmed II, thus both challenging as well as re-producing his previous representations.

Keywords: *Mehmed II, Turkish historical fiction, historical fiction, history and criticism, identity*

The attempt to define the historical novel and the nature of the relationship between literature and history have created much discussion among scholars of both literary and historical studies over the decades. However,

Halim Kara, Department of Turkish Language and Literature, Boğaziçi University, İstanbul, Turkey, halim@boun.edu.tr.

New Perspectives on Turkey, sayı: 36, İstanbul-2007, s. 71-95.

D.810

Şeyh Hattıyla Fatih Sultan Mehmed Hân'a Takdim Olunan
Eserler 75

Yazılar ve İzahları 81

RİSALE 20 İLİM VE SANAT TARİHİMİZDE
FATİH SULTAN MEHMED 97

İlim ve sanat tarihimizde Fatih Sultan Mehmed 99

RİSALE 21 FATİH DEVRİ İLİM, SANAT VE İÇTİMAİ TEKÂMÜL
HAMLELERİNE UMUMÎ NAZAR 123
Takriz 125

Fatih Devri İlim, Sanat ve İçtimai Tekâmül Hamlelerine
Umumî Nazar 127

RİSALE 22 FATİH KÜLLİYESİ CAMİ'İ 145
Önsöz 147

Fatih Külliyesi'nin Eski Cami'i 1470 - 1765 149

Resimler ve İzahları 157

RİSALE 23 HEKİMBAŞI ÖMER EFENDİ
HAYATI VE ESERLERİ 171
Önsöz 173

Ömer Efendi Medresesi'nin Harab Olması Karşısında
Samimî Bir Düşüncem 175

Hekimbaşı Ömer Efendi'nin Hâl Tercümesine Bir Bakış 177

Hekimliği 179

Sofiyâne Hayatı 181

Ömer Efendi Tali'i için yapılan Zayiçeler 182

Hayır eserlerinin tavsifi 183

Ömer Efendi Medresesinde hazin bir dolaşma 185

Ser-Etibba Ömer Efendi'nin vakfettiği kitaplar 189

Medresenin son zamanları 194

Resimler ve İzahları 195

RİSALE 24 GEÇMİŞ YÜZYILLARDA KIYAFET RESİMLERİMİZ 207
Önsöz 209

Albümün Mahiyeti 213

Albümdeki Resimler 217

Resimlerin Renkleri Hakkında Birkaç Not 221

RİSALE 25 FATİH DEVRİ SARAY NAKİŞHANESİ VE
BABA NAKKAŞ ÇALIŞMALARI 249

Fatih Sultan Mehmet Devrine Ait Bir Yazı ve
Nakış Albümü 253

FATİH SULTAN MEHMED NAKİŞHÂNESİ VE BAŞ ÜSTÂDİ
BABA NAKKAŞ 257

Fatih Zamanındaki Nakışhâne 259

Fatih Sultan Mehmed nakışhanesi 260

Bir nakışhanede nasıl çalışılır? 262

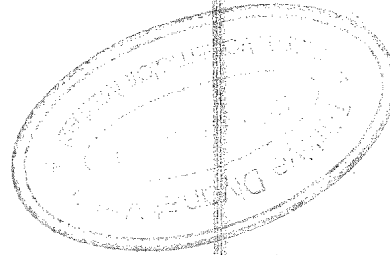
Baba Nakkaş Mehmed Efendi 263

"Mecmaü'l-Acâip" albümün evsafı 266

Mecmaü'l-Acâip fihristi 268

Mecmaü'l-Acâip ne olabilir? 274

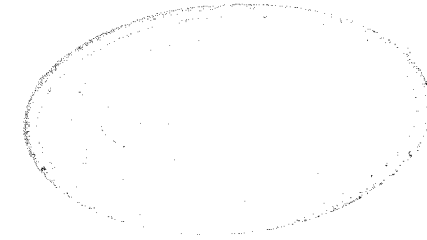
Hattatların imza şekilleri 276

RİSALE 20

İLİM VE SANAT TARİHİMİZDE
FATİH SULTAN MEHMED

A. SÜHEYL ÜNVER, İSTANBUL RİSALELERİ
yay.haz. İsmail KARA, cild 4, İstanbul 1995,
s. 97-122 DN: 47983-4

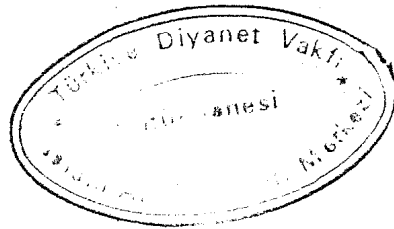

05 MAYIS 1997

İSTANBUL, 1953

İstanbul Üniversitesi Yayınları

Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi
İstanbul, 23-28 Eylül 1985.
Tebliğler III. Türk Tarihi cilt.1
İstanbul 1985, s.17-24. DN: 45270

29 OCAK 1997

MADE YATIMLANDIKTAN
SONRA BELGE DOKÜMAN

FATİHİN TEŞKİLAT KANUNNAMESİNİN MEVSUKİYETİNDEN ŞÜPHELER VE BUNLAR ÜZERİNDE BAZI DÜŞÜNCELER

Turgut AKPINAR

I — Fatih Kanunnamelerinin Yazma ve Basma Nüshaları

Fatih Sultan Mehmed'e ait kanunnamelerden ilk defa Osmanlı tarihlerinden Âli'nin Kümbül Ahbar'ında bahsedildiği sanılıyordu. Halbuki daha evvel İdris-i Bitlisi'nin Heşt Bihişt eserinde bu kanunlardan söz edilmiştir¹. Hatta son zamanlarda Müverrih Koca Hüseyin'in Rusya'da bulunup yayınlanan tarihinde de Fatih Kanunnamesinin aynen dercedilmiş bulunduğu tesbit edilmiştir². Fakat Fatih'in Kanunnameleri, Viyana'da Milli Kütüphanede bulununcaya kadar, bu kayıtlar üzerinde kimse durmamış dolayısıyla uzun süre herkesce meşhul kalmıştı.

Bugün dünyada Fatihe izafe edilen kanunnamelerden sadece üç nüshası bilinmektedir ve bunların üçü de Avusturya Milli Kütüphanesindedir (G. Flügel, Nr. 1813, 3-Nr, 1814, 2-Nr, 1820, 3.)

Bunlardan en eskisi (Nr. 1814, 2), H. 893 (1488) yılında intisah edilmiştir. Reaya Kanunu denilebilecek bu kanun, 1921 yılında F. Kraeitz-Greifenhorst tarafından yayınlanmıştır³. Diğer iki kanunname teşkilat ve teşrifata müteallik olup, Dilger'in belirttiğine göre iki ayrı kanun olmayıp, sadece aynı kanunun iki farklı istinsahından ibarettir. Fakat buna şimdiye kadar dikkat edilmemiştir⁴. İşte aslında aynı metni havi olan bu

1 Hüseyin Namık Orkun, T.C. Adliye Vekillliği Yy. Türk Hukuku Tarihi, Belgeler, Ankara 1935, s. 3.

2 Abdülkadir Özcan, Fatih'in Teşkilat Kanunnamesi, Tarih Dergisi, XXXIII, 1980-81, Ayıbasını, s. 8.

3 Anna S. Tveritinova, Sultan I. Selimin Kanun-Namesi, Moskova, 1969, s. 20.

4 F. Kraeitz-Greifenhorst, Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte, Bd. I, Osnabrück, 1972, s. 13 vd.

4 Konrad Dilger, Untersuchungen zur Geschichte des Osmanischen Hofzeremoniells im 15. und 16. Jahrhundert, München, 1967, s. 9.

eserde Farabi bahsi önemli bir yer işgal eder. Yine Mısır'da İbrahim MATKUR ve değerli felsefeci A. Rahman BEDEVİ, Farabi uzmanı olarak tanınmaktadırlar.

Farabi hakkında Hindistan'da ve Pakistan'da da birçok değerli yayınlar yapılmıştır. Bunlardan hepsini bu makaleye sığdırmanın imkânı yoktur.

Kuşkusuz Farabi, Batı Âlemi'ni de etkilemiştir. Domingo GUNDISSALVI, Albertus MAGNUS, Aquino'lu Saint THOMAS ve Roger BACON'ın üzerinde Farabi'nin etkisi bulunmaktadır. XII. yüzyılda Başpiskopos RAYMOND'un İspanya'da bir çeviri ekolü kurarak başına GUNDISSALVI'yi getirdiği bilinmektedir. Bu çeviri okulunda Farabi'nin başta "İhsa al-Ulum" adlı eseri olmak üzere birçok kitabı Latinceye çevrilmiştir. Farabi böylece Batı Âlemi'nde Yunan Felsefesi'nin ve Doğu Felsefesi'nin öğrenilmesinde etkili olmuştur.

Sonuç olarak, Farabi'nin bütün dünyada hâlâ kendinden söz ettirdiğini vurgulamak gerekir.

TTK. Belleteri, c. XLIX / 194,
Agustos-1985, s. 287-311.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcut

19 9 AGUSTOS 1993

FATİH'İN TRABZON'U FETHİ ÖNCESİNDE OSMANLI-TRABZON-AKKOYUNLU İLİŞKİLERİ

Prof. Dr. YAŞAR YÜCEL

Fatih Sultan Mehmet 18 Şubat 1451'de Osmanlı tahtına geçmiştir. Bu dönemin, imparatorluk ve dünya tarihi açısından büyük değişikliklerin de başlangıcı olduğu bilinen bir gerçektir.

Biz, bu çalışmamızda, çağ açan Osmanlı padişâhının, Karadeniz yöresindeki siyasi kuruluşlardan biri olan Trabzon-Rum imparatorluğu'nu Osmanlı hakimiyetine alma teşebbüsleri sırasında Anadolu ve Batı dünyasındaki siyasi ve askerî gelişmelerin tahlilini yapacağız. Fatih'in Anadolu'nun siyasi birliğini gerçekleştirme politikasının bir halkasını teşkil eden Karadeniz yöresinde uyguladığı ilhak teşebbüslerinin bir kesiti olan ve Anadolu Türklüğü için ta baştan beri bir tehlike teşkil eden Trabzon-Rum imparatorluğu'nun Osmanlı topraklarına katılması meselesi yeterince aydınlığa kavuşmamıştır. Bu sebeble araştırmamızda Trabzon'un fethi öncesi Osmanlı-Trabzon-Rum imparatorluğu-Akkoyunlu ilişkilerine dair kaynaklarımızda yer alan bilgileri bugüne kadar ele alınmamış biçimi ile sunmaya gayret ettik. Bunu yaparken de, bilinenleri tekrardan çok yeni kaynaklar ve belgeler ışığında tahlilî bir metodla konuya açıklık getirmek istedik.

Burada, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, Fatih'e kadar geçen dönemde, Trabzon-Rum imparatorluğu'nun bölgedeki siyasi yaşamı hakkında kaynaklara göre bilgi vermenin yararlı olacağı inancındayız. Çünkü, bu gelişmeler açıklanmadan Osmanlı devletinin I. Bayezid'la başlayan fakat 1402 Ankara Savaşı'yla kesintiye uğrayan, Anadolu'nun siyasi birliğini sağlamaya yönelik politikası gerçek yanlarıyla gün ışığına çıkamaz.

Burada hemen şu noktayı da açıklamak gerekir ki, Fatih'in Trabzon-Rum imparatorluğu meselesini halletme teşebbüslerinin, sadece iki siyasi kuruluş arasında bir mesele olmadığı; konunun, Osmanlı-Akkoyunlu siyasi ve askerî ilişkileriyle içiçe bir bütünlük arzettiği bu çalışmamızda açıkça görülecektir. Nitekim aşağıda izah edilmeye çalışılacağı üzere, 1461

FATİH DEVRİ TÜRK EDEBİYATINA GENEL BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Atabey KILIÇ

Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

atabey@erciyes.edu.tr

Özet

Kendisi de şâir ve sanatkâr olan Fatih Sultan Mehmed'in maiyyetinde 185 şâir bulunduğu, bunlardan 30'una maaş bağladığı kaynaklarca bildirilmektedir. Zamanında Ahmed Paşa, Necâî, Sinan Paşa, Mahmud Paşa, Molla Lutfî, Melîhî, Nişancı Mehmed Paşa, Karamanlı Nizâmî, Sirozlu Sa'dî gibi şâir ve âlimler yer almıştır. Ayrıca Mihrî Hatun ve Zeynep Hatun'un da bu devir şâirleri arasında yer aldığını görmekteyiz. Fatih devri, Türk edebiyatının her bakımdan atılımlar sergilediği bir dönem olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Osmanlı Edebiyatı, Fatih Dönemi Edebiyatçıları

1. Giriş

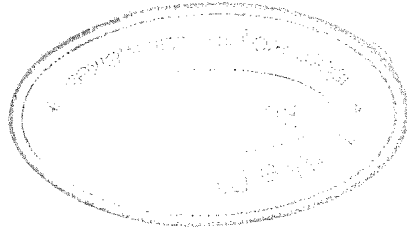
Anadolu sahasında yazılmış ilk, Türk edebiyatında yazılmış ikinci şâirler tezkiresi olan Sehî'nin(ö.1548) Heşt Behişt adlı eserinde "*Her cins latîfeye kâbil, her çeşit hünere mâil, özellikle ilim ehline son derece rağbet gösterir ve iltifat ederdi ki hiç bir padişah etmemiştir... Bu bakımdan her kişi ilmi arzular, okumaya can atardı. Onun şâirler zümresine ettiği itibar ve verdiği şöhreti hiç bir padişah vermemiştir. Onun devrinde toplanan şâirler başka hiç bir padişah zamanında bir araya gelmemiştir. Onların her birine ulu dirlikler verir, her an huzuruna getirir ve karşılıklı şiir söyletirdi. Arab'dan ve Acem'den marifetli kimseleri aratır, buldurur ve korur, gözetirdi. Kısaca nâzik tabiatlı, hüner sahibi, hünerin her çeşidini seven, hüner sahiplerini koruyan bir kimseydi.*"¹ denilerek bir kısım özellikleri vasfedilen İstanbul fâtihî Sultan Mehmed (1430-1481) devri, Anadolu sahası Türk edebiyatının 14. yy.da atılan temeller üzerinde yükseldiği bir dönemdir.

15. yy. Türk edebiyatı sadece Anadolu sahasında değil Ortaasya Çağatay sahası ve Azerî sahasında da büyük bir varlık göstermiştir. Çağatay sahasında Emîrî, Sekkâkî, Lutfî, Mirzâ Haydar, Atayî, Sultan Hüseyin Baykara gibi değerli isimlerin yanında boy gösteren en önemli şahsiyet, belki de bütün Türk edebiyatının en önemli isimlerinden olan Ali Şîr Nevâî'dir.

Azerî sahasında ise bu devrin en büyük ismi olarak karşımıza Akkoyunlu hükümdarının himayesinde yetişen ve Nesîmî'yi Fuzûlî'ye bağlayan şâir olarak bilinen Habîbî çıkmaktadır. Yine Hakîkî mahlası ile şiirler yazan Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah Yusuf da bu asır Azerî sahasının önemli isimleri arasında yer almaktadır.

- ²² Tursun Bey, s. 108-110;
- ²³ Hatıratında anlatıldığına göre 1453 İstanbul kuşatmasında Sırp despotunun gönderdiği 1500 kişilik birlikte bulunması onun 1430'larda doğmuş olabileceği ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Yine Temmuz 1455'de Novobrd'o'nun Osmanlılar tarafından fethedildiğinde esir düştüğü zaman çok genç olduğunu belirtmesi kendisinin 1430'dan daha önce doğmuş olma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Eserin ismi yazarı bir yeniçeri olarak takdim ederken, Mihailoviç hatıratın hiçbir yerinde yeniçeri olduğunu söylememiştir. Hatıratıta verdiği bilgilere dayanarak onun yeniçeri birliklerin arasında yardımcı bir hizmette bulunduğu ancak bir yeniçeri olmadığı söylenebilir. 1456 Belgrad kuşatmasında yer aldığını belirten Mihailoviç'in bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde uzun bir eğitim süresi isteyen yeniçeriliğe geçmiş olması imkansız görünmektedir. Eserde verdiği bilgilere göre onun 1453 İstanbul kuşatmasında yer aldığını görüyoruz. 1455'de Mihailoviç ve iki kardeşi Türkler tarafından esir alınır. 1456 Belgrad kuşatmasında, 1461 Trabzon seferinde, daha sonra Vlad Drakul'a karşı yapılan seferde ve 1463 Bosna seferinde de bulunduğu anlaşılmaktadır. 1463 seferi sırasında Bosna'da Zveçay kalesine bir garnizonla bırakılan Mihailoviç, Macar kralı Matyas Korvinus'un kaleyi alması ile beraber tekrar ülkesine geri döner. Mihailoviç, s. XXI-XXII; Mihailoviç'in hatıratının Osmanlı kaynaklarıyla sınırlı bir karşılaştırması için bakınız. K. İnan, "Osmanlılara Dair Layığı ile Değerlendirilmeyen Bir Kaynak: Konstantin Mihailoviç ve Eseri", 11-13 Eylül 1996 1. Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi Manisa'da sunulan bildiri.
- ²⁴ Fatih'in Trabzon seferi sırasında kullandığı yollar hakkında geniş bilgi için bakınız. F. Kırzioğlu, "Fatih'in Turabuzon Seferi Sırasında Yaya Aştığı Bulgar Dağı Neresidir?", VI. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara 1967, Ayrıca bakınız, A. Bryer & D. Winfield, "The Byzantine Monuments and the Topography of the Pontos", *Dumbarton Oaks Papers*, I, Washington, 1985, s. 60-65.
- ²⁵ Aşıkpaşazade, s. 208.
- ²⁶ Mihailoviç, s. 119.
- ²⁷ Tursun Bey, s. 110, Mihailoviç, s. 119.
- ²⁸ Aşıkpaşazade, s. 208, Tursun Bey, s. 109-110.
- ²⁹ Kritovoulos, *History of Mehmed the Conqueror*, translated by C.T. Riggs, Princeton 1954, s. 173.
- ³⁰ Tafsilatlı bilgi için bakınız. Tursun Bey, s. 105; Aşıkpaşazade, s. 209; Oruç Beğ Tarihi, Haz. N. Atsız, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1972, s. 118
- ³¹ Doukas, *Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks*, translation by H.J. Magoulias, Detroit 1975, s. 258. George Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire 1401-1477*, translated by M. Philippides, Amherst 1980, s. 84.
- ³² Bryer & Winfield, "Excursus on the Routes taken by Mehmed II in 1461", s. 60-61.
- ³³ M. F. Kırzioğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas - Elleri'ni Fethi (1451 - 1590)*, Ankara 1993, s. 31.
- ³⁴ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II. Cilt, s. 55.
- ³⁵ H. Bostan, *XV - XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, s. 6-7.
- ³⁶ Tursun Bey, s. 110.
- ³⁷ Aşıkpaşazade, s. 208.
- ³⁸ Mihailoviç, s. 121.
- ³⁹ Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire 1401-1477*, s. 85.
- ⁴⁰ H. Bostan, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal Ve İktisadi Hayat*, s. 8-10.

- ⁵⁴ İncalcık, A.g.md., s. 527; Tekindağ, A.g.e., s. 49; Fatih ile Uzun Hasan'ın anlaşma belgeleri, T.S.M.A., Ev. Nr. 8353, 3130.
- ⁵⁵ Tekindağ, A.g.e., s. 49-50; İncalcık, A.g.md., s. 527.
- ⁵⁶ İlhan Erdem-Mustafa Uyar, "Akkoyunlular Akkoyunlular'ın Tarih Sahnesine Çıkışı", *Türkler*, C. VI, Ankara, 2002, s. 878.
- ⁵⁷ Hinz, A.g.e., s. 57-58; Erdem, A.g.mk., s. 878.
- ⁵⁸ İncalcık, A.g.md., s. 527; Tekindağ, A.g.e., s. 50; Yinanç, A.g.md., s. 260.
- ⁵⁹ Turan, A.g.mk., s. 138.
- ⁶⁰ Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluş ve Gelişmesinde Anadolu Türkleri'nin Rolü*, T.T.K. Yay., Ankara, 1992, s. 1-4; Tekindağ, A.g.e., s. 50; Yinanç, A.g. md., aynı yer.

FÂTİH DÖNEMİ DÜŞÜNCE HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Ahmet Kamil CİHAN
Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
akcihan@erciyes.edu.tr

Özet

Fâtih dönemi, düşünür ve ilim adamı bakımından, önceki dönemlere göre iki kat oranda artan bir yükselişe tanıklık eder. Bunda bir yönetici olarak Fatih'in çok büyük katkısı vardır. Şöyle ki, ülkesine yetiştirmiş eleman getirtmesi, yabancı kültürlerden yararlanması, sahn medreselerini açtırması, ilim eserlerinin yazımını teşvik etmesi ve münazaralar tertiplemesi, dönemindeki düşünce hayatının gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir. Bilim, Felsefe, Kelam ve Tasavvuf alanlarında yetişen elemanlar ve eserleri incelendiğinde, onların mensup oldukları geleneğe bağlı olarak belli ölçüde bir üretimde bulundukları söylenebilir. Bilimsel üretim, daha çok, Tıp ve Matematik bilimlerde gözlenirken Kelam ve Tasavvuf alanında da gözle görülür bir canlılık vardır.

Anahtar Kelimeler: Gerçeklik, İlim, Felsefe, Düşünce, Metot, Bilgi birikimi, Medrese.

1. Giriş

Bu çalışmada, Fâtih Sultan Mehmed'in idaresi (1451-1481) altında bulunan yerlerdeki düşünce etkinliği, genel olarak, incelenecektir. Çok geniş anlam boyutu ve türleri olmakla birlikte, düşünce terimini "gerçeklik/hakikat araştırması" anlamında kullanacağız. Esasen, düşünce, bir benzetmeye göre, "gerçeklik (*hakâik*) ağaçlarının bulunduğu bahçe veya gerçeklik tarlasıdır"¹. Dolayısıyla bu çalışma, Fâtih dönemi gerçeklik bahçesini tasvir ve tahlil etmeye yöneliktir.

Fâtih dönemi düşüncesi, elbette, daha önceden oluşan bilgi birikiminin bir sonucudur. Bu birikimde, filozofların, bilim adamlarının, kelimcilerin, mutasavvıfların, fakihlerin değişen oranda katkısı vardır. "Gerçeklik araştırması" bakımından yapılan katkı, daha çok filozoflar ile bilim adamları tarafından gerçekleştirilmiş görünüyor. Her ne kadar kelimciler de bu iddiada olsalar bile, mensup oldukları meslek ve metot, onları bundan alıkoymuş gibidir. Zira meslekleri, gerçeklik araştırmasını "olduğu gibi" değil, "İslam kanununa göre" yapmalarını gerektirmektedir².

M. XIV. asırda, İslam dünyasındaki düşünsel etkinliği, aklî ve felsefî ilimlerin durumunu tasvir eden İbn Haldun (1332-1406), Endülüs ve Batı Afrika'da onların çökmeye yüz tuttuğunu, buna karşılık Doğu'da Acem Irakı ile Maveraünnehir'de onların gelişmekte ve revaçta olduğunu kaydeder³. Nitekim XIV. ve XV. yüzyıldaki düşünürlerin hayat hikayelerine bakıldığında, onların,

Si l'identification de Hasluck est juste, la même famille serait représentée à Amasra par deux blasons différents.

Ainsi je me contente de faire connaître cette pièce ainsi que mes suggestions la concernant. Je laisse aux spécialistes de la science héraldique et aux archivistes de l'histoire génoise l'éclaircissement de certaines problèmes dont l'étude dépasse le cadre de mes moyens. En terminant cet exposé je tiens à exprimer toute ma gratitude à MM. G. Falco (Gênes), L. Costamagna (Gênes), E. Dalleggio d'Alessio (Athènes) et G. Garino (Istanbul).

Notice complémentaire :

Lors d'une récente visite à Amasra (Juin 1953) j'ai pu constater que la pièce, objet de cet article, se trouvait non plus dans le propriété de M. Mehmed, mais dans le bâtiment gouvernemental (Hükümet), dans la chambre du nahiye müdürü.

Bey / Kıs
Kütüphanede Mevcuttur

T-T.K. Belleteri, c. XVII / sayı: 65,
Ocak-1953, s. 41-82.

19 9 AĞUSTOS 1993

FATİH SULTAN MEHMET VE İTALYA *

FRANZ BABİNGER

TÜRKÇEYE ÇEVİREN

BEKİR SITKI BAYKAL

Too early seen unknown, and known too late.
W. Shakespeare, Romeo and Juliet (I. 5).

18 Şubat 1951 de, İstanbul'u feth eden ve Bizans İmparatorluğunu ortadan kaldıran II. Sultan Mehmet'in ikinci defa, fakat bu sefer nihaî olarak, atalarının tahtına çıktığı zamandanberi 500 yıl geçmiş bulunmaktadır. Sieur Georges Guillet de Saint-Georges'in (takriben 1625-1705) ¹ Paris'te *Histoire du règne de Mahomet II, empereur des Turcs* adlı iki ufak ciltlik eserini yayınladığındanberi de bu yıl 270 sene geçmiş olacaktır. Bu eserde yazar, o gündenberi taklit edilmeyen, hattâ üstüne çıkılamıyan bir tarzda, devrinin vasıtalrı ve zihniyeti ile, dünyayı birbirine katan bu hükümdarın hayatını çağdaşlarına tasvir etmek deneyinde bulunmuştur. Hakikat şudur : Nerde ise esrarengiz ve herhalde muhteşem bir şahsiyet sahibi olan bu hükümdarın yaptığı işler hakkında ilmî ihtiyaçlara bir dereceye kadar olsun cevap verebilecek mahiyette bir eser henüz yazılmış değildir. Tabiidir ki Osmanlı İmparatorluğunun tarihini

* 1951 tarihinde *Byzantion* Dergisinin XXI inci cilt I. fasikülünde çıkan bu makale, sonradan "*Rivista Storica Italiana*" da, anno LXIII - fas. IV, İtalyanca olarak basılmıştır. İtalyanca metinde yazarının yaptığı bazı düzeltme ve ilâveler, Türkçeye çevrilirken nazara alınmıştır. Doç. Samim Sinanoğlu'nun bu husustaki yardımını şükranla anarım. Makalede kaynaklardan alınmış parçalar metin içinde geçtiğinden Türkçe tercümesinde de aynı şekilde bırakılmıştır. Bununla beraber sayfa altlarına (*) işareti ile Lâtince, İtalyanca ve Fransızca olan bu kaynak pasajlarının, Almanca ve İtalyancasından farklı olarak, Türkçe tercümeleri verilmiştir (mütercim).

¹ Sieur Georges Guillet ve bunun, *Athènes ancienne et nouvelle* (Paris 1675, in-12) adlı eserin yazarı olan garip yaradılışlı ve şarlatan kardeşi Sieur de la Guilletière hakkında bugüne kadar maalesef bir dereceye kadar olsun tatmin edici bir araştırma yapılmış değildir.

21 MART 1994

FATİH SULTAN MEHMED'İN MUHİTİ VE ŞAHSİYETİ ÜZERİNDE BİR DENEME *

BEKİR SIDKI BAYKAL

Fatih Sultan Mehmed'in muhiti ve şahsiyeti denildiği zaman, birinci derecede, bir hükümdarın, hususiyetiyle siyaset ve askerlik alanlarında üstün işler görmüş büyük çapta yapıcı bir hükümdarın, başka bir deyimle bir devlet adamı ve komutanın muhiti ve şahsiyeti akla gelir. Fakat biz, şimdiden söyleyelim ki, burada Fatih Sultan Mehmed'in ne siyasi, ne de askerî muhiti ve şahsiyeti üzerinde durmak niyetindeyiz.

Büyük insanlar, Tanrı'nın çok cepheli, çeşitli istidatlarla mücehhez olarak yaratmış bulunduğu bahtiyarlardır. Böylece, Fatih Sultan Mehmed'in, devlet adamı, askerlik gibi taraflarından başka bir de insanlık ve kültür cephesi vardır. İşte biz, başlıca, onun bu cephelerini belirtmeğe, yani bir şahsiyetin oluş sürecini ve olduktan sonraki halini elden geldiği kadar göstermeğe çalışacağız.

Herşeyden önce şunu ifade edelim ki elimizde bulunan kaynak ve eserlerde konumuzla ilgili mahiyete olarak rastladığımız kayıtlar çok kifayetsizdir ve bunlar yalnız, Fatih'in şahsiyetini aydınlatmağa yetmemektedir. O halde, bu yoldan gidilerek Fatih'in, bir dereceye kadar olsun bizi tatmin edebilecek vasıfta bir tablosunu çizmeğe imkân yoktur. Nitekim, bugüne kadar aynı kaynaklara dayanarak Osmanlı tarihi yazmış olan müellifler, Fatih'in şahsiyeti üzerinde fazla bir bilgi verememişler, hattâ bazıları bu hususta söz söylemek cesaretini gösteremediklerini açıktan açığa itiraf etmişlerdir¹. Halbuki İstanbul fethinin beşyüzüncü yıldönümü münasebetiyle Bizans İmparatorluğu'nun çöküşü ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu üzerinde fazlaca durulduğu şu zamanda, devrin yara-

* Bu yazının esası, 1953 baharında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde tertip olunan seminerlerde yapılmış bir konuşmadır.

¹ Zinkeisen, Geschichte des osmanischen Reiches, II, s. 470: Es wird immer schwer bleiben, den Charakter Sultan Mohammeds im Lichte geschichtlicher Wahrheit und reinerer Erkenntnis zu beurteilen. Wir Würden es nicht wagen, nach Dem, was uns Zeitgenossen über ihn hinterlassen haben, ein klares, ein vollstaendiges Bild seines Wesens und seiner Persönlichkeit zu entwerfen. Wir haben in dieser Beziehung nichts gefunden, was den Ansprüchen der Unparteilichkeit, der höheren Gerechtigkeit genügen könnte. Alles, was über ihn gesagt wird, ist fast nur der Ausdruck massloser, sklavischer Bewunderung, oder des Hasses und der Verachtung, des Jammers und des Elends, welches er namentlich über die christliche Welt gebracht hat. Man wird dabei nicht vergessen wollen dass vieles, was an seinen Namen geknüpft wird, auf Rechnung der gewaltsamen Verhaeltnisse zu setzen ist, welche der Zusammenstoss so feindlich sich begegnender weltgeschichtlicher Elemente notwendig erzeugen musste, wie damals europaisches und asiatisches Leben, Christentum und Islam waren.

dem wir die persönlichen, Familien- und Amtsverhältnisse der Gründer untersuchen und mit der stilkritischen Analyse vergleichen, können wir feststellen, dass die Werkstätten von Bosnien-Herzegowina und die Baumeister der Sinan-Schule in der türkischen Architektur von Ungarn eine bedeutende Rolle spielten. Als Endergebnis kann also die Baukunst der türkischen Provinz von Ungarn nicht als selbständig betrachtet werden; sie bildet eine organische Einheit mit der Baukunst des Vilajets von Bosnien-Herzegowina.

23 ARALIK 1996

PORTRAITS OF MEHMET II FATİH

Basil GRAY

It is over forty years since I published an article in the **Burlington Magazine** in which I identified for the first time a drawing mounted in one of the famous albums in the Topkapı Sarayı Library, (1) (then numbered 1720 and now 2153). I was able to show that it corresponded closely to a medal of the Sultan Mehmet II by Costanzo da Ferrara. The original version of this medal has survived in a single example, then in the hands of the dealer Duveen. This had been published only two years earlier (1930) by Sir George Hill, then Director of the British Museum in his **Corpus of Italian Medals of the Renaissance before Cellini**, in which it is no. 321. Obverse and reverse of this medal are reproduced on plates 51 and 52 of this book. The medal exists also in another state, certainly later and much inferior both in design and execution, but much less rare. This later version of the medal bears the date 1481, the year in which the Conqueror died on 3rd May. Unlike the first which is signed in Latin 'Constantius f.' (for fecit), this version bears the inscription Opus Constantii' (the work of Costanzo), probably implying that it was executed after his design but not by his hand. The date on it is therefore not reliable.

In my article I quoted original sources show that Ferdinand of Aragon, the ruler of the Kingdom of Naples, sent Costanzo, who was then working in Naples, to Istanbul in 1478 in response to a request for a pain-

(1) The Burlington Magazine, July 1932, vol. LXI, pp. 4-6. «Two Portraits of Mehmet II»

25 OCAK 1994

OTTOMAN MINIATURE PAINTING
UNDER SULTAN MEHMED II X

By ESİN ATIL*

Introduction

The origin of Ottoman miniature painting is rather obscure, and its initial phases have not yet been thoroughly analysed. We are better informed of the painting traditions after the second half of the sixteenth century, especially the immense range and quantity of illustrated manuscripts executed under Murad III.

The Ottoman archives themselves are silent about the fifteenth-century Bursa, Edirne and Istanbul schools. The oldest entry which points to the existence of a palace painting studio is dated around 1525.¹ This document reveals an advanced organization, giving the names of masters and apprentices, their salaries and status within the hierarchy of the *nakkāshane*, indicating that by this date the system was well established. It also suggests that the royal studio had been in operation for more than one generation as some of the painters are listed as being the sons of artists previously employed in the court. Therefore, it is very likely that the first imperial studio was set up in Istanbul before 1500, perhaps as early as the 1480s.

Another local document, the 1586 *Menakıb-ı Hünerveran* of Ali, a history of calligraphy and bookbinding, mentions the names of several painters from the early periods. Some of these artists also appear in Evliya Çelebi's voluminous *Seyyahatname* written be-

tween 1630 and 1670. However, since these authors lived more than a century later than the period with which we are concerned, the information they present cannot be fully evaluated as none of the names given by them can be related to the existing images.

The earliest period in Ottoman miniature painting in which an identifiable group of objects can be placed falls within the reign of Mehmed II (1451-81). Although devoid of definite archival documentation and limited in material—two illustrated manuscripts, an album of calligraphy and drawings, and a few portraits—the tradition of Ottoman miniature painting makes its initial appearance during these years.

Manuscript productivity in the following period, under Bayezid II (1481-1512), is far more extensive with close to a dozen illustrated works, half of which are dated. The 1525 document also lists several artists as having been employed by Bayezid II although there is no reference to Mehmed II and his court painters.²

The first century and a half of Ottoman history prior to the conquest of Istanbul reveals no distinct evidence of illustrated manuscript production. Bursa, whose architectural style and innovations has been sufficiently studied, possesses not even a single

² The eclectic group of manuscripts from the reign of Bayezid II reflects at times the Turkman trends of Shiraz and Tabriz, often combined with the style associated with Herat, and a usually creative local tradition which is purely Ottoman. These manuscripts will be the subject of a future study.

* Assistant Curator, Near Eastern Art, Freer Gallery of Art.

¹ Rifki Melul Meriç, *Türk Nakış Sanatı Tarihi Araştırmaları: Vesikalar* (Ankara, 1953), pp. 3-5.

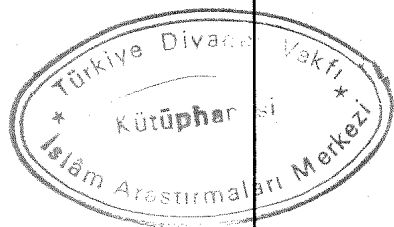
04 EKİM 1991

In Memoriam

Tibor Halasi-Kun

Jan. 19, 1914 — Oct. 19, 1991

GENNADIOS' TURKISH CONFESSION OF FAITH*

T. HALASI-KUN
INTRODUCTION

Probably as early as 1455, or maybe in the spring of 1456,¹ in any case, a few years after the capture of Constantinople, Mehmet II and the wisemen of his court visited the learned Gennadios Scholarios, the Eastern-Orthodox patriarch of the time, to interrogate him at length about the Christian faith. The Sultan seems to have taken such a great interest in the topic that his first visit was followed by others. Even further, at the Sultan's request, under the title *Περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων*, Gennadios wrote down all that transpired about the Christian faith during their conversation. It was written in Greek and the Turkish translation of it submitted to the Sultan.² The Sultan, however, found the extrapolation too long, and obscure in places. Therefore he turned to Gennadios with the request that he compile an abbreviated version of the material for him. It was in compliance with this request that the patriarch undertook the task of preparing a shorter epitome of his work³ which, then, was translated into Turkish by Ahmet, the judge of *Bépporia*,⁴ the father of Mahmut Çelebi the *ἀναγράφεις*, and submitted to the Sultan. This resubmitted translation carried the same title as the original and, fortunate for Ottoman philology, was written in Greek script. It is this Turkish epitome, known

* Halasi-Kun Tibor, "Gennadios Török Hitvallása", *Kőrösi Csoma-Archivum I*, Budapest, 1936. The annotated translation of this article was supported in part by a grant from IREX, with funds provided by the NEH and the USIA. None of these organizations is responsible for the views expressed.

¹ According to certain Greek manuscripts, Gennadios' *Confession of Faith* was submitted only after Gennadios had resigned from the Patriarchate (in 1456); cf., M. Jugie, "Écrits apologetiques de Gennade Scholarios à l'adresse des musulmans", *Byzantion* 5, p. 295 note 2.

² Unfortunately, up till now no trace could be found of this translation; if written with Greek characters, it would be most valuable where historical linguistics is concerned.

³ For a critical edition of the Greek abstract and the related literature see L. Petit, X. A. Siderides, M. Jugie: *Ouvres complètes de Gennade Scholarios*, Vol. III, Paris, 1930; cf., also Jugie, *Byzantion* 5, pp. 295-314.

⁴ Kara-Feriya in Macedonia, cf., C. Mostras, *Dict. géographique de l'empire ottoman*. Petersburg, 1873. p. 138; Pertsch, *Verz. d. Türk. Handschr. d. Königl. Bibl. zu Berl.*, Berlin, 1889, p. 485 note.

13 ARALIK 1994

PATRİK II. GENNADİOS SKOLARİOS'UN FÂTİH SULTAN MEHMET İÇİN YAZDIĞI ORTODOKS İ'TİKAD-NÂMESİNİN TÜRKÇE METNİ¹

Dr. AUREL DECEI

Fâtih Sultan Mehmet 29 Mayıs 1953'te «Tanrının koruduğu şehri» zabt etti. Böylece, müdâfilerin mukavemetini kırarak, Ortodoks İmparatorluğunun te-vârüs ettiği en haşmetli servete hukuken de sâhib olmuş oldu.

Fâtih, hâdisenin tarihî önemini kavrayan ferâsetli görüşü ile, hemen yeni mülkünü düzene koymağa başladı; üç gün devam eden, yağmayı durdurdu ve şehri terk edenlerin yahud korkudan gizlenenlerin yurdlarına dönerek, Türkler ile berâber, kendi âdet, an'ane ve dinlerine göre, serbestçe yaşayabileceklerini ilân etti.²

Paleologos sülâlesinden XI. Konstantinos Dragasis, Ayos Romanos kapısı (bugünkü Topkapı) civarında, erguvanî kaftana bürünmüş hâlde yeniçerilerin saldırılarını durdurmağa çalışırken, hayatını kayb etmiş, ve ömrünü şerefle sona erdirmişti. Fakat Avrupa'nın Şarkındaki Hristiyan ülkelerinde Ön-Asya'da hâlâ kuvvetli bir nüfûza sâhip olan dinî bir Çarigrad ayakta duruyordu.³ Pâdi-

¹ Aslı için bk. Dr. Aurel Decei, *Versiunea turceasca a confesiunii patriarhului Ghenadie II Scholarios scrisa la cererea sultanului Mehmet II.* (Omagiu înalt prea sfintiei sale Dr. Nicolae Balan, mitropolitul Ardealului, la douazeci de ani de arhipastotire, Sibiu, 1940). Makale, müellif tarafından, latince ve yunanca me'hazların yalnız türkçe tercümeleri verilmek ve bâzı notlar çıkarılmak suretiyle, kısaltılmıştır.

Crusius'un *Turcograecia*'sından, Ebüzziya Tefvik kendi *Mecmua-i Ebüzziya. Edebiyat ve siyasâtdan bâhis risâle-i esbû'iyye*. XXX. sene (1329), cüz 98 s. 623—630'da, «Akaid-i hristiyanîyye ve mübtenî olduğu akanîm-i selâse hakkında Fâtih devrine âid mühim bir vesika-i nâşenide» unvanı altında neşretmiştir.

Yunan harfleri ile yazılmış olan Crusius'un tab'ını esas olarak alan ve metni dil bakımından tetkik eden şu yazıya bk. Halasi Kun Tibor, *Gennadios török hitvallasa*, Budapest, 1936 (Kö-rösi-Csoma Archivum, I Ergaenzungsband, H. 2, 1936, s. 139—247). Buna istinâden bk. Ragıp Özdem, *Gennadios'un itikatnamesi. Ülkü. Halkevleri dergisi*, sene X (1938), sayı 60, Şubat 1938, s. 529—540; ayrıca bk. Abdülhak Adnan Adıvar, *Osmanlılarda ilim* (İst. 1942), s. 102.

² Phrantzes, *Chronicon* (Bonn, 1838), s. 304: «Hükümdar (II. Mehmet) zabtın üçüncü günü, kazandığı zaferin şerefine, geçit töreni ve büyük şenlikler yaptırdı; şehirde, köşede-bucakta saklanan büyük-küçük her kesin meydana çıkarak, hür ve serbest dolaşmalarını ve, yukarıda zikrettiğimiz gibi, harbin korkusu ile şehirden kaçanların evlerine dönerek, eskiden olduğu gibi, kendi an'ane ve akidelerine göre, yaşamalarını emretti».

³ Bk. N. Iorga, *Byzance après Byzance, Continuation de l'«Histoire de la vie byzantine»*, Bucarest, 1935.

Hoz. Gilles Veinstein, Osmanlılar ve Ölümü Sürekli İhtiva Değişimleri.

[trc. Elâ Güntekin], İstanbul 1996, sh. 227-252.

Mehmed (II) (130654)

MADDE 31'İN İNDİRTAN
SONRA SONRA İNDİRTAN

II. MEHMED'İN ÖLÜMÜ (1481)¹

NICOLAS VATIN – GILLES VEINSTEIN

II. Mehmed'in ölümü zamanın bildik dünyasında büyük yankılar uyandırdı. Önemli siyasal değişiklikleri beraberinde getiren bu ölüm, Osmanlı İmparatorluğu'nun karşılaştığı en ağır siyasal bunalımlardan birine yol açacaktı. Bu bağlamda bu konunun, birçok yazar tarafından işlenmiş olması şaşırtıcı değildir. Bu yazarların çalışmaları, Osmanlı vekayinameleri ve Batılı tanıkların anlatıları ile birlikte elimizdeki bilgilerin temelini oluşturmaktadır.² Özellikle F. Babinger, B. N. Şehsüvaroğlu, Ş. Tekindağ ya da I. H. Uzunçarşılı'nın adlarını burada sayalım. Niyetimiz onların çalışmalarını yeniden ele almak ya da yorumlamak değil, daha çok II. Mehmed'in insan olarak ölümünün ayrıntılı koşullarını irdeleyerek bir Osmanlı sultanının ölümünün ne anlama geldiğini sorgulamaktır.

Oldukça doğal olarak soruşturmamız II. Mehmed'in ölümünde üç evre saptamıştır: ölümün kendisi; bu olayın politik sonuçları; cenaze töreni. Bu kronolojik sıralama aynı zamanda tematik mantığa uygun düşmektedir.

- 1 Bu inceleme Osmanlı sultanlarının ölümünü daha geniş bir düşünce kapsamında ele alan bir çalışmanın çerçevesinde yer almaktadır.
- 2 Okuyucu makalenin sonunda kullanılan kaynakların bibliyografyasını bulacaktır. Buna karşılık, adı geçen makalelerin ya da tarihsel yapıtların referansları dipnotlarda verilmektedir.

MEHMED

MEHMED Celâleddin Dede, bk. ŞEYHÎ (1948-1908)

MEHMED Es'ad, bk. GALİB (1757-4.2.1799)

MEHMED, bk. MUHAMMED (14/15. yy.)

MEHMED, bk. MUHYÎ (?-1611)

MEHMED, bk. EMİR Sultan (1368/9- 1429/30)

MEHMED, bk. YAZICIOĞLU Mehmed (?-1451)

MEHMED, bk. HUSREV (?-1480)

MEHMED II (30.3.1431-3.5.1481): Şair padişah. Edirne'de doğdu. Doğum yılı olarak kaynaklarda 1429,1432 olarak farklı verilmiştir. Sultan 2. Murad'ın dördüncü oğludur. 1443'te Manisa'ya sancakbeyi olarak gönderildi. Molla Husrev, Molla Giranî gibi devrin tanınmış büyük bilginleri hoca olarak yanına verildi. Geniş kültürlü, bilgili, üstün bir devlet adamı ve kumandan olarak yetiştirildi. Babasının iradesiyle 1444'te ilk defa Osmanlı tahtına oturdu. 1446'da tahttan çekildi ve Manisa'ya döndü. 1451'de babasının ölümü üzerine ikinci defa padişah oldu. Otuz yıllık saltanatında 25 savaşa girerek Avrupa'da devletin sınırlarını genişletirken, Anadolu'da da birliği kurmaya çalıştı. 1453'te İstanbul'u fethetmesi Türk ve dünya tarihi için bir dönüm noktası oldu. İstanbul başta olmak üzere fethettiği ülkelerde de geniş imar faaliyetlerine girişti. Cami ve mescitler, medrese ve okullar, hastahane, kütüphane ve imaretler yaptırdı. İstanbul'da sekiz kiliseyi medrese hâline getirdi. Kendisi edebiyat, matematik, astronomi, kimya bildiği kadar İslâm dini bilimlerini ve Yunan felsefesi yanında Hristiyan dini de öğrenmişti. Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiğinden başka, Lâtince, Rumca, İtalyanca, hatta Slavca, Fransızca, Geldanice, İbranice bildiği rivayet edilir. Yeni bir sefere çıkacağı sı-

rada Gebze'de bir Yahudi hekim tarafından zehirlenerek öldüğü rivayeti ise güçlüdür. İstanbul'un yedi tepesinden birinde yaptırdığı cami, medreseler, mektep, darüşşifa, imaret, kütüphane vd. binalardan oluşan büyük külliye'deki türbeye defnolundu. Şiirlerinde Avnî mahlasını kullandı ve daha çok Şeyhî ile Ahmed Paşadan etkilendi. **Eseri:** *Divan*, yazmaları Millet K. AEME 395,530,531, Murad Molla K 305'te kayıtlıdır. İlk defa Alman Türkologlarından G. Jacob tarafından *Der Divan Sultan Mehmeds des Zweiten Eroberers von Konstantinople* adıyla 1904'te Berlin'de yayımlandı. *Safvet Sıtkı Bilmen Fatih Divanı* (İst. 1944), *Kemal Edip Ünsel (Kürkçüoğlu) Fatih'in Şiirleri* (Ank. 1046), ve *Ahmet Aymutlu Fatih ve Şiirleri* (İst. 1959) adıyla üç defa yayımlandı.

Kay.: AT 4/9; BT, 1997, s. 6-7; *Büyük Türk Klasikleri*, İst. 1984, 2/164; Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, s. 34-38; E.H. Ayverdi, *Fatih Devri Mimarisi*, Tahir Pamir, "Fatih Sultan Mehmed Hakkında Önemli Bir Eser", *Türk Dili*, C. 6, S. 71, s. 637-639; A. Karahan, "Fatih, Şair Avnî", 6/38; *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, A. Caferoğlu, "Fatih'in Dili", *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 6/71-72; Konur Ertop, "Fatih'in Şiirleri, I-II", *Türk Dili*, C. 8, S. 95-96, s. 652-656, 707-709; GŞ (Millet K AE Tarih 774). v. 11b; HB s. 12; HŞ s. 134; İKTYDK 1/32-33; İMZKZEKF s. 520; *İslâm Âlimleri Ansiklopedisi*, 12/3-19; N. Pekolcay, vd. *İslâmî Türk Edebiyatı Giriş*, İst. 1981, s.47; Rüştü Şardağ, *Klasik Divan Şiirimiz*, İst. 1976, s. 366; a.g.y., *Şair Sultanlar*, Ank. 1982, s. 52-66; KŞ s. 8; MN s. 326; MŞ, 1971, 20b-21a; Mehmet Kaplan, "Namık Kemal ve Fatih", *Türk Edebiyatı Dergisi*, 6/71-72; Nişancı Tarihi s. 161; OM 2/355; İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 2/144-147; Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İst. 1999, s. 45-53; RŞ (NOSK 3724), v. 5b-6a; RT s. 5; RTET SO 1/67-68; Halil İnalçık, "Mehmed II", İA 7/506-535; TDEA 1/230; TEA/AÖ 1/157-158; Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İst. 1985, 2/309-310; TGDEİS s. 54; TH s.140-141; Faruk K. Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İst. 1981, s. 176; TMA s. 241-242; TN 2/710 (3003); TŞ/HÇ 1/74-78; TŞ/L s. 61; M. F. Köprülü-Şehabeddin Süleyman, *Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı*, İst. 1332, 1/195-197; ZE (NOSK 3723), v. 87. ♦♦M. CUNBUR

MEHMED (15/16. yy.): Divan şairi. Karaman'da doğdu. Karaman'da yetişti ve medrese öğrenimi gördü. Anadolu'da Kara Çelebi sanıyla tanındı. Kadılık yaptı. İlim

Taht için mücâdelenin sürüp gitmesi, Osmanlılar da saltanat verâsetine dâir anlayışın neticesidir. Orta-Asya devlet gelenegine göre, hükümdârın oğullarından her biri, taht üzerinde hak sâhibidir. Onlardan hangisinin tahta geçeceğini tâyin işi, ancak Tanrı'nın elindedir (bk. H. İnalçık, *Osmanlılarda saltanat verâset usûlü...*, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1959, XIV, 69—94). Bu sebeple, Bayezid'in oğulları ve onlardan sultan olanların çocukları Osmanlı tahtı üzerinde hak iddia etmişlerdir. Onlardan biri, fiilen tahtı ele geçirdiği takdirde, meşrû sultan olarak tanınması için hiçbir engel yoktu. İstanbul'un fethine kadar Bizans imparatorları saltanat iddiası Bayezid oğullarını kullanarak Osmanlı devletini ciddi tehlikelere sokmuş ve büyük siyâsî çıkarlar sağlamışlardır. Hattâ *Uc* beyleri ve yeniçeriler gibi iç siyâsette güç sâhibi olan gruplar da, aynı silâhı kullanmaya yeltenmişlerdir. Bu devrede Osmanlı devletinin en mühim mes'elesi bu idi. Fâtih Sultan Mehmed'in, buna bir çözüm şekli bulmak için, kardeş katlini câiz gören kanununu, ancak bu şartlar altında izâh etmek mümkündür. Bu devrede saltanat tahtına oturmada ve kalmada yeniçeriler söz sâhibi olmuşlardır.

2. 1413—1453 devresinde ikinci mühim mes'ele, tâbi devletlerle olan münâsebetlerdir. Fetret devrinde Bizans, Eflak beyliği, Sırbıye ve Mora'daki Rum despotluğu durumdan yararlanarak Osmanlı devleti karşısında istiklâllerini az çok geri almış, hattâ bâzı toprak kazançları da sağlamışlardı (1403'te Süleyman'ın Selânîk'i Bizans'a geri vermesi gibi; G. T. Dennis, *The Byzantine Turkish Treaty of 1403*, *Orientalia Christiana Periodica*, 1967, XXXIII, 72—88). 1413'te devletin birliği sağlandıktan sonra Osmanlı pâdişahları, tâbîlik münâsebetlerini eskisi gibi yeniden kurmaya çalışacaklardır. O zaman bu devletçikler, komşu büyük devletlere dayanmak, onları kışkırtmak veya Haçlı seferlerini tahrik etmek yoluyla Osmanlılara karşı durmak istiyceklerdir. Nitekim Sırbıye ve Eflak'ı Macaristan, Mora despotluğu ve Arnavut senyörlerini Venedik ve nihâyet Bizans'ı da başta Papalık olmak üzere bütün hristiyan dünyası destekleyecektir. Osmanlılar bu durum dolayısıyla yeni bir buhrana yol açmamak için ölçülü hareket etmek zorunda olduklarından, belli devrelerde kat'i bir barış siyâsetine bağlı kalmışlardır. Ancak 1430'da Selanik ve Yanya (Jannina)'nın fethi, bir gazâ siyâsetinin canlanması ve tâbî devletler üzerine hâkimiyetin arttırılmasına yol açmıştır. 1437'de İmparator Sigismund'un ölümü üzerine Sırbıye ve Eflak üzerindeki Macaristan nüfuzunu kırmak için mütecâviz siyâset yeniden kuvvetlenmiş, 1439'da Sırp despotluğu ortadan kaldırılmış ve Macarlar elindeki Belgrad kuşatılmıştır. Fakat 1440'ta Belgrad önündeki yenilgiden Varna meydan savaşına kadar Osmanlılar bir gerileme devrine gireceklerdir. 1444'te Varna savaşı, bir dönüm nok-

tasıdır. Varna savaşı, kaybedildiği takdirde, Avrupa'da Osmanlı hâkimiyetinin son bulması çok muhtemel idi. Fakat zafer, bu hâkimiyeti her zamandan daha kuvvetli bir hâle getirdiği gibi, İstanbul fethini de yakın bir imkân hâline sokmuştur (Varna öncesi ve Varna zaferi için bk. H. İnalçık, *Fatih devri üzerinde tetkikler ve vesikalar*, Ankara, 1954).

Mehmed I. ve Murad II. devirlerinde Osmanlı devleti, Anadolu'da *status quo*'yu garanti etmek iddiasında olan Timur'un oğlu Şâhruh'un baskısı altında idi. Osmanlılar bu devirde Orta-Asya Türk kültür ve gelenegine karşı yakın bir ilgi gösterdiler. Oğuz gelenegine ilgi, bir çeşit Türkçülük, Osmanlı âilesini Oğuz Kağan'a bağlama, Türkçe'yi ileri bir edebiyat ve ilim dili hâline getirme gayretleri, hep bu devirde görüldü. Murad II. [b. bk.] devri kültür ve iktisâd bakımından çok verimli bir gelişme çağı olmuş, Edirne büyük bir merkez olarak gelişmiş, mimârîde *imperial* çağın ilk eserleri (Üç—şerefeli cami) bu devirde yapılmıştır.

VI.—Fâtih Mehmed: imparatorluğun gerçek kurucusu ve dünya hâkimiyeti fikri:

1444'te babasının çekilmesi üzerine tahta getirilen Mehmed II.'in küçük yaşta ilk saltanat devri (1444—1446) başarılı olmadı. Ancak 1451'de yeniden tahta çıkınca İstanbul'un fethini başlıca gaye edindi. İstanbul kuşatması (6 nisan—29 mayıs 1453), genç pâdişah için aynı zamanda iç mes'elelerin halli bakımından da gerekli görünüyordu. Türk karargâhında Veziriâzam Çandarlı Halil, Garp hristiyan âleminin harekete geçmesinden büyük kaygı duyuyor ve uzlaşmaya gidilmesini istiyordu. Buna karşı pâdişâhın eski lalası Zaganos, hristiyan devletlerin birleşmeyeceklerini, ordu göndereler bile üstün Osmanlı kuvvetlerinin İtalya'dan yardım gelmeden şehri alabileceğini, rakibine karşı kuvvetle ileri sürüyordu. Zaganos, İstanbul fethinin genç pâdişâha hudutsuz bir itibar ve mutlak iktidar getireceğine inanıyordu. Başarı, işin bir an önce bitirilmesine bağlı idi. Venedik donanması yola çıkmıştı. Macarların hazırlıklarına dâir haberler geliyordu. Bu yüzden Bizans imparatoru son teslim isteğini de geri çevirince, sultan, orduya 29 mayıs günü için umûmî taarruz emri verdi ve Zaganos'u bu hücumu hazırlamakla vazifelendirdi. Fethin ertesi günü Çandarlı vazifesinden alınıp tutuklandı, yerine Zaganos veziriâzam oldu. Şerî'ate göre zorla alınan şehrin yağmasına sultan engel olamazdı. Fetholunan şehir yağma ve halkı esir edildi. Ancak sultan, fidesini sağlayan veya belli bir zaman içinde kaçtığı yerden geri gelen Rumların şehirde yerleşmesine müsaade etti.

İstanbul'un fethi, Mehmed II.'i bir anda islâm âleminin en büyük sultanı durumuna getiriyordu. Yeni-Roma'yı fetheden genç sultan kendisini bir dünya imparatorluğunun tek ve gerçek vârisi saydı.

İstanbul'un fethinin 516. yıldönümü münasebetiyle

Venedikliler'in Fâtih'i Zehirleme Teşebbüsü

Yazan: Ord. Prof. Dr. Franz Babinger
Çeviren: Şevki Yazman

BABASI II. Sultan Murad'ın 1451 şubat ayı başında Edirne'de ölmesi üzerine Sadrâzam Çandarlı Halil Paşa'nın gönderdiği haberciler üç gün sonra Manisa'ya vardıkları zaman, ikinci defa Osmanlı tahtına oturacak olan Mehmed Çelebi (geleceğin Fâtih Sultan Mehmed'i) 19 yaşına yeni basmıştı. Edirne'ye gelip 18 şubatta tahta oturduğu zaman bu çocuk padişahın bu işi becerebileceği hakkında pek az ümit vardı. Hele dış memleketler, uzun zaman artık Osmanlılar'ın saldırısından kurtulduklarına kaani olmuşlardı.

Genç şehzadenin etrafını alan vezirlerden daha ziyade Şehâbeddin Paşa ona karşı yakınlık gösteriyor, bunun arkasından İshak Paşa geliyor, Sadrâzam Çandarlı Halil Paşa ise mümkün olduğu kadar uzak duruyordu. Çünkü genç padişahın birinci defa ve babasının isteği üzerine oturduğu Osmanlı tahtından indirilip Manisa'ya gönderilmesinde en büyük teşvikcinin kendisi olduğunu bildiğinden kötü bir muameleye maruz kalmamak için çekingen davranıyordu. Genç padişah bunun farkına vardı ve Şahâbeddin Paşa'ya:

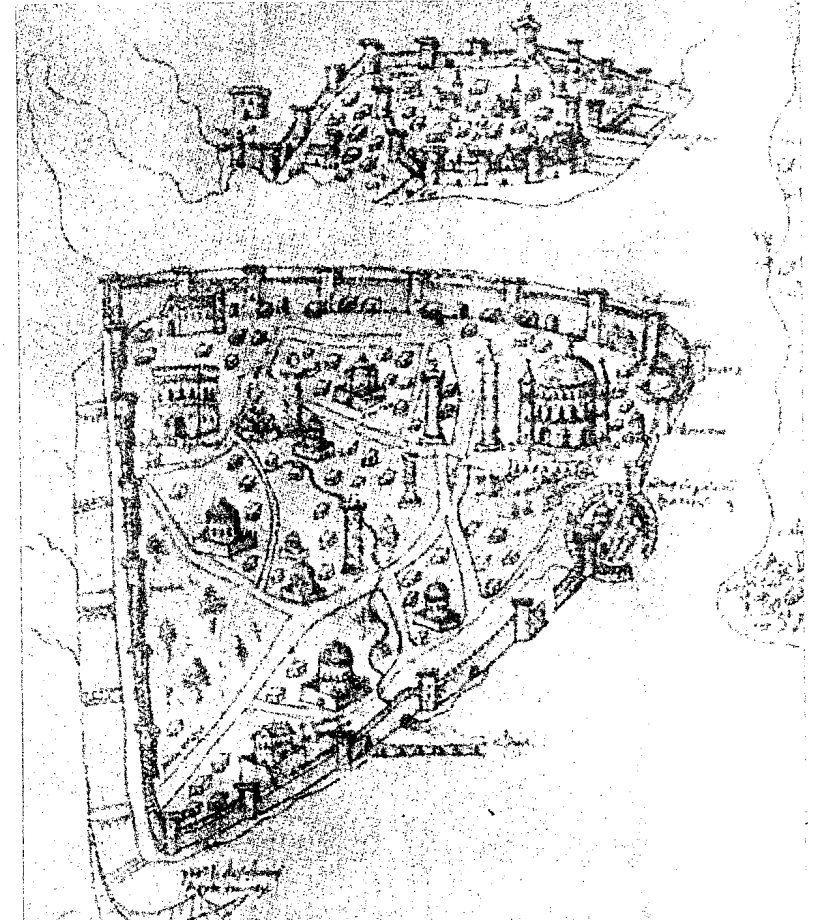
— Vezirlerim neye benden uzak dururlar? Söyleyin onlara yaklaşsınlar, etrafına gelsinler, dedi. Bunun üzerine sadrâ-

zam ve vezirler yerlerini aldılar, ölen padişahın cenazesini Bursa'ya götürmeye Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa'yı memur ettiler.

Aradan kısa bir zaman geçip 1453 baharında bu çocuk padişah, İstanbul'u fethedip tarihi Bizans İmparatorluğu'nu dünyaya yüzünden kaldırmış herkesle beraber Venedikliler'in de gözleri açıldı. Batı'da Müslümanlık ve Türklük aleyhinde başlayan açık, gizli hareketlere Venedikliler de katılmaya başladılar. Bir zamanın Haçlı seferlerini andıran teşebbüsler Papa'nın Hristiyan âlemine çağrısına karşı Venedikliler de alâkasız kalmadılar ve ellerinden geldiği kadar yardımda bulundular. Ne var ki, Venedik o zamanlar Doğu (Levant) ticaret âleminde baş rolü oynadığı için bu hareketlerini daha çok gizli tutuyor, İstanbul ve diğer limanlarda ki ticarî hareketlerini zedelemekten aleyhine davranıyordu. Macar Kralı Hunyadi veya Fâtih'in Sırbistan ve Belgrad'a karşı saldırılarında Venedikliler'in aktif bir müdahalesi pek görülmedi. Fakat vaktaki Yunanistan ve Ege denizinde genişlemeler başlayınca iş değişti. Hele bir taraftan Bosna-Hersek'te ilerlemeler ve Adriyatik denizine yaklaşmalar, öte yandan Venedik işgalinde bulunan Girit ada-

sına saldırılar ve bilhassa Ağırbaz adasının Osmanlılar tarafından işgali, bardağı taşırdı, Venedikliler'i Fâtih'in bir numaralı düşmanı yaptı. O zamanlar bütün Batılılar'ın Fâtih düşmanlığı etrafında toplanmalarına, papaların bütün çağrılarına rağmen Fâtih'e karşı müessir bir direnmenin ve onu yola getirmenin de mümkün olmayacağı meydana çıkmıştı. İşte bu sebeple, Venedikliler'in kafasında, Fâtih'i zehirle öldürmek suretiyle ortadan kaldırmak fikri yer etti ve aşağıda Alman tarihçisi Babinger'in vesikalara ve resmî makamların, belgelerine dayanarak anlattığı gibi on dört defa teşebbüse geçildi ve ajanlar gönderildi. Hristiyan âlemine karşı bağlılığı dolayısıyla çok defa Fâtih aleyhinde hükümler veren Babinger'in bu konuda yani lehte beyan ettiği fikirler ve derlediği belgeler hususunda tereddüt etmek aslâ varid olmadığından aynen veriyoruz:

Fetih'ten 31 yıl önce, 1422'de İstanbul.

«1456 senesi nisan ayından 1479 senesine kadar Venedikliler en azından 14 defa Fâtih'i zehirle öldürmeye teşebbüs etmişler, bunun için İstanbul'a adam göndermişler veya İstanbul'da ajanlar bulmaya çalışmış ve bir hayli de bulmuşlardır. Arada geçen bu yirmi üç sene zarfında Venedik hükümetinin on kişiden kurulu meclisi, baş vurmadık yer bırakmamış, para sarfından çekinmemiş ve bu uğurda sarfedilecek paranın asla boşa gitmeyeceğine kaani olmuştur.

Evvelâ Trogirli bir denizci bu işe memur edilmiş, birçok masraflar yapılarak İstanbul'a gönderilmiş, aylarca beklenmiş fakat müsbet bir netice alınamayınca Kartau'da bir rahip bu işi üzerine alarak İsa'dan Baroncello adlı bir aristokrat, Krakovili bir Polonyalı, Arnavut bir berber takip etmiş, bunların hiç biri ümit verir bir iş göremeyince de sonunda İtalya'da doğup büyüyen, Yahudi asıllı

FRANZ BABINGER

Mehmed the Conqueror

AND HIS TIME

Translated from the German by
RALPH MANHEIM

Edited, with a preface, by
WILLIAM C. HICKMAN

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

11 9 AGUSTOS 1993

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No	18331
Tasnif No	956.0721 BAB, M

BOLLINGEN SERIES XCVI
PRINCETON UNIVERSITY PRESS

1978

NOTLAR:

1- Ali Himmet Berki, *İstanbul'un Beşyüzüncü Fetih Yıldönümü Münasebetiyle Büyük Türk Hükümdarı İstanbul Fatih Sultan Mehmed Han ve Adalet Hayatı*, İstanbul 1953, s. 142 vd; Konrad Dilger, *Untersuchungen zur Geschichte des Osmanischen Hofzeremoniells im 15 und 16. Jahrhundert*, München 1967, s. 34 vd.

2- Abdülkadir Özcan, "Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlem İçin Kardeş Katli Me-selesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sayı 33, s. 7 vd.

3- Halil İnalcık, "Osmanlı Hukukuna Giriş. Örfi-Sultânî Hukuk ve Fatih'in Kanunları", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (1958), XIII/2, s. 112.

4- Aynı makale, s. 113.

5- Feridun Bey, *Münşeatü's-Selâim*, İstanbul 1274, I, 151.

6- *Osmanlı Sultanları Tarihi* (tercüme: İbrahim Hakki Konyalı), İstanbul 1949 (Osmanlı Tarihleri serisi içinde), s. 347.

7- Hoca Sadeddin, *Tâci'ü't-Tevârih*, İstanbul 1279, II, 407; Bostanzâde Yahya, *Târih-i Sâf (Duru Tarih)*, İstanbul 1978 s. 63.

8- Âşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman* (neşreden: Âli Bey), İstanbul 1332, s. 159-160.

9- Abdülkadir Özcan, adı geçen makale; Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, İstanbul 1990, s. 317 vd.

10- Friedrich von Kraelitz, *Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte*, Wien 1921, s. 13-48; Barkan, aynı eser, s. 387-395; Akgündüz, aynı eser, s. 347 vd.

11- Akgündüz, aynı eser, s. 368-373.

12- Aynı eser, s. 378-379.

13- Robert Anhegger-Halil İnalcık, *Kanunnâme-i Sultânî ber-Mûceh-i Örf-i Osmânî*, Ankara 1956, s. 78-79; Akgündüz, aynı eser, s. 381-382.

14- Akgündüz, aynı eser, s. 384.

15- Barkan, "Kanunnâme", *İslâm Ansiklopedisi*.

16- Geniş bilgi için bk. Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, I, 389 vd.

Yayın Hazırlayan: Mustafa ARMAĞAN
İstanbul Armağanı 1 Fatih ve Fatih
İstanbul-1995, s. 161-235.

DN: 39358 956.141

IST. A

FATİH DEVRİ EDEBİYATI

Gönül TEKİN*

Fatih devri edebiyatı hakkında bir değerlendirme yapabilmek için, önce Fatih devrindeki yazın hayatının¹ özelliklerini genel çerçevesi içinde tetkik etmek gerekmektedir. Bu özelliklerin nasıllığı ve bir önceki II. Murad (öl. 1451) devri ile bir sonraki II. Bayezid (öl. 1512) devirlerindeki yazın hayatına kıyasla ne gibi bir ayrıcalığı olduğunu ayrıntılı bir şekilde ortaya koymazsak, Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) devrinin kültür ve edebiyatının özelliklerini göstermemiz mümkün olmaz. Osmanlı edebiyatının her devrinde her türlü yazın mahsûlleri dâima önce saray Osmanlı pâdişahının, sonra yüksek kademeli devlet adamlarının etrafında gelişmiştir. Durum, bu dönem için de böyledir. Yazın dünyasının mihreri her zamanki gibi Osmanlı sultanı, yani II. Mehmed'dir. Kaynaklar, bir yığın övgü ve diğer klişeleşmiş ifâdelerin arasında II. Murad'ın edebiyat, musikî ve diğer güzel sanatlara düşkünlüğünü, II. Bayezid'in sofuluğunu ve dindarlığını, Fatih Sultan Mehmed'in ise ilme ve âlimlere olan saygısını, bağlılığını, onlara verdiği yüksek değeri ayrıcalıklı bir şekilde ısrarla belirtirler. Şimdi bu ayrıcalığı göz önünde bulundurarak Fatih Sultan Mehmed'in zamanında kültür, bilim ve edebiyatın nasıl bir gelişme gösterdiğini genel olarak, sonra da belli başlı manzum ve mensur edebî eserleri ele alarak bu devrin kendine mahsus karakterini ortaya koymaya çalışalım.

Her şeyden önce bu dönemi önceki dönemlerden ayıran en önemli husus, II. Mehmed'in Osmanlı tahtına cülusuyla birlikte başlayan tarihi ve hemen arkasından onu takip eden sosyal olaylar ve bunlara bağlı olarak meydana gelen değişikliklerdir. Bu değişiklikler, yalnız Osmanlı beyliğini değil, Anadolu'daki bütün diğer Türk beyliklerini, doğu Avrupa kiralıklarını ve nihayet en önemlisi Bizans İmparatorluğunu, ona bağlı küçük kiralık ve prensliklerin durumunu kökünden etkilemiştir.

Yani II. Mehmed'in İstanbul'u 1453 yılında feth etmesinden sonra, milâttan önceki yüzyıllardan itibaren varlığını devam ettiren ve milâdî 330 yılından beri Doğu Roma imparatorluğunun, yani Bizans imparatorluğunun başkenti olarak, imparator Constantin'in adına izâfeten Constantinople adı ile 1453 yılına kadar varlığını sürdüren bu Asya ve Avrupa arasında yerleşmiş, hem kara hem deniz yollarını kontrol imkânına sâhip dünyanın incisi, her devletin ihtirasını körükleyen İstanbul, Osmanlı devletinin bir şehri hâline gelmiştir. Bu, tabii ki şehrin sadece bir Osmanlı

* Doç. Dr., Harvard Üniversitesi, A.B.D.

Mehmed IV
4562 - السلطان أبو الفتح الغازي محمد خان الفاتح بن

السلطان مراد الثاني ابن السلطان جلي محمد خان العثماني الشاعر

الشهير بفتح القسطنطينية المتخلص بعوي المتوفى 1481/886

(أنظر: ذيل كشف الظنون 520/1 ؛ البغدادي هدية العارفين

212/2 ؛ عثمانلي مولفاري 355/2)

من تصانيفه :

1 - ديوان عوي - في الأدب (ت)

علي أمير منظوم 305 ورقة 47 ؛ رقم 530 ورقة 106 ؛

رقم 531 ورقة 72 ؛ رقم 608 ورقة 47 ؛ نشر في

Istanbul 1300 ، 1944 ؛

2 - العهد الذي منحه السلطان محمد الفاتح لسكان غلطة بعد

فتح القسطنطينية سنة 857 هـ (ت)

دار الكتب المصرية طلعت مجامع 38/106 ورقة واحدة

3 - العهد الذي منحه السلطان محمد الفاتح لرهبان بوسنه سنة

867 هـ (ت)

دار الكتب المصرية طلعت مجامع 39/106 ورقة واحدة

4 - قصيدة في مدح السلطان فاتح بن مراد خان العثماني

المدرسة الحميدية بالموصل أدب 10/13 ورقة 20 ،

لم يعلم المادح ؛

5 - منتخبات من أشعار عوي - في الأدب (ت)

مصطفى فاضل أدب 83 ورقة 59 ؛

kuvvetli mesnet mantıktır. Halbuki mantık bizi mutlaka tarihi hakikate götürmez. Tarihin temeli vesikadır. Mantık asla vesikanın yerini tutamaz. Namık Kemal vakayınameler ile sonradan yazılmış tarih kitaplarının içinde kalmış tarihi hakikati ortaya çıkaran asıl kaynaklara gidememiştir. Bu yüzden eseri bugün için ilmi bir değer taşımaz. Onda bir sanat bulmak da güçtür. *Osmanlı tarihi* bizi ancak dil ve üslup bakımından alâkadar edebilir. *Bârîka-i zafer*'le eski inşanın en ağır örneklerinden birini veren Namık Kemal, *Osmanlı tarihi*'nde, mevzuun açık ve seçik olarak anlatan bir müelliftir. Mukaddemesinde de belirttiği gibi, o bunu tarih üslubunun bir zarureti sayar. Herkesin anlayabileceği dil fikri Namık Kemal'de o kadar kuvvetlenmiştir ki, *Osmanlı tarihi*'nde Rum patrikliğinin devamı meselesini münakaşa ederken, imparatorluğun yıkılmasında en mühim âmil olarak müşterek lisanın yokluğunu ileri sürer: «Asıl illet milletin nâtıkası hükmünde olan lisanındaki kusurdur ki efrâd arasında böyle bir ihtilâf bıraktıktan başka, umumun maârifçe bir dereke-i süflâda kalmasını icab eyledi... Muntazam bir lisana malik olmayan millet daima terakkیات-ı ilmiyyeden mahrum ola gelmiştir. Millet-i mütemeddineden hangisinin tarihine bakılsa, her türlü terakkیاتı lisanının, edebiyatının terakkisi ile bed' eylediği görülür. Almanya hükemâsından meşhur Leibnitz 'Bana bir mükemmel lisan ver, sana bir büyük millet teşkil edeyim' demiş ki hikmet-i siyasiyenin en büyük hakikatlerindendir. Biz ise mükemmel değil, yakın zamanlara kadar âdi bir lisan-ı edebe bile malik değil idik. Görülen eserler bâzice-i elfâz ile mâlâmâl olduktan başka Acemin şiirde evzânını, nesirde yalnızca «bâsed»ini, «âmed»ini «olur», «gelir» kelimelerine tahvil ile berâber sâir her türlü şivesini kabul eylediğimiz cihetle hakikat-i halde türkçe add olunabilmek selâhiyetinden bile mahrumdur. Mükemmel bir lisana malik olmadığımız için büyüklüğümüzü muhafaza edemedik.»¹

Fatih'e karşı bütün yazılarında derin bir hayranlık hissi duyan Namık Kemal'in onda bulmuş olduğu en büyük kusur, bir medeniyet meselesi olarak lisan üzerinde düşünmemiş olmasıdır. Daha *Evrak-ı perişan*'da bu noktayı şöyle belirtiyordu: «Hayfâ ki padişahın zamanı devleti mülkümüzde her türlü fezâilin ibtidâ-yî terakkî olduğu gibi milletin lisan-ı edebi dahi o vakitlerde teşekkül etmeğe başlamış ve kendi ise Arab ve Yunan âsarında gördüğü tarz-ı hakimânevi iltizam etmiş iken meylân-ı umumiye bir türlü galebe edemediği için edebiyatımızı şive-i İranın te'sirinden kurtaramamıştır»²

¹ *Osmanlı tarihi*, IV, 86. s.

² *Evrak-ı perişan*, 252. s.

Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 6, 1954, İstanbul
Nispetiye 82-10 sayfa, mevcuttur.

FATİH'İN DİLİ

02 MART 1993

AHMET CAFEROĞLU

Bir kısım şiirleri, muhtelif yazmalardan derlenerek 1904 tarihinde Alman müsteşriklerinden Georg Jacob, esas kısmı ise, İstanbul Fatih - Millet Kütüphanesinde 305 sayı altında kayıtlı biricik nüsha üzerine Kemal Edip Ünsel tarafından yayınlanan, 'Avnî mahlâşlı büyük devlet adamı Fatih'in dili hakkında, maalesef, katî bir fikir yürütülmesine imkân görülmemektedir. Bhusus ki altı muhtelif yazma mecmua, tarih ve tezkire gibi kaynaklarda bulunan bu şiirlerin dil hususiyetleri müstensihlerinin imlâ hususundaki ittıratlılıkları yüzünden, ister istemez, birbirinden farklı şekillerde belirtilmiş bulunmaktadır. Esas olarak K. E. Ünsel'in yayını dikkat nazarına alınsa bile, burada da imlâ yönünden her şeyin düzenli ve tertipli olduğu söylenemez. Hangi tarihte kimin tarafından yazılmış olduğu ve yayınlanan yazma müstensihinin kim bulunduğu malûm olmayan bu şiirlerde, umumî ve yeknasak bir imlâ dürüstlüğüne rastlanmamaktadır.² Ms. *iki* kelimesi bazan اكي (31: 2; 47: 7), bazan da vokali belirtilmiş haliyle اكي (45: 4) şeklinde yazılmıştır; yahut اكمek (35: 5), *itse* (35: 9) ye mukabil اتمدin (49: 7); *ide* (17: 1) gibi. Yerine göre vokalin dikkatle belirtilmiş olması, yerine göre ise tamamiyle ihmal edilişi, büyük ihtimalle, hareke sistemi imlâ cihetine gidilmek temayülünden ileri gelmiş olsa gerektir, ms. *dedi*, ددى *gice* (59: 6), يش *yaş*, قش *kaş*, دش *diş* gibi.

İzafet zamirlerinin eklendiği kelime ile zamirler arasına giren vokaller, metinde nispeten düzenli olarak u~ü karşılığı olarak gösterilmeğe çalışıldığı halde, bazan da unutulmuştur, ms. *ya* (16: 12) aksine olarak يوركي (16: 2), *aksine* olarak كورم (16: 1) gibi

XV. asır Anadolu yazı diline riayetle kelime sonu vokallerin yuvarlaklaşması, bazı istisnalar hariç, nispeten muntazam olarak belirtilmiştir, ms. *demirdür* (41: 7), *giçürme* (43: 10), *ayağuna* (40: 40), *giçdügi* (19: 1), *hecürün* (19: 5), *qaddun* (21: 1), *qomunuz* (10: 8), *geydürür* (16: 9), *eylesün* (60: 5. v.s. gibi.

Sonu kapalı -h [] ile biten bazı yabancı kelimelerde akku-zatif, mezkûr -h [.] üzerine sadece bir hemze [.] konulmakla vücu-

¹ Kemal Edip Ünsel, *Fatih'in şiirleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından XI. seri, No. 1, Ankara 1946.

² Ünsel, a. e., 20. s.

D 3340

MADDE YATIRILAN DEFTER
SONRA GÖLEN DOKÜMAN

16 KASIM 2009

SANAT EĞİTİMİ YÖNÜNDEN "FATİH'İN ÇOCUKLUK DEFTERİ" ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Sevgi Gürtuna(*)

ÖZET

Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde 1940'lı yıllarda yaptığı araştırmalar sırasında, içinde çeşitli çizimler ve Fatih'e ait tuğralar bulunan bir defter bulur. Defterin ön ve arka kapağından, II. Abdülhamid döneminde yeniden ciltlendiği ve bazı resimlerin alttan kesilmesi nedeniyle sayfaların boyutlarının küçüldüğü anlaşılmaktadır; olası bir kaydın veya notun da, bu ciltlenme sırasında cahil kişilerce yok edildiğini akla getirmektedir. Edime Sarayı'ndaki çocukluk yıllarından itibaren çok dilli ve çok kültürlü bir ortamda yaşayan II. Mehmed'in, şehzadeliği döneminde başlayan Antikçağ kültürüne ve Batı sanatına ilgisi, İtalya'dan davet ettiği sanatçılarla farklı bir boyuta ulaşır. Sanata olan yeteneğini ve başarısını şiirleriyle ve Divanı'yla kanıtlayan, güzel sanatlara olan tutkusu bilinen Fatih Sultan Mehmed, Rönesans'ın çok yönlü usta sanatçılarından aldığı sanat eğitimiyle resim konusundaki bilgisini geliştirmiş olabilir. Özellikle insan figürlerindeki anlatımı ön plana çıkaran ve yüzlerden yansıyan karakteri vurgulayan son derece ilginç bu çalışmalar, bugün de gizemini korumaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Yetenek, II. Mehmed

ABSTRACT

During his research in Topkapı Palace Library in 1940's Outstanding Professor Süheyl Ünver came across a notebook containing various drawings and "tughra"s (sultan's signature elaborately inscribed on official documents) that belonged to Mehmed II. It was seen from the front and back covers of the notebook that it had been rebound at the time of Abdulhamid II and that because of cutting some of the pictures from below, the size of the pages had been reduced. It is considered that some possible notes could have been thrown away by some ignorant people during the bookbinding process.

(*) *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi*

Mehmed D.

16 KASIM 1994

FÂTİH'İN HAYATI VE FETİH TAKVİMİ

I.

İSMAİL HAMİ DANIŞMEND

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	20331
Tasnif No:	923.956 CAN. F

KANAAT MATBAASI —ANKARA 1953

(Kanaat) İstanbul

هذا كذلك وأنا اشهد بذلك نعمة الفقير
الى الله الملك الوهاب حمزة بن محمد كاني
بخدمت رياست الكتاب²⁷
و أنا شاهد بحقيقة هذه الصحيفة
ابوبكر دفتردار آناطولى²⁸
و اشاهد بهذا حرره الحقيق يوسف
دفتردار شق ثانی²⁹

Dergi / Kasep
Kütüphanede Mevcuttur

Tarih Dergisi, 16, 1966 İstanbul, s. 95-106

FÂTİH'İN ÖLÜMÜ MESELESİ

Zehirlenme faraziyesi - Bu faraziyenin reddi - Fâtih'in ölümü üzerine İstanbul'da vukua gelen hâdiseler - Fâtih'in cenâze merâsimi - Cesedlerin mumyalanması meselesi.

M. C. Şehabeddin Tekindağ

Zaman zaman Türk tarihinde mümtaz bir mevki işgal eden Fâtih Sultan Mehmed'in zehirlenerek öldüğü hakkında bâzı faraziye ve iddialar ortaya atılmaktadır. Ancak, bu hususda fikir beyân eden müellifler, umûmiyetle Franz Babinger'in Fâtih Sultan Mehmed'e tahsis edip vâdi hilâfına kaynaklarını nenüz açıklayamadığı eserine¹ veya *Rivista degli Studi Orientali*'de münteşir makalesine² istinad etmektedirler.

Şüphesiz, İstanbul'a hâkim olmak suretiyle Hristiyan ve İslâm dünyasını hâkimiyeti altına toplamak ve cihanşumûl bir devlet kurmak imkânına sâhip olan Fâtih'i objectif bir düşünce ile tedkik eden müellifler mevcuttur. Bununla beraber, Hristiyanlık taassubu ile hareket edip indî bir takım mütâlaalar serdeden müellifler, mağlublar hakkında hududsuz müsâmaha gösteren Fâtih'e bâzı müfrit hareketler isnad etmektedirler³. Nitekim, Fâtih'in iyi bir in-

¹ Bk. *Mehmed der Eroberer und Seine zeit. Weltenstürmer einer Zeitenwende*, München 1953, s. 443 v.d., Fransızcası: *Mahomet II le Conquérant et son temps*, 1432-1481, Paris 1954, s. 492-4. İtalyancası: *Maometto il Conquistatore e il Suo Tempo*, Turin 1957.

² *Ja'qub-Pascha, ein Leibarzt Mehmed's II.-Leben und Schicksale des Maestro Jacopo aus Gaeta*, XXVI, Rom 1951, s. 87-100 (bu makale hak. bk. G. Levi Della Vida, *Il Gran Turco e il Medico*, *Nuovo Corriere della Sera*, 5. V. 1953, s. 3).

³ Bunlardan biri olan Gustav Schlumberger'nin tenkidi hak. bk. M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Fâtih ve Ayasofya, Fethin 511' inci yıldönümü konferansları*, İstanbul 1964, s. 60 v.d.

²⁷ 1025 de dördüncü defa Reisülküttâb olan Yayıcı-zâde Hamza Efendi, Vefâtı 1032.

²⁸ Aslen Manisalı olup Küçük ve Orta defterdarlıkta, 1036 da Darphâne, nezâretinde, sonra vezirlikle Sadâret kaymakamlığında bulunan Ebubekir Paşa; idâmı Rebiü'lâhir 1039.

²⁹ Mâliyeden yetişip Şikk-ı evvel defterdarlığında ve Maraş vâililiğinde bulunduğundan sonra 1032 senesinde Abaza Mehmed Paşa tarafından öldürülen Kalavun Yusuf Paşa.

11 OCAK 1997

FÂTİH SULTAN MEHMED ZEHİRLENDİ Mİ ECELİ İLE Mİ ÖLDÜ ?

Bu konuda Ord. Prof. Dr. Franz Babinger tarafından yazılan Makalenin
Türkçeye çevirisi olup, çevirenin bir önsözü, eklemeleri vardır.

Prof. Dr. Feridun Nafiz UZLUK
Tıp Fakültesi – Tıp Tarihi Enstitüsü

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	215693
Tasnif No:	956.0721 UZL.F

Ankara-1965

hayba : le respect mêlé de crainte, conclusion naturelle de la majesté du maître. Le *khawf* pour sa part, concerne le commandement des hommes, les coups de fouet donnés aux bêtes ou aux enfants : en tout cas, à des êtres sans capacité de décision. Inutile d'ajouter qu'un modèle d'autorité est pertinent dans la mesure où il peut imposer sa réalité, dans la mesure aussi où, dans la chaîne sociale du pouvoir, chacun est à la fois maître et sujet ou peut devenir dans certaines circonstances maître lui-même. L'analyse microphysique permet d'entreprendre une étude du système d'autorité, tout en observant les aspects informels des rapports de domination. Outre le simple exercice de la force et de la coercition, une fabrique d'émotions fonctionne au cœur même des rapports de domination. Elle formule et reformule constamment, génère et réélabore les notions de l'amour et de la crainte, et sa constellation de sentiments : la haine, l'humiliation, la soumission... La justice est un lieu privilégié pour cette analyse : parce qu'elle est l'attribut fondamental de l'autorité, parce qu'elle est la clé de l'harmonie sociale, parce qu'elle agit sur les concepts de la proportionnalité, du pardon, du châtement... Pourtant, formaliser cet aspect passionnel des rapports politiques pose un problème. Non pas parce que l'on manque de champs sémantiques et conceptuels permettant de les nommer, mais parce qu'à mon avis, une contradiction fondamentale entrave l'assimilation parfaite de la justice à l'amour. J'ai essayé tout au long de ce travail de donner quelques exemples de cette contradiction, de montrer que ces deux paradigmes de la justice apparaissent sous leurs formes les plus extrêmes : l'implacabilité et l'amour cosmique, la présence d'une autorité terrible et le pardon porté à l'extrême. Lorsque ces deux conceptions se rencontrent, c'est toujours ou presque toujours sous forme de conflit. Nous devons donc tenir compte de cette contradiction : il n'est pas possible de construire l'obéissance sans avoir recours à l'amour, mais ces deux attitudes ne peuvent pas coexister sans être soumises à cette tension structurelle. Et je crois que c'est ce que montrent les deux anecdotes que j'ai citées au début de ce texte. C'est à partir de cette dialectique que l'on pourrait amorcer l'analyse des modèles de châtement, ainsi que l'étude de la configuration diachronique d'une certaine conception de l'autorité du saint.

Fernando R. MEDIANO
(CSIC, Madrid)

D. 219

Studia Islamica, 2000, 90, Paris, s. 105-123

Mehmed the Conqueror, the Patriarch of Jerusalem, and Mamluk Authority*

Ralph S. Hattox

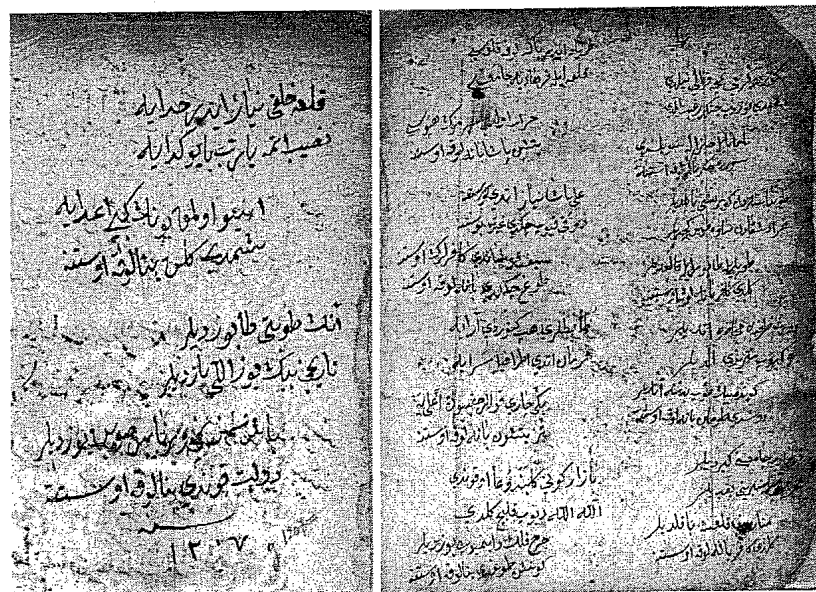
When did relations between the Ottomans and Mamluks first begin to sour? The question may at first seem trivial, but an understanding of why relations between two such states go bad requires that we to establish when the first symptoms of deterioration set in. By 1484 the two Islamic powers that had dominated the Eastern Mediterranean for most of the fifteenth century were at war; this initial conflict would prove inconclusive, but the two were now well down the path that of hostility and mistrust would lead to Marj Dābiq in 1516 and four centuries of Ottoman dominion in the Arab East. But when, and why, did these two states first fall out? One might assert that two such powers, given a certain propinquity and a political tradition that help up as an ideal one political entity embracing all believers, would inevitably fall to brawling. Another school of thought concludes that all was cordial until just before the outbreak of war in 1484 ⁽¹⁾. Careful study of contemporary Mamluk and Ottoman sources, however, points us to the same conclusion reached by most students of the period, that relations began to deteriorate sometime during the reign of Mehmed II (1451-1481).

Formal relations between Egypt and the still-embryonic Ottoman state began as early as the 1360s ⁽²⁾. There was some small tension during the reign of Yıldırım Bayezid (1389-1402) as he campaigned vigorously against Turcoman principalities near the Mamluk frontier, but since the Tamerlane wars all had been cordial. While this amiability may have been made possible by the temporary removal of the Ottomans from the affairs of south-central Anatolia, the fact remains that the accounts from the roughly concur-

* The author wishes to thank the administration and staff of the Başbakanlık Archives for all their assistance when he was doing the research that led to this article.

(1) See, for instance, Gaston Wiet, "Deux princes ottomanes à la cour d'Égypte", *Bulletin de l'Institut égyptien*, 20 (1938), 138-39.

(2) W. Björkman, "Die frühesten türkisch-ägyptischen Beziehungen im 14. Jahrhundert", *Mélanges Köprülü* (1953), 57-63.

6. L52b-53a: Banjalučka turkija

ALENA ČATOVIĆ
(Sarajevo)

KRŠĆANSKI MOTIVI U GAZELIMA SULTANA MEHMEDA FATIHA - AVNİJA

Fatih Sultan Mehmed, sedmi sultan Osmanske dinastije, ponajviše je poznat po osvojenju Istanbula i slamanju Bizantskog carstva. Kada govore o ličnosti Mehmeda Fatiha, većina historijskih izvora koncentrirala svoju pažnju na njegove izuzetne sposobnosti u upravljanju državom i vojskom, potiskujući u drugi plan pjesništvo u kome se okušao još u ranoj mladosti te ga nastavio njegovati cijeloga života.¹ Ipak, ovaj aspekt Fatihove ličnosti, kao i samo pjesničko stvaralaštvo, zaslužuje posebnu pažnju kako u pogledu analiziranja kulturnog blaga koje je za sobom ostavio ovaj veliki državnik, osvajač i mislilac, tako i u pogledu sagledavanja književnog stvaralaštva u elitnim slojevima osmanskog društva u petnaestom stoljeću.

Kao što je općepoznato, većina osmanskih sultana bila je izuzetno obrazovana na polju nauke i umjetnosti. Njihovo obrazovanje podrazumijevalo je dobro poznavanje orijentalnih jezika i orijentalno-islamske književne tradicije, tako da bi se osmanski vladari često i sami okušali u pjesništvu, pa nije rijedak slučaj da neki sultan spjeva čitave divane na turskom i perzijskom jeziku.²

¹ Historijski izvori govore o Mehmedu II kao velikom vojskovođi i državniku koji je, osvojivši Istanbul 29.5.1453. u 21. godini života, stekao nadimak "Fatih", odnosno Osvajač, i tako stekao veliko strahopoštovanje kod kršćanskog svijeta. Nakon ovog sljede osvajanja Srbije, Albanije, Bosne i Hercegovine, Krima, Gruzije, Čerkezije, pobjede u sukobima sa Italijom, Venecijom, Mađarskom na zapadu, kao i slom Karamanske države na istoku. Zbog brojnih uspjeha Mehmeda Fatiha na vojnom i političkom polju, mnogi izvori ga nazivaju osnivačem Imperije, a Iskender Pala, turski historičar divanske književnosti, imajući u vidu i njegovo pjesničko stvaralaštvo, naziva ga "prvim pjesnikom-vladarom koji je osnovao Imperiju". Vidi: Pala, İskender, *Fatih Sultan Mehmed*, Şiile Yayınları, İstanbul, 1999.

² Iako se većina osmanskih vladara donekle okušala u pjesništvu, nakon sultana Mehmeda Fatiha slijedi cijela plejada istinskih sultana-pjesnika, počevši od njegovog sina Džem-sultana koji je, za vrijeme svog boravka u Konji gdje je imenovan za sandžak-bega, okupivši oko sebe čitav niz pjesnika poznatih pod nazivom "Cem şairleri" (Pjesnici poput Džema), formirao veoma plodno umjetničko okruženje, a kasnije i sam spjevao divane na turskom i perzijskom jeziku, kao i nekoliko mesneviya. U ovom nizu svakako treba spomenuti i sultana

Prilozi, vol. 55, 2006 Sarajevo, pp. 177-188.

IRCICA KLP

آن را اداره می‌کرد. طالبوف در ۱۳۱۹ ق، آقامحمد طاهر را متهم کرد که سفینه طالبی را بدون در نظر گرفتن حقوق وی تجدید چاپ کرده است. از آثارش: آموزگار پارسی در دو جلد (استانبول، ۱۳۲۴ ق)؛ دستاویز فارسی خوانان (استانبول، ۱۳۲۵ ق).

منابع: ادبیات نمایشی در ایران، ۱۰۷/۱؛ از صبا تا نیما، ۲۵۰/۱؛ اندیشه‌های میرزا آقاخان کرمانی، ۲۲، ۲۳، ۶۴؛ ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم، ۴۱۹/۱ - ۴۲۵؛ پیدایش رمان فارسی، ۲۶ - ۲۷؛ تاریخ تحلیلی مطبوعات ایران، ۸۲ - ۸۴؛ تاریخ جراید و مجلات ایران، ۶۳/۱ - ۶۵؛ تاریخ روزنامه‌نگاری ایرانیان و دیگر پارسی‌نویسان، ۴۵۸/۲ - ۴۵۹؛ تاریخ سانسور در مطبوعات ایران، ۱۰۱ - ۱۰۵؛ تاریخ مطبوعات و ادبیات ایران در دوره مشروطیت، ۱۷۶/۲؛ تحریم تباکو، ۵۲ - ۷۶؛ روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه، ۸۷۲؛ روزنامه‌های ایران از آغاز تا سال ۱۳۹۲ هـ ق ۱۲۸۹ هـ ش، ۵۰ - ۵۱؛ زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۲۴۶؛ سفرنامه حاجی‌پیرزاده، ۱۲۴؛ سفرنامه میرزا محمد حسین فراهانی، ۲۵۴؛ شرح حال رجال ایران، ۲۸۱/۶؛ کتاب‌شناسی دستور زبان فارسی، ۸۰؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه، ۳۸۲ - ۳۸۳؛ یادبودهای سفارت استانبول، ۲۰۵ - ۲۰۷؛ محمد کشمیری، «نامه‌هایی از میرزا آقاخان کرمانی»، بررسی‌های تاریخی، سال پنجم، شماره ۲، خرداد - تیر، ۱۳۴۹ ش، صص ۲۱۹ - ۲۲۰؛ اختر، جلد یکم، جلد دوم، جلد سوم.

کرتی

محمد طاهر نجیبی (mo.ham.mad.ta.her-e-na.ji.bi)، فرزند نورالله نجیبی، سده دهم هجری یا پس از آن، مترجم و تاریخ‌نگار عثمانی. از زندگی وی هیچ آگاهی در دست نیست. تنها ترجمه‌ای از حبيب السیر خواندمیر از وی به جا مانده است که با نام تاریخ نجیبی آوازه دارد و نسخه‌ای دست‌نویس از آن در کتابخانه نورعثمانیه نگهداری می‌شود. به روشنی دانسته نیست که وی در چه روزگاری می‌زیسته است، اما از آن‌جا که اثری از خواندمیر (۸۸۰ - ۹۴۲ ق) را برگردانده است، می‌باید هم‌روزگار خواندمیر و یا پس از آن باشد. نجیبی حبيب السیر را در دو جلد تلخیص کرد و تاریخ دولت عثمانی را نیز بر آن افزود. بررسی نسخه دست‌نویس این ترجمه می‌تواند آگاهی‌هایی درباره

روزگاری که نجیبی در آن می‌زیسته است، به دست دهد.

منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۵۸؛ عثمانی مؤلفاری، ۱۳۹/۳.

محمدی

محمد عبدالباقی افندی، فرزند محمد جلال‌الدین دده - باقی افندی

محمد فاتح عثمانی (mo.ham.mad-e.fā.teh-e.os.mā.ni) / محمد

دوم، فرزند مراد دوم، ادرنه ۸۳۲ - استانبول ۸۸۶ ق، هفتمین پادشاه امپراتوری عثمانی (۸۴۸ - ۸۵۰ ق/۱۴۴۴ - ۱۴۴۶ م؛ ۸۵۵ - ۸۸۶ ق/۱۴۵۱ - ۱۴۸۱ م). در دوره فرمانروایی مراد دوم عثمانی (۸۲۴ - ۸۴۸ ق؛ ۸۵۰ - ۸۵۵ ق)، حکمران ماگنسیا بود. با کشته شدن برادرش، علاءالدین، به ولی‌عهدی برگزیده شد. در ۸۴۸ ق، با کناره‌گیری مراد دوم از تاج و تخت، اداره کشور را به دست گرفت. در این هنگام شاه مجارستان و متحدان مسیحی او، به تحریک پاپ، صلحی را که با مراد دوم بسته بودند، شکستند و به متصرفات عثمانی تاختند. مراد به ناچار خود فرماندهی سپاه را به دست گرفت. پس از نبرد وارنا (۸۴۸ ق) متحدان مسیحی شکست خوردند و مراد، دوباره از تاج و تخت کناره گرفت و اداره کارها را به محمد سپرد. در پی این ماجرا، بنی‌چری‌ها تهدید به شورش کردند و با پافشاری صدراعظم، خلیل‌پاشا، مراد دوباره به تخت نشست و محمد بار دیگر به ولی‌عهدی بازگشت (۸۵۰ ق). سرانجام، با درگذشت مراد دوم (۸۵۵ ق) و به وصیت مکتوب او، محمد (در بیست‌وسه سالگی) رسماً به پادشاهی رسید و از بزرگ‌ترین پادشاهان امپراتوری عثمانی شد. وی در آغاز سلطنتش، خلیل‌پاشا (وزیراعظم) را که دو بار او را از پادشاهی برکنار کرده بود به وزارت اعظمی برگزید و کینه خویش را از او آشکار نکرد. سپس تصمیم گرفت تا هنگامی که پایه‌های قدرت خود را استوار نکرده است با او مدارا کند. محمد و مشاوران نزدیکش، شهاب‌الدین پاشا و زاگانوس پاشا، تثبیت قدرت سیاسی‌شان در برابر اشراف ترک را در یک پیروزی بزرگ می‌دیدند. همچنین، وی می‌دانست که با وجود امپراتوری بیزانس، امکان هرگونه جنبش‌های صلیبی جدید و به خطر افتادن امپراتوری عثمانی وجود خواهد داشت. در پس این ملاحظات عملی، رویای استقرار یک امپراتوری جهانی وجود داشت که مرکز طبیعی آن

AYVERDİ EKREM HAKKI

Ayverdi, Ekrem Hakki.

19. asırda İstanbul haritası ... / hazırlayan, Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Şehir Matbaası, 1958.
25 p. : maps ; 30 cm. — (İstanbul Fethi Derneği. İstanbul Enstitüsü yayınları)

Turkish

I. Title. II. Title: On dokuzuncu asırda İstanbul haritası.
neg 3-16410

Njp

MEHMED II - HAT - HATTAT

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Fatih devri hattatları ve hat sanatı. — [İstanbul] : İstanbul Matbaası, 1953.

56 p. : ill., facsim. ; 25 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 12)

Turkish

I. Title.

Z44.A9

neg 3-16411

NE66-1583

DLC CLU MH MIU OU

MEHMED II

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Fatih devri mimarî eserleri. — [İstanbul] : İstanbul Matbaası, 1953.

29 p. : ill. ; 24 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 13)

Turkish

I. Title.

NA1465.A9

NE66-808

neg 3-16412

DLC ICU MIU

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Fatih devri mimarisi. — İstanbul : İstanbul Matbaası, 1953.

511 p. : ill., facsim., maps, plans ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Derneği neşriyatı ; no. 11)

L.C. set includes a supplement, "Zeyl," with imprint: İstanbul : Baha Matbaası, 1961 (43 p. : ill., plans ; 34 cm.), issued as no. 46 of İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı, and classed in DR719.177 no. 46)

Turkish; summary in French.

I. Title.

NA1365.A9

neg 3-16413

NE64-2695

DLC LU MH MIU NN NNC

MEHMED II

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Fatih devri sonlarında İstanbul mahalleleri, şehrin ikânî ve nüfusu. — Ankara : Doğu Matbaası, 1958.

86 p. ; 28 cm. — (Vakıflar Umum Müdürlüğü neşriyatı)

Turkish

I. Title.

neg 3-16414

ICU

Ayverdi, Ekrem Hakki.

İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi / E. Hakki Ayverdi, İ. Aydın Yüksel. — İstanbul : İstanbul Fethi Cemiyeti, 1976.

255 p., (63 leaves of plates : ill. (some col.), plans ; 29 cm.

— (İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 72)

"İlk 250 senenin Osmanlı mimarîsi cedveli" (index to the author's 4 volume work lacking a collective title): p. 189-255.

Turkish

I. Yüksel, İ. Aydın. II. Title.

DR719.177 no. 72

78-361703

neg 3-16415

...DLC ICU IsU MIU Njp WU

MEHMED II

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Osmanlı mi'mârîsinde Fatih devri, 855-886 (1451-1481). — III. — İstanbul : Baha Matbaası, 1973.

v. 544 p. : ill. (part col., part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü ; no. 69)

Forms v. 3 of a work lacking a collective title.

Continuation of Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.

Turkish

I. Title.

DR719.177 no. 69

73-208849

neg 3-19401

DLC QY CU-S DDO NNC UU WaU

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri. — I. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966.

xii, 565 p. : ill., plans (part fold.) ; 35 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 57)

At head of title: İstanbul mi'mârî çağının menşei.

Forms v. 1 of a work lacking a collective title.

Continuation: Osmanlı mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad devri.

Turkish

I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çağının menşei.

DR719.177 no. 57

79-271002

neg 3-16417

DLC CLU CoU CU CU-S CU-SB DDO MIU MnU Njp NN NNC NNU OU UU WaU WU

Ayverdi, Ekrem Hakki.

Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri / Ekrem Hakki Ayverdi. — İstanbul : Baha Matbaası, 1966-1974.

4 v. : ill., plans (part fold.) ; 34 cm. — (İstanbul Fethi Cemiyeti. İstanbul Enstitüsü neşriyatı ; no. 57, 65, 69)

At head of title, v. 1: İstanbul mi'mârî çağının menşei.

Turkish

I. Title. II. Title: İstanbul mi'mârî çağının menşei.

neg 3-16418

06 EKİM 1993